

Natura 2000 beheerplan

definitief

Landgoederen Oldenzaal

Colofon

Uitgave

provincie Overijssel

Datum

9 september 2016

Auteur

Natuur en Milieu

Adresgegevens

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2

Postbus 10078

8000 GB Zwolle

Telefoon 038 499 88 99

Fax 038 425 48 88

provincie.overijssel.nl

postbus@overijssel.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Wat is Natura 2000?	7
1.2	De aanwijzing van een Natura 2000-gebied	7
1.3	Instandhoudingsdoelstellingen	8
1.4	Het Natura 2000-beheerplan	9
1.5	Proces	10
1.6	Relatie met het PAS	11
1.7	Leeswijzer	11
2	Gebiedsbeschrijving	13
2.1	Inleiding	13
2.2	Landschapsecologische systeemanalyse	13
2.3	Ecologische vereisten en trends	19
2.3.1	Habitattypen	19
2.3.2	Habitatrichtlijnsoorten	23
3	Instandhoudingsdoelstellingen	24
3.1	Kernopgaven	24
3.2	Instandhoudingsdoelstellingen	24
3.3	Knelpunten	25
3.3.1	Hydrologie	25
3.3.2	Vermesting door nutriëntenrijk grond- en oppervlaktewater	26
3.3.3	Afstroming van voedselrijk beekwater tijdens piekafvoeren	26
3.3.4	Atmosferische stikstofdepositie	28
3.3.6	Kennisleemten	29
3.4	Knelpunten per instandhoudingsdoelstelling	30
4	Beleid, plannen en regelgeving	35
4.1	Europees niveau	35
4.2	Rijksniveau	35
4.3	Provinciaal niveau	37
4.4	Lokaal niveau	39
4.5	Consequenties voor de instandhoudingsdoelstellingen	40
5	Bestaande activiteiten	42
5.1	Inleiding	42
5.2	Bestaand gebruik, bestaande activiteiten en vergunningplicht	42
5.2.1	Voorwaarden en beperkingen	45
5.3	Methodiek	45
5.3.1	Inleiding	45
5.3.2	Effectenindicator	45
5.3.3	Centrale Beoordeling	46
5.3.4	Aanvullende informatie provincie en partners	47
5.3.5	Consequenties van de beoordelingen	47
5.4	Beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten	48
5.4.1	Drinkwaterwinning	48
5.4.2	Industriële grondwateronttrekkingen	49
5.4.3	Kleine (niet agrarische) grondwateronttrekkingen onder verantwoordelijkheid van het waterschap	49
5.4.4	Onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten	50
5.4.5	Berekening met oppervlaktewater	51
5.4.6	Rioolwaterzuiveringsinstallaties	52
5.4.7	Riooloverstorten	52
5.4.8	Peilbeheer	52
5.4.9	Rijks- en provinciale wegen	53
5.4.10	Industriële en overige bedrijven met een SBI-code	54
5.4.11	Agrarische activiteiten	55
5.4.12	Recreatie en Toerisme	61
5.4.13	Luchtvaart	63

5.4.14	Motorcrossterreinen	64
5.4.15	Zandwinningen	64
5.4.16	Energiecentrales	64
5.4.17	Afvalverwerkende bedrijven, vuilstorten, composteerinrichtingen en vergistingsinstallaties	64
5.4.18	Natuurbeheer	65
5.4.19	Jacht, faunabeheer en schadebestrijding	70
5.4.20	Muskusrattenbestrijding	72
5.5	Cumulatietoets	73
5.5.1	Wat is cumulatie	73
5.5.2	Beoordeling cumulatie in het beheerplan	73
6	Instandhoudingsmaatregelen	75
6.1	PAS-maatregelen	75
6.1.1	Maatregelen op gebiedsniveau	75
6.1.2	Maatregelen op habitattypenniveau	78
6.1.3	Maatregelen voor habitatsoorten	86
6.1.4	Interactie PAS-maatregelen met andere habitattypen en -soorten	87
6.1.5	Synthese PAS-maatregelenpakket voor alle habitattypen in het gebied	87
6.2	Niet-PAS maatregelen	87
6.3	Effectbeoordeling instandhoudingsmaatregelen	88
6.3.1	Maatregelenpakket PAS	88
6.3.2	Overige, niet PAS-gerelateerde maatregelen	89
7	Sociaal-economisch perspectief	90
7.1	Sociaal-economische gevolgen van de maatregelen	90
7.1.1.	Sociaal-economische effecten PAS-Maatregelen	90
7.1.2.	Sociaal-economische effecten van niet-PAS-maatregelen	90
7.2	Sociaal-economische gevolgen in relatie tot vergunningverlening	91
7.2.1	Nieuwe activiteiten	91
7.3	De waarde van het gebied voor andere functies dan natuur	91
8	Uitvoeringsprogramma	92
8.1	Ter inzage legging PAS en Natura 2000 ontwerp-beheerplannen	92
8.2	Uitvoering	92
8.3	Monitoring	93
8.3.1	Rapportage en beoordeling	93
8.3.2	Informatie	94
8.3.3	Data	94
8.3.4	Natuurmonitoring	94
8.3.5	Monitoring voor de Programmatische Aanpak Stikstof	96
8.3.6	Overige monitoring voor het Natura 2000-beheerplan	96
8.4	Financiering	97
8.4.1	Dekking	97
8.4.2	Schadevergoeding	98
9	Vergunningverlening en handhaving	99
9.1	Vergunningverlening	99
9.1.1	Vergunningplicht	99
9.1.2	Vergunningprocedure	102
9.2	Toezicht en handhaving	103
10	Referenties	104

Bijlagen:

Bijlage 1 Habitattypenkaart

Bijlage 2 PAS-beheermaatregelenkaart

Bijlage 3 PAS-inrichtingsmaatregelenkaart

Bijlage 4 Essentieel leefgebied kamsalamander

Bijlage 5 Invloedsafstand perceelontwatering

Bijlage 6 Invloedsafstand kleine grondwateronttrekkingen

Bijlage 7 Melkveehouderijen & lichtverstoring in relatie tot instandhoudingsdoelstellingen

Bijlage 8 Beoordeelde bedrijven met SBI-code

Bijlage 9 Beoordeelde recreatiebedrijven

Bijlage 10 Overzicht PAS- en niet-PAS maatregelen

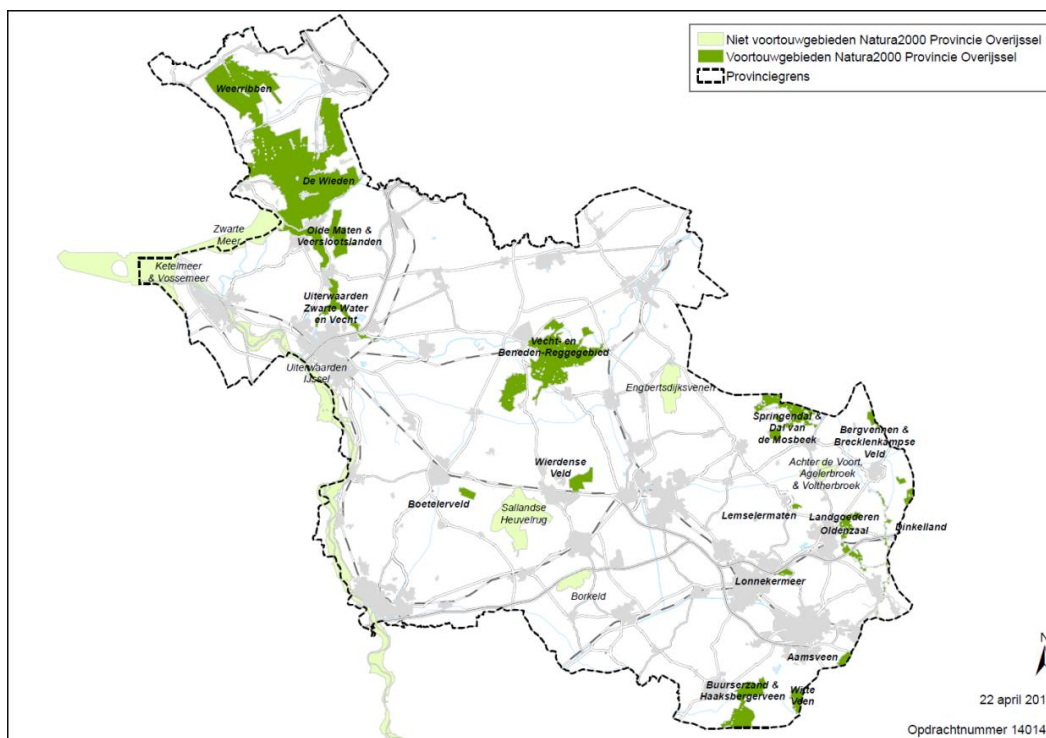
Bijlage 11 Begrippen- en afkortingenlijst

1 Inleiding

1.1 Wat is Natura 2000?

Om de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa te stoppen hebben de EU-lidstaten afgesproken dat een Europees netwerk van natuurgebieden wordt gerealiseerd: Natura 2000. De lidstaten wijzen Natura 2000-gebieden aan. In deze gebieden worden goede condities gerealiseerd voor de instandhouding van de meest kwetsbare soorten en habitattypen. In Nederland liggen ruim 160 Natura 2000-gebieden waarvan 24¹ geheel of gedeeltelijk in Overijssel (zie Figuur 1).

Het juridisch kader van Natura 2000 volgt op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998.

Figuur 1: Overzicht Natura 2000-gebieden in Overijssel.

1.2 De aanwijzing van een Natura 2000-gebied

De staatssecretaris van Economische Zaken wijst een Natura 2000-gebied aan met een aanwijzingsbesluit. Van de 24 gebieden in Overijssel zijn er inmiddels 23 definitief door de staatssecretaris aangewezen als Natura 2000-gebied. Het aanwijzingsbesluit van 'Wierdense Veld' is nog niet definitief vastgesteld.

In de aanwijzingsbesluiten staan de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing (Figuur 2) van het betreffende Natura 2000-gebied.

Het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal is op 4 juli 2013 door de staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken aangewezen als Natura 2000-gebied op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet. De habitattypen en habitatrichtlijnsoorten van Landgoederen Oldenzaal worden beschreven in hoofdstuk 2, de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 3.

¹ Oorspronkelijk lagen er 25 Natura 2000-gebieden in Overijssel. Het Natura 2000 gebied 'Boddenbroek' is afgevalen.

1.3 Instandhoudingsdoelstellingen

Het Natura 2000 doelendocument¹, een beleidsnotitie van het voormalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, geeft een toelichting op de instandhoudingsdoelstellingen en de daarbij gehanteerde systematiek. Vanuit de algemene door de EU vastgestelde doelen (zie kader) zijn de landelijke doelen² en de kernopgaven geformuleerd voor de acht voor Nederland beschreven landschapstypen. De kernopgaven geven aan wat de belangrijkste bijdragen van een concreet gebied aan het Natura 2000 netwerk zijn. De landelijke doelen en kernopgaven zijn per gebied uitgewerkt in instandhoudingsdoelstellingen voor specifieke habitattypen, habitatrictlijnsoorten en vogelrichtlijnsoorten.

Voor alle Natura 2000-gebieden gelden algemene doelen. De gebieden moeten bijdragen aan het behoud en indien van toepassing het herstel van:

1. de ecologische samenhang van Natura 2000 binnen Nederland en de Europese Unie;
2. de biologische diversiteit en de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het Natura 2000-gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Voor een aantal kernopgaven is aan concrete gebieden een 'sense of urgency' voor beheer of watercondities toegekend. Daarnaast kan sprake zijn van een aanvullende wateropgave. Een 'sense of urgency' is toegekend als binnen enkele jaren mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat waardoor de kernopgave en de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen niet meer realiseerbaar zijn. De kernopgaven en de aanduiding van 'sense of urgency' zijn van belang bij de focus van de Natura 2000-beheerplannen en de prioritering van maatregelen.

Tabel 1 bevat de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal.

Tabel 1 Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen

		Doel		
		Oppervlakte	Kwaliteit	Populatie
Habitattypen				
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	=	=	
H9160A	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	>	=	
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	=	=	
Habitatsoorten				
H1166	Kamsalamander	>	=	>

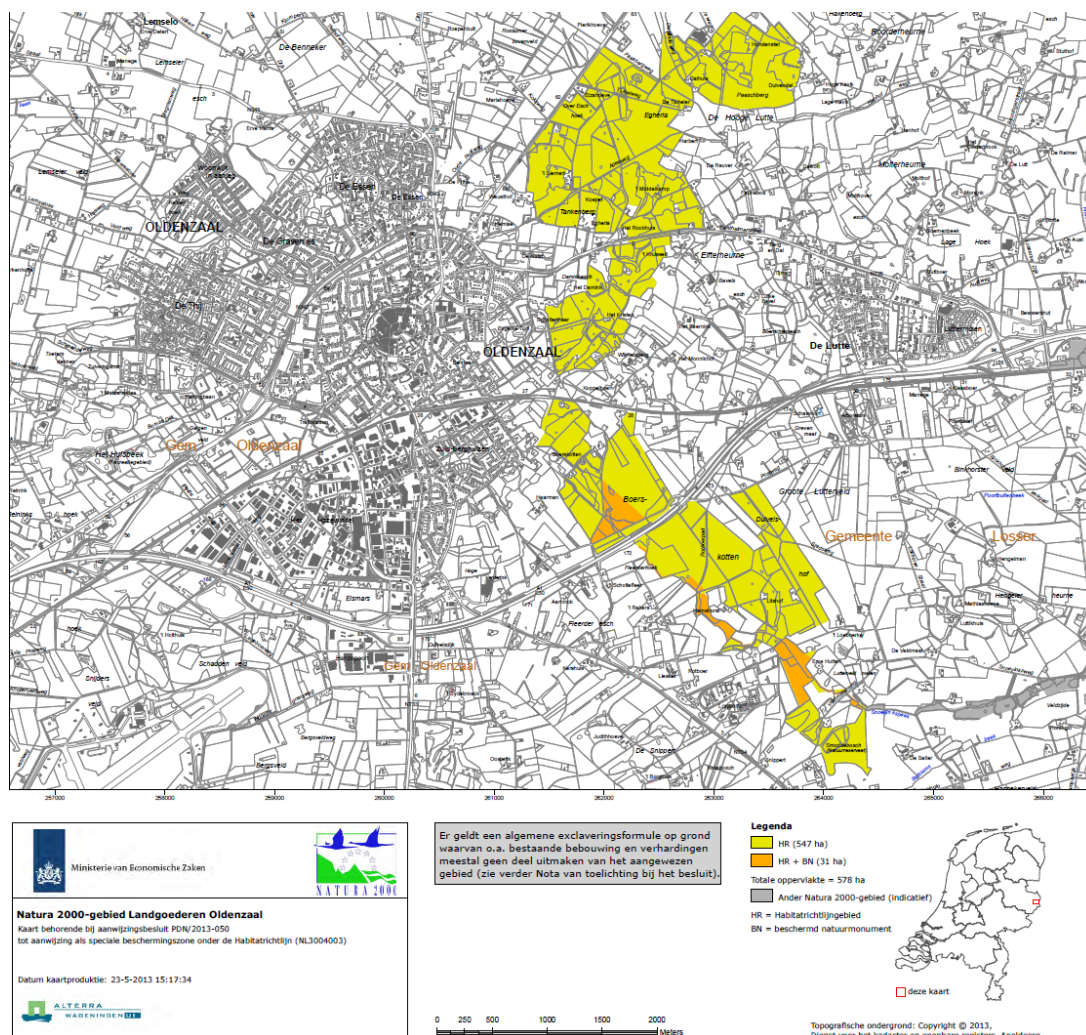
Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Uitbreiding- of verbeterdoelstelling
- * Prioritair habitatype

Op de habitattypenkaart van dit Natura 2000-gebied (bijlage 1) komen ook de habitattypen H4010A vochtige heiden en H4030 droge heiden voor. Deze habitattypen komen niet voor in het aanwijzingsbesluit. Bij het beheer en de uitvoering van de maatregelen moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van deze habitattypen³.

² Landelijke doelen: habitattypen die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren en waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. Dit betreft voor een belangrijk deel schrale graslanden, waarvan de oppervlakte en de kwaliteit de laatste decennia sterk zijn afgenomen.

³ Algemeen voorbeeld: Toename droge heiden mag niet ten kosten gaan van het habitatype oude eikenbossen. Ook niet als voor oude eikenbossen in het betreffende Natura 2000-gebied geen instandhoudingsdoelstelling in het aanwijzingsbesluit is opgenomen.

Figuur 2 Begrenzing Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal.

1.4 Het Natura 2000-beheerplan

In de Natuurbeschermingswet is bepaald dat voor alle Natura 2000-gebieden, binnen 3 jaar nadat het gebied definitief is aangewezen, een Natura 2000-beheerplan moet worden vastgesteld. Een Natura 2000-beheerplan beschrijft het gebied, de te behalen instandhoudingsdoelstellingen en wat er nodig is om deze te realiseren. Het Natura 2000-beheerplan geeft ook antwoord op de vraag of en zo ja onder welke voorwaarden (bestaande) activiteiten in en rond het gebied mogen plaatsvinden en het maakt duidelijk welke (bestaande) activiteiten vergunningplichtig zijn.

Het bevoegd gezag van het Natura 2000-gebied stelt het Natura 2000-beheerplan op in samenspraak met alle betrokken partijen in en om het Natura 2000-gebied (eigenaren, gebruikers, andere belanghebbenden en betrokken overheden (gemeenten en waterschappen)). Omdat diverse gebieden meerdere bevoegde gezagen kennen is per Natura 2000-gebied een 'voortouwnemer' benoemd. De voortouwnemer van een Natura 2000-gebied is verantwoordelijk voor de totstandkoming van het Natura 2000-beheerplan van het Natura 2000-gebied. De provincie Overijssel is voortouwnemer van het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal.

Gedeputeerde Staten (GS) van Overijssel stellen het Natura 2000 ontwerp-beheerplan vast en leggen het ter inzage. De zienswijzen die tijdens de inspraak periode naar voren zijn gebracht worden in een Nota van Antwoord beantwoord. Vervolgens wordt het ontwerp-beheerplan indien nodig aangepast. Daarna stelt het bevoegde gezag het definitieve Natura 2000-beheerplan inclusief de Nota van Antwoord vast.

Het Natura 2000-beheerplan heeft een geldigheidsduur van zes jaar vanaf het moment van vaststelling (2016). Gedurende deze zes jaar wordt door het bevoegd gezag de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen gemonitord. Aan het einde van deze periode wordt het Natura 2000-beheerplan door het bevoegd gezag geëvalueerd en wordt beoordeeld of de beoogde resultaten zijn behaald. Het bevoegd gezag maakt afspraken met haar partners over wie, wanneer en hoe deze evaluaties worden uitgevoerd. Op basis van de evaluatie kan de geldigheid van het Natura 2000-beheerplan met telkens zes jaar worden verlengd of een geactualiseerd of geheel nieuw Natura 2000-beheerplan worden opgesteld. Ook tussentijds kan het Natura 2000-beheerplan op basis van nieuwe inzichten worden gewijzigd.

Daarnaast wordt op nationaal niveau, onder de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Economische Zaken, de ontwikkeling van de stand van soorten en de kwaliteit van habitattypen in Nederland geëvalueerd. Aan de hand van deze evaluatie beziet de staatssecretaris in overleg met de Europese Commissie en betrokken bevoegde gezagen welke aanpassingen voor de instandhoudingsdoelstellingen en/of -maatregelen nodig zijn in de volgende beheerplanperiode.

1.5 Proces

In 2007 zijn voor de Natura 2000-gebieden, waarvoor de provincie Overijssel voortouwnemer is, klankbord-, werk- en stuurgroepen⁴ gestart met het opstellen van Natura 2000 ontwerp-beheerplannen. Voor het stikstofgerelateerde deel van de Natura 2000-beheerplannen is in 2009 een separaat door het rijk getrokken landelijk traject opgestart, de Programmatische Aanpak Stikstof⁵ (PAS). De tussenproducten van de werk- en stuurgroepen (de werkdocumentenⁱⁱ) zijn ingebracht in dit traject en aldaar vertaald in PAS-gebiedsanalyses⁶. De PAS-gebiedsanalyses en daarin opgenomen PAS-maatregelen en de overige stikstof gerelateerde teksten zijn ongewijzigd opgenomen in de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen. Daarmee wordt invulling gegeven aan het stikstofgerelateerde deel van de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen. De oorspronkelijke werkdocumenten bieden de basis voor het niet-stikstof gerelateerde deel van het Natura 2000 ontwerp-beheerplan.

De PAS-gebiedsanalyses en werkdocumenten zijn samengevoegd met andere bestaande informatie tot 1^e concept Natura 2000-beheerplannen. Deze zijn op 13 mei 2014 voorgelegd aan de Samen Werkt Beter⁷ (SWB) partners en afzonderlijke gemeenten. In een interactief proces is sinds die datum gewerkt aan de verbetering van het niet stikstof-gerelateerde deel van de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen. Met name de beschrijving en beoordeling van bestaande activiteiten en het daarmee samenhangende vergunningenkader zijn aangepast. De provincie en haar partners willen daarmee zoveel mogelijk duidelijkheid geven over de continuering van bestaande activiteiten en de regeldruk verminderen door bestaande activiteiten waar mogelijk vergunningvrij op te nemen in de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen.

Vanwege de inhoudelijke koppeling van het PAS en de Natura 2000-beheerplannen heeft de provincie de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen grotendeels gelijktijdig met het onder de verantwoordelijkheid van het rijk vallende PAS ter inzage gelegd. Na deze inspraak heeft een herziening op het PAS plaatsgevonden (inwerkingtreding 15 december 2015). De wijzigingen die hier uit voortvloeien zijn meegenomen in dit Natura 2000-beheerplan. Inwerkingtreding is op 9 september 2016, datum van publicatie. In paragraaf 8.1 wordt dieper ingegaan op de procedure voor de ter inzage legging.

⁴ Met uitzondering van Wierdense Veld. Hier zijn geen werk- en stuurgroepen gestart. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof is wel een dekkende PAS-gebiedsanalyse (incl. maatregelen) opgesteld.

⁵ De Programmatische Aanpak Stikstof (=het terugdringen van stikstofdepositie) is enerzijds gericht op behoud en herstel van biodiversiteit (ecologie) en anderzijds op het genereren van economische ontwikkelingsruimte (economie). De PAS beoogt de vastgelopen vergunningverlening i.h.k.v. de Natuurbeschermingswet vlot te trekken.

⁶ De PAS-gebiedsanalyses bevatten de ecologische herstelmaatregelen die nodig zijn voor het behoud van de stikstofgevoelige natuurwaarden en het op termijn realiseren van de uitbreidings- en of verbeterdoelstellingen voor deze natuurwaarden.

⁷ Op 29 mei 2013 ondertekenden vijftien Overijsselse organisaties het akkoord 'Samen werkt beter' (Landschap Overijssel, LTO Noord, Natuur en Milieu Overijssel, Natuurlijk Platteland Oost, Natuurmonumenten, Overijssels Particulier Grondbezit (OPG), provincie Overijssel, RECRON, Staatsbosbeheer, VNG Overijssel, VNO NCW Midden en de waterschappen Groot Salland, Reest en Wieden, Rijn en IJssel en Vechtstromen). De Uitvoeringsagenda 'Samen werkt beter' richt zich op de versterking van de economie en ecologie in Overijssel

De Natura 2000-beheerplannen zijn niet los te zien van de gebiedsprocessen die voor wat betreft de verkenningfase vanuit SWB worden uitgevoerd. De in de Natura 2000-beheerplannen opgenomen maatregelen kunnen in het gebiedsproces met de betrokken partijen worden geconcretiseerd. Daar waar uit de resultaten van het gebiedsproces blijkt dat een in het Natura 2000-beheerplan opgenomen (PAS-)maatregel niet uitvoerbaar is dan wel dat er een betere maatregel voorhanden is kan deze onder de hierna volgende condities worden vervangen (zie kader).

Uit het PAS vloeit voort dat er een uitvoeringsplicht is voor de in de PAS-gebiedsanalyse opgenomen herstelmaatregelen (deze zijn daarom 1 op 1 overgenomen in hoofdstuk 6 van dit Natura 2000 ontwerp-beheerplan).⁸

De Natuurbeschermingswet en het daarop gebaseerde PAS-programma, bieden Gedeputeerde Staten de mogelijkheid om afzonderlijke herstelmaatregelen 'om te wisselen' voor andere maatregelen.⁹ Aan zo'n 'omwisselbesluit' is een aantal randvoorwaarden verbonden. Belangrijke randvoorwaarden zijn:

- dat de doelen van Natura 2000 niet ter discussie worden gesteld;
- de alternatieve maatregel per saldo een vergelijkbaar of beter effect heeft op de realisatie van deze instandhoudingsdoelstellingen;
- de alternatieve maatregel niet leidt tot minder ontwikkelingsruimte;
- de alternatieve maatregel in het kader van 'haalbaar en betaalbaar' in tijd en geld uitgedrukt minimaal even effectief en efficiënt is als de oorspronkelijk voorgenomen maatregel uit de PAS-gebiedsanalyse.

Zo'n alternatieve maatregel is een mogelijke resultante van het overleg in het kader van een gebiedsproces en in het bijzonder de planuitwerkingsfase en zal (vóór 2017) duidelijk moeten zijn. Hieruit moet ook blijken dat er sprake is van voldoende draagvlak en een kwalitatief goede ecologische onderbouwing.

Voor de formeel-juridische besluitvorming wordt gebruik gemaakt van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Afdeling 3.4. Uniforme openbare voorbereidingsprocedure). Deze komt er op neer dat het voorgenomen GS-besluit ter inzage wordt gelegd en belanghebbenden hiertegen zienswijzen kunnen indienen.

1.6 Relatie met het PAS

In dit Natura 2000 beheerplan wordt onderscheid gemaakt tussen PAS en niet-PAS gerelateerde teksten. De grijs geaccentueerde teksten en bijbehorende tabellen, figuren en kaarten komen 1 op 1 uit de PAS-gebiedsanalyses die door Gedeputeerde Staten zijn vastgesteld op 18 november 2015. De PAS-gebiedsanalyses worden tijdens de eerste beheerplanperiode nog diverse keren aangepast (veelal als gevolg van technische wijzigingen in het reken-instrument van het PAS (AERIUS) of ontwikkelingen vanuit het gebiedsproces). Deze wijzigingen worden niet doorgevoerd in dit Natura 2000-beheerplan. Voor zover nodig zal dit beheerplan dan ook in combinatie met de meest recent door Gedeputeerde Staten vastgestelde gebiedsanalyse moeten worden gelezen. De meest recente gebiedsanalyse is te vinden op de website www.pas.natura2000.nl.

1.7 Leeswijzer

Hoofdstuk 1 beschrijft de achtergrond van dit Natura 2000- beheerplan en introduceert belangrijke begrippen als Natura 2000, aanwijzingsbesluit, instandhoudingsdoelstellingen en Natura 2000-beheerplan. Hoofdstuk 2 beschrijft het gebied en de benodigde omstandigheden voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. De concrete instandhoudingsdoelstellingen staan in hoofdstuk 3, evenals de knelpunten voor het behalen van deze doelen. De voor het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal van belang zijnde regelgeving, beleid en plannen worden beschreven in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 beschrijft en beoordeelt de bestaande activiteiten. In dit hoofdstuk komt de vraag aan bod onder welke voorwaarden bestaande activiteiten kunnen doorgaan en of een vergunning vanuit de Natuurbeschermingswet nodig is. In hoofdstuk 6 zijn de maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren uitgewerkt. Hoofdstuk 7 gaat in op de sociaal-economische aspecten van de beheerplannen. Hoofdstuk 8 gaat in op de uitvoering van het

⁸ Zie artikel 19kj Natuurbeschermingswet

⁹ Zie artikel 19ki, lid 2, Natuurbeschermingswet

beheerplan. Aan de orde komen het voortraject en de doorlopen procedure van de ter inzage legging, de uitvoering, de wijze waarop de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen worden gemeten en de financiering. Hoofdstuk 9 bevat het kader voor vergunningverlening en gaat kort in op toezicht en handhaving. Daar waar in dit beheerplan wordt gesproken over "vergunningsvrij" wordt bedoeld "vergunningsvrij in het kader van de Natuurbeschermingswet".

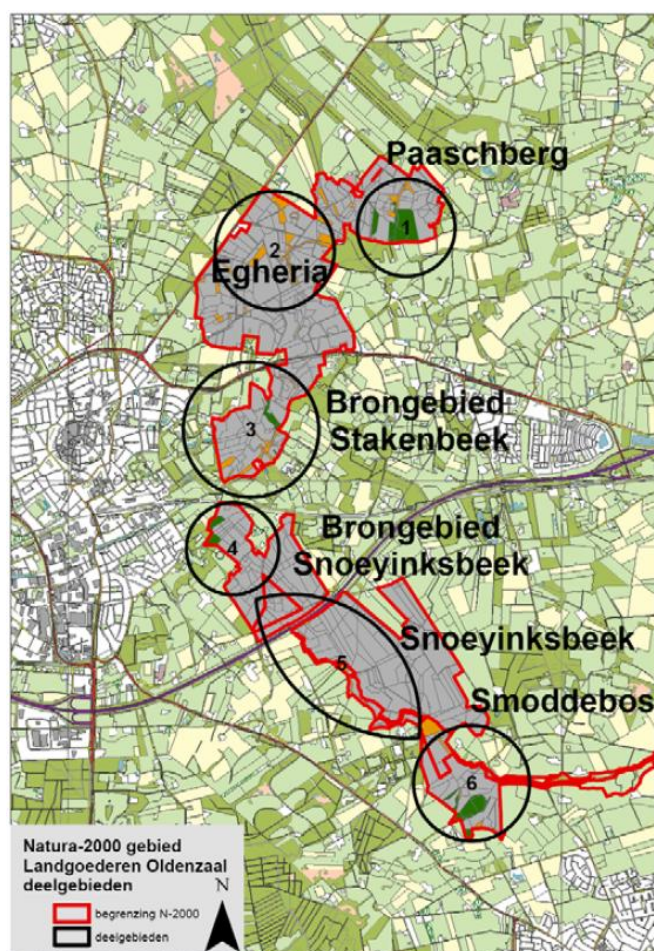
2 Gebiedsbeschrijving

Dit hoofdstuk beschrijft het gebied en de natuurwaarden.

2.1 Inleiding

Het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal ligt op en aan de voet van de stuwwal ten noordoosten van Oldenzaal (zie figuur 3). Het gebied strekt zich uit over een oppervlakte van circa 580 hectare. Het omvat landgoederen in het stroomgebied van de Dinkel, gelegen op en aan de voet van de stuwwal. Voor een overzichtskaart met daarop de begrenzing van het gebied wordt naar bijlage I verwezen. Het gebied is grotendeels in eigendom van Natuurmonumenten of in particulier beheer. Een klein deel is eigendom van Landschap Overijssel.

Het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal ligt geheel binnen de gemeente Losser. Het grondgebied van de gemeente Oldenzaal ligt direct ten westen van de begrenzing het Natura 2000-gebied.

Figuur 3 Deelgebieden in Natura 2000-gebieden landgoederen Oldenzaal (uit ARCADIS, 2009)

2.2 Landschapsecologische systeemanalyse

Op de hele stuwwal ontspringen een twintigtal bovenlopen welke behoren tot de Snoeyinksbeek, Stakenbeek, Rossumerbeek, Roelinksbeek, Linderbeek en Luttermolenbeek. Hiervan worden zeven beken, bijna allemaal ten noorden van de spoorlijn Oldenzaal-Bentheim, gevoed door een bronsysteem. De Oldenzaalse stuwwal behoort tot de bosrijkste gebieden van Overijssel. Ook in het Natura 2000-gebied liggen enkele grote boscomplexen. Ten noorden van de weg Oldenzaal-De Lutte zijn dat de landgoederen Egheria en Hakenberg, ten zuiden van de spoorlijn het landgoed

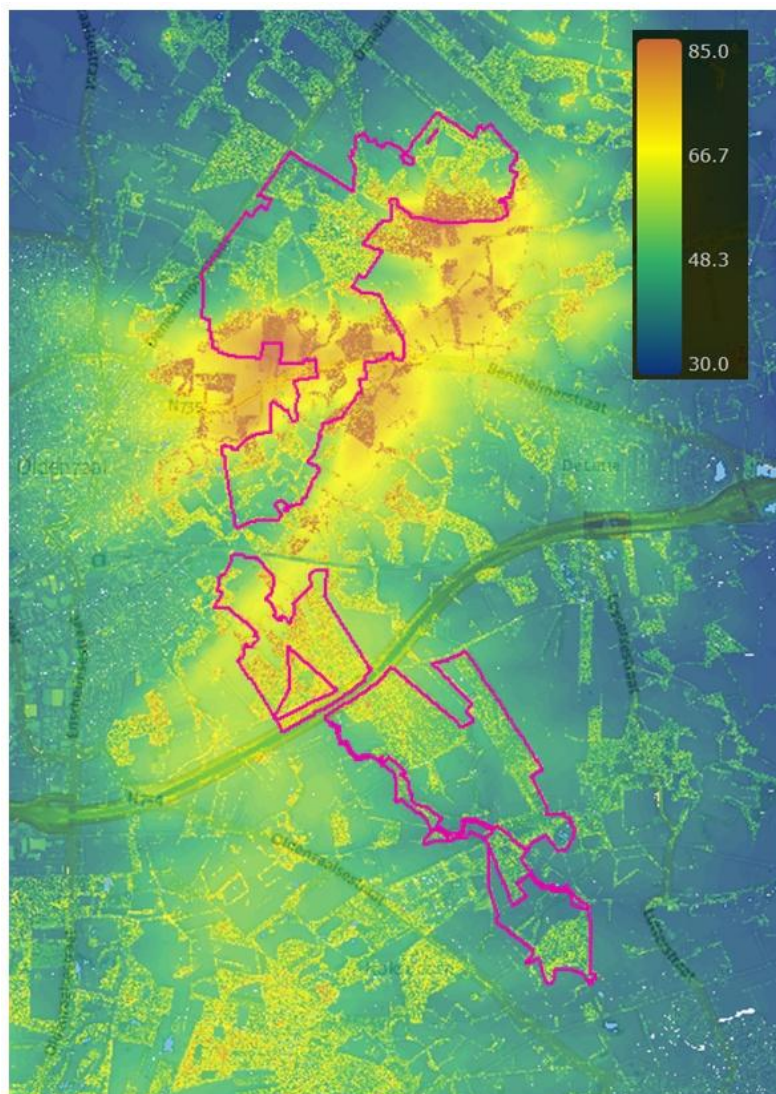
Boerskotten. Rondom deze boskernen heeft zich een gevarieerd landschap ontwikkeld, met een afwisseling van kleinere bossen, houtwallen, vochtige en heischrale graslanden met plaatselijk een aantal poelen.

Geologie

De stuwwal van Oldenzaal-Enschede is gevormd in de Saale-ijstijd. De toen aan het maaiveld liggende lagen werden gekneed en vaak dakpansgewijs over elkaar heen geschoven tot maximaal circa 80 meter + NAP (Normaal Amsterdams Peil), vooral aan de westzijde van de stuwwal. De stuwwal bestaat uit klei-, leem- en zandlagen van waarschijnlijk Tertiaire ouderdom. Een deel van het aangevoerde materiaal werd afgezet als keileem. Na de Saale-ijstijd zijn in warmere perioden enkele dalvormige laagten ontstaan. In de Weichsel-ijstijd zijn op de stuwwal dunne lagen dekzanden afgezet op de gestuwde en verspoelde Tertiaire afzettingen en ontstond een groot aantal erosiedalen, vaak aansluitend op de dalvormige laagten uit de Saale-ijstijd. Onderaan de oostzijde van de stuwwal zijn zogenaamde gordeldekzanden afgezet, die zich kenmerken door grote hoogteverschillen over korte afstand.

Reliëf

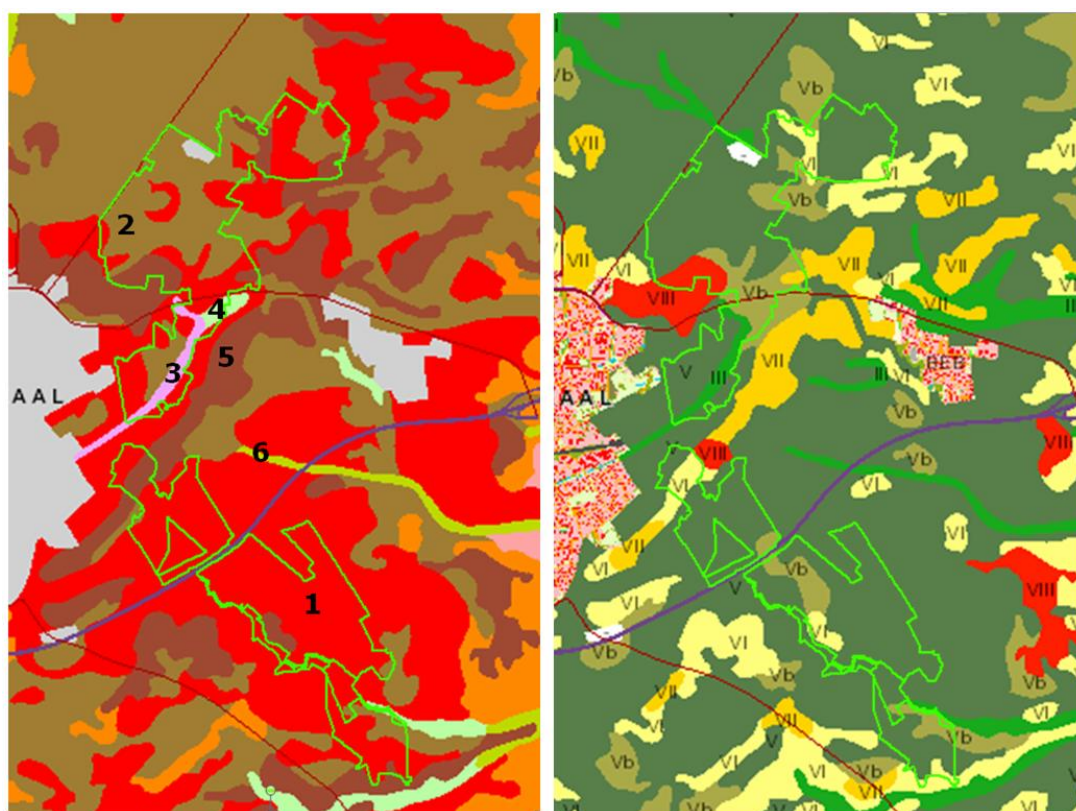
Het stuwwallandschap van Oldenzaal wordt gekenmerkt door reliëf en kleinschaligheid. Houtwallen met graslanden en akkers, en grotere boscomplexen met aanzienlijke hoogteverschillen bepalen het beeld (fig. 4). Op deze stuwwal is de Tankenberg met een hoogte van ongeveer 85 meter boven NAP het hoogste punt van Overijssel. Het laagste punt van het gebied is de benedenloop van de Snoeyinksbeek aan de zuidkant van het gebied, rond 35 meter boven NAP.

Figuur 4 Hoogtekaart van Landgoederen Oldenzaal en omgeving. Bron: AHN

Bodem

In het noordelijke deel van het gebied komt Tertiaire klei aan de oppervlakte, die ten zuiden van de lijn Oldenzaal-De Lutte overgaat in ondiepe keileem. Omdat deze bodemtypen vrij dicht onder het maaiveld liggen en in het gebied steile hellingen aanwezig zijn, is het waterbergend vermogen gering. Op de flanken van de stuwwal liggen over het algemeen veldpodzolgronden op ondiep liggende keileem (fig. 5) of Tertiaire kleien. Op de stuwwal liggen Tertiaire kleien aan het oppervlak en soms restanten keileem. In de dalen c.q. erosiegeulen liggen vooral goor- en beekkeerdgronden. In de dalen van Stakenbeek en Snoeyinksbeek komen venige beekdalgronden voor. Deze gronden worden gekenmerkt door natte omstandigheden, waardoor een inspoelingshorizont ontbreekt. Op dit type gronden vindt van nature geen inzijging plaats, maar treedt (ijzerrijk) grondwater uit. Onder zeer natte omstandigheden als gevolg van sterke grondwatervoeding kan plaatselijk zelfs veen zijn ontstaan (venige beekdalgronden). Op de oude bouwlandcomplexen komen enkeerdgronden voor. Zuidelijk van De Lutte, aan weerszijden van de Snoeyinksbeek ligt keileem dicht bij het maaiveld.

Figuur 5 Bodemkaart 1:50 000 (links) en grondwatertrappenkaart (rechts) van de omgeving van Landgoederen Oldenzaal. Bron: bodemdata.nl. De Natura 2000-begrenzing is door de lichtgroene lijn aangegeven. Bron: bodemdata.nl.

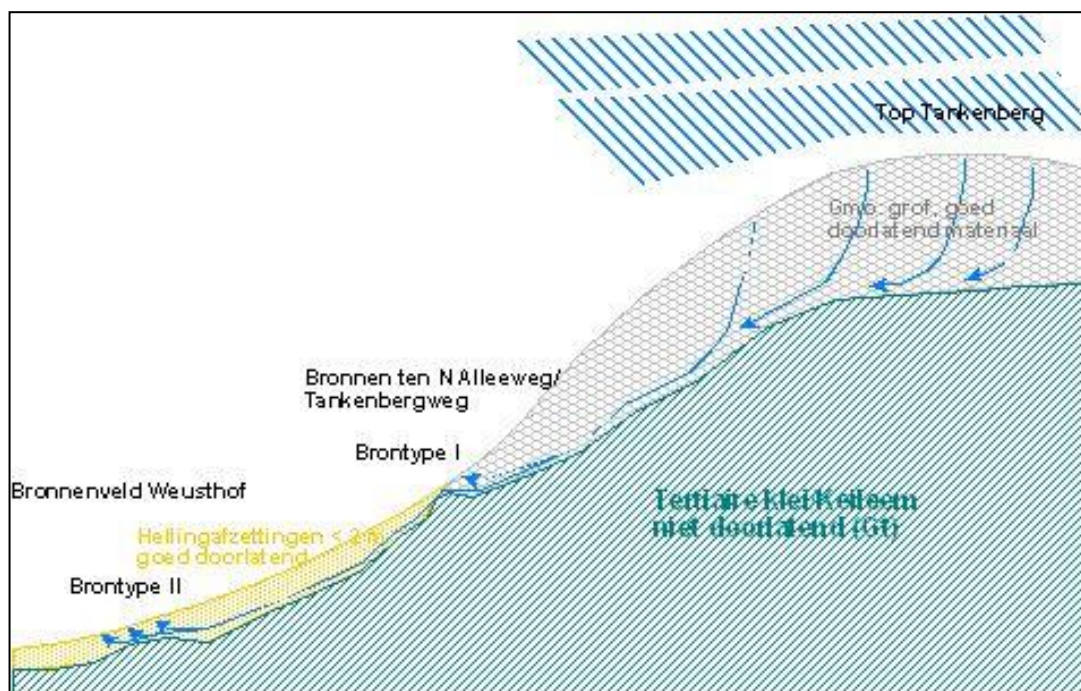
Tabel 2 Toelichting bodemkaart en grondwatertrappenkaart (GLG staat voor gemiddeld laagste grondwaterstand, GHG voor gemiddeld hoogste grondwaterstand).

bodemkaart 1:50 000		grondwatertrappenkaart		
nr.	bodem	Grondwater trap	GHG	GLG
1	KX zeer ondiepe keileem/potklei enz.	III	<40	80-120
2	pZg23 Beekeerdgronden; lemig fijn zand	V	<40	>120
3	ABv Venige beekdalgronden; zand	Vb	25-40	>120
4	pZn23 Gooreerdgronden; lemig fijn zand	VI	40-80	>120
5	bEZ23 Hoge bruine enkeerdgr.; lemig fijn zand	VII	80-140	>120
6	Hn21 Veldpodzol; leemarm / zwak lemig fijn zand	VIII	>140	>160

Hydrologie

- Door de ligging van het gebied Landgoederen Oldenzaal op en nabij een stuwwal, is er grote variatie in maaiveldhoogte, bodemtype en grondwaterstand. De combinatie van veel reliëf en ondiepe (slecht doorlatende) leemlagen is de reden van het veelvuldig voorkomen van lokale hydrologische systemen. Het grondwater kan daarbij geconcentreerd op een plek uittreden (puntbronnen), maar ook ondiep over de leemlagen afstromen zonder duidelijk waarneembaar uit te treden. Er kan een tweetal systeemtypen worden onderscheiden:
- Bronnen die gevoed worden vanuit een dik pakket pleistocene zandige/grindrijke afzettingen die bovenop de Tankenberg liggen. Dit zijn de bronnen die zich direct naast de Aleeweg bevinden. Hier liggen ook de Elzenbronbosjes met veel paarbladig goudveil. Deze bronnen zijn permanent watervoerend en het water treedt over kleine oppervlaktes uit in smalle dalen.
- Bronnen die worden gevoed vanuit een dunne dekzandlaag die zich bovenop de tertiaire klei bevindt. Dit is bijvoorbeeld het geval rondom de bronnen/kwelplekken in de dotterbloemhooilanden in 't Siemert. Deze bronnen zijn niet altijd watervoerend.

Figuur 6 toont een schematische weergave van de twee systeemtypen in Oldenzaal. Het verschil in deze twee systemen verklaart ook het verschil in waterkwaliteit. In het eerste systeem is het water langer onderweg en meer basenrijk door afstroming over tertiaire kleilagen. In het dekzandsysteem zijn de stroombanen korter, waardoor het water basenarmer is. Veel van de waterlopen zijn relatief diep ingesneden als gevolg van hoge (piek)afvoeren.

Figuur 6 Geohydrologie rond Landgoederen Oldenzaal.

Hydrologische toestand

Vanaf de Tankenberg, Paaschberg, Hakenberg en Austieberg ontspringen twaalf beken, waarvan er negen via de dalvormige laagten naar de Dinkel lopen en drie naar het stroomgebied van de Regge. Zeven hebben duidelijk herkenbare bronnen. Deze worden gevoed door uittredend grondwater uit lokale grondwatersystemen die zich in de dekzanden op de Tertiaire klei of keileem bevinden en mogelijk ook vanuit wat dieper liggende Tertiaire zanden. De andere beken vinden hun oorsprong in drassige laagten (kwelplekken) waar tegenwoordig greppels doorheen zijn getrokken. De beken die ontspringen in bronnen die niet droogvallen, worden vermoedelijk gevoed uit dikkere, zakvormige zandlagen, die het gehele jaar gevoed worden door inzijgend water uit de omgeving. Daardoor kan het gehele jaar 'nalevering' van grondwater aan de bronnen plaatsvinden. De beken met tijdelijk droogvallende bronnen en hun oorsprong in drassige laagten hebben vermoedelijk een veel dunner watervoerend pakket, waaruit in de droge zomerperioden geen 'nalevering' van grondwater meer kan plaatsvinden.

De stuwwal wordt van nature gekenmerkt door grote schommelingen in de grondwaterstand vanwege de aanwezigheid van een dun freatisch pakket en stagnatie van water op de kleien en lemen die aan of nabij het oppervlak liggen. In trajecten op de lagere stuwwalflanken van sommige beekdalen (Rossummerbeek, Bloemenbeek, Snoeyinksbeek, Luttermolenbeek) komen hogere waterstanden voor (grondwatertrap II of III). Over het algemeen komen lagere, sterk fluctuerende grondwaterstanden voor: grondwatertrap V, VI en VII (zie ook **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Grondwatertrap V is kenmerkend voor de hoger in de gradiënt gelegen beekdalen. De wintergrondwaterstanden bevinden zich bij deze grondwatertrap nabij maaiveld, de zomergrondwaterstanden zakken dieper weg dan 120 centimeter beneden maaiveld.

Nast de normale situatie is ook de extreme, incidentele situatie van belang. In en rond het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal zijn geen gebieden die onder extreme omstandigheden onder water lopen.

De Snoeyinksbeek en de Rossummerbeek hebben recentelijk te maken met drainage en plaatselijk een verlaagde bedding, waardoor van inundatie van de oevers in de winter en het voorjaar geen sprake meer is. Daarnaast werken de verlaagde beeklopen ook drainerend op de aanvoersloten, waardoor de omliggende gronden ook verdrogen (med. J. Braad, Natuurmonumenten).

Oppervlaktewaterkwaliteit

In Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal komen drie typen wateren voor: poelen, bronnen en langzaam stromende bovenlopen. De grootste bovenloop in het gebied is de Snoeyinksbeek. In deze beek liggen enkele meetpunten waarvan het meest benedenstroomse punt met enige frequentie wordt bemonsterd en geanalyseerd op biologische en chemische waterkwaliteit. Hieruit blijkt dat de biologische kwaliteit van de Snoeyinksbeek vooral in de klasse 'matig' valt. Een enkele keer valt de kwaliteit in de klasse 'ontoereikend'. Er is geen trend, dat wil zeggen een verbetering of verslechtering, waarneembaar.

Wat de chemische waterkwaliteit betreft, duiden de gegevens op een zekere mate van grondwaterinvloed (kwel), door wat verhoogde calcium- en bicarbonaatgehalten. Daarnaast vallen meteen de sterk verhoogde nutriëntengehalten op. Met name het stikstof- en nitraatgehalte zijn zeer hoog en voldoen bij lange na niet aan de norm voor kwaliteitswater van het waterschap. Ook het totaal-fosfaatgehalte en de sulfaatgehalten overschrijden deze norm. De zuurstofhuishouding (ammonium en zuurstof) is goed en voldoet wel aan de norm. Door het geringe aantal meetgegevens de laatste jaren kan uit de gegevens geen trend afgeleid worden.

In en nabij de aangegeven habitattypen in het Natura 2000 gebied 'Landgoederen Oldenzaal' liggen enkele meetpunten in poelen en bronnen/bronbeekjes. Deze meetpunten liggen in het noordelijke deel van het Natura 2000 gedeelte (zie onderstaande figuur). In het zuidelijke deel zijn geen meetpunten bekend die in of zeer nabij de habitattypen liggen.

Figuur 7 Meetpunten oppervlaktewater in het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal (bron: Waterschap Vechtstromen).

Nabij de habitattypen zijn gegevens bekend van enkele bronnen en bronbeekjes en een tweetal poelen. Dit betreft zowel macrofauna als waterkwaliteitsgegevens (chemie).

Bronnen en bronbeken

Een aantal bronnen en bronbeekjes bevat zeer hoge natuurwaarden door het voorkomen van bijzondere soorten macrofauna (vooral kokerjuffers). Voorbeelden hiervan zijn de 'West Bronbeek' (14_209), de Kraankebron (14_202), De Hel bronbeek Eggheria (14_211) en De Hel bron Eggheria (14_204). Van de 'West Bronbeek' zijn macrofaunagegevens bekend van 1994 en 2004.

Wat betreft de chemische kwaliteit in bovengenoemde bronnen en bronbeekjes is vooral de kwaliteit van De Hel Bron en De Hel bronbeek relatief goed. Voor de West Bronbeek en de Kraankebron vormen voornamelijk nitraat en stikstof een probleem.

De Oost Bronbeek (21_209), de Tankenberg oostbron (14_203) en de Stakenbeek (bovenloop 16_211) springen wat minder in het oog wat betreft de aanwezigheid van bijzondere soorten. In 'Oost Bronbeek' en in de bovenloop van de Stakenbeek zijn nog wel een aantal typisch soorten voor bronnen en bronbeekjes aanwezig. De waterkwaliteit van de Tankenberg oostbron is zeer matig.

Poelen

Er zijn twee poelen in of zeer nabij de habitattypen. Dit zijn de Tankenbergpoel (21_009) en Dalhuis poel (34_030). De macrofauna in de poelen is niet zo uitgesproken als in de bronnen en bronbeken. Dit is te zien aan het feit dat er, met name in de Tankenbergpoel, meer algemene soorten voorkomen. Ook is het aandeel soorten kenmerkend voor meer eutrofe en organisch belaste omstandigheden (muggenlarven, bloedzuigers en wormen) groter. Vooral in de Dalhuis poel is de nutriëntenbelasting niet erg hoog. Hier zijn dan ook enkele meer bijzondere soorten macrofauna aangetroffen, waaronder waterkevers die wat meer in venachtige milieus worden aangetroffen en een aantal meer typische watermijten (soorten van nutriëntenarmere omstandigheden). In de Tankenbergpoel liggen de nutriëntengehalten ook relatief laag, Hier worden eveneens enkele soorten gevonden van zuurdere omstandigheden, maar minder dan in de Dalhuis poel.

Vegetatie en fauna

Waar bronnen ontspringen, liggen pleksgewijs mooi ontwikkelde bronbossen, die zijn te rekenen tot het habitatype Vochtige alluviale bossen (H91E0C). In het bijzonder op de Tankenberg komen fraaie Goudveil-Essenbossen voor (*Carici remotae-Fraxinetum*), gekenmerkt door soorten als bittere veldkers (*Cardamine amara*), ijle zegge (*Carex remota*), boswederik (*Lysimachia nemorum*), verspreidbladig goudveil (*Chrysosplenium alternifolium*) en paarbladig goudveil (*Chrysosplenium oppositifolium*). Beekbegeleidende bossen markeren de erosiedalen op de hoge delen van de stuwwal alsmede de lager gelegen beekdalen op de flanken van de stuwwal. Een kenmerkende soort in deze beekbegeleidende bossen is de in Twente niet zeldzame Slanke sleutelbloem (*Primula elatior*). Het gaat hierbij zowel om Elzenzegge-Elzenbroek (*Carici elongatae-Alnetum*) als om Vogelkers-Essenbos (*Pruno-Fraxinetum*). Voor het elzenbroekbos zijn onder meer zwarte bes (*Ribes nigrum*) en gele lis (*Iris pseudacorus*) kenmerkend. Waar in de bronbossen es (*Fraxinus excelsior*) de boomlaag veelal domineert, voert de zwarte els (*Alnus glutinosa*) de boventoon in de broekbossen. Het Vogelkers-Essenbos ligt iets hoger in de gradiënt. Typische soorten hier zijn eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*), wilde kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*), gelderse roos (*Viburnum opulus*), reuzenzwenkgras (*Festuca gigantea*), groot heksenkruid (*Circaea lutetiana*), ruwe smele (*Deschampsia cespitosa*) en bosandoorn (*Stachys sylvatica*). Dit bostype komt onder meer in smalle zones langs de Snoeyinksbeek voor. De standplaatsfactoren van de Vochtige alluviale bossen zijn ten opzichte van de andere bostypen in het gebied relatief voedselrijk (door de aanvoer van beekwater); de pH van het poriewater kan daarnaast > 7 bedragen.

Ook het veel zeldzamere Eiken-Haagbeukenbos (*Stellario-Carpinetum*), kwalificerend als habitatype H9160A, is met soorten als bosgierstgras (*Milium effusum*), muskuskruid (*Adoxa moschatellina*), gele dovenetel (*Lamium galeobdolon*), boszegge (*Carex sylvatica*) en gulden boterbloem (*Ranunculus auricomus*) op een aantal locaties aanwezig, zoals wederom langs de Snoeyinksbeek en in de omgeving van De Lutte. In de boomlaag is de naamgevende soort haagbeuk (*Carpinus betulus*) opvallend, in de struiklaag onder meer de hazelaar (*Corylus avellana*). Dit bostype staat op natte (maar niet inunderende) tot droge, matig voedselarme tot matig voedselrijke bodems. Het onderscheid met het hieronder behandelde Beuken-eikenbos (H9120) wordt gemaakt op bodemtype en leeftijd; indien het bos meer dan 150 jaar oud is en op lemige of kleiige bodems staat, wordt het tot H9120 gerekend.

Nog hoger in de gradiënt komen op de zure, voedselarme tot licht rijke, lemige zandgronden WinterEiken-Beukenbossen (Fago-Quercetum, verbond Quercion roboris) voor. Dit bostype is, met kenmerkende soorten als dalkruid (*Maianthemum bifolium*), gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), witte klaverzuring (*Oxalis acetosella*) en ruige veldbies (*Luzula pilosa*), goed vertegenwoordigd in het Natura 2000-gebied. De oudere delen van dit bos worden gerekend tot het habitattype Beuken-eikenbossen met hulst (H9120). Hulst (*Ilex aquifolium*) maakt hier geen deel uit van de boomlaag, zoals in sommige Drentse bossen, maar is doorgaans wel in de struiklaag aanwezig.

De oude, gevarieerde loofbossen, met veel staand dood hout, zijn het domein voor de middelste bonte specht. In de jaren zestig van de vorige eeuw was landgoed Twickel bij Delden de enige broedplaats in Nederland. In de decennia daarna werd slechts af en toe een broedgeval in Nederland opgemerkt. In Zuid-Limburg werd het eerste recente broedgeval vastgesteld, aansluitend op de broedpopulatie van het Aachener Wald in Duitsland. In Twente is de soort aan een opmerkelijke opmars begonnen, die begon op de landgoederen op de stuwwal bij Oldenzaal. Ook deze populatie vindt mogelijk haar oorsprong bij onze oosterburen, namelijk in het Bentheimer Wald net over de grens bij Denekamp, waar de soort nooit weg is geweest. Het eerste geval dateert van 2004, maar in 2007 ging het al om tientallen broedparen en in Twente als geheel werden er 47 opgespoord. Natuurlijk bieden deze oude bossen tevens onderdak aan een reeks van andere bosvogels, waaronder havik, sperwer, houtsnip, zwarte en kleine bonte specht, fluiter en appelvink. Af en toe bouwt hier zelfs een rode wouw zijn nest.

In het Natura 2000-gebied is door de relatief voedselrijke bodem in combinatie met een sterk wisselende grondwaterstand het aandeel vochtige tot natte graslanden groot; ongeveer een kwart van de graslanden kan tot deze categorie gerekend worden. In een aantal gevallen zijn vochtige graslanden geplagd waarna zich soortenrijke Heischrale graslanden (H6230) hebben ontwikkeld met op plekken elementen van Blauwgrasland. Kenmerkende soorten zijn blonde zegge (*Carex hostiana*), blauwe zegge (*Carex panicea*) en bleke zegge (*Carex pallescens*).

In het kleinschalige agrarische gebied rondom de boskernen zijn in natte graslanden met geknikte vossenstaart (*Alopecurus geniculatus*) en kruipende boterbloem (*Ranunculus repens*) poelen aanwezig, die het waterbiotoop vormen voor de Kamsalamander. Maar ook het landbiotoop, relatief droge bossen met de aanwezigheid van dood hout, komt op relatief korte afstand voor. De afgelopen jaren is flink geïnvesteerd in het optimaliseren van voortplantingswateren, waarbij minstens veertig poelen zijn aangelegd. Juist de variatie in vochtigheid, reliëf en vegetatiestructuur maakt dit gebied tot een van de meest optimale leefgebieden voor de Kamsalamander in ons land.

2.3 Ecologische vereisten en trends

In deze paragraaf worden de aangewezen habitattypen en de habitatrichtlijnsoort van Landgoederen Oldenzaal beschreven. Daarbij worden eerst de ecologische vereisten beschreven, dan het actuele areaal, de kwaliteit en de trends daarin.

2.3.1 Habitattypen

H9120 Beuken-eikenbossen met hulst

Tabel 3 Overzicht van ecologische vereisten H9120 beuken-eikenbossen met hulst

Aspect	Voorwaarde	kwantitatief
Zuurgraad	Matig zuur tot zuur	pH < 5.0
Vochttoestand	Vochtig tot droog	GVG: >40 cm – maaiveld
Voedselrijkdom	Zeer voedselarm tot licht voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Gevoelig	20 kg of 1429 mol N/ha/jr
Kenmerken van een goede structuur en functie	Op landschapsschaal: aanwezigheid van soortenrijke open plekken en bosranden met plantensoorten uit de klasse Melampyro-Holcetea mollis of bijzondere braamsoorten (Rubus); aanwezigheid van oude levende of dode dikke bomen en/of oude hakhoutstoven; optimale functionele omvang: vanaf tientallen hectares.	

Systeemanalyse: Ecologische vereisten

Het habitattype betreft bossen met meestal beuk in de boomlaag en hulst en/of taxus in de struiklaag, voorkomend op voedselarme tot licht voedselrijke zand- en leemgronden zonder grondwaterinvloed. Van belang is verder dat het gaat om bosgroeiplaatsen van vóór 1850 en bosopstanden van minstens 100 jaar oud die daaraan grenzen.

Overige randvoorwaarden:

- Nooit overstroming met water;
- Vochtig tot droog (GVG > 40 centimeter –maaiveld);
- Zeer voedselarm tot licht voedselrijk;
- Zoet water;
- Matig zuur (pH 5,0 – 4,5) tot zuur (pH < 4,5).

Verzuring van de bodem treedt van nature op door humuszuren en gebrekkige buffering. Dominantie van beuk (als gevolg van het stoppen van hakhoutbeheer) en eik leidt tot moeilijk afbreekbaar strooisel. Beuken geven veel beschaduwing en hebben een oppervlakkig wortelstelsel, waardoor andere (typische ondergroei-)soorten sterke concurrentie ondervinden. Ook waardevolle mantel- en zoomvegetaties kunnen zich hierdoor slecht ontwikkelen (Hommel et al., 2012a). De aanwezigheid van boomsoorten met kalkrijk strooisel (linde, esdoorn, iep) verbetert de afbraak. Het habitattype is gevoelig voor stikstofdepositie. Verzuring als gevolg van stikstofdepositie kan leiden tot een (nog) langzamere strooiselafbraak en (verdere) uitloging van de wortelzone van de bodem. Hierdoor wordt het kiemingsmilieu voor veel ondergroei-soorten ongunstig en zal de soortensamenstelling veranderen. Vooral de minder gebufferde (i.e., de minder lemige) bodems zijn onderhevig aan dit proces (Hommel et al., 2012a).

Actueel areaal en kwaliteit habitattype

Over H9120 Beuken-eikenbossen met hulst vermeldt het aanwijzingsbesluit het volgende: het habitattype beuken-eikenbossen met hulst komt plaatselijk voor op de hoger gelegen delen van het gebied. De belangrijkste deelgebieden met substantiële oppervlaktes beuken-eikenbossen zijn Paaschberg, Boerskotten, Stakenbeek en Egheria. Het huidige areaal bedraagt ca. 94 ha, op basis van de habitattypenkaart. Het habitattype is grotendeels (op bijna 86 ha) goed ontwikkeld met een gevarieerde ondergroei. Aanvullende gegevens ontbreken echter.

Trends in areaal en kwaliteit habitattype

Gegevens ontbreken.

H9160A Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)

Tabel 4. Overzicht van ecologische vereisten H9160A eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)

Eiken-haagbeuken bossen		
Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad	Matig zuur – neutraal	pH 4,5 – 7
Vochttoestand	Vochtig – zeer vochtig	GVG 25 tot meer dan 40 cm onder maaiveld
Voedselrijkdom	Licht voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Gevoelig	20 kg of 1429 mol N/ha/jaar
Kenmerken van een goede structuur en functie	gevarieerde bosstructuur met hoge boomlaag, lage boomlaag en struiklaag; aanwezigheid van oude levende of dode dikke bomen en/of hakhoutstoven; hoge bedekking voorjaarsflora (> 10%); lage bedekking klimop (< 10 %); optimale functionele omvang: vanaf tientallen hectares.	

Systeemanalyse: Ecologische vereisten

De in ons land sterk bedreigde soortenrijke Eiken-haagbeukenbossen van dit habitatype worden aangetroffen op bodems met sterke wisselingen in de vochttoestand gedurende het jaar (profieldocument H9160A¹⁰). In de winter treden hoge grondwaterstanden op terwijl 's zomers uitdroging plaatsvindt. Het betreft veelal slecht doorlatende klei- of leembodems die al dan niet zijn afgedekt door een laag lemig zand. Op de hogere zandgronden zijn Eiken-haagbeukenbossen gebonden aan mineraalrijke lemige gronden en oude klei (beekleem, löss, keileem, potklei, tertiaire klei). Daarnaast levert capillaire opstijging van basenrijk grondwater vaak een belangrijke bijdrage aan de zuurbuffering van de standplaats. Het bostype komt daarom relatief vaak voor aan de randen van kwelgebieden of in gebieden die hydrologisch neutraal zijn (kwel en wegzijging houden elkaar in evenwicht).

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype komt verspreid over het gebied voor op de locaties Smoddebos, Boerskotten (nabij de bebouwing van Oldenzaal) en Paaschberg. De huidige omvang van dit habitatype binnen Landgoederen Oldenzaal bedraagt ongeveer 12,6 hectare, op basis van de meest recente habitatkaart. De huidige kwaliteit van de Eiken-haagbeukenbossen in Landgoederen Oldenzaal is volgens dezelfde bron bijna overal in het gebied goed.

De bosstructuur heeft invloed op het voorkomen van typische ondergroeisorten van Eiken-haagbeukenbossen. Door het plaatselijk (nagenoeg) ontbreken van een struiklaag komt er meer licht op de bosbodem, waardoor met name in geëutrofiëerde situaties ruigtesoorten (grote brandnetel, braam) zich kunnen uitbreiden. Typische soorten van het habitatype worden weggeconcentreerd en zullen verdwijnen, wat een vermindering van kwaliteit betekent (K11).

Trends in areaal en kwaliteit habitatype

De oppervlakte en de kwaliteit van het habitatype zijn de afgelopen eeuw verminderd als gevolg van verdroging, verzuring en versnippering. Ten opzichte van 1950 is de abundantie van vele kenmerkende en zeldzame soorten afgenomen. Zo is bijvoorbeeld heekruid verdwenen van de Paaschberg en 't Kruisselt. Uit het Smoddebos zijn sinds 1958 grote keverorchis, karwijselie, bospaardenstaart, muursla en muurhavikskruid verdwenen. Landelijk gezien bevindt dit habitatype zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding.

H91E0C *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Tabel 5 Overzicht van ecologische vereisten H91E0C *vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Vochtige alluviale bossen		
Aspect	Voorwaarde	kwantitatief
Zuurgraad	Neutraal – zwak zuur	pH 5 – 7,5
Vochttoestand	Vochtig – inundatie	
Voedselrijkdom	Licht – matig voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Niet – regelmatig	
Kritische depositiewaarde stikstof	Gevoelig	26 kg of 1857 mol N/ha/jaar
Kenmerken van een goede structuur en functie	periodieke overstroming met rivier- of beekwater; dominantie van wilgen, zwarte populier, gewone es, iep of zwarte els; bedekking exoten < 5 %; gevarieerde bosstructuur en gemengde soortensamenstelling; aanwezigheid van oude levende of dode dikke bomen en/of hakhoutstoven; bloemrijk voorjaarsaspect; aanwezigheid van kwel en/of bronnen; optimale omvang vanaf tientallen hectares	

Systeemanalyse: Ecologische vereisten

Het habitatype H91E0C komt vooral voor in beekdalen en laag gelegen delen van de hogere zandgronden, op plekken die onder invloed staan van overstromend beekwater en/of gevoed worden door grondwater dat afkomstig is van aangrenzende hoger gelegen gebieden (profieldocument H91E0C¹¹). Door voeding met oppervlaktewater en grondwater zijn de

¹⁰ http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/documenten/profielen/habitattypen/profiel_habitatype_9120.pdf

¹¹ http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/documenten/profielen/habitattypen/profiel_habitatype_91E0.pdf

standplaatsen relatief rijk aan basen en nutriënten. Op de natste, meestal venige (of kleig-venige) standplaatsen komen elzenbroekbossen voor die behoren tot het Elzenzegge-Elzenbroek. De grondwaterstanden liggen hier in het voorjaar rond het maaiveld en zakken in de zomer hooguit ondiep weg. Op de laagste plekken kan het water een groot deel van het jaar boven het maaiveld staan. In goed ontwikkelde vormen van het elzenbroekbos zakt de grondwaterstand niet verder weg dan ca. 60 (40?) centimeter. In licht verdroogde vormen van het elzenbroek kunnen de grondwaterstanden tot een meter wegzakken. Hoewel het type niet strikt gebonden is aan kwel komen goed ontwikkelde vormen van het Elzenzegge-Elzenbroek vooral voor op plekken die gevoed worden door grondwater. Het komt voor op relatief voedselrijke standplaatsen in de benedenlopen van beken, met name op de overgang naar het laagveengebied, naar de hoogveenbossen of naar de bronnetjesbossen behorend tot het Goudveil-Essenbos. Het laatste bostype komt vooral voor aan de voet van hellingen op plekken waar permanent grondwater uittreedt. In het heuvelland kan het – dankzij de complexe geologische opbouw – ook hoger op de helling voorkomen, soms zelfs op verschillende boven elkaar gelegen niveaus. Op de wat minder natte standplaatsen die regelmatig tot incidenteel overstromen met beekwater komt het Vogelkers-Essenbos voor. De bodem bestaat meestal uit lemig zand. De standplaatsen zijn minder nat en de grondwaterstanden zakken in de zomer verder weg dan in het elzenbroekbos (tot anderhalve meter diep). Verdroging en eutrofiëring kunnen leiden tot successie naar de Rompgemeenschap met grote brandnetel (43 RG3).

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype komt verspreid over het gebied voor. De huidige oppervlakte van dit habitatype binnen Landgoederen Oldenzaal bedraagt 17,3 hectare op basis van de meeste recente habitatkaart. De huidige kwaliteit van de beekbegeleidende bossen in Landgoederen Oldenzaal is volgens de habitattypenkaart grotendeels goed; op een beperkt oppervlak is de kwaliteit matig. Matige kwaliteit is toegekend aan opstanden die tot Rompgemeenschappen van gewone braam (39RG02) of brandnetel (43RG03) behoren.

Er is plaatselijk sprake van verruiging met o.a. braam en grote brandnetel en van achteruitgang van indicatorsoorten van beekbegeleidende bossen; deze komen alleen nog langs de bron of beek voor en zijn dus niet (meer) vlakdekkend aanwezig. De typische soort paarbladig goudveil komt op meerdere plaatsen rondom de Tankenberg voor. Verspreidbladig goudveil komt hoogst waarschijnlijk niet (meer) voor in het gebied (med. M. Horsthuis, december 2013). Boswederik komt volgens Waarneming.nl voor op landgoed Egheria.

Trends in areaal en kwaliteit habitatype

De smalle zone langs beken waar met name de vogelkers-essenbossen voorkomen zijn ten gevolge van de verdroging smaller geworden en de soortensamenstelling van de verschillende typen zijn gewijzigd. Door terugschrijdende erosie (i.e., verlaging van de bedding van de beken door drainage van stroomafwaarts gelegen landbouwgebieden) worden voorheen natte groeiplaatsen die op enige afstand van de beken liggen, droger (med. M. Horsthuis, december 2013; zie ook Eysink et al. 2012). Soorten van natte standplaatsen, voorheen redelijk vlakdekkend aanwezig, komen daardoor tegenwoordig alleen nog nabij de beken voor. Kenmerkende soorten als welriekende agrimonie en karwijselie zijn verdwenen. De omvang van de groeiplaats van paarbladig goudveil, boswederik en slanke sleutelbloem is kleiner geworden. Welriekende agrimonie komt nog in het Arboretum Poortbulten voor, oostelijk van de Natura 2000-begrenzing (med. M. Horsthuis, december 2013). Soorten die wijzen op verdroging, verzuring en/of vermesting, als grote brandnetel en braam, breiden zich uit. Ook het groter wordende aandeel van zomereik wijst op verdroging. De huidige ontwikkeling van zowel oppervlakte als kwaliteit is er een van achteruitgang.

2.3.2 Habitatrichtlijnsoorten

H1166 Kamsalamander

Systeemanalyse: ecologische vereisten

Het voortplantingshabitat bestaat uit poelen. De poelen zijn bij voorkeur niet kleiner dan 100 m². De voorkeur gaat uit naar poelen met een oppervlakte tussen de 200 en 400 m². Bij voorkeur is de ligging van de poelen is zo gekozen dat de poelen de gehele dag in de zon liggen. In verband met schaduw en bladval is de afstand tot opgaande beplanting (bos, houtwal) minimaal 50 meter. De poel heeft bij voorkeur helder water met een vegetatie die bestaat uit matig voedselrijke omstandigheden (mesotroof) met onder andere waterpostelein, waterranonkel en drijvend fonteinkruid. Kamsalamanders kunnen een afstand van ongeveer 500 meter overbruggen, waardoor ook de locatie van de poelen is essentieel. Deze mogen niet meer dan 500 meter van elkaar verwijderd zijn. De aanwezigheid van overwinteringshabitat is in de nabijheid van de poelen is essentieel. Dit bestaat uit kleine landschapselementen zoals bosjes, hagen, struwelen, houtwallen en overhoekjes of bosranden. Een kleinschalige afwisseling van poelen, grasland en kleine landschapselementen of bossen vormt het ideale leefgebied voor de kamsalamander.

Actueel voorkomen en omvang en kwaliteit leefgebied habitatsoort

De verspreiding strekt zich uit van Boerskotten, Grootte Lutternveld, Elfterheurne tot en met Paaschberg. De huidige kwaliteit van Landgoederen Oldenzaal als leefgebied voor kamsalamanders lijkt, gezien de hoeveelheid poelen waarin kamsalamanders zich de afgelopen jaren met succes hebben voortgeplant, goed te zijn. Er is sprake van succesvolle voortplanting wanneer de gehele aquatische cyclus doorlopen is en de jonge dieren aan land komen. Ten zuiden van de A1 zijn weinig kamsalamanderpoelen aanwezig. Het gebied ten zuiden van de A1 is van essentieel belang voor de verbinding (bevolking) van naastgelegen (te ontwikkelen) leefgebieden als de Dinkel en Snippert, Haagse Bos, Oldenzaalseveen, Kuipershoek en Eschmarke. Door het nemen van maatregelen (onder andere de aanleg van poelen) heeft het gebied ten noorden van de A1 zich in twintig jaar ontwikkeld tot het beste leefgebied van Nederland voor de kamsalamander. Het huidige overwinterings- en landhabitat bestaande onder andere uit bossen en kleine landschapselementen, is van goede kwaliteit (mondelinge mededeling Natuurmonumenten, beheerder terrein) en dient daarom te worden behouden. De goede kwaliteit is gebleken uit de fikse toename van het aantal kamsalamanders in het gebied toen een aantal jaar geleden nieuwe poelen werden aangelegd. Hieruit vloeit voort dat waarschijnlijk het aantal poelen in het gebied de beperkende factor is geweest en niet zozeer de kwaliteit of de oppervlakte van het overwinteringshabitat (Bron: mondelinge mededeling terreinbeheerder Natuurmonumenten).

Trend in voorkomen en omvang en kwaliteit leefgebied habitatsoort

Recent grote toename in aantal, door aanleg poelen.

3 *Instandhoudingsdoelstellingen*

In dit hoofdstuk worden de kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen van Landgoederen Oldenzaal beschreven en worden de knelpunten geanalyseerd.

3.1 Kernopgaven

Landgoederen Oldenzaal heeft 2 kernopgaven¹:

- 5.07: Herstel kwaliteit en vergroting areaal vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen) *H91E0_C;
- 6.07: Verbeteren kwaliteit en voor zover mogelijk uitbreiding areaal eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden) H9160_A.

In Landgoederen Oldenzaal is geen sprake van een 'sense of urgency'. Dit betekent dat voor de korte termijn geen onherstelbare situatie wordt verwacht waardoor de kernopgave en hierbij behorende instandhoudingsdoelstellingen niet meer realiseerbaar zijn. Naast een 'sense of urgency' kan sprake zijn van een wateropgave. Deze is toebedeeld wanneer de watercondities in meer of mindere mate niet op orde zijn. Landgoederen Oldenzaal heeft wel een wateropgave. Ten behoeve van het behoud van oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen eiken-haagbeukenbossen en vochtige alluviale bossen is een verbetering van de watercondities noodzakelijk.

In Landgoederen Oldenzaal ligt een beschermd natuurmonument, Snoeyinksbeek. De instandhoudingsdoelstellingen hebben van rechtswege ook betrekking op de doelstellingen van het voormalige beschermde natuurmonument. Het bevoegd gezag heeft de keuze om beschrijvingen van de doelen van binnen het Natura 2000-gebied liggende beschermde natuurmonumenten al dan niet op te nemen in het Natura 2000-beheerplan. Hiervan wordt in dit Natura 2000-beheerplan afgezien, omdat met de uitvoering van de Natura-2000 instandhoudingsmaatregelen reeds tegemoet gekomen wordt aan de doelstellingen voor behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het voormalig beschermd natuurmonument.

Bij het opstellen van dit Natura 2000-beheerplan zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. In dit Natura 2000-beheerplan zijn de maatregelen opgenomen die nodig en technisch mogelijk zijn om de Natura 2000-doelen zeker te stellen en economische ontwikkelingen mogelijk te maken;
2. Op korte termijn (1^e periode van 6 jaar) zijn de herstelmaatregelen gericht op het voorkomen van verslechtering van de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen. Op de lange termijn (2^e en 3^e periode, 12-18 jaar) worden oppervlakte-uitbreiding en kwaliteitsverbetering (indien tot doel gesteld voor de aangewezen habitattypen) gerealiseerd;
3. Het beheerplan is bijgewerkt op basis van de instandhoudingsdoelstellingen van het definitieve aanwijzingsbesluit, dat 4 juli 2013 door het rijk is vastgesteld.
- 4.

3.2 Instandhoudingsdoelstellingen

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal, de kwaliteit en het areaal van de habitattypen en de ontwikkeling daarvan in de afgelopen jaren (de beschrijving is te vinden in paragraaf 2.3). Voor de soorten is de trend van de kwaliteit van het leefgebied en de populatieontwikkeling opgenomen.

Tabel 6 Overzicht van doelstellingen, huidig areaal, huidige kwaliteit en trends in areaal en kwaliteit van de aanwezige habitattypen en habitatsoorten in Landgoederen Oldenzaal.

		Doelstelling					
		Opper vlakte	Kwali teit	Huidig areaal in ha	Huidige kwaliteit	Trend in areaal (tot nu toe)	Trend in kwaliteit (tot nu toe)
Habitattypen							
H9160A	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	>	=	12,6	M tot G (G in Smoddebos)	=/-	-
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	=	=	17,3	M tot G	--	--
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	=	=	98,9	G	?	?
H1166	Kamsalamander	> ¹	=	?	?	+	?

¹ en uitbreiding populatie

Legenda

Doelstelling en huidige kwaliteit:	Trend in oppervlakte of kwaliteit:
= Behoudsdoelstelling;	+ Positieve trend;
> Uitbreiding- of verbeterdoelstelling;	- Negatieve trend;
G Goede kwaliteit;	= Stabiele trend;
M Matige kwaliteit;	? Trend onbekend;
? Onbekend.	

3.3 Knelpunten

In deze paragraaf worden knelpunten voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen benoemd. Voor de stikstofgevoelige habitattypen en soorten komen deze uit de PAS-gebiedsanalyse, voor in dit gebied niet stikstofgevoelige soort kamsalamander zijn de knelpunten overgenomen uit het werkdocument. Beide documenten zijn gebaseerd op de meest actuele kennis vanuit de literatuur en de bij het opstellen van de documenten en dit Natura 2000-beheerplan betrokken partijen.

3.3.1 Hydrologie

Het belangrijkste knelpunt voor het herstel van de hydrologische gradiënten in dit Natura 2000-gebied is verdroging. Zowel de Eiken-haagbeukenbossen als de Vochtige alluviale bossen laten een dalende trend in kwaliteit zien (Tabel 6). Herstel van de hydrologie is daarom noodzakelijk om verdere verslechtering van de natuurwaarden te voorkomen. Door het uitvoeren van hydrologisch herstel wordt het gebied meer robuust tegen de nadelige invloeden van hoge stikstofdepositie. In paragraaf 3.4 wordt nader ingegaan op de knelpunten per habitatype.

Gedaalde grondwaterstanden zijn vaak het gevolg van de diepe en intensieve ontwatering in omliggende landbouwgebieden. Het gaat daarbij om zowel ontwatering in de intrekgebieden als op de beekdalflanken. Maar ook in het beekdal zelf kunnen diepe 'landbouwdoorvoersloten' - via welke landbouwgebieden naar het lager gelegen beekdal afwateren- voor verdroging zorgen. Verder draagt in sommige gebieden onttrekking van grondwater voor de drink- en industriewatervoorziening of landbouw (beregening) bij tot verlaging van grondwaterstanden in het beekdal. Ten slotte is de beek zelf vaak sterk verdiept, soms veroorzaakt door beeknormalisaties, maar meestal ook door het intensief (jaarlijks) schonen van de beekloop. Deze verdieping zorgt voor een versterkte erosie door de beek zelf waardoor de beek zichzelf nog dieper insnijdt en de drainagebasis wordt verlaagd. Ook bebossing van het inrijgebied kan sterk verdrogend werken. (Donkere) naaldbossen kunnen tot 50 % van het regenwater onderscheppen (Van Mullekom et al. 2009). Al deze ingrepen leiden tot een daling van de regionale drainagebasis, lagere stijghoogten van het diepere grondwater en tot een vermindering van kwelintensiteit, dat wil zeggen dat minder grondwater het maaiveld van het natuurgebied bereikt en meer grondwater naar de watergangen stroomt. Daling van de grondwaterstanden en de drainagebasis benadeelt alle habitattypen, leefgebieden en andere levensgemeenschappen die afhankelijk zijn van hoge grondwaterstanden. De effecten zijn afhankelijk van de mate van grondwaterstands daling.

Gedaalde grondwaterstanden - in combinatie met een verlaagde stijghoogte van het grondwater - zorgen voor een grotere invloed van neerslagwater in de wortelzone van de vegetatie. De standplaats raakt gestratificeerd: een meer of minder dikke laag zuur regenwater bevindt zich boven het basenrijke grondwater. Het gevolg is dat soorten van zure of zuurdere omstandigheden toenemen ten koste van soorten van (zeer) basenrijke omstandigheden. Vaak weten alleen diep(er) wortelende basenminnende soorten zich onder zulke gestratificeerde omstandigheden nog te handhaven.

3.3.2 *Vermesting door nutriëntenrijk grond- en oppervlaktewater*

In beekdalen is veresting van grondwater na verdroging het grootste milieuknelpunt voor grondwaterafhankelijke habitattypen en leefgebieden (Aggenbach et al. 2009). Deze veresting kan door interactie met bodemmineralen nog lang doorwerken in de beekdalen en leidt er vaak toe dat soorten die gevoelig zijn voor een hoge nutriëntenbeschikbaarheid in bodem en grondwater nog steeds in hoog tempo achteruit gaan. Vermesting zorgt voor een grotere beschikbaarheid van nutriënten waardoor hoogproductieve plantensoorten worden bevorderd ten koste van laagproductieve. De mate waarin dat gebeurt is afhankelijk van de concentratie van nutriënten, de grondwaterstand en de chemische samenstelling van het grondwater in de wortelzone. Door vroegere en/of actuele overbemesting van intrekgebieden zijn matig tot sterk vervuilde grondwaterstromen op weg naar het beekdal. Uitspoeling van het zeer mobiele nitraat uit bossen (als gevolg van ingevangen atmosferische stikstofdepositie) en zwaar bemeste landbouwgronden heeft geleid tot een sterke verandering van de grondwaterkwaliteit. In beekdalen met veel organische stof verdwijnt nitraat veelal snel indien het grondwater door de veenpakketten stroomt (denitrificatie). Nitraat kan in de ondergrond ook reageren met pyriethoudende afzettingen, waarbij het nitraat weliswaar verdwijnt, maar sulfaat ontstaat (Smolders et al. 2010). Sulfaat kan indirect tot een eutrofiëring van grondwatergevoede systemen leiden. Sulfaat reageert onder anaerobe condities met organisch materiaal, waardoor dit wordt afgebroken en nutriënten vrij kunnen komen. Het sulfide dat hierbij wordt gevormd, reageert met ijzerhydroxidecomplexen in de bodem, waardoor het hieraan gebonden fosfaat vrij kan komen. Dit proces wordt interne eutrofiëring genoemd en speelt vooral een rol in systemen met lage ijzergehalten in de bodem (Smolders et al. 2006, Smolders et al. 2010). Het is niet bekend in hoeverre deze processen in Landgoederen Oldenzaal een probleem vormen. In veel kwelgebieden is in de loop van vele eeuwen echter dermate veel ijzer aangevoerd dat een overmaat van ijzeroxiden ten opzichte van fosfaten aanwezig is, waardoor de fosfaatverzadigingsindex laag is en fosfaat dermate sterk gebonden is dat fosfaat mobilisatie geen wezenlijk probleem oplevert.

3.3.3 *Afstroming van voedselrijk beekwater tijdens piekafvoeren*

Deze piekafvoeren zijn veelal het gevolg van intensieve drainage van het grondwaterintrekgebied. Regenwater wordt dan snel - via afstroming over maaiveld of via buisdrains - naar de watergangen gebracht die op de beek afwateren. Zeker wanneer zulke percelen net bemest zijn komen heel grote hoeveelheden voedingsstoffen in het oppervlaktewater terecht. Ze uiten zich in (oever)begroeiingen van hoogproductieve ruigtekruiden zoals die van grote brandnetel. Deze situatie zal blijven voortbestaan zo lang landbouwgebieden nog via het lager gelegen beekdal moeten afwateren.

Tabel 7 Overzichtstabel van knelpunten per habitatype.

		Habitattypen			Opmerkingen
Knelpunt		H9160A - Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	H91E0C - Vochtige alluviale bossen - beekbegeleidende bossen	H9120 - Beuken-eikenbossen met hult	
K1	Ontwatering door grondwateronttrekkingen voor drinkwater en industrie	K	K	nvt	Verlaging en toename fluctuatie grondwaterstand, verzuring als gevolg van verminderde toestroming basenrijk grondwater
K2	Ontwatering door grondwateronttrekkingen (beregening) voor landbouw binnen en buiten Natura 2000-gebied	G	G	nvt	zie K1), met name verlaging zomergrondwaterstand
K3	Ontwatering door grondwateronttrekkingen voor landbouw buiten N2000-gebied	G	G	nvt	zie K1)
K4	Ontwatering door verdiepen en normaliseren beken.	G	G	nvt	zie K1)
K5	Ontwatering door aanwezigheid sloten/greppels binnen Natura 2000-gebied.	G	G	nvt	zie K1)
K6	Externe eutrofiëring door toestroming nutriëntenrijk grond- en oppervlaktewater door bemesting intrekgebied binnen en buiten Natura 2000-gebied.	K	G	nvt	
K7	Externe eutrofiëring door overstroming met nutriëntenrijk beekwater door bemesting intrekgebied binnen en buiten Natura 2000-gebied.	nvt	G	nvt	
K8	Interne eutrofiëring door mineralisering van humusrijke bodem, onder invloed van verdroging.	K	K	nvt	
K9	Versnippering	K	K		De externe invloeden zijn groot en mogelijkheden voor migratie van flora en fauna beperkt. Dit gaat ten koste van de kwaliteit HT. Ook kamsalamander- leefgebied kan versnipperd raken.
K10	Gering oppervlak	K	K		huidig oppervlakte niet optimaal
K11	ontbreken goede bosstructuur	K	K	?	teveel lichtval op bosbodem, waardoor o.a. grote brandnetel oprukt

Legenda

G Effect aangetoond of waarschijnlijk: groot knelpunt;
K Effect aangetoond of waarschijnlijk: klein knelpunt;
? Effect mogelijk.
nvt Knelpunt niet van toepassing

3.3.4 Atmosferische stikstofdepositie

Naast knelpunten in de hydrologie en/of beheer, kan ook stikstofdepositie een belangrijk knelpunt zijn. Dit geldt vooral voor habitattypen met een (zeer) lage kritische depositiewaarde (KDW¹²) zoals H9120 Beuken-eikenbossen met hultst en H9160A Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden), beide met een KDW van 1429 mol N/ha/jr (zie tabel 8; Van Dobben et al., 2012). De mate waarin de actuele (2015) en toekomstige stikstofdepositie in dit gebied een knelpunt vormt, wordt hieronder nader toegelicht. In hoeverre stikstof zich als gevolg van de jarenlange hoge depositie in de bodem heeft opgehoopt (in organische lagen en/of gebonden aan bodemdeeltjes) is niet bekend, maar kan zeker een rol spelen.

Tabel 8 Overzicht van kritische depositiewaarden van de habitattypen en knelpunten in de atmosferische depositie. Aangeven is of er sprake is van een knelpunt (X), geen knelpunt (-) is of dat onbekend is of er sprake is van een knelpunt (O) (KDW'en zijn afkomstig uit Van Dobben et al., 2012).

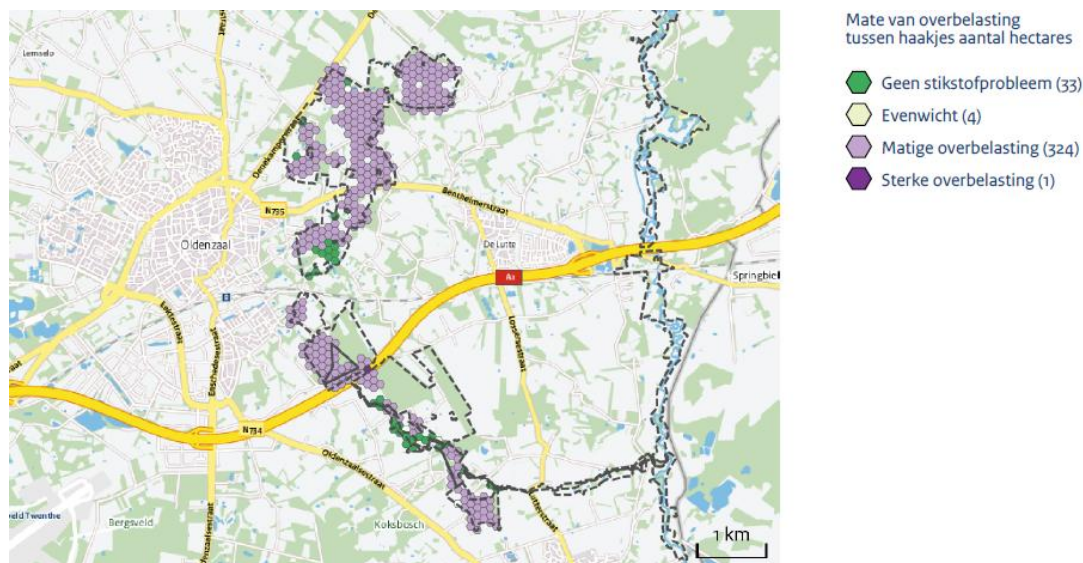
		Habitattypen		
Knelpunt		H9160A - Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	H91E0C - Vochtige alluviale bossen - beekbegeleidende bossen	H9120 - Beuken-eikenbossen met hultst
Atmosferische depositie				
	Kritische depositiewaarde (mol N/ha/jr)	1429	1857	1429
K12	Overschrijding KDW in 2015	X	X	X
K13	Overschrijding KDW in 2030	X	X	X
K14	Vroegere overschrijding KDW	O	O	O

Om de huidige stikstofsituatie in kaart te brengen is in AERIUS Monitor 15 de huidige stikstofdepositie (2015) op de Landgoederen Oldenzaal vergeleken met de KDW van de verschillende habitattypen met instandhoudingsdoelen. Het resultaat is de verschilkaart Landgoederen Oldenzaal huidig (figuur 8). De legenda van de verschilkaart en het verschildiagram zijn hetzelfde en wordt hieronder toegelicht. In de legenda wordt het verschil tussen de huidige depositie en de KDW in vier categorieën weergegeven; de zogenaamde afstand tot de KDW.

De ruimtelijke verdeling van de overschrijding van de KDW in de Landgoederen Oldenzaal wordt vooral bepaald door de ligging van de (meest) gevoelige habitattypen: Beuken-eikenbossen met hultst (H9120) en Eiken-haagbeukenbossen (H9160A).

In 2015 is de hoge stikstofdepositie voor alle habitattypen een knelpunt en wordt de KDW matig overschreden. Voor de habitattypen Eiken-Haagbeukenbossen (H9160A) en Beuken-eikenbossen met hultst (H9120) is voor (zo goed als) het gehele areaal sprake van overbelasting. Voor Vochtige alluviale bossen (H91E0C) is de hoge stikstofdepositie een knelpunt voor iets meer dan de helft van het totale oppervlak, voor het overige deel is sprake van een evenwichtssituatie of geen overschrijding.

¹² Dit is de hoeveelheid stikstof die een ecosysteem over langere tijd kan weerstaan zonder dat de structuur of het functioneren van het ecosysteem significant negatief beïnvloed worden (Bobbink et al., 2010). Hierbij wordt uitgegaan van goed functionerende ecosystemen, dus waar bijvoorbeeld de hydrologie op orde is, en met regulier beheer of gebruik.

Figuur 8 Stikstofoverbelasting huidig (afstand stikstofdepositie tot de KDW).

3.3.6 Kennisleemten

De in dit document voorgestelde maatregelen zijn vastgesteld op basis van best beschikbare kennis, waaronder de landelijke PAS-Herstelstrategieën. Er bestaat nog een aantal kennislacunes (zie ook paragraaf 3.4). Die zijn echter niet van dien aard dat geen ecologische conclusies kunnen worden getrokken over het effect van de herstelmaatregelen. Het is duidelijk welke maatregelen moeten worden getroffen en dat die effectief zijn. Er bestaat geen twijfel dat met de beschreven maatregelen behoud van de habitattypen in de 1^e beheerplanperiode is gewaarborgd en dat in de 2^e en 3^e beheerplanperiode uitbreiding en kwaliteitsverbetering (voor zover tot doel gesteld) kan aanvangen. De onzekerheid richt zich hooguit op de precieze effecten van de herstelmaatregelen op de habitattypen- en soorten. Daarom vindt zekerheidshalve monitoring plaats (zie paragraaf 8.3.4). Mocht het onverhoopt nodig blijken dan kan daardoor tijdig bijsturing van de uitvoering van de herstelmaatregelen plaatsvinden ("hand-aan-de-kraan-principe").

De historische stikstofdepositie in het gebied is niet bekend. Het is echter vrijwel zeker dat in het verleden gedurende meerdere jaren op grote (zo niet alle) delen van het gebied een hogere stikstofdepositie heeft plaatsgevonden dan de KDW's van de betreffende habitattypen. Er is dan ook vermoedelijk sprake van een erfenis van stikstof uit het verleden. Deze factor is niet te kwantificeren en heeft dan ook geen rol kunnen spelen in de analyses. Effecten van deze in de bodem opgehoopte stikstof als gevolg van de historische depositie kunnen wel degelijk optreden (Kooijman et al., 2009). Dit betekent dat ook in delen waar nu of binnen afzienbare tijd geen overschrijding van de KDW meer is, in de (nabije) toekomst effecten als gevolg van vermisting en verzuring door stikstofdepositie zichtbaar kunnen zijn. Hier is bij het formuleren van de herstelmaatregelen rekening mee gehouden. Verder wordt dit gedekt door de gebiedsspecifieke monitoring.

De volgende kennisleemtes zijn aanwezig:

- Er is niet kwantitatief aan te geven hoe groot het 'doelgat' is tussen de optimale grondwaterstanden voor de habitattypen en de actuele grondwaterstanden doordat er maar één peilbuislocatie ter plaatse van een kwalificerend habitatype is.
- Door de zeer beperkte beschikbaarheid van peilbuisgegevens, is het ook niet mogelijk een goede ijkking van een grondwatermodel uit te voeren. Daarnaast heeft het gebied een dermate complexe geohydrologische bodemopbouw (met veel lokale systemen), dat een hydrologisch computermodel onvoldoende waarheidsgetrouwe uitkomsten geeft. Het hydrologisch meetnet wordt uitgebreid (M20).
- Er is meer inzicht nodig in waar de uitbreiding van Eiken-haagbeukenbos gerealiseerd kan worden. Waar liggen de beste potenties in het gebied? Als dit bekend is, kan worden bekeken of er op deze locaties hydrologische maatregelen moeten worden getroffen. Weliswaar is dit niet

direct relevant voor PAS (daarvoor is behoud immers voldoende), maar mogelijk geeft dit wel reden om het voorkeursgebied voor hydrologische maatregelen te concretiseren en aan te scherpen:

- o In het gebied liggen her en der greppels, sloten en rabatten die het water versneld afvoeren en daardoor bijdragen aan verlaging van de grondwaterstand. De omvang van dit knelpunt is onbekend (K5) maar wordt onderzocht (M20). Hoewel de omvang niet bekend is zijn er wel maatregelen die in alle gevallen zullen helpen, M1d en M2a.
- o Dit geldt ook voor het effect van buisdrainage. Het is nog onduidelijk waar drainage exact ligt. Maatregelen M1a, M1b, M1c, M2b, M3a, M3b en M4 zijn erop gericht de gronden zodanig in te richten dat de drainage voorkomen wordt.
- o Op de Tankenberg liggen twee bronnen waaruit door middel van een waterleiding water kan worden onttrokken voor veedrenking, spoelwater en beregeningswater (mondelinge mededeling Waterschap). Hierdoor wordt water aan het brongebied onttrokken. Bovendien is hier sprake van lekkage (K2). De omvang van de wateronttrekking(en) zijn niet geheel bekend. Wel is duidelijk dat hierdoor een deel van het jaar de bron niet loopt en er sprake is van verdroging. Zeldzame planten die hier voorkomen, zoals onder andere goudveil, gaan in aantal achter uit (mededeling terreinbeheerder Natuurmonumenten). Hier is nader onderzoek nodig (M7).

- Ook de omvang van het knelpunt grondwaterwinningen is onbekend (waaronder de agrarische grondwaterwinningen; K2 en K3). Onduidelijk is hoeveel water onttrokken wordt en in welke mate dit een knelpunt is. Maatregelen 20 is erop gericht meer inzicht te krijgen in het hydrologisch systeem.
- Een ander knelpunt is het gebrek aan informatie over oppervlaktewater (beekwater) kwaliteit. Wanneer hydrologische herstelmaatregelen weer gaan leiden tot het regelmatig overstromen van vooral Vochtige alluviale bossen, is het noodzakelijk dat dit water niet voedselrijk is om vermessing van dit habitatype te voorkomen. Dit is voor monitoring als aandachtspunt meegegeven.
- Van het habitatype H9120 Beuken-eikenbossen met hult, ontbreekt informatie over de trend in kwaliteit. Over de kwaliteit van het Beuken-eikenbos met hult vermeldt het definitief AWB dat de huidige kwaliteit goed is, maar deze stelling wordt niet met gegevens onderbouwd. Een negatieve trend in oppervlak en kwaliteit kan niet worden uitgesloten. In de eerste beheerplanperiode zal er daarom onderzoek moeten worden verricht naar de trend in oppervlak en kwaliteit. Gezien de overschrijding van de KDW zijn er op korte termijn maatregelen nodig voor dit habitatype.

3.4 Knelpunten per instandhoudingsdoelstelling

In deze paragraaf wordt per instandhoudingsdoelstelling aangegeven welke knelpunten en kennisleemten er zijn voor het behalen van het doel.

H9120 Beuken-eikenbossen met hult

Omdat dit habitatype minder gevoelig is voor lage grondwaterstanden (Gemiddelde voorjaars grondwaterstand –GVG– > 40 cm – maaiveld), wordt verdroging niet als een knelpunt ingeschat. Overschrijding van de KDW voor stikstof is wel een belangrijk knelpunt (K12-13). Weliswaar is onvoldoende bekend of er sprake is van kwaliteitsverlies als gevolg van vermessing of verzuring (op basis van gevarieerde ondergroei lijkt dit mee te vallen), maar vanwege de gevoeligheid van het bostype voor stikstofdepositie dient hiervan te worden uitgegaan.

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde (KDW)

De actuele stikstofdepositie is voor het gehele areaal minstens 70 mol N/ha/jr (tot maximaal twee maal de KDW) hoger dan de KDW. De voorspelling is dat deze situatie de komende jaren licht verbetert, hoewel er sprake blijft van een matige overbelasting. Ondanks een lichte daling van de depositie zal in 2030 nog altijd 96% van het areaal een matige overbelasting kennen. Actuele en toekomstige stikstofdepositie vormen hiermee een knelpunt voor dit habitatype.

Kennisleemten

Er is geen informatie beschikbaar over de trend in kwaliteit en oppervlakte van Beuken-eikenbossen met hulst. Deze informatie dient in de 1^e beheerplanperiode verzameld te worden (M21). Gerelateerd aan het voorgaande, is het ook niet bekend in hoeverre de overschrijding van de KDW daadwerkelijk tot verzuring en vermesting heeft geleid. Ten slotte is niet bekend in hoeverre aanpassing van het bosbeheer (van hakhout- of middenbosbeheer naar niets doen) heeft geleid tot veranderingen in de soortensamenstelling van dit bostype (bijvoorbeeld als gevolg van dominantie door beuk).

H9160A Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)

Ten gevolge van verdroging, verzuring en versnippering zijn de afgelopen decennia zowel de kwaliteit als de oppervlakte van het habitatype flink achteruit gegaan. Grote oppervlakten zijn verruimd met soorten als grote brandnetel en braam. De verdroging van de bossen heeft ook geleid tot oppervlakkige verzuring en ophoping van strooisel. Soorten van zuurdere omstandigheden (Eiken-berkenbossen) profiteren hiervan wat ten koste is gegaan van de typische soorten van Eiken-haagbeukenbossen. Bovendien zijn soorten van drogere omstandigheden toegenomen (onder andere beuk en witte klaverzuring) ten koste van soorten van vochtigere omstandigheden (haagbeuk en slanke sleutelbloem). Het Eiken-haagbeukenbos is daardoor ook teruggedrongen naar de lager gelegen, vaak smalle zone langs beeklopen en relatief nattere plekken.

De belangrijkste knelpunten voor de ontwikkeling en huidige kwaliteit van dit habitatype zijn:

Waterhuishouding

- Door diepe sloten en vele greppels en percelen met buisdrains worden de grondwaterstanden in het dunne freatisch pakket sterk verlaagd. Buisdrains zijn vaak aangebracht in landbouwpercelen gelegen in gebieden met dunne freatische watervoerende pakketten om hoge grondwaterstanden af te toppen. Daardoor kan de agrariër eerder met zware machines het land bewerken en komt de gewasgroei eerder op gang. In de winter zorgen de sloten, greppels en drains voor versnelde afvoer van water uit het lokale systeem waardoor de grondwaterstanden worden verlaagd en de periode met hoge grondwaterstanden wordt verkort. De diepe sloten zorgen voor verlaging van de zomergrondwaterstanden c.q. de drainagebasis. Dit zorgt voor verdroging (K2-K3).
- Vooral het gebied net buiten de begrenzing van Natura 2000, ten oosten van Landgoed Eggheria (eigendom van Natuurmonumenten) vormt een knelpunt. Dit gebied is te beschouwen als de hoofdstroom van de bovenloop van de Rossumerbeek. Door de aanwezige buisdrainage kunnen hoge piekafvoeren ontstaan met nutriëntrijk water. Hierdoor ontstaat een hoge belasting op het deel van het Natura 2000-gebied dat hieraan grenst. Hierdoor neemt de kwaliteit en de oppervlakte van het habitatype af (K2-K3).
- Verlaging van de grondwaterstand door ontwatering voor landbouw buiten Natura 2000-gebied (K2-K3).
- Verlaging grondwaterstand door verdiepen en normaliseren beken (K4).
- Diverse delen van de beken die ontspringen in of stromen door het Natura 2000-gebied zijn gekanaliseerd en verdiept. Door piekafvoeren zijn de beken diep ingesleten. Het gaat om delen van de Roelinksbeek, de Linderbeek, de Bloemenbeek, de Luttermolenbeek, Rossumerbeek en de Snoeyinksbeek. In de winter zorgt dit voor versnelde afvoer van water uit het lokale systeem, waardoor de grondwaterstanden worden verlaagd en de periode met hoge grondwaterstanden wordt verkort. In de zomer worden door deze ingrepen de zomergrondwaterstanden verlaagd. Door het recht trekken van de beken en door versnelde afvoer van water uit het intrekgebied, treedt her en der terugschrijdende erosie op waardoor de beek zichzelf verder verdiept en de grondwaterstand nog verder daalt. Dit heeft verdroging tot gevolg, waardoor de kwaliteit en de oppervlakte van het habitatype afneemt (K4).
- Door directe ontwatering van inziggebieden (deels buiten het Natura 2000-gebied) krijgen deze onvoldoende de mogelijkheid om zich op te laden, waardoor kwelstromen eerder opdrogen (K1-5)
- Het GGOR document meldt dat ter plaatse van de Eiken-haagbeukenbossen (H9160A) geen enkele peilbuis aanwezig is. Op basis van expert judgement van terreinbeheerders en studies (o.a. de knelpunten- en kansanalyse van KWR) kan gesteld worden, dat de doelrealisatie overwegend matig is door verdroging en vermesting van grondwater. Behoud van Eiken-

haagbeukbossen en de uitbreiding van het areaal is niet duurzaam mogelijk zonder herstelmaatregelen. Goede doelrealisaties voor dit habitatype worden gehaald in het Smoddebos.

Verzuring

- Verzuring als gevolg van verminderde/ stoppen toestroming (matig) basenrijk grondwater door grondwateronttrekkingen voor landbouw buiten Natura 2000-gebied. Het (matig) basenrijk grondwater uit lokale grondwatersystemen komt niet meer of gedurende een kortere periode tot in het maaiveld. Gevolg is dat de invloed van regenwater in de wortelzone toeneemt en de bodem geleidelijk verzuurt, waardoor de kwaliteit en de oppervlakte van het habitatype afneemt (K1-K5).

Oppervlakte en versnippering

- Omdat het landschap versnipperd is, zijn de externe invloeden groot en zijn bovendien de mogelijkheden voor migratie van flora en fauna beperkt. Dit gaat ten koste van de kwaliteit van het habitatype (K9).
- De huidige oppervlakte van het habitatype is niet optimaal (K10).

Geen goede bosstructuur

- Het ontbreken van een goede bosstructuur heeft nadelig effect op het voorkomen van typische soorten van Eiken-haagbeukenbossen. Door het plaatselijk (nagenoeg) ontbreken van een struiklaag komt er meer licht op de bosbodem, waardoor met name in geëutrofiëerde situaties ruigtesoorten (grote brandnetel, braam) zich kunnen uitbreiden. Dit gaat ten koste van de kwaliteit van het habitatype (K11).

Verzuring en vermesting door stikstofdepositie en verdroging

- Minder groot knelpunt dan verdroging zelf (K8, K12-K14).

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde (KDW)

De actuele stikstofdepositie is voor het gehele areaal minstens 70 mol N/ha/jr (tot maximaal twee maal de KDW) hoger dan de KDW. De voorspelling is dat deze situatie de komende jaren licht verbetert. Ondanks een lichte daling van de depositie zal in 2030 92% van het areaal een matige overbelasting kennen. Actuele en toekomstige stikstofdepositie vormen hiermee een knelpunt voor dit habitatype.

Kennisleemten

De trend in oppervlakte van dit habitatype is niet bekend. Daarnaast is niet bekend wat de kwaliteit van de verschillende bosdelen is. De mate van verdroging is ruimtelijk gezien niet goed gekwantificeerd. Ook is niet goed bekend in hoeverre vermesting of verzuring een rol speelt of de oorzaak is van de achteruitgang van kenmerkende soorten. Het is niet exact bekend hoe groot de veranderingen in het hydrologische systeem van de Snoeyinksbek zijn als gevolg van de aanleg van de A1. Deze veranderingen hebben mogelijk invloed op H9160A. Daarnaast is niet bekend wat voor invloed het gebied heeft dat ten zuiden van het Smoddebos ligt (en volgens Provincie Overijssel (2007) begrensd is voor aankoop). Tenslotte is niet bekend in hoeverre aanpassing van het bosbeheer (van hakhout- of middenbosbeheer naar niets doen) heeft geleid tot veranderingen in de soortensamenstelling van dit bos type.

H91E0C *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Bij dit habitatype spelen volgens de Kansen- en Knelpunten analyse (Kiwa, 2007) en Natuurmonumenten (2008) dezelfde knelpunten als bij Eiken-haagbeukenbossen. De knelpunten worden bij beekbegeleidende bossen echter als ernstiger aangemerkt dan bij Eiken-haagbeukenbossen. In aanvulling op genoemde knelpunten:

Waterhuishouding (kwaliteit & kwantiteit)

- Externe eutrofiëring als gevolg van toestroming nutriëntrijk grond- en oppervlaktewater door bemesting intrekgebied binnen en buiten Natura 2000-gebied. Bemesting van de landbouwgronden die grenzen aan delen van het Natura 2000-gebied zorgt via toestroming van grondwater en oppervlakkige afstroming van regenwater voor eutrofiëring van de vegetatie, waardoor ruigtekruiden de vegetatie gaan beheersen (K7).
- Externe eutrofiëring als gevolg van overstrooming met nutriëntrijk beekwater door bemesting intrekgebied binnen en buiten Natura 2000-gebied (K7).

- Interne eutrofiëring door mineralisering van humusrijke bodem, onder invloed van verdroging. Hierdoor wordt het grondwater aangerijkt met voedingsstoffen. De grootte van het aandeel interne eutrofiëring aan de totale eutrofiëring is onbekend (K8).
- Lokaal treedt overstroming op met voedselrijk beekwater waardoor de oevers van beken met soorten van de vogelkers-essenbossen eutrofiëren. Dergelijke oevers worden vaak gedomineerd door grote brandnetel. Uit meetgegevens van waterschap Vechtstromen blijkt dat het water in de Snoeyinksbeek in 2001 matige tot zeer sterke normoverschrijding laat zien ten aanzien van fosfaat en nitraat (K7).
- Hoewel onomkeerbaar, is de A1 – aangelegd eind jaren 80 - in hydrologische zin ook een knelpunt. Het draineert de grondwaterstanden. In de taluds van de A1 staan diverse kwelindicatoren die aantonen dat de snelweg grondwater afvangt en het omliggende gebied dus verdroogt. Het stroomgebied van de Snoeyinksbeek wordt ook doorsneden door de A1 (waterschap Vechtstromen).

Zonder maatregelen in de waterhuishouding en vermindering van de vermessing van het grondwater en oppervlaktewater zullen de Vochtige alluviale bossen verder achteruit gaan. Voor behoud van de kwaliteit en oppervlakte zijn daarom maatregelen tegen verdroging en vermessing noodzakelijk. Uitvoering daarvan heeft hoge prioriteit. Wanneer deze zaken onvoldoende worden gerealiseerd, zullen de bossen verder degraderen. De groeiplaats zal in oppervlakte verder afnemen en kenmerkende soorten zullen mogelijk verdwijnen.

Ter plaatse van de kwalificerende habitattypen is slechts één peilbuislocatie aanwezig is. Deze bevindt zich in een Beekbegeleidend bos (habitatype H91E0C) langs de bovenloop van de Snoeyinksbeek op Boerskotten. Het gat tussen de actuele situatie en de optimale situatie bedraagt 45 cm voor de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) . De hydrologische situatie is volgens de gevolgde waternood-systematiek niet geschikt voor de ontwikkeling van beekbegeleidend bos. De beekbodem ligt ruim een meter beneden maaiveld en draineert het naastgelegen bos. Alhoewel er verder in het gebied geen peilbuizen liggen in het kwalificerende habitatype beekbegeleidend bos (H91E0C), kan op basis van veldkennis van terreinbeheerders en op basis van de knelpunten- en kansanalyse van KIWA (2007), vastgesteld worden dat het gros van de beekbegeleidende bossen (sterk) verdroogd zijn en slecht scoren op de doelrealisatie. Inundaties ontbreken. Beeklopen liggen zo diep beneden maaiveld, dat ze de aanliggende bossen draineren. Verruiging met o.a. braam en grote brandnetel en de achteruitgang van indicatorsoorten van beekbegeleidende bossen bevestigen dit. In het kader van o.a. het Snoeyinksbeekproject heeft het Waterschap inmiddels 5 peilbuizen bijgeplaatst.

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde (KDW)

De actuele stikstofdepositie is voor 59% van het areaal minstens 70 mol N/ha/jr (tot maximaal twee maal de KDW) hoger dan de KDW. De voorspelling is dat deze situatie zich de komende jaren sterk verbetert. In 2030 zal de KDW nog op 37% van het oppervlak overschreden worden. In welke mate de jarenlange overschrijding van de KDW nog een probleem vormt, is op dit moment onbekend.

Kennisleemten

De mate van verdroging is ruimtelijk gezien niet goed gekwantificeerd. Het is niet goed bekend in hoeverre vermessing of verzuring als gevolg van stikstofdepositie een rol speelt of de oorzaak is van de achteruitgang van kenmerkende soorten en van de uitbreidende grote brandnetel en braamstruwelen. Het is niet goed bekend in welke mate de aanleg van de A1 heeft geleid tot veranderingen in het hydrologische systeem van de Snoeyinksbeek, die mogelijk van invloed zijn op H91E0C. Daarnaast is niet bekend wat voor invloed het gebied heeft dat ten zuiden van het Smoddebos ligt (en volgens Provincie Overijssel (2007) begrensd is voor aankoop). Tenslotte is niet bekend in hoeverre aanpassing van het bosbeheer (van hakhout- of middenbosbeheer naar niets doen) heeft geleid tot veranderingen in de soortensamenstelling van dit bostype.

H1166 Kamsalamander

De belangrijkste knelpunten die uitbreiding van de populatie kamsalamanders in de weg staan zijn het geringe aantal geschikte poelen in het zuidelijk deel van het gebied en de verbinding tussen populaties in aangrenzende gebieden.

Oppervlakte en versnippering

- Ten zuiden van de A1 en rond de N735 zijn onvoldoende poelen aanwezig. Hierdoor is de afstand tussen de poelen soms groter dan 500 meter. Dit heeft tot gevolg dat dispersie tussen de poelen niet mogelijk is aangezien kamsalamanders maximaal een afstand van 500 meter tussen de voortplantingsgebieden kunnen overbruggen.
- De verbindingen met andere populaties buiten het gebied zijn niet optimaal. Een goede uitwisseling tussen populaties is van belang voor een gezonde en duurzame populatie.
- Op enkele plekken zijn de verbindingen tussen poelen niet optimaal. Met name de A1 lijkt een barrière te vormen.

Omvormen gebruik

- Omzetting van grasland naar ander type biotoop (bijvoorbeeld akkers of bos) rond poelen. Het omvormen van de gronden rondom de poelen, kan negatieve effecten opleveren op het voortplantingshabitat van de kamsalamander. Wanneer grasland wordt omgevormd naar bos, waardoor de poelen te sterk beschaduwd raken, of naar bouwland, waardoor dekking verdwijnt, kan de poel ongeschikt raken voor deze soort.

Omdat de leefgebieden van de kamsalamander niet stikstofgevoelig zijn, zijn er op dit moment geen aanvullende PAS-maatregelen nodig.

Kennisleemten

Er zijn geen kennisleemten voor deze soort.

4 *Beleid, plannen en regelgeving*

In dit hoofdstuk worden beleid, plannen en regelgeving van belang voor Landgoederen Oldenzaal beschreven mede in relatie tot de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van dit Natura 2000-gebied.

Van belang daarbij is de rangorde. Indien in een beschermd gebied meer wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van toepassing zijn, geldt in zijn algemeenheid de volgende rangorde: Europees niveau, landelijk niveau, provinciaal niveau en tenslotte gemeentelijk niveau. Wanneer meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van een gelijk niveau gelden (bijvoorbeeld Natura 2000 en Kaderrichtlijn Water) én er sprake is van conflicterende belangen, wordt door de bevoegde gezagen een passende belangenafweging gemaakt.

4.1 *Europees niveau*

Vogel- en Habitatrichtlijn

Het Natura 2000-netwerk van natuurgebieden binnen de EU wordt ontwikkeld op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Landgoederen Oldenzaal valt onder de Habitatrichtlijn. De Europese Habitatrichtlijn betreft de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (92/43/EEG, 21 mei 1992) en is in juni 1994 in werking getreden.

De richtlijnen verplichten Nederland de habitattypen en soorten waar Nederland mede verantwoordelijk voor is in een gunstige staat van instandhouding te brengen of in voorkomend geval te herstellen.

In het aanwijzingsbesluit staan de exacte begrenzingen van het betreffende Natura 2000-gebied en de instandhoudingsdoelstellingen voor de beschermde soorten en leefgebieden. De beleids- en beheersmaatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten te bereiken zijn opgenomen in dit Natura 2000-beheerplan.

Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn die in december 2000 van kracht is geworden en die een kader biedt voor de bescherming van oppervlaktewater en grondwater. Deze richtlijn moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater binnen de EU in 2015 op orde is. De basiseenheid waarmee de KRW werkt, zijn waterlichamen. Voor deze waterlichamen zijn doelen en maatregelen opgesteld. Alle maatregelen zijn opgenomen in de eerste Stroomgebiedsbeheerplannen (SGBP 2009-2015).

4.2 *Rijksniveau*

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) staan de plannen voor ruimte en mobiliteit. Binnen de door het rijk gestelde kaders begrenzen, beschermen en onderhouden de provincies een natuurnetwerk met de juiste ruimtelijke, water- en milieucondities voor kenmerkende ecosystemen van (inter)nationaal belang. Dit provincie- en landsgrensoverschrijdende netwerk is de herijkte nationale Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In de EHS geldt het 'nee, tenzij'-regime. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten ('nee'). Hiervan kan alleen worden afgeweken als er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang ('tenzij').

Wet ruimtelijke ordening

Op 1 juli 2008 is de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingevoerd. Deze wet biedt het kader voor de ruimtelijke plannen in Nederland. De Wro regelt hoe de ruimtelijke plannen van rijk, provincies en gemeenten tot stand komen. De structuurvisie van het rijk bevat de kaders voor de inrichting van Nederland. Provincie en gemeenten werken deze verder uit. De provincie doet dat in een omgevingsplan, de gemeente in bestemmingsplannen. In gevolge de ontwerp-Omgevingswet komen de Wro en verschillende andere wetten te vervallen. De Omgevingswet treedt naar verwachting in 2018 in werking.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Op 1 oktober 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in werking getreden. Doel van de Wabo is om met de zogenaamde omgevingsvergunning een eenvoudiger en snellere vergunningverlening en een betere dienstverlening door de overheid op het terrein van bouwen, ruimte en milieu te bereiken. Als een omgevingsvergunning wordt aangevraagd geldt een 'aanhaakplicht' op grond van artikel 47a van de Natuurbeschermingswet. Er is dan een verklaring van geen bedenkingen van Gedeputeerde Staten nodig (artikel 47b Natuurbeschermingswet).

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is op 1 april 2002 in werking getreden. De doelstelling is het behoud van de gunstige staat van instandhouding van de beschermde planten- en diersoorten in Nederland. In deze wet zijn EU-richtlijnen voor de bescherming van soorten opgenomen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) en het internationale CITES-verdrag voor de handel in bedreigde diersoorten. De Flora- en faunawet biedt ook bescherming aan niet-Vogelrichtlijn en niet-Habitatrichtlijnsoorten. Het uitgangspunt van de wet is het 'nee, tenzij' principe. Dit houdt in dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Van het verbod op schadelijke handelingen kan onder voorwaarden worden afgeweken met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van het ministerie van Economische Zaken of, in geval van beheer en schadebestrijding, van Gedeputeerde Staten.

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet is de wettelijke basis voor de aanwijzing van alle Natura 2000-gebieden en voor alle Natura 2000-beheerplannen. In deze wet wordt aangegeven, zij het in beperkte mate, aan welke regels een Natura 2000-beheerplan moet voldoen. In dit Natura 2000-beheerplan wordt daar waar nodig naar de Natuurbeschermingswet verwezen.

Wet Natuurbescherming

Het rijk werkt aan de Wet Natuurbescherming. In deze nieuwe 'natuurwet' worden de Boswet, de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet samengevoegd. Uitgangspunt daarbij is een goede bescherming van de biodiversiteit in Nederland zonder dat de lasten worden verhoogd. De gewijzigde Wet Natuurbescherming is op 18 juni 2014 naar de Tweede Kamer gestuurd. De verwachting is dat de wet in januari 2017 in werking treedt.

Wet Ammoniak en Veehouderij

Met de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) wordt ter bescherming van voor verzuring gevoelige natuur een aanvullend zoneringsbeleid gevoerd. Deze wet, van kracht vanaf 8 mei 2002 en aangepast per 1 mei 2007, schrijft voor dat binnen zeer kwetsbare gebieden en in een zone van 250 meter daaromheen aanvullende ammoniakregels gelden. Daar is vestiging van nieuwe veehouderijen niet meer mogelijk en hebben bestaande veehouderijen slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden tot een voor deze veehouderijen vastgelegd emissieplafond. Een uitzondering geldt voor melkveehouderijen (zij kunnen doorgroeien tot maximaal 200 melkkoeien en 140 stuks jongvee), voor uitbreiding met paarden en schapen, voor biologische bedrijven en bedrijven die hun dieren hoofdzakelijk houden voor natuurbeheer. Zeer kwetsbare gebieden op grond van de Wav worden aangewezen door Provinciale Staten. Bij dit besluit hoort een kaart waarop de begrenzing van de gebieden nauwkeurig wordt aangegeven. Alleen voor verzuring gevoelige gebieden die in de EHS liggen worden aangewezen. Landgoederen Oldenzaal is aangewezen als zeer kwetsbaar gebied en geniet dus ook bescherming middels de beschreven zonering.

Waterwet

De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en stelt integraal beheer op basis van de 'watersysteembenadering' centraal. Hierdoor verbetert de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. De Waterwet vervangt sinds haar in werking treding in 2009 de volgende 8 wetten:

- Wet op de waterhuishouding
- Wet op de waterkering
- Grondwaterwet
- Wet verontreiniging oppervlaktewateren
- Wet verontreiniging zeewater
- Wet droogmakerijen en indijkingen
- Wet beheer rijkswaterstaatswerken
- Waterstaatswet 1900
- Waterbodemparaaf uit de Wet bodemsanering

Totdat de Omgevingswet in werking treedt (voorzien voor 2018) blijft de Waterwet van kracht.

4.3 Provinciaal niveau

Omgevingsvisie Overijssel

De provincie Overijssel heeft het streekplan, verkeer- en vervoerplan, waterhuishoudingsplan en milieubeleidsplan samengevoegd tot één Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is het provinciale beleidsplan voor de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het heeft de status van:

- Structuurvisie onder de Wet ruimtelijke ordening (Wro);
- Regionaal Waterplan onder de Waterwet;
- Milieubeleidsplan onder de Wet milieubeheer;
- Provinciaal verkeer- en vervoersplan onder de Planwet Verkeer en Vervoer;
- Natuurvisie onder de Wet natuurbescherming.

Op 3 juli 2013 hebben Provinciale Staten van Overijssel een actualisatie van de Omgevingsvisie vastgesteld. Deze actualisatie is uitgevoerd naar aanleiding van het hoofdlijnenakkoord 'Kracht van Overijssel'. Er zijn aanpassingen uitgevoerd voor diverse onderwerpen, waaronder de EHS. Op 8 oktober 2014 is de Omgevingsvisie nogmaals op onderdelen herzien en door Provinciale Staten vastgesteld. Momenteel wordt de Omgevingsvisie herzien. De omgevingsvisie wordt verankerd in de Omgevingswet (voorzien voor 2018).

Omgevingsverordening

Eén van de instrumenten voor de doorwerking van het beleid uit de Omgevingsvisie is de verordening. Uitgangspunt van de Omgevingsverordening is dat er niet meer geregeld wordt dan nodig is voor het belang zoals dat in de Omgevingsvisie is verwoord. De omgevingsverordening is opgesteld vanuit het uitgangspunt 'decentraal wat kan, centraal wat moet'. Dat wat elders geregeld wordt (bijvoorbeeld door het rijk) wordt niet dubbel geregeld in deze verordening.

In de Omgevingsverordening wordt een relatie gelegd tussen Natura 2000 en de EHS. Het beschermingsregime van de EHS is een belangrijk uitvoeringsinstrument voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

De Omgevingsverordening geeft regels voor:

- De provinciale adviescommissie (regelt instelling, taken en werkwijze van de Provinciale Commissie voor de Fysieke Leefomgeving);
- Gemeentelijke ruimtelijke plannen (inhoud en toelichting bestemmingsplannen en Beheersverordeningen);
- Grondwaterbescherming, bodemsanering en ontgrondingen;
- Kwantitatief en kwalitatief waterbeheer;
- Verkeer (provinciale wegen en scheepvaartwegen).

De Omgevingsverordening heeft de status van:

- Ruimtelijke verordening in de zin van artikel 4.1 Wro;
- Milieuverordening in de zin van artikel 1.2 Wet Milieubeheer en de Ontgrondingenwet;
- Waterverordening in de zin van de Waterwet;

- Verkeersverordening in de zin van artikel 57 van de Wegenwet en artikel 2A van de Wegenverkeerswet.

Natuurbeheerplan Provincie Overijssel

Het Natuurbeheerplan Overijssel vormt het belangrijkste uitvoeringsinstrument van het Subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). Het SNL vervangt sinds januari 2010 het Programma Beheer en kent twee provinciale regelingen:

1. de 'Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer' (SRNL);
2. de 'Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap' (SKNL).

Het natuurbeheerplan geldt als toetsingskader voor subsidieaanvragen op basis van voornoemde regelingen.

In de SRNL zijn de mogelijkheden voor (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer vastgelegd. Er zijn vanuit SRNL subsidies mogelijk voor:

- Het beheer van nieuw ingerichte natuurterreinen en bestaande natuurgebieden;
- Agrarisch natuurbeheer op bestaande landbouwgronden;
- Het beheer van bestaande landschapselementen;
- Monitoring van natuurwaarden.

De SKNL biedt de subsidiemogelijkheden om:

- Bestaande landbouwgronden om te vormen naar natuur en/of;
- Bestaande natuur naar een hoger kwaliteitsniveau te tillen met behulp van een kwaliteitsimpuls.

Waterbeheerplan

Met de invoering van de KRW is Nederland verdeeld in zeven deelstroomgebieden (Maas, Schelde, Eems, Rijn-Noord, Rijn-Midden, Rijn-Oost, Rijn-West). De provincie Overijssel ligt geheel in het deelstroomgebied Rijn-Oost. Dit deelstroomgebied wordt beheerd door de waterschappen Drents Overijsselse Delta, Rijn en IJssel en Vechtstromen. Voor de periode 2016-2021 is door deze waterschappen gezamenlijk een waterbeheerplan opgesteld. Een waterbeheerplan bevat de kaders en voornemens voor het beleid van de waterschappen voor de komende planperiode. Daarnaast vormt het de basis voor samenwerking met andere overheden én is het een basis voor verantwoording van de voortgang van de uitvoering. Ook geeft het waterbeheerplan inzicht aan burgers voor welke taken de waterschappen de komende jaren staan en op welke wijze deze taken worden uitgevoerd.

Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime (GGOR)

Het GGOR-besluit is een besluit van het waterschap over de inrichting van de waterhuishouding in een gebied. Het achtergronddocument bij het GGOR-besluit geeft inzicht in de effecten van inrichtingsmaatregelen op de verschillende gebruiksfuncties.

Waar het Natura 2000-beheerplan de maatregelen beschrijft die noodzakelijk zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen geeft het GGOR-besluit concrete invulling aan de hydrologische maatregelen op inrichtingsniveau. Het GGOR-besluit geeft grondgebruikers duidelijkheid welk waterbeheer zij in normale omstandigheden kunnen verwachten. De bestaande afspraken die in het kader van Samen Werkt Beter zijn gemaakt over de GGOR-procedure staan niet ter discussie.

Keur

Om haar taken uit te kunnen voeren, hebben de waterschappen de Keur vastgesteld. Dit is een verordening met regels voor waterkeringen (dijken en kaden), watergangen (kanalen, rivieren, sloten en beken) en andere waterstaatswerken (duikers, muren, bruggen, stuwen, sluizen en gemalen).

Als er (bouw)werkzaamheden uitgevoerd worden in de nabijheid van een water of een dijk, heeft degene die dat wil doen een keurvergunning of keurontheffing van het waterschap nodig. Het waterschap onderzoekt hoe en wat de nadelige gevolgen zijn voor het water of voor de dijken. Zijn de gevolgen acceptabel, dan wordt onder strikte voorwaarden een vergunning of ontheffing afgegeven. Voor sommige werkzaamheden zijn algemene regels beschikbaar. Als aan deze regels wordt voldaan, is er geen vergunning of ontheffing nodig, waarbij de werkzaamheden wel bij het waterschap moeten worden gemeld.

Reconstructieplan

De Reconstructiewet concentratiegebieden onderscheidt, voor de goede ruimtelijke structuur van concentratiegebieden, drie soorten zones: landbouwontwikkelingsgebied, verwevingsgebied en extensiveringsgebied. Het daaruit voortkomende door de provincie Overijssel op 15 september 2004 vastgestelde Reconstructieplan Salland-Twente, is gericht op een geleidelijke verschuiving van de intensieve veehouderij van extensiverings- naar landbouwontwikkelingsgebied en aan te wijzen sterlocaties in het verwevingsgebied. Het Reconstructieplan is verwerkt in de Omgevingsvisie Overijssel en heeft een ruimtelijke doorwerking in bestemmingsplannen. Per 1 juli 2014 is de Reconstructiewet concentratiegebieden vervallen. Het Reconstructieplan blijft tot 12 jaar na vaststelling van het reconstructieplan van kracht, dus tot september 2016.

Landgoederen Oldenzaal valt deels in extensiveringsgebied en deels in landbouwontwikkelingsgebied.

4.4 Lokaal niveau

Bestemmingsplannen

Hieronder worden de relevante (bestemmings-)plannen en structuurvisies binnen de begrenzing van Landgoederen Oldenzaal kort toegelicht. Voor zover relevant zijn ook (bestemmings-)plannen en structuurvisies rondom Landgoederen Oldenzaal benoemd. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het in lijn brengen van hun (bestemmings-)plannen en structuurvisies met de Natuurbeschermingswet en de Natura 2000-beheerplannen.

Structuurvisie gemeente Losser

De structuurvisie is nog in de ontwerpfase. Het voorontwerp is op 11 mei 2012 gepubliceerd. De structuurvisie geeft richting op welke wijze de ruimtelijke kwaliteiten van de gemeente kunnen worden behouden en versterkt. Met betrekking tot het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal streeft de gemeente onder andere naar behoud van de landgoederen en de ecologische waarden in het algemeen. Daarnaast worden onder andere de 'versterking van de potentiële natuurlijke kwaliteiten van de 'natte voet' van de stuwwal (kwelzone, brongebied)' en de 'Versterking van de natuurlijke kwaliteiten en de kwel' als ontwikkelopgaven genoemd.

Bestemmingsplan gemeente Losser

Het Bestemmingsplan buitengebied is op 19 maart 2013 door de gemeenteraad vastgesteld. In de toelichting bij het bestemmingsplan wordt aangegeven dat aangezien het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal eigen unieke instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van de aanwezige natuur heeft, de mogelijkheden binnen dit gebied (onder meer ten aanzien van nieuwe ontwikkelingen) samenhangen met deze doelstellingen. Derhalve geeft de gemeente aan dat 'door middel van een gebiedsaanduiding een bescherming op deze gebieden gelegd, gericht op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor Landgoederen Oldenzaal is dit de gebiedsaanduiding 'speciale beschermingszone 2'.'

Landinrichtingsplannen

Landinrichtingsplan Losser

Het landinrichtingsplan is in 2007 vastgesteld door Provinciale Staten (PS) van Overijssel. Het plangebied Losser beslaat bijna het hele buitengebied van de gemeente Losser. Landgoederen Oldenzaal maakt onderdeel uit van het plangebied. In het plan wordt ca 910 ha nieuwe natuur begrensd, waarvan een deel binnen het Natura 2000-gebied. In en rondom Landgoederen Oldenzaal is de in het plan begrensde nieuwe natuur nog niet gerealiseerd.

4.5 Consequenties voor de instandhoudingdoelstellingen

Europees niveau

Omdat Landgoederen Oldenzaal onder de Habitatrichtlijngebied valt, is het aangewezen als Natura 2000-gebied en is voorliggend Natura 2000-beheerplan opgesteld. Met de uitvoering van het definitieve Natura 2000-beheerplan wordt uitvoering gegeven aan de Habitatrichtlijn.

Rijksniveau

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet vormt de basis voor de bescherming van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. De ruimtelijke, planologische component van de maatregelen, die nodig zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen, wordt geregeld in de Wro (zie paragraaf 4.2 hierboven).

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet zorgt op basis van haar soortenbeschermende karakter voor de bescherming van de instandhoudingsdoelstellingen van de kamsalamander. Dat geldt indirect ook voor de betreffende habitattypen, omdat een habitatype meerdere soorten flora en fauna vertegenwoordigt.

Waterwet

De Waterwet vormt de basis voor normen die aan watersystemen kunnen worden gesteld. Zo zijn waterbeheerders verplicht te voldoen aan een aantal belangrijke waterkwaliteitseisen. Voor grondwaterkwaliteit gelden chemische kwaliteitsnormen. Voor oppervlaktewaterkwaliteit gelden naast chemische kwaliteitsnormen ook ecologische kwaliteitsnormen. Door deze waterkwaliteitsnormen draagt de Waterwet bij aan het scheppen van de juiste condities voor het behoud van biodiversiteit.

Provinciaal niveau

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is in 2013 en 2014 aangepast op de herijkte EHS en ondersteunt daarmee de uitvoering van Natura 2000.

De met het reconstructieplan beoogde verschuiving van de intensieve veehouderij ondersteunt de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

Beregeningsregeling waterschap Vechtstromen

De waterschappen in Overijssel hebben gezamenlijk één beregeningsregeling opgesteld. Uitgangspunt van deze regeling is '*Onttrekken waar het kan, beschermen waar het moet*'. In het kader van deze beregeningsregeling gelden regels voor het onttrekken van grondwater en oppervlaktewater ten behoeve van beregening.

Grondwater

In het kader van de beregeningsregeling hebben de waterschappen aangegeven waar waardevolle grondwaterafhankelijke natuur aanwezig is. Deze waardevolle grondwaterafhankelijke natuur ligt zowel binnen als buiten de Natura 2000-gebieden, maar hoeft niet altijd overeen te komen met de grondwaterafhankelijke habitattypen of leefgebieden van soorten. Binnen een straal van 200 meter rondom deze waardevolle grondwaterafhankelijke natuur staan de waterschappen geen nieuwe grondwateronttrekkingen ten behoeve van beregening toe.

Oppervlaktewater

Op grond van de beregeningsregeling geldt dat het verboden is water te onttrekken uit kwetsbare oppervlaktewateren. Het waterschap bepaalt wat de kwetsbare oppervlaktewateren zijn. Uit overige oppervlaktewaterlichamen mag water worden onttrokken ten behoeve van beregening zolang de afvoer over het eerstvolgend benedenstrooms gelegen peilregulerend kunstwerk (stuw, gemaal, vistrap, bodemval en dergelijke) niet stagneert.

Bodemconvenant

Ter uitvoering van het bodemconvenant, dat voortkomt uit de Wet Bodembescherming, stelt de provincie een lijst op van alle in de Kaderrichtlijn Water genoemde kwetsbare objecten in relatie tot bodemverontreiniging. Natura 2000-gebieden zijn dergelijke kwetsbare objecten. De komende jaren onderzoekt de provincie of er bodemverontreinigingen zijn die een knelpunt opleveren voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Indien nodig neemt de provincie maatregelen.

Lokaal niveau

De bestemmingsplannen moeten (voor zover dit nog niet is gerealiseerd) in lijn worden gebracht met de Omgevingsvisie, de Natuurbeschermingswet en de Natura 2000-beheerplannen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van de betreffende gemeenten.

5 Bestaande activiteiten

In dit hoofdstuk wordt het effect van bestaande activiteiten in en rondom dit Natura 2000-gebied op de instandhoudingsdoelstellingen van dit Natura 2000-gebied beschreven en beoordeeld. Na een algemene inleiding volgt een toelichting op de in de Natuurbeschermingswet gehanteerde definitie van 'bestaand gebruik' mede in relatie tot vergunningplicht. Achtereenvolgens beschrijven en beoordelen we de mogelijke effecten van bestaande activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen. Met deze informatie wordt duidelijk welke bestaande activiteiten onder welke voorwaarden kunnen doorgaan, welke activiteiten nader onderzoek vragen en voor welke activiteiten mogelijk een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig is. In hoofdstuk 9 wordt het vergunningenkader nader uitgewerkt en is een schema opgenomen waaruit kan worden afgeleid wanneer een activiteit vergunningplichtig is.

5.1 Inleiding

Om te kunnen beoordelen wat nodig is voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen is naast kennis van het Natura 2000-gebied ook inzicht nodig in de effecten van bestaande activiteiten. Daarom moet het Natura 2000-beheerplan een beschrijving en beoordeling bevatten van bestaande activiteiten (landbouw, recreatie, drinkwatervoorzieningen, natuurbeheer etc.). Voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen kan het bevoegd gezag waar nodig voorwaarden stellen aan de voortzetting van deze activiteiten.

5.2 Bestaand gebruik, bestaande activiteiten en vergunningplicht

De Natuurbeschermingswet bepaalt dat activiteiten die een negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen vergunningplichtig zijn. De Natuurbeschermingswet maakt één uitzondering op deze regel en dat betreft 'bestaand gebruik'. Bestaand gebruik is volgens de Natuurbeschermingswet *'gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag'*.¹³ Activiteiten die onder deze definitie vallen hebben geen vergunning nodig op grond van de Natuurbeschermingswet¹⁴. Uit deze definitie vloeit een aantal voorwaarden voort waaraan gebruik moet voldoen, wil het vergunningvrij bestaand gebruik in de zin van de Natuurbeschermingswet zijn. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Het bestaand gebruik moet 'redelijkerwijs bekend' zijn bij het bevoegd gezag. Een activiteit is bekend als er een nationaalrechtelijke toestemming voor is verleend (bijvoorbeeld een milieuvergunning c.q. omgevingsvergunning of een melding op grond van de Wet milieubeheer). Het is daarbij niet relevant of de activiteit wel of niet is opgenomen in het Natura 2000-beheerplan. Illegale activiteiten (activiteiten waarvoor een vergunning had moeten worden aangevraagd, maar waar dat niet is gebeurd) vallen daarmee niet onder de definitie van bestaand gebruik.
- Het bestaand gebruik moet ongewijzigd zijn sinds 31 maart 2010. Gewijzigde activiteiten zijn voor de Natuurbeschermingswet hetzelfde als nieuwe activiteiten. Tevens vallen activiteiten die niet continu worden uitgevoerd niet onder de wettelijke definitie van bestaand gebruik (bijvoorbeeld eens in de drie jaar een ander deel van het natuurgebied kleinschalig plaggen)¹⁵.

Bestaande, reguliere activiteiten die al sinds jaar en dag rondom een Natura 2000-gebied plaatsvinden, vallen dus niet altijd onder de wettelijke definitie van bestaand gebruik. Vaak is het vrijwel onmogelijk om te bepalen of een dergelijke reguliere activiteit wel of niet onder de wettelijke definitie van de Natuurbeschermingswet valt. Tevens leidt het strikt hanteren van de definitie van bestaand gebruik in het Natura 2000-beheerplan ertoe dat de gewenste duidelijkheid aan ondernemers rondom het Natura 2000-gebied niet wordt gegeven. Immers, welk deel van hun bedrijfsvoering nu wel en welk deel niet vergunningvrij is, blijft onduidelijk. Daarom heeft de

¹³ Artikel 1, aanhef en onder m Natuurbeschermingswet

¹⁴ Artikel 19d, lid 3, Natuurbeschermingswet

¹⁵ De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State oordeelde dat *'... iedere verandering na de peildatum van 31 maart 2010 van het gebruik, zoals dat op deze datum bestond, een beroep op de uitzondering op de vergunningplicht voor bestaand gebruik doet vervallen'*. ABRvS 3 juli 2013, 201113299/1/R2

provincie ervoor gekozen alle bestaande activiteiten zoals die plaatsvonden tot 2012 rondom het Natura 2000-gebied te beoordelen en te bepalen of deze activiteiten onder voorwaarden door kunnen gaan.

Op de algemene regel dat bestaand gebruik (datum 31 maart 2010) geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig heeft, maar ander gebruik wel, maakt de Natuurbeschermingswet een aantal uitzonderingen, namelijk:

1. Projecten en de exploitatie van projecten met mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen;
2. Vergunde rechten;
3. Activiteiten die worden uitgevoerd overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan van het betreffende Natura 2000-gebied.

Ad. 1 Projecten en de exploitatie van projecten

De regel dat 'bestaand gebruik' vergunningvrij is, geldt niet voor projecten en de exploitatie van projecten die gestart zijn na de aanmelding van het Natura 2000-gebied onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, de zogenaamde referentiedatum. Als de (exploitatie van) projecten significant negatieve effecten (kan) kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen zijn deze activiteiten vergunningplichtig. Ook wanneer de (exploitatie van) projecten onder de definitie van bestaand gebruik uit de Natuurbeschermingswet vallen. In onderstaande kaders worden de begrippen 'project' en 'referentiedatum' nader toegelicht.

Projecten en andere handelingen

Bij 'projecten' gaat het om fysieke ingrepen in het leefmilieu, overeenkomstig het projectbegrip van de MER-richtlijn: de uitvoering van bouwwerken of de totstandbrenging van andere installaties of (materiële) werken en andere (materiële) ingrepen in het natuurlijke milieu of landschap, inclusief de ingrepen voor de ontginning van bodemschatten¹⁶. Volgens het Europese Hof is een project in de zin van de MER-richtlijn een 'materiële' werk, een activiteit die ter plaatse – kennelijk onmiddellijk – 'reële fysieke veranderingen meebrengt', een werk of ingreep die de 'materiële toestand van de plaats verandert'¹⁷. Te denken valt dus aan bouwen, graven, baggeren, storten, verharderen, delven, draineren en leegpompen e.d., maar ook aan het uitzaaien van mosselzaad met het oog op de vorming van mosselbanken. Niet relevant is waar die projecten plaatsvinden – binnen of buiten een Natura 2000-gebied – maar of zij schadelijke gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied.

Bij 'andere handelingen' gaat het om feitelijke handelingen die niet als 'project' zijn aan te merken. Te denken valt aan het houden van een wandeltocht, een rally, het weiden van vee of het bakken van stenen. Er is nog niet veel jurisprudentie over 'andere handelingen'. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft de volgende activiteiten aangemerkt als een andere handeling in de zin van de Natuurbeschermingswet: bestaand gebruik, inhoudende de exploitatie van een veehouderij¹⁸, een wijziging van het veebestand in bestaande stallen¹⁹, het uitvoeren van strandexcursies met een strandbus²⁰ en het tijdelijk wederom voor ontsluitingsverkeer openstellen van een bestaande, verharde weg, die zonder het treffen van maatregelen geschikt is om te dienen als ontsluitingsweg ²¹.

¹⁶ Het projectbegrip is breed. Het Europese Hof zoekt aansluiting bij het projectbegrip van de MER-richtlijn. Volgens het Hof gaat het daarbij om fysieke ingrepen en materiële werken. Zie HvJ 7 september 2004, zaak C-127/02 - (Kokkelvisserij), ro 24 e.v. en HvJ 17 maart 2011 (Brussels Hoofdstedelijk Gewest en anderen tegen Vlaamse Gewest), zaak C-275/09.

¹⁷ HvJ 17 maart 2011 (Brussels Hoofdstedelijk Gewest en anderen tegen Vlaamse Gewest), zaak C-275/09.

¹⁸ ABRvS 1 december 2010 zaaknr. 200905342/1/R2, ABRvS 1 september 2010 zaaknr. 200905018/1/R2, ABRvS 31 maart 2010 zaaknr. 200903784/1/R2.

¹⁹ ABRvS 1 mei 2013, zaaknr. 201011080/1/A4.

²⁰ ABRvS 27 december 2012, zaaknr. 201111811/1/A4.

²¹ ABRvS 6 maart 2013, zaaknr. 201113007/1/A4.

Referentiedatum

De referentiedatum is de datum waarop op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn een voor projecten een voorafgaande nationaalrechtelijke toestemming is vereist:

- voor Natura 2000-gebieden die als speciale beschermingszones op grond van de Habitatrichtlijn worden aangewezen (Habitatrichtlijngebieden) is de referentiedatum de datum van plaatsing van het Natura 2000-gebied door de Europese Commissie op de lijst gebieden van communautair belang. Voor de meeste gebieden is dat 7 december 2004.
- voor Natura 2000-gebieden die als speciale beschermingszones op grond van de Vogelrichtlijn worden aangewezen (Vogelrichtlijngebieden) is de referentiedatum de datum van de nationale aanwijzing van het desbetreffende Natura 2000-gebied, of, als de aanwijzing dateert van vóór 10 juni 1994, 10 juni 1994.

Ad 2. Vergunde rechten

Hierboven is onder 1 beschreven dat (de exploitatie van) projecten met mogelijk significant negatieve effecten op grond van de Natuurbeschermingswet vergunningplichtig is. Deze vergunningplicht vanuit de Natuurbeschermingswet vervalt wanneer er sprake is van 'vergunde rechten'. Dit volgt uit jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State²². Er is sprake van 'vergunde rechten' als voor de activiteiten vóór de referentiedatum (zie kader 'Referentiedatum') nationaalrechtelijke toestemming is verleend op grond van de Hinderwet of de Wet milieubeheer (bijvoorbeeld voor het bouwen van een veehouderij, restaurant of de ontgroning door een steenfabriek) en de situatie onveranderd is.

Ad 3. Opgenomen in het Natura 2000-beheerplan

De Natuurbeschermingswet bepaalt dat geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig is voor activiteiten die worden uitgevoerd overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan van het betreffende Natura 2000-gebied. Het Natura 2000-beheerplan kan nadere voorwaarden en beperkingen stelling aan activiteiten²³. De provincie Overijssel heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid om in het Natura 2000-beheerplan te regelen onder welke voorwaarden activiteiten vergunningvrij zijn. Dit is gedaan om te voorkomen dat onnodige regeldruk ontstaat als gevolg van uit de Natuurbeschermingswet voortvloeiende vergunningplicht voor terugkerende activiteiten en activiteiten die onderdeel uitmaken van de reguliere bedrijfsvoering van bestaande bedrijvigheid. Tevens kunnen in het Natura 2000-beheerplan wijzigingen van bestaande activiteiten worden opgenomen, waardoor ook de gewijzigde activiteit is vrijgesteld van de vergunningplicht uit de Natuurbeschermingswet. Omdat het moeilijk is op voorhand te bepalen of activiteiten gewijzigd worden en hoe een gewijzigde activiteit er uit komt te zien, is het effect van gewijzigde activiteiten moeilijk te bepalen. Daarom is terughoudend omgegaan met de mogelijkheid om wijzigingen van bestaande activiteiten op te nemen in het Natura 2000-beheerplan. Alleen daar waar op basis van bestaande informatie duidelijk is dat de gewijzigde activiteit geen negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen is van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

Figuur 9 legt de relatie tussen de relevante data vanuit de Natuurbeschermingswet, de Habitatrichtlijn en de vergunningplicht vanuit de Natuurbeschermingswet. Voor dit Natura 2000-gebied is de Vogelrichtlijn niet van toepassing.

	<i>HR 7/12/2004</i>	<i>bestaand gebruik 31/3/2010</i>
<i>Vergunningvrij</i>	<i>Afhankelijk van wel/niet project wel/niet vergunningplicht</i>	<i>Vergunningplicht</i>

Figuur 9 HR, bestaand gebruik in relatie tot vergunningplicht

²² ABRvS 31 maart 2010, zaaknr. 200903784/1

²³ Artikel 19d, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998.

5.2.1 Voorwaarden en beperkingen

Zoals reeds vermeld kunnen bestaande activiteiten, al dan niet onder voorwaarden, vergunningvrij worden opgenomen in het Natura 2000-beheerplan. Uit de beoordeling van de bestaande activiteiten (zie paragraaf 5.4) blijkt dat in de meeste in dit Natura 2000-gebied spelende situaties bestaande activiteiten geen significant negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. In die situaties kunnen deze activiteiten zonder meer gecontinueerd worden.

Als de bestaande activiteiten wel significant negatieve effecten (kunnen) hebben op de instandhoudingsdoelstellingen worden mitigerende maatregelen in het Natura 2000-beheerplan opgenomen die de effecten verzachten of wegnemen, waardoor de natuurlijke kenmerken van het gebied niet (langer) worden aangetast. Voor het bepalen van de mitigerende maatregelen kan nader onderzoek nodig zijn.

Als de (mogelijk) significant negatieve effecten van bestaande activiteiten niet met mitigerende maatregelen kunnen worden weggenomen, dan is nader onderzoek nodig om te bepalen of en hoe de activiteiten kunnen worden voortgezet. Dit nader onderzoek wordt in de eerste beheerplanperiode uitgevoerd. Hetzelfde geldt voor de activiteiten waarvoor de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen onvoldoende bekend zijn (zie ook paragraaf 5.3.5).

5.3 Methodiek

5.3.1 Inleiding

De provincie en haar partners streven naar zoveel mogelijk duidelijkheid wat betreft de continuering van bestaande activiteiten met waar nodig aan deze continuering verbonden voorwaarden. In dit kader zijn diverse bestaande activiteiten expliciet vergunningvrij opgenomen in dit Natura 2000-beheerplan.

De gewenste duidelijkheid vraagt een goede beschrijving en beoordeling van bestaande activiteiten als geheel. De beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten is gebaseerd op het werkdocument van Landgoederen Oldenzaal, de Centrale Beoordeling en onderliggende onderzoeken van ARCADISⁱⁱⁱ (hierna te noemen Centrale Beoordeling), de effectenindicator van het rijk²⁴ en aanvullende informatie van de partners.

Bij de beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten is geen onderscheid gemaakt tussen bestaand gebruik, projecten en andere handelingen en overige bestaande activiteiten. Of een bestaande activiteit vergunningplichtig is kan worden afgeleid uit hoofdstuk 9 en het daarin opgenomen schema.

5.3.2 Effectenindicator

De effectenindicator 'Natura 2000 – ecologische randvoorwaarden en storende factoren' is een instrument van het rijk waarmee mogelijke schadelijke effecten als gevolg van activiteiten en plannen kunnen worden verkend. De effectenindicator geeft generieke informatie over de gevoeligheid van soorten en habitattypen voor de meest voorkomende verstoringsfactoren.

In de door de effectenindicator gegenereerde figuur (Figuur 10) is voor Landgoederen Oldenzaal per habitatype en -soort aangegeven welke verstoringsfactoren kunnen optreden. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen:

- Kwantitatieve effecten: oppervlakteverlies of -toename;
- Kwalitatieve effecten: chemische stoffen, fysieke effecten, verstorende effecten;
- Ruimtelijke samenhang: versnippering van leefgebied.

²⁴ zie <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>

Figuur 10 Effectenindicator Landgoederen Oldenzaal

5.3.3 Centrale Beoordeling

ARCADIS heeft in opdracht van de provincie Overijssel onderzoek gedaan naar de effecten van bestaande activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden in Overijssel²⁵. Daarbij zijn alle mogelijke verstoringfactoren meegenomen met uitzondering van verzuring en vermessing door stikstofdepositie uit de lucht. Deze twee verstoringfactoren zijn meegenomen in het PAS (zie paragraaf 3.3) en waar nodig vertaald in mitigerende PAS-maatregelen (zie paragraaf 6.1).

Het cumulatieve effect (de optelsom en/of versterking van effecten) van bestaande activiteiten is niet in beeld gebracht. Dit is later op basis van de meest actuele kennis beschreven (zie paragraaf 5.5).

Het rapport is gebaseerd op de situatie 2011/2012. Voor zover niet anders is aangetoond, gaat dit Natura 2000-beheerplan er vanuit dat de beoordeelde activiteiten plaatsvonden op de peildatum voor bestaand gebruik (31 maart 2010). De beoordeelde bedrijven zijn opgenomen in bijlagen 7, 8 en 9 bij dit beheerplan.

In de Centrale Beoordeling is van grof naar fijn gewerkt. Eerst is bepaald op welke afstand(en) redelijkerwijs geen significant negatieve effecten meer te verwachten zijn van bestaande activiteiten. Aan de hand van deze afstanden is achtereenvolgens voor diverse, veel voorkomende, activiteiten onderscheid gemaakt tussen activiteiten waarvoor kan worden uitgesloten dat zij leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen en activiteiten waar dit niet voor geldt. De laatste categorie is nader beoordeeld.

²⁵ Voor een uitgebreide beschrijving van de gebruikte methode en een onderbouwing van de beoordeling zie de Centrale Beoordeling

5.3.4 Aanvullende informatie provincie en partners

De Centrale Beoordeling is omgezet in teksten voor de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen²⁶. Op basis van de reacties van de partners op het niet-stikstofdeel van de eerste concept Natura 2000-beheerplannen (zie paragraaf 1.5) is besloten tot een kwaliteitsslag waarmee zoveel mogelijk duidelijkheid wordt gegeven over:

- of en zo ja onder welke voorwaarden bestaande activiteiten kunnen worden doorgezet en
- of en zo ja onder welke voorwaarden reguliere tot bestaande bedrijfsvoering behorende activiteiten vergunningvrij kunnen worden gemaakt.

Het onderhavige hoofdstuk is in een iteratief proces met de partners op basis van actuele, aanvullende informatie van de partners en de provincie tot stand gekomen.

In de in dit Natura 2000-beheerplan opgenomen beoordeling van de bestaande activiteiten wordt aangesloten bij de door ARCADIS gehanteerde kleurcodering:

Groen	Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn uitgesloten. De activiteit kan onveranderd worden gecontinueerd.
Geel	Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd.
Rood	Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn niet uit te sluiten, ook niet met 'mitigerende maatregelen'. Nader onderzoek (op het niveau van een passende beoordeling) is nodig om het effect definitief vast te stellen.
Oranje	Er is onvoldoende informatie om vast te stellen of er, en zo ja wat, het effect is van de activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen. Er is nader onderzoek nodig.

5.3.5 Consequenties van de beoordelingen

Wanneer een bestaande activiteit als groen beoordeeld is, kan de activiteit zonder Natuurbeschermingswetvergunning worden gecontinueerd. Voor een geel beoordeelde activiteit geldt dat de activiteit geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig heeft, *indien de activiteit wordt uitgevoerd onder de in dit Natura 2000-beheerplan opgenomen voorwaarden*.

Als een groen of geel beoordeelde activiteit in de praktijk toch tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen leidt, zal het bevoegd gezag opnieuw een habitatoets moeten (laten) verrichten en zo nodig nieuwe voorwaarden en beperkingen in het Natura 2000-beheerplan moeten opnemen. De kans daarop is klein omdat ARCADIS in haar beoordeling uitgaat van 'afstanden waarbij redelijkerwijs significante effecten kunnen worden uitgesloten'.

Daar waar nader onderzoek nodig is (categorieën oranje, rood en soms ook geel), de mitigerende maatregelen nog niet in dit beheerplan zijn opgenomen en de activiteit onder de definitie 'andere handelingen' valt (bestaand gebruik zie paragraaf 5.2), liggen het initiatief tot en de financiering van dit onderzoek bij het bevoegd gezag, de provincie Overijssel.

²⁶ Een eerste versie van de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen is gebaseerd op het werkdocument, de PAS-gebiedsanalyse en Centrale Beoordeling. Dit 1e concept is op 13 mei 2014 voorgelegd aan de partners.

5.4 Beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten

In de volgende paragrafen worden activiteiten in en rondom het Natura 2000-gebied beschreven en beoordeeld die van invloed kunnen zijn op de instandhoudingsdoelstellingen. Deze beoordeling geeft inzicht in de mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen.²⁷ Uit deze beoordeling volgt of de activiteit, al dan niet onder voorwaarden, kan worden voortgezet. Het gaat hierbij om een beoordeling van het feitelijke gebruik en niet om het vergunde gebruik. In enkele voorkomende gevallen is ook het vergund gebruik beoordeeld op eventuele effecten. Wanneer dit het geval is, dan is dit expliciet vermeld.

5.4.1 Drinkwaterwinning

Het grootste potentiële effect van drinkwaterwinning op de instandhoudingsdoelstellingen is verdroging. Die uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is daardoor mogelijk lager dan de benodigde grondwaterstand voor de aanwezige habitattypen en -soorten. Mogelijke neveneffecten van verdroging op de instandhoudingsdoelstellingen zijn vermessing en verzuring. Deze neveneffecten zijn niet meegenomen in deze beoordeling omdat zij onderdeel uitmaken van het PAS.

Daarnaast kan door de aanleg of uitbreiding van locaties voor drinkwaterwinning lokaal oppervlakteverlies of versnippering optreden van het leefgebied van soorten of van habitattypen. Deze zijn niet nader bepaald in dit onderzoek, aangezien dit reeds onderdeel uitmaakt van de m.e.r. en vergunningsaanvragen die bij zo'n ontwikkeling worden opgesteld.

Beschrijving

Binnen een afstand van 10 kilometer²⁸ van Landgoederen Oldenzaal liggen twee drinkwaterwinningen. De relevante informatie over deze drinkwaterwinningen staat in onderstaande tabel.²⁹

Tabel 9 Drinkwaterwinningen rondom Landgoederen Oldenzaal

Locatie	Afstand (kilometer)	werkelijke onttrekking 2011 (Mm ³ /jaar)	vergunde onttrekking 2011 (Mm ³ /jaar)
Weerselo	5,0	1	1
Losser	3,0	1,5	2,4

Beoordeling

Een drinkwaterwinning kan leiden tot verdroging. Dat uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is daardoor mogelijk lager dan de gewenste of benodigde grondwaterstand van de aanwezige habitattypen en -soorten.

De beoordeling van de drinkwaterwinningen bestaat uit de volgende stappen:

- Ligt de verlagingcontour binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied?
- Zo ja, is de verlaging binnen het Natura 2000-gebied groter dan 5 centimeter³⁰?

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat het beïnvloedingsgebied van de drinkwaterwinning Weerselo buiten het Natura 2000-gebied ligt. De instandhoudingsdoelstellingen van Landgoederen Oldenzaal worden niet beïnvloed door deze drinkwaterwinning.

Tevens blijkt uit de Centrale Beoordeling dat het hypothetische beïnvloedingsgebied van de huidige onttrekking van drinkwaterwinning Losser geen invloed heeft op het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal. Een significant negatief effect op het Natura 2000-gebied als gevolg van de huidige onttrekkingshoeveelheid van deze drinkwaterwinning kan daarom uitgesloten worden. Het beïnvloedingsgebied van de vergunde situatie is niet bekend. Het is mogelijk dat een onttrekking van de vergunde hoeveelheid een effect op de grondwaterstanden in Landgoederen Oldenzaal heeft. Bij een onttrekking van de vergunde hoeveelheid zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen daarom niet op voorhand uit te sluiten. Omdat de vigerende onttrekkingsvergunning beperkt gaat worden tot de huidige onttrekkingshoeveelheden is de

²⁷ Artikel 19a, lid 3, onder a, Natuurbeschermingswet

²⁸ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling.

²⁹ De drinkwaterwinning Weerseloseweg is in 2013 gesloten. Daarom wordt in dit Natura 2000-beheerplan niet op deze winning ingegaan.

³⁰ Bij verlagingen kleiner dan 5 centimeter is causaal verband tussen grondwateronttrekking en schade niet aantoonbaar. Dit is gebaseerd op onder meer het protocol van de Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG).

vergunde situatie in het kader van bestaande handelingen niet relevant, nader onderzoek is niet nodig. Wel dient de onttrekkingsvergunning te worden aangepast.

Voorwaarden

De drinkwaterwinning Losser is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. De voorwaarde betreft het beperken van de vergunning die deze winning op basis van de Waterwet heeft tot de huidige onttrekkingshoeveelheid.

Conclusie drinkwaterwinning

Groen	Drinkwaterwinning Weerselo
Geel	Drinkwaterwinning Losser kan worden gecontinueerd onder de voorwaarden dat de vergunning wordt beperkt tot de huidige onttrekking

5.4.2 Industriële grondwateronttrekkingen

Industriële grondwateronttrekkingen

Deze paragraaf betreft alleen vergunde grondwateronttrekkingen met als hoofddoel industrie. De vergunde capaciteit van de betreffende winningen is in de meeste gevallen groter dan 150.000 m³ per jaar. Overige vergunningen die niet als hoofddoel 'Industrie' hebben en meldingsplichtige grondwateronttrekkingen worden behandeld in paragraaf 5.4.3.

Binnen een afstand van 10 kilometer³¹ van Landgoederen Oldenzaal liggen geen industriële grondwateronttrekkingen. Ten tijde van het opstellen van de Centrale Beoordeling lag binnen deze invloedsafstand de Coop Zuivelindustrie Dinkelland. Inmiddels is deze winning beëindigd. Op het terrein van de voormalige winning staan woningen.

5.4.3 Kleine (niet agrarische) grondwateronttrekkingen onder verantwoordelijkheid van het waterschap

Beschrijving

Deze paragraaf behandelt de grondwateronttrekkingen die op grond van de waterwet vergunningplichtig zijn bij het waterschap. Het gaat hier specifiek om winningen kleiner dan 150.000 m³ (art. 6.4 Waterwet jo art. 3.5 Keur Waterschap Vechtstromen). Deze grondwateronttrekkingen hebben diverse doeleinden waaronder: grondwatersanering, tijdelijke en permanente bronbemaling, proceswater, koude-warmte opslag, koelwater, kleine drinkwateronttrekkingen voor zowel dierlijke als menselijke consumptie en beregening met grondwater. In paragraaf 5.4.4 wordt specifiek ingegaan op onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten.

In onderstaande tabel staat het overzicht van de kleine onttrekkingen rondom Landgoederen Oldenzaal die in de Centrale Beoordeling zijn beoordeeld. Het betreft onttrekkingen binnen een straal van 10 kilometer voor vergunningplichtige en een straal van 0,3 kilometer voor meldingsplichtige grondwateronttrekkingen.

Tabel 10 Kleine grondwateronttrekkingen rondom Landgoederen Oldenzaal

Type winning	Aantal vergunningen	Aantal meldingen
Beregening	2	
Bronbemaling	3	
Sanering	2	
Drenking vee		2

Beoordeling

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat wanneer alle vergunningplichtige winningen tegelijkertijd de vergunde hoeveelheid onttrekken, zij geen invloed hebben op de grondwaterstanden van Landgoederen Oldenzaal. De vergunde winningen hebben dus geen cumulatief effect op de grondwaterstand in dit Natura 2000-gebied. Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor dit Natura 2000-gebied zijn dan ook op voorhand uit te sluiten.

³¹ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling.

Conclusie kleine (niet agrarische) grondwateronttrekkingen onder verantwoordelijkheid van het waterschap

Groen	Bestaande grondwateronttrekkingen en nieuwe grondwateronttrekkingen buiten een straal van 10 kilometer van Landgoederen Oldenzaal
-------	---

5.4.4 Onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

Beschrijving

Het doel van deze paragraaf is het treffen van een regeling voor beregeningsonttrekkingen en onttrekkingen ten behoeve van veedrenking. Waar mogelijk wordt aangesloten bij de beregeningsregeling van de waterschappen (zie paragraaf 4.5.3). Echter, voor het effect op de instandhoudingsdoelstellingen is het niet van belang waarvoor een onttrekking wordt gebruikt. Het onttrekkingsregime (pompcapaciteit, duur, periode, maximale hoeveelheid) is wel van belang. In aansluiting op het beleid van de waterschappen wordt in het Natura 2000-beheerplan onder onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten het volgende verstaan: *'Een onttrekking met een pompcapaciteit kleiner dan 60 m³ per uur, met een maximum van 25.000 m³ per jaar'*. Onder deze definitie vallen zowel de beregeningsonttrekkingen en de onttrekkingen ten behoeve van veedrenking die bij het waterschap meldingsplichtig zijn, als de zeer kleine onttrekkingen met een pompcapaciteit kleiner dan 10 m³ per uur die bij het waterschap noch meldingsplichtig, noch vergunningplichtig zijn.

Beoordeling

Bestaande onttrekkingen

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat significant negatieve effecten van een onttrekking ten behoeve van agrarische activiteiten buiten een straal van 300 meter uit te sluiten zijn³². In bijlage 6 is een kaart opgenomen waarop deze zone is weergegeven. Ten tijde van het opstellen van de Centrale Beoordeling waren er twee onttrekkingen binnen een straal van 300 meter rond Landgoederen Oldenzaal bekend. Naar alle waarschijnlijkheid is het overzicht dat voor de Centrale Beoordeling is gebruikt echter incompleet. Mogelijk liggen binnen een straal van 300 meter rondom Landgoederen Oldenzaal nog onttrekkingen die niet bekend waren ten tijde van het opstellen van de Centrale Beoordeling. Door het uitvoeren van de hydrologische herstelmaatregelen (M1 t/m M7) uit de PAS-gebiedsanalyse is echter voldoende gewaarborgd dat de habitattypen en het leefgebied van habitatsoorten worden behouden. Aan de hand van de monitoringsresultaten moet worden bepaald of het grondwaterregime een knelpunt vormt voor het behalen van de uitbreidings- en verbeterdoelstellingen. Hiervoor is een onderzoeksmaatregel opgenomen (zie paragraaf 6.2). Uit dit onderzoek moet blijken of aanvullende mitigerende maatregelen genomen moeten worden.

Nieuwe onttrekkingen

Met het opnemen van effectafstanden voor kleine onttrekkingen ontstaat er voor meer dan 80% van het oppervlak in Overijssel (de gebieden buiten de grens van de effectafstanden) een vergunningsvrije zone van de Natuurbeschermingswet voor het realiseren van nieuwe onttrekkingen. Voor het overgrote deel van de agrarische ondernemers geeft dit duidelijkheid en gemak. Binnen de effectafstanden blijft de Natuurbeschermingswet van toepassing.

De effecten van het aanleggen van nieuwe grondwateronttrekkingen zijn niet in het PAS meegenomen. Indien nieuwe grondwateronttrekkingen binnen de effectafstand van 300 meter vanaf het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal worden aangelegd moet de initiatiefnemer onderzoeken of er negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen op kunnen treden. Indien dit niet uit te sluiten valt, dient de initiatiefnemer een Natuurbeschermingswet-vergunning aan te vragen. Zoals in paragraaf 4.5 al is beschreven staat het waterschap binnen een straal van 200 meter rondom kwetsbare natte natuur geen nieuwe beregeningsonttrekkingen toe. Het aanleggen van nieuwe onttrekkingen buiten de effectafstand van 300 meter vanaf Landgoederen Oldenzaal is vergunningvrij. In bijlage 6 is een kaart opgenomen waarop deze zone is weergegeven.

³² Voor de onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling. De effectafstand wordt in nader onderzoek nader gespecificeerd, zie paragraaf 6.2.

Vervangen bestaande onttrekkingen

Indien een bestaande installatie op dezelfde locatie wordt vervangen door een installatie met dezelfde capaciteit en de maximale onttrekking van 25.000 m³ per jaar in acht wordt genomen, verandert het effect van de grondwateronttrekking niet. Een dergelijke wijziging is zowel binnen als buiten de effectafstand van 300 meter vanaf het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal vergunningvrij.

Voorwaarden

Bestaande onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten binnen een straal van 300 meter van Landgoederen Oldenzaal zijn beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarde:

- Uitvoeren van de hydrologische herstelmaatregelen (M1 t/m M7) uit de PAS-gebiedsanalyse.

Conclusie onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

Groen	Nieuwe onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten buiten een straal van 300 meter van Landgoederen Oldenzaal; Op dezelfde locatie vervangen van de bestaande grondwateronttrekking met een onttrekking met dezelfde capaciteit, waarbij de maximale onttrekking van 25.000 m ³ per jaar in acht wordt genomen.
Geel	Bestaande onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten binnen een straal van 300 meter van Landgoederen Oldenzaal. Deze grondwateronttrekkingen kunnen worden gecontinueerd onder bovengenoemde voorwaarden.

5.4.5 Berekening met oppervlaktewater

Beschrijving

Ten behoeve van beregening en bevoeiing wordt door agrariërs oppervlaktewater onttrokken. Dit mag echter niet uit alle watergangen. In de keur van het waterschap Vechtstromen is geregeld uit welke watergangen geen oppervlaktewater mag worden onttrokken. Zo mag binnen het Natura 2000-gebied geen oppervlaktewater worden onttrokken. Ook buiten het Natura 2000-gebied mag geen oppervlaktewater worden onttrokken uit de Bloemenbeek, Dalhuisbeek, Lage Kavikbeek, Linderbeek, Luttermolenbeek, Rossumerbeek, Roorderheurnerbeek, Stakenbeek, Snoeyinksbeek en Weerselerbeek. Uit de overige watergangen in het (agrarisch) gebied rondom het Natura 2000-gebied mag wel oppervlaktewater worden onttrokken.

Beoordeling

Beregening met oppervlaktewater kan ervoor zorgen dat de drainerende werking van watergangen toeneemt. Dit kan effect hebben op de grondwaterstanden in het Natura 2000-gebied, waardoor grondwaterafhankelijke habitattypen en leefgebieden van habitatsoorten in het Natura 2000-gebied kunnen verdrogen.

In de praktijk vindt onttrekking van oppervlaktewater voor beregening plaats uit watergangen die voldoende water aanvoeren. Dit is geregeld in de beregeningsregeling van het waterschap Vechtstromen (paragraaf 4.5). In deze regeling is vastgelegd dat beregening vanuit oppervlaktewater alleen is toegestaan zolang de eerstvolgend benedenstrooms gelegen stuw nog overstroomt. Zodra de afvoer stagneert, treedt automatisch en met onmiddellijke ingang een beregeningsverbod in werking in het desbetreffende peilgebied. Er mag dus alleen onttrokken worden zonder dat een verlaging van het waterpeil plaatsvindt. Het oppervlaktewaterpeil in de watergangen waaruit wordt onttrokken is daarmee gegarandeerd.

Wanneer beregening uit oppervlaktewater onder de voorwaarden uit de beregeningsregeling plaatsvindt, leidt dit niet tot een daling van de waterpeilen in de watergangen. Een toename van de drainerende werking van watergangen door beregening met oppervlaktewater is dan ook niet aan de orde. Hierdoor zijn negatieve effecten op grondwaterafhankelijke habitattypen en leefgebieden van habitatsoorten op voorhand uitgesloten.

Voorwaarde

Berekening met oppervlaktewater is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarde: 'berekening vanuit oppervlaktewater is alleen toegestaan zolang de afvoer over de eerstvolgende benedenstrooms gelegen stuw niet stagneert'.

Conclusie berekening met oppervlaktewater

Geel	Berekening met oppervlaktewater kan worden gecontinueerd onder de voorwaarden dat de afvoer over de eerstvolgende benedenstrooms gelegen stuw niet stagneert.
------	---

5.4.6 Rioolwaterzuiveringsinstallaties

In de provincie Overijssel bevinden zich enkele tientallen rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Een RWZI kan vanuit twee invalshoeken invloed hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied:

- Directe effecten: sommige effecten zoals geluidhinder, lichthinder, transportbewegingen, aanwezigheid van mensen en opwerveling van slib hebben, onafhankelijk van de ligging in het stroomgebied, op korte afstand van de RWZI mogelijk invloed.
- Diffuse effecten: een RWZI ligt bovenstrooms ten opzichte van een Natura 2000-gebied: als een RWZI loost in een hoofdwaterloop/beek kan dat op grotere afstand invloed hebben. Dit kan leiden tot verontreiniging.

Significant negatieve effecten van geluid, licht en optische verstoring op instandhoudingsdoelstellingen kunnen op een afstand van meer dan 2 kilometer geheel worden uitgesloten³³. Significant negatieve effecten van 'verontreiniging' en 'vermesting' kunnen worden uitgesloten als een RWZI benedenstrooms in het stroomgebied ligt.

Binnen 2 kilometer van het Landgoederen Oldenzaal en bovenstrooms in het stroomgebied liggen geen RWZI's.

5.4.7 Riooloverstorten

Mogelijke effecten van riooloverstorten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn vermesting en verontreiniging.

Uitgangspunt voor de selectie van riooloverstorten met mogelijk significant negatieve of verslechterende effecten is geweest dat een riooloverstort mogelijk van invloed is op een Natura 2000-gebied als het object zich binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied bevindt of binnen een watersysteem stroomopwaarts ten opzichte van het Natura 2000-gebied is gelegen. Significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen van benedenstroomse overstorten worden uitgesloten.

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat binnen Landgoederen Oldenzaal geen riooloverstorten liggen. Ook liggen in de omgeving van Landgoederen Oldenzaal geen riooloverstorten die lozen op watergangen die in verbinding staan met het Natura 2000-gebied.

5.4.8 Peilbeheer

Peilbeheer

Het waterpeil in en rondom het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal wordt ingesteld en gehandhaafd door het waterschap Vechtstromen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de effecten van dit waterpeil op de instandhoudingsdoelstellingen. De effecten van drainage van agrarische percelen en de voorwaarden voor het wijzigen of aanleggen van drainage worden behandeld in paragraaf 5.4.11.

Uit de PAS-gebiedsanalyse blijkt dat diepe en intensieve ontwatering in omliggende landbouwgebieden een knelpunt met betrekking tot het peilbeheer is. Om het peilbeheer in en

³³ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling

rondom het Natura 2000-gebied af te stemmen met de instandhoudingsdoelstellingen is in de PAS-gebiedsanalyse een aantal maatregelen opgenomen. Het gaat om de volgende maatregelen:

- Herinrichten en verondiepen van beken;
- Verwerven en inrichtingen gronden buiten het Natura 2000-gebied;
- Instellen hydrologische bufferzone.

Door het uitvoeren van deze maatregelen worden de negatieve effecten van het huidig peilbeheer in en rondom het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal zo ver verminderd dat de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden.

Voorwaarde

Peilbeheer is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de voorwaarden: het uitvoeren van de maatregelen 'herinrichten en verondiepen van beken', 'verwerven en inrichtingen gronden buiten het Natura 2000-gebied' en 'instellen hydrologische bufferzone', zoals beschreven in de PAS-gebiedsanalyse.

Conclusie peilbeheer

Geel	Het beschreven peilbeheer kan worden gecontinueerd onder de voorwaarde dat de hydrologische herstelmaatregelen uit PAS-gebiedsanalyse worden uitgevoerd.
------	--

5.4.9 Rijks- en provinciale wegen

Beschrijving

In de provincie Overijssel ligt circa 850 kilometer provinciale weg en circa 500 kilometer rijksweg. Mogelijke effecten van wegen (door gebruik en regulier beheer en onderhoud zoals van wegdek, kabels en leidingen en berm- en verzorgingslocatiebeheer zijn): versnippering, verzuring, vermeting, verontreiniging, geluidhinder, lichthinder en optische verstoring. Vermeting en verzuring als gevolg van stikstofemissie door wegverkeer maken onderdeel uit van het PAS en worden in deze paragraaf niet verder behandeld.

Uit het rapport Onderbouwing effectafstanden^{iv} blijkt dat de maximale afstand waarop een weg versturende effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kan hebben 3 kilometer is. De volgende wegen liggen binnen een afstand van drie kilometer van Landgoederen Oldenzaal (gegevens 1 oktober 2005).

Tabel 11 Rijks- en provinciale wegen rondom Landgoederen Oldenzaal

Weg	Verkeers intensiteit (aantal voertuigen per dag)	Aandeel vracht verkeer (%)	Verlichting	Kortste afstand tot Natura 2000-gebied	Lengte door of langs Natura 2000-gebied
A1	19.100		Ja, op 20 m	Langs gebied	900 m
N342	12.800	11	Deels, op 200 m	Langs gebied	1,2 km
N343	11.800	14	Ja, op 850 m	850 m	
N732	6.200	8	Nee	1,5 km	
N733	23.600	8	Ja, op > 1 km	1,6 km	
N734	10.500	9	Deels, op 350 m	350 m	
N735	6.400	6	Ja, fietspad door gebied	Door gebied	900 m
N736	6.100	8	Deels op 900 m	900 m	

Beoordeling

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat de A1 mogelijk een versnipperend effect heeft op de aanwezige populatie kamsalamanders. Dit geldt ook voor de provinciale wegen uit Tabel 9I 11. Echter, door de aanleg van faunapassages (zie maatregel in paragraaf 6.2) zullen de leefgebieden worden verbonden en versterkt. Door het uitvoeren van deze maatregelen worden de effecten van de A1 en de provinciale wegen zo ver verminderd dat de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden gerealiseerd. Overige verstoringen van de aanwezige wegen zijn niet te verwachten, zo blijkt uit de Centrale Beoordeling.

Voorwaarde

Het gebruik van de A1 en de provinciale wegen is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen met 'mitigerende maatregelen' worden uitgesloten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de voorwaarde: het optimaliseren van de faunapassages om de leefgebieden van de kamsalamander te verbinden.

Conclusie Rijks- en provinciale wegen

Geel	Het huidige gebruik van de rijksweg A1 en provinciale wegen kan worden gecontinueerd onder de voorwaarde dat de faunapassages worden geoptimaliseerd om de leefgebieden van de kamsalamander te verbinden.
------	--

5.4.10 Industriële en overige bedrijven met een SBI-code

In de Centrale Beoordeling wordt onderscheid gemaakt tussen gieterijen/smelterijen, melkveehouderijen en overige bedrijven met een SBI-code³⁴. Voor bedrijven in de sector recreatie en toerisme zie paragraaf 5.4.12.

Gieterijen/smelterijen

Binnen deze SBI-categorie vallen non-ferro-metaalgieterijen/-smelterijen en ijzer- en staalgieterijen/-smelterijen. Deze bedrijven kunnen verontreiniging tot verontreiniging. Als bij deze bedrijven aluminium wordt gesmolten, kunnen effecten op grote afstand optreden. Er liggen 4 bedrijven binnen 10.000 meter³⁵ van het Natura 2000-gebied. Voor al deze bedrijven zijn significant negatieve effecten uit te sluiten.

Tabel 12 Gieterijen en smelterijen rondom Landgoederen Oldenzaal

Beoordeling	Bedrijf	Afstand Natura 2000-gebied	Onderbouwing
Groen	Enschedeese Kunststof Fabriek (EKF) BV, Goolkatenweg, Enschede	Meer dan 1500 m	Hier wordt geen aluminium gesmolten.
Groen	Non Ferro Gieterij Oldenzaal BV, Oldenzaal	2268 m	Vervaardiging onderdelen, activiteiten vinden binnen plaats (productiehal)
Groen	Aluminium Gieterij Oldenzaal BV, Kleibultweg, Oldenzaal	1978 m	Grote afstand tot Natura 2000-gebied en activiteiten vinden binnen plaats (productiehal), zeer lage schoorstenen
Groen	Aluthix BV, Kleibultweg, Oldenzaal	1560 m	Activiteiten vinden binnen plaats, onderneming op een bedrijventerrein in de buurt van een woonwijk.

Melkveehouderijen/ veestallen

Een mogelijk effect van melkveehouderijen (open stallen) op de instandhoudingsdoelstellingen betreft lichthinder. De voor deze verstoringsfactor geldende effectafstand is afhankelijk van de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Voor Landgoederen Oldenzaal geldt een afstand van 300 meter³⁶. Vermesting en verzuring als gevolg van stikstofemissie maken onderdeel uit van het PAS en zijn in deze beoordeling niet meegenomen.

Er liggen 9 (voormalige) melkveehouderijen binnen 300 meter van Landgoederen Oldenzaal.

³⁴ SBI: Standaard Bedrijfsindeling. Ieder bedrijf dat zich inschrijft in het Handelsregister krijgt een SBI-code. Deze code geeft aan wat de belangrijkste activiteit van een bedrijf is.

³⁵ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling.

³⁶ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling

Op basis van aanvullende (gebiedspecifieke) informatie vanuit de provincie en haar partners zijn de melkveehouderijen waar mogelijk nader beoordeeld. De lijst van beoordeelde melkveehouderijen incl. de door de provincie op basis van aanvullende informatie opgestelde eindbeoordeling is te vinden in bijlage 7.

Conclusie veestallen

Groen	Veestallen van 9 melkveehouderijen (zie bijlage 7)
--------------	--

Overige bedrijven

In de Centrale Beoordeling zijn ook de overige bedrijven met een SBI-code beoordeeld volgens de in paragraaf 5.3.3 gehanteerde werkwijze van 'grof naar fijn'. Bij aanvang zijn ruim 80.000 bedrijven geïnventariseerd. Op basis van de mogelijke verstoringsfactoren, de instandhoudingsdoelstellingen en de effectafstanden kon voor ruim 78.000 bedrijven worden uitgesloten dat zij leiden tot significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen. De resterende bedrijven zijn nader beoordeeld.

In 2014 is door ARCADIS een aanvullende beoordeling uitgevoerd van in de Centrale Beoordeling ontbrekende bedrijven³⁷.

Op basis van aanvullende (gebied specifieke) informatie vanuit de provincie en haar partners zijn bedrijven waar mogelijk nader beoordeeld. De lijst van beoordeelde bedrijven incl. de door de provincie op basis van aanvullende informatie opgestelde eindbeoordeling is te vinden in bijlage 8.

Binnen een straal van 1,5 kilometer van Landgoederen Oldenzaal liggen 17 overige bedrijven. Voor deze bedrijven zijn mogelijk significant negatieve effecten als gevolg van licht en geluid op de kamsalamander op voorhand uitgesloten.

Conclusie overige bedrijven:

Groen	17 overige bedrijven (zie bijlage 8)
--------------	--------------------------------------

5.4.11 Agrarische activiteiten

Beschrijving agrarische activiteiten

Zowel binnen als buiten (en grenzend aan) het Natura 2000-gebied liggen percelen die landbouwkundig in gebruik zijn (bouwland of grasland). Veruit de meeste agrarische bedrijven in de omgeving van het gebied zijn melkveehouderijen. Gronden in gebruik bij deze bedrijven worden gebruikt als grasland voor beweiding of grasproductie of als bouwland voor met name het verbouwen van maïs voor veevoer. Lokaal wordt echter ook graan verbouwd.

Agrarische bedrijfsvoeringen zijn over het algemeen erg divers en bestaan uit een groot aantal verschillende, zeer diverse handelingen. Ten aanzien van de Natura 2000-gebieden en mogelijke effecten gaat het voornamelijk om fysieke handelingen die buiten ("op het land") uitgevoerd worden of plaats vinden. Grond- en oppervlaktewateronttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten zijn opgenomen in paragraaf 5.4.4 en 5.4.5.

³⁷ De Centrale beoordeling is gebaseerd op geregistreerde bedrijven. Niet alle bedrijven waren echter geregistreerd omdat dit vanuit voormalige wetgeving niet verplicht was.

Reguliere agrarische activiteiten in en rondom Landgoederen Oldenzaal
betreffen:

- Machinale bewerkingen op agrarische percelen:
 - o Grondbewerking: bewerken van grasland (bv scheuren³⁸);
 - o Grondbewerking: ondiepe grondbewerkingen (tot 40 centimeter);
 - o Grondbewerking: diepe grondbewerkingen (> 40 centimeter);
 - o Bemesten (fysieke activiteit);
 - o Maaien;
 - o (door)Zaaien/poten;
 - o Oogsten van akkerbouwgewassen;
 - o Bemesting (toepassen van meststoffen);
 - o Gewasbescherming (toepassen van bestrijdingsmiddelen);
- Drainage;
- Beweiding alle grazers;
- Teeltrotatie en vruchtwisseling;
- Opschonen poelen.

Beoordeling agrarische activiteiten

Voor de beoordeling van de agrarische activiteiten wordt gebruik gemaakt van de effectenindicator van het rijk (paragraaf 5.3.2). Per gebied is een selectie gemaakt van de relevante verstoringsfactoren (de verstoringsfactoren die specifiek betrekking hebben op stikstofdepositie worden in deze analyse niet meegenomen, aangezien deze in het PAS verwerkt zijn).

Aan de agrarische activiteiten zijn de volgende zeven mogelijke verstoringsfactoren gekoppeld:

- Verontreiniging;
- Verdroging;
- Verstoring door geluid;
- Verstoring door licht;
- Optische verstoring;
- Verstoring door mechanische effecten;
- Oppervlakteverlies.

Machinale bewerkingen op agrarische percelen

Machinale bewerkingen op agrarische percelen kunnen verstoring door geluid, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten tot gevolg hebben:

- Habitattypen:

De habitattypen komen niet op de agrarische percelen voor. Omdat machinale bewerkingen op omliggende percelen slechts een paar dagen per jaar en verspreid over het hele jaar plaatsvinden is er alleen sprake van tijdelijke verstoring en zijn significant negatieve effecten als gevolg van geluid en optische verstoring door machinale bewerkingen op voorhand uit te sluiten. Omdat de habitattypen niet op de agrarische percelen voorkomen zijn significant negatieve effecten van agrarische activiteiten als gevolg van mechanische effecten (betreding en machinale bewerkingen) niet aan de orde.
- Kamsalamander:

Omdat de machinale bewerkingen slechts een paar dagen per jaar en verspreid over het hele jaar plaatsvinden is er alleen sprake van tijdelijke verstoring, en zijn significant negatieve effecten als gevolg van verstoring door geluid, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten uit te sluiten.

Bemesting (toepassen van meststoffen) en gewasbescherming (toepassen van bestrijdingsmiddelen)

Bemesting en gewasbescherming kunnen verstoring door verontreiniging tot gevolg hebben. Het bemesten en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan een negatief effect hebben op de kwaliteit van het grondwater. Het grondwater kan hierdoor geëutrofeerd en vervuild raken. Ook kunnen meststoffen en bestrijdingsmiddelen oppervlakkig afspoelen in sloten en greppels en een negatief effect hebben op de habitattypen en habitatsoorten in het Natura 2000-gebied.

³⁸ Per 1 januari 2015 is de (nieuwe) "Uitvoeringsregeling rechtstreekse betalingen GLB" in werking getreden. In artikel 2.15 lid 1 (zie onder) is formeel vastgelegd dat al het blijvend grasland binnen N2000-gebied wordt aangemerkt als blijvend grasland dat ecologisch kwetsbaar is. In de Europese verordening met betrekking tot het gemeenschappelijk landbouwbeleid (nr. 1307/2013) is dit verbod als volgt vastgelegd: "Landbouwers mogen blijvend grasland dat zich in door de lidstaten uit hoofde van de eerste alinea en, in voorkomend geval, van de tweede alinea aangewezen gebieden bevindt niet omzetten of ploegen."

Wat betreft de effecten van bemesting op de instandhoudingsdoelstellingen geldt het volgende:

- **Habitattypen:**
In de PAS-gebiedsanalyse zijn onder andere maatregelen opgenomen waardoor negatieve effecten van bemesting verminderd worden (zie ook hoofdstuk 6). Door het uitvoeren van deze PAS-maatregelen in de eerste beheerplanperiode worden de negatieve effecten zo ver verminderd dat er geen sprake is van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de habitattypen.
- **Kamsalamander:**
Binnen de Natura 2000-begrenzing ligt een aantal van de poelen die door kamsalamander als voortplantingshabitat gebruikt worden op agrarische percelen. Het behoud van de kamsalamander is onder ander afhankelijk van poelen buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied (zie bijlage 4). Ook buiten de Natura 2000-begrenzing ligt een aantal van deze poelen op agrarische percelen. Bij intensieve bemesting van de betreffende percelen binnen en buiten de Natura 2000-begrenzing kunnen deze poelen vervuild worden met meststoffen (eutrofiëring) en hierdoor ongeschikt worden als leefgebied voor de kamsalamander. Onderstaande mitigerende maatregel voorkomt dit.

Mitigerende maatregel: Om eutrofiëring van zo'n poel te voorkomen mogen deze poelen niet worden bemest, overeenkomstig de voorwaarden uit het SNL pakket 'Poel en klein historisch water'. Om inspoeling van meststoffen te voorkomen dient een bufferzone rond de poel gecreëerd te worden. Deze bufferzone is minimaal vijf meter breed en bestaat uit ruigte en struweel en mag niet bemest worden. Deze buffer voorkomt dat nutriënten van het perceel makkelijk uitspoelen naar het oppervlaktewater van de poel. Tevens vormt deze bufferzone geschikt landbiotoop voor kamsalamanders. De bufferzone dient beheerd te worden om verlanding of beschaduwning te voorkomen. Het beheer van de oevervegetatie dient cyclisch en gefaseerd uitgevoerd te worden, zodat te allen tijde habitat aanwezig is.

Wat betreft de effecten van gewasbeschermingsmiddelen op de instandhoudingsdoelstellingen geldt het volgende:

- **Habitattypen:**
Voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen gelden wettelijke kaders. Bij het opstellen van deze kaders is rekening gehouden met effecten van deze middelen op het milieu. Omdat de habitattypen niet op de agrarische percelen voorkomen, is geen sprake van rechtstreekse bespuiting. Wel kan door verwaaiing of door af- of uitspoeling sprake zijn van effecten. De geldende voorwaarden die de emissies van bestrijdingsmiddelen tijdens toediening beperken zijn onder meer: de (verlaagde) spuitboomhoogte, gebruik van driftarme spuitdoppen en kantdoppen, niet spuiten bij harde wind (allen ten behoeve van het beperken van verwaaiing) en de teeltvrije zone tussen landbouwgewassen en de sloot (beperken van af- en uitspoeling). Op basis van de actuele kennis of de mate van verwaaiing, af- en uitspoeling in combinatie met de geldende voorwaarden waaronder gewasbeschermingsmiddelen toegepast mogen worden, worden geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen verwacht. Wanneer uit nieuwe kennis en/of monitoring blijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar komen als gevolg van het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, is de provincie bevoegd om nadere voorwaarden te stellen.
- **Kamsalamander:**
Poelen gelegen op agrarische percelen kunnen door directe bespuiting en inspoeling van gewasbeschermingsmiddelen verontreinigd worden en hierdoor ongeschikt worden als leefgebied voor de kamsalamander. Er liggen zowel binnen als buiten het Natura 2000-gebied poelen die van belang zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor de kamsalamander op agrarische percelen (zie bijlage 4). Deze poelen kunnen door directe bespuiting en inspoeling van gewasbeschermingsmiddelen verontreinigd worden en hierdoor ongeschikt worden als leefgebied voor de kamsalamander. Onderstaande mitigerende maatregel voorkomt dit.

Mitigerende maatregel: Wanneer een poel gelegen is in een omgeving met intensief agrarisch gebruik, zoals akkers en graslanden, mogen er in aanvulling op de mitigerende maatregel voor bemesting (onbemeste bufferzone rondom de poel van minimaal 5 meter breed, zie hierboven) geen bespuitingen met gewasbeschermingsmiddelen direct in de poel of in de bufferzone rondom de poel (van minimaal 5 meter breed) plaatsvinden.

Drainage

Drainage kan leiden tot verdroging. In de PAS-gebiedsanalyse zijn de verdrogingseffecten van diverse bestaande activiteiten, waaronder bestaande drainage, meegenomen en vertaald in hydrologische maatregelen. Nieuwe activiteiten zijn niet meegenomen. Deze moeten dus separaat beoordeeld worden om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen uitsluiten. De afstand waarbinnen het vervangen of nieuw aanleggen van drainage effect kan hebben op de instandhoudingsdoelstellingen is voor het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal 200 meter (zie bijlage 5). In deze bijlage is een kaart opgenomen met de zone waarbinnen het vervangen of nieuw aanleggen van drainage rond het Natura 2000-gebied mogelijk een negatief effect kan hebben.

Met het opnemen van effectafstanden voor drainage ontstaat er voor meer dan 80% van het oppervlak in Overijssel (de gebieden buiten de grens van de effectafstanden) een vergunningsvrije zone van de Natuurbeschermingswet voor het realiseren van nieuwe drainage. Voor het overgrote deel van de agrarische ondernemers geeft dit duidelijkheid en gemak. Binnen de effectafstanden blijft de Natuurbeschermingswet van toepassing.

De effecten van het aanleggen van nieuwe drainage en het vervangen van bestaande drainage zijn niet in het PAS meegenomen. Om de negatieve effecten van bestaande drainage op te heffen zijn PAS-maatregelen opgenomen in het Natura 2000-ontwerpbeheerplan. Deze PAS-maatregelen houden in dat op bepaalde percelen drainage wordt verwijderd of sloten worden verondiept. Door deze PAS-maatregelen is geborgd dat bestaande drainage buiten de aan te pakken percelen geen negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen heeft en dus vergunningvrij is. Drainage op de aan te pakken percelen is vergunningvrij totdat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd.

De effecten van het aanleggen van nieuwe drainage en het vervangen van bestaande drainage zijn niet in het PAS meegenomen. Het aanleggen en vervangen van drainage kan negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Daarom is het niet mogelijk deze activiteiten zonder meer vergunningvrij op te nemen in de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen. De afstand waarbinnen het vervangen of nieuw aanleggen van drainage nog negatief effect kan hebben op de instandhoudingsdoelstellingen is voor het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal 200 meter. Dit betekent het volgende:

- *Nieuwe drainage:* Buiten de effectafstand van 200 meter vanaf het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal is het aanleggen van nieuwe drainage vergunningvrij. Binnen de effectafstand van 200 meter vanaf het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal is het aanleggen van nieuwe drainage niet op voorhand vergunningvrij (zie voor nadere procedure H9).
- *Wijzigingen in bestaande drainage:* Buiten de effectafstand van 200 meter vanaf het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal is het wijzigen van bestaande drainage vergunningvrij. Het vervangen van bestaande drainage binnen 200 meter vanaf het Natura 2000-gebied is vergunningvrij wanneer de vervangende drainage niet meer draineert dan de oorspronkelijk aangelegde, mits aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan:
 - o Het ontwaterend vermogen niet toeneemt ten opzichte van de oorspronkelijk aangelegde. Dat betekent dat vervanging van bestaande buisdrainage door drainage op dezelfde NAP-hoogte en met dezelfde dichtheid, of;
 - o Het ontwaterend vermogen aantoonbaar gelijk blijft of zelfs afneemt ten opzichte van de oorspronkelijk aangelegde drainage en;
 - o De initiatiefnemer een aantal weken voordat de drainage wordt vervangen bij de provincie meldt dat de werkzaamheden worden uitgevoerd. Daarmee heeft de provincie de mogelijkheid om te toetsen of de vervangende drainage niet meer gaat draineren dan de oorspronkelijk aangelegde drainage. Op deze manier wordt geborgd dat de vervangende drainage geen verdrogend effect heeft en hoeft de initiatiefnemer geen vergunningprocedure te doorlopen.
- Wanneer een initiatiefnemer drainage wil vervangen door drainage die meer draineert dan de oorspronkelijk aangelegde drainage, is deze activiteit niet op voorhand vergunningvrij (zie voor nadere procedure hoofdstuk 9).

Beweiding alle grazers

Beweiding kan verstoring door mechanische effecten (betreding) tot gevolg hebben. Daarnaast kan door ontlasting verstoring door verontreiniging optreden. Wat betreft de effecten van beweiding alle grazers geldt het volgende:

- **Habitattypen:**
Omdat de habitattypen niet op de agrarische percelen (zowel binnen als buiten het Natura 2000-gebied) voorkomen zijn negatieve effecten als gevolg van betreding en ontlasting uitgesloten.
- **Kamsalamander:**
Omdat (leefgebied van) kamsalamander niet op de agrarische percelen voorkomt zijn significant negatieve effecten van agrarische activiteiten als gevolg van mechanische effecten (betreding) niet aan de orde. Mogelijke migratie over de agrarische percelen vindt in de nacht plaats, wanneer de grazers binnen staan (of slapen/rusten op het weiland). Hierdoor is er geen kans op vertrapping.
Buiten de Natura 2000-begrenzing vindt mogelijk beweiding plaats op percelen waarin poelen (zie bijlage 4) liggen die essentieel onderdeel zijn van het leefgebied van de kamsalamander. Bij poelen die als veedrinkpoel worden gebruikt is het niet uitgesloten dat de poelen vervuild worden (eutrofiëring) en hierdoor ongeschikt worden als kamsalamanderleefgebied. Daarnaast kunnen de oevers vertrapt worden, wat nadelig is voor de kamsalamander, doordat hiermee dekking en landhabitat verdwijnt. Onderstaande mitigerende maatregel voorkomt dit.
 - **Mitigerende maatregel:** overeenkomstig de voorwaarden uit het SNL pakket 'Poel en klein historisch water' dient bij poelen die als veedrinkpoel worden gebruikt minimaal de helft van de oeverlengte te worden uitgerasterd.

Voor toekomstige nieuwe/gewijzigde vormen van beweiding geldt een vrijstelling van de vergunningplicht op grond van de op 27 april 2016 inwerking getreden wijziging van het Besluit vergunningen Natuurbeschermingswet 1998 (artikel 3a).

Teeltrotatie en vruchtwisseling

Het omvormen van gronden rondom poelen kan verstoring door oppervlakteverlies opleveren op het voortplantingshabitat van kamsalamander. Wanneer grasland wordt omgevormd naar boomteelt, raken de poelen meer beschaduwd, waardoor de lichtinval wordt beperkt. Hierdoor verdwijnt de onderwatervegetatie en wordt de temperatuur verlaagd. Hierdoor wordt de poel minder geschikt. Bij het omvormen van grasland naar bouwland verdwijnt dedekking en wordt de bereikbaarheid van de poel verminderd waardoor de poel ongeschikt kan raken voor deze soort.

Binnen de Natura 2000-begrenzing is het omzetten van grasland naar bouwland niet toegestaan³⁹. Negatieve effecten zijn dan ook niet aan de orde.

Buiten de Natura 2000-begrenzing geldt dat poelen op de langere termijn als voortplantingshabitat essentieel zijn voor een duurzame populatie. Teeltrotatie en vruchtwisseling kan op deze poelen (zie bijlage 4) een negatief effecten hebben door kwaliteit- en oppervlakteverlies. Door de voorwaarden vanuit bemesting en gewasbeschermingsmiddelen, namelijk de aanleg van een bufferzone (minimaal 5 meter breed, geen bemesting en toepassing van gewasbeschermingsmiddelen), zijn significant negatieve effecten door kwaliteitverlies uitgesloten. Significant negatieve effecten door oppervlakteverlies (het onbereikbaar worden van de poelen) kunnen niet uitgesloten worden. Hierdoor is deze activiteit niet op voorhand vergunningvrij (zie voor nadere procedure H9).

Opschonen poelen

Voor het duurzaam in stand houden van poelen kan periodiek opschonen noodzakelijk zijn. Bij het opschonen van poelen die leefgebied zijn van de kamsalamander kan deze soort worden verstoord, door mechanische effecten. Ook kan, wanneer rigoreus wordt opgeschoond, zoveel vegetatie worden verwijderd dat de poel tijdelijk ongeschikt is voor het afzetten van eieren en opgroeien van larven. Onderstaande mitigerende maatregel voorkomt dit.

Mitigerende maatregel: Om verstoring door mechanische effecten te voorkomen dient volgens de volgende voorwaarden te worden gewerkt, overeenkomstig Soortenstandaard kamsalamander^x. Bij het schonen dient op minimaal 25% van de oppervlakte water- en oevervegetatie achter te blijven.

³⁹ De staatssecretaris van Economische Zaken (brief TK 2013–2014, 28625, nr. 1683, 6 december 2013) heeft de bescherming van kwetsbare graslanden (land dat vijf jaar of langer grasland is) vanuit Europa zodanig uitgelegd dat blijvende graslanden binnen Natura 2000-gebieden in de nabije toekomst niet mogen worden omgezet of geploegd.

Verder dient het schonen plaats te vinden in de periode oktober tot en met januari. Voor deze beheermaatregel moet het gebied betreden worden en moeten machines het gebied in. Dit kan leiden tot verstoring door geluid en optische verstoring. Deze activiteit vindt met een lage frequentie plaats, waarbij hooguit enkele dagen per jaar wordt gewerkt. Bij een dergelijk lage frequentie leidt deze activiteit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring, verstoring door geluid of verstoring door mechanische effecten.

Voorwaarden

Een aantal activiteiten zijn beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden (het uitvoeren van bijbehorende mitigerende maatregel) worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende activiteiten en daarbij behorende voorwaarden:

- Drainage:
 - o Bestaande drainage indien:
 - In de eerste beheerplanperiode uitvoeren hydrologische PAS-maatregelen (zie hoofdstuk 6). Ook tot het moment dat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd is bestaande drainage vergunningvrij.
 - o Vervanging van bestaande drainage binnen de effectafstand van 200 meter door drainage met eenzelfde of lagere drainerende werking dan de oorspronkelijk aangelegde drainage, indien;
 - Het onttwarend vermogen niet toeneemt ten opzichte van de oorspronkelijk aangelegde drainage. Dat betekent dat vervanging van bestaande buisdrainage door drainage op dezelfde NAP-hoogte en met dezelfde dichtheid, of;
 - Het onttwarend vermogen aantoonbaar gelijk blijft of zelfs afneemt ten opzichte van de oorspronkelijk aangelegde drainage en;
 - De initiatiefnemer een aantal weken voordat de drainage wordt vervangen bij de provincie meldt dat de werkzaamheden worden uitgevoerd. Daarmee heeft de provincie de mogelijkheid om te toetsen of de vervangende drainage niet meer gaat draineren dan de oorspronkelijk aangelegde. Op deze manier wordt geborgd dat de vervangende drainage geen verdrogend effect heeft en hoeft de initiatiefnemer geen vergunningprocedure te doorlopen.
- Bemesting (toepassen van meststoffen) op alle percelen behalve de in bijlage 4 benoemde percelen indien;
 - o In de eerste beheerplanperiode de PAS-maatregelen m.b.t. bemesting worden uitgevoerd (zie hoofdstuk 6). Ook tot het moment dat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd is bestaande bemesting, behalve op de in bijlage 4 benoemde percelen, vergunningvrij.
- Bemesting (toepassen van meststoffen) op de in bijlage 4 benoemde percelen, indien;
 - o Een poel in een omgeving met intensief agrarisch gebruik ligt, zoals akkers en graslanden, dient een bufferzone rond de poel gecreëerd te worden. Deze bufferzone is minimaal vijf meter breed en bestaat uit ruigte en struweel. De bufferzone mag niet bemest worden. Het beheer van de oevervegetatie dient cyclisch en gefaseerd uitgevoerd te worden, zodat te allen tijde habitat aanwezig is. Het maaien van de vegetatie dient in de maanden oktober en november uitgevoerd te worden.
- Beweiding alle grazers op de in bijlage 4 benoemde percelen, indien;
 - o Op percelen die door grazers beweid worden, poelen die als veedrinkplaats worden gebruikt in ieder geval voor 50% van de oeverlengte uitgerasterd worden.
- Gewasbescherming (toepassen van bestrijdingsmiddelen) op de in bijlage 4 benoemde percelen, indien;
 - o Een poel in een omgeving met intensief agrarisch gebruik ligt, zoals akkers en graslanden, mogen er in aanvulling op de mitigerende maatregel voor bemesting geen bespuitingen met gewasbeschermingsmiddelen direct in de poel of in de bufferzone (van minimaal 5 meter breed) rondom de poel plaatsvinden.
- Opschonen poelen op de in bijlage 4 benoemde percelen, indien:
 - o Bij het schonen op minimaal 25% van de oppervlakte water- en oevervegetatie achter blijft. Verder dient het schonen plaats te vinden in de periode oktober tot en met januari.

Conclusie agrarische activiteiten

Groen	De beschreven activiteiten grondbewerking: bewerken van grasland (bv scheuren), ondiepe grondbewerkingen (tot 40 cm), diepe grondbewerkingen (> 40 cm), bemesten (fysieke activiteit), maaien, (door)zaaien/poten, oogsten van akkerbouwgewassen, vervanging van bestaande drainage buiten de effectafstand van 200 meter, het aanleggen van nieuwe drainage buiten de effectafstand van 200 meter, gewasbescherming (toepassen van bestrijdingsmiddelen) op alle percelen behalve de in bijlage 4 benoemde percelen, beweiding alle grazers op percelen zonder poelen, beweiding alle grazers op percelen met poelen die niet als veedrenkpoel gebruikt worden, teeltrotatie en vruchtwisseling op alle percelen behalve de in bijlage 4 benoemde percelen.
Geel	De volgende beschreven activiteiten kunnen onder bovengenoemde voorwaarden worden gecontinueerd: <ul style="list-style-type: none">- Bestaande drainage binnen de effectafstand van 200 meter;- Vervanging van bestaande drainage binnen de effectafstand van 200 meter door drainage met eenzelfde of lagere drainerende werking dan de oorspronkelijk aangelegde drainage;- Bemesting (toepassen van meststoffen);- Beweiding alle grazers op de in bijlage 4 benoemde percelen;- Gewasbescherming (toepassen van bestrijdingsmiddelen) op de in bijlage 4 benoemde percelen;- Opschonen poelen op de in bijlage 4 benoemde percelen.

De in dit Natura 2000-beheerplan gehanteerde werkwijze om tot een 'robuuste' afstandbepaling te komen waarbinnen negatieve effecten zijn uit te sluiten, is gebaseerd op een algemene theoretische benadering die is gebaseerd op de best beschikbare relevante kennisbronnen. Het is aannemelijk dat aanvullende kennis over het gebied kan leiden tot een nadere verfijning (verkorting) van deze afstanden. De provincie is voornemens om in de periode 2016-2017 in samenwerking met het verantwoordelijke waterschap en LTO voor alle gebieden tot een nadere verfijning te komen op grond van de specifieke kenmerken van het gebied. Het is op grond van de nadere verfijning in theorie voorstelbaar dat in specifieke situaties ook rekening moet worden gehouden met grotere afstanden.

Voor de hierna genoemde nieuwe activiteiten moet door de initiatiefnemer worden bepaald of de betreffende nieuwe activiteit mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen heeft. Als deze effecten niet uit te sluiten zijn is een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig. Het betreft:

- Het aanleggen van nieuwe drainage binnen de effectafstand van 200 meter;
- Het wijzigen van bestaande drainage binnen de effectafstand van 200 meter indien de vervangende drainage meer draneert dan de oorspronkelijk aangelegde drainage;
- Teeltrotatie en vruchtwisseling op de in bijlage 4 benoemde percelen.

Deze effectafstand wordt in nader onderzoek nader gespecificeerd, zie paragraaf 6.2.

5.4.12 Recreatie en Toerisme

De Centrale Beoordeling bevat geen precieze beoordeling van recreatie en toerisme. Er is wel een aantal meer algemene uitspraken gedaan wat betreft mogelijke verstoringfactoren en de bijbehorende effectafstanden. Onderstaande beoordeling is gebaseerd op het oorspronkelijke werkdocument en aanvullende actuele informatie van de provincie en haar partners.

Bijlage 9 bevat de lijst van beoordeelde bedrijven met een aan recreatie en toerisme gerelateerde SBI-code.

Beschrijving

De recreatieve kwaliteit van het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal ligt met name in de afwisseling van het landschap, met bosgebieden, hooilanden, singels, beken en hoogteverschillen. Het gebied is toegankelijk en beleefbaar via openbare wegen. Diverse wandel-, fiets-, ruiters- en mountainbikeroutes doorkruisen één of meerdere keren het gebied, maar van specifieke routes (alleen) binnen het gebied is geen sprake. Door de omvang en de ruimtelijke begrenzing van het gebied, is een grote samenhang tussen recreatie in en buiten het Natura 2000-gebied. Buiten de openbare wegen en de paden is het Natura 2000-gebied niet toegankelijk. Afgezien van de paden en enkele rustpunten (bankjes) zijn binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied geen voorzieningen aanwezig voor dagrecreatieve activiteiten of verblijfsaccommodaties.

Binnen de maximale effectsafstand van de verstoringfactoren van recreatie, voor het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal is dit 300 meter, liggen enkele recreatieve dag- en verblijfsaccommodaties. Dit betreft allemaal horeca bedrijven tussen de 50 en 200 meter afstand tot de grens van het Natura 2000-gebied.

Beoordeling

Verstoringfactoren

Recreatieve activiteiten kunnen leiden tot verstoring door geluid, licht, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten^v. Hieronder wordt voor het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal aangegeven welke habitattypen en habitatrictlijnsoorten gevoelig zijn voor de bovenbeschreven verstoringfactoren:

- Habitattypen: gevoelig voor mechanische effecten;
- Kamsalamander: gevoelig voor mechanische effecten en mogelijk gevoelig voor geluid, licht en optische verstoring.

Op basis van het beschreven recreatieve gebruik, hebben mechanische effecten in het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal alleen betrekking op mogelijke verstoring door betreding. Andere vormen van mechanische effecten zijn in relatie tot recreatie niet aan de orde en worden in de beoordeling buiten beschouwing gelaten.

Dagrecreatie in het Natura 2000-gebied

In het gebied gelden openstellingsregels (onder andere alleen wandelen op de paden en geen toegang na zonsondergang). Betreding van het gebied buiten de paden en gedurende de donkerteperiode (op de niet-doorgaande paden binnen het gebied) is niet toegestaan. Op basis hiervan wordt betreding van de habitattypen en van het leefgebied van de kamsalamander op voorhand uitgesloten. Negatieve effecten door mechanische effecten in relatie tot recreatie zijn niet aan de orde.

De belangrijkste leefgebieden van kamsalamander liggen nergens direct naast de recreatieve infrastructuur (zie bijlage 1 en 4). De mate van geluid die de toegestane dagrecreatie veroorzaakt is dusdanig laag, infrequent of is onderdeel van (valt weg tegen) reguliere verkeersbewegingen, dat dit maar over een korte afstand van enkele meters een effect kan hebben. Het geluidsniveau van conversaties, wat de belangrijkste geluidsproductie is van recreanten, ligt namelijk tussen de 60 dB(A) en 75 dB(A) (respectievelijk praten en roepen). Het geluidsniveau van 60dB(A) is op circa 8 meter al afgenomen tot onder de 42 d(BA) wat algemeen als minimale verstoringsgrens wordt gehanteerd voor diersoorten^{vi}. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat verstoring door geluid slechts incidenteel en lokaal op treedt en significant negatieve effecten uit te sluiten zijn. Voor optische verstoring geldt een vergelijkbare redenering. Vanuit het perspectief van de kamsalamander (laag bij de grond, tussen vegetatie of onder water) is het zichtbeeld op de omgeving beperkt. Door de ruimtelijke spreiding van leefgebied en recreatieve infrastructuur zijn recreanten niet zichtbaar. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat optische verstoring slechts incidenteel en lokaal op treedt en significant negatieve effecten uit te sluiten zijn.

Dag- en verblijfsrecreatie recreatie buiten het Natura 2000-gebied

De horecabedrijven buiten het Natura 2000-gebied liggen allemaal op een afstand van meer dan 50 meter van de grens van het Natura 2000-gebied (zie bijlage 9). Directe effecten (mechanische effecten door betreding) zijn op voorhand uit te sluiten. Gesteld wordt dat op basis van de maximale reikwijdte van geluid (zie voetnoot) en optische waarneembaarheid als gevolg van de ligging, verstoring van (het leefgebied van) de kamsalamander niet of slechts incidenteel mogelijk is.

Geconcludeerd wordt dat verstoring door geluid of optische verstoring niet leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van kamsalamander.

Op basis van de afstand van de voorzieningen tot aan het Natura 2000-gebied en het leefgebied van de kamsalamander is enige mate van lichtverstoring niet op voorhand uit te sluiten. Het gaat hierbij om effecten op maximaal vier poelen op basis van ligging ten opzichte van de voorzieningen en het tussenliggende landschap. Alle overige poelen liggen of verder weg of afgeschermd door houtwallen, singels of bos^{vii}. Door de afstand tot aan deze poelen (in alle gevallen circa 150 meter) is de lichtintensiteit ter plekke van de poel zeker niet hoog meer. In drie van de vier poelen zijn tevens kamsalamanders aangetroffen^{vii}. Op basis van het kleine effectgebied ten opzichte van het hele Natura 2000-gebieden, wordt gesteld dat de eventuele optredende lichtverstoring niet leidt niet tot een significant negatieve aantasting van de draagkracht van het Natura 2000-gebied voor kamsalamander.

In het aanwijzingsbesluit is beschreven dat het verbeteren van de verbindingen tussen populaties in Twente relevant is voor uitbreiding van de populatie. Met name het gebied ten zuiden van de rijksweg A1 is slecht verbonden met de overige (deel)populaties. De belangrijkste maatregel is het realiseren van verbindingen tussen de populaties middels het aanleggen van poelen en ontsnipperende maatregelen in het landschap en bij infrastructuur. Als gevolg is ook gekeken naar recreatieve voorzieningen op een grotere afstand dan 300 meter van het Natura 2000-gebied. Hieruit blijkt dat binnen een straal van 1.000 meter het hoofdzakelijk horecagelegenheden betreft in combinatie met verblijfsaccommodaties als campings en groepsverblijven. Omdat nieuw leefgebied alleen zal worden gerealiseerd op plekken die ook daadwerkelijk kansrijk zijn, zijn negatieve effecten als gevolg van zowel recreatieve activiteiten als verblijfsrecreatie op voorhand uit te sluiten en staat het huidige recreatieve gebruik buiten het Natura 2000-gebied de realisatie van het uitbreidingsdoel niet in de weg.

Conclusie recreatie en toerisme

Groen	Beschreven recreatie en toerisme
-------	----------------------------------

5.4.13 Luchtvaart

Algemene beschrijving

Door Lensink & Aarts^{viii} is een effectbeoordeling uitgevoerd naar het bestaand gebruik van kleine luchthavens en beheerplannen Natura 2000. Hierin is onderzocht of en welke negatieve effecten kunnen optreden van luchtvaart vanaf kleine luchthavens.

De verstoring heeft vooral betrekking op vogels, van de soorten van de Habitatrichtlijn worden alleen gewone en grijze zeehond als verstoringsgevoelig voor luchtvaart beschouwd. Habitattypen worden als niet verstoringsgevoelig beschouwd. In geen van de Natura 2000-gebieden in Overijssel zijn beide zeehonden aangewezen. Negatieve effecten op Habitatrichtlijngebieden in Overijssel, als gevolg van vliegbewegingen, zijn dan ook op voorhand uit te sluiten. Van de Vogelrichtlijn is een groot aantal van de aangewezen vogelsoorten wel op enigerlei wijze verstoringsgevoelig voor luchtvaart, vaak door een combinatie van geluid en optische verstoring (zicht). Bij het overschrijden van een drempelwaarde (hoge frequentie van verstoring) kan dit leiden tot een afname van het aantal exemplaren in een gebied. Verstoringbronnen zonder een auditieve component hebben, bij gelijke omgevingsfactoren (leefgebied en gedrag verstorende luchtvaartuigen), minder effecten dan bronnen met een auditieve component^{viii}. Op Natura 2000-gebieden die (ook) als Vogelrichtlijngebied zijn aangewezen, zijn negatieve effecten niet op voorhand uit te sluiten.

Naast vliegbewegingen van en naar de luchthavens, is het voor enkele soorten luchtvaartuigen mogelijk om buiten een luchthaven op te stijgen en te landen. Dit kan alleen met een door Gedeputeerde Staten verleende ontheffing vanuit Wet luchtvaart, een zogenaamde TUG-ontheffing (Tijdelijk en Uitzonderlijk Gebruik). Het gaat om de volgende luchtvaartuigen:

- Helikopter;
- Microlight airplane (MLA);
- Gemotoriseerd schermvliegtuig (paramotor);
- Heteluchtballon;
- Onbemande luchtvaartuigen: RPAS (remotely piloted aircraft system), UAS (unmanned aircraft system) of drone.

In het provinciaal beleid is geregeld dat voor het landen en opstijgen in een Natura 2000-gebied (en de EHS) geen ontheffing wordt verleend. Negatieve effecten op zowel Vogel- als Habitatrichtlijndoelen door betreding of andere mechanische effecten als gevolg van landen of opstijgen, zijn hierdoor eveneens op voorhand uit te sluiten.

Beoordelen

Het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal is alleen aangewezen als Habitatrichtlijngebied. De soorten die aangewezen zijn, zijn niet gevoelig voor verstoringen afkomstig van luchtvaartuigen. Omdat landen en opstijgen niet toegestaan is in Natura 2000-gebieden, treden geen negatieve effecten door mechanische effecten door landen of betreding op. Een nadere beoordeling is voor het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal niet aan de orde.

Conclusie Recreatieve en commerciële luchtvaart

Groen	Beschreven recreatieve en commerciële luchtvaart
-------	--

5.4.14 Motorcrossterreinen

De maximale afstand waarop motorcross kan leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied is gelijk aan die van rijks- en provinciale wegen, namelijk 1 kilometer^[1]. Uit de inventarisatie door ARCADIS is gebleken dat er geen motorcrossterreinen liggen binnen een afstand van 1.000 meter van Natura 2000-gebieden.

5.4.15 Zandwinningen

Mogelijke significante effecten van zandwinningen zijn verdroging en verstoring. De maximale afstand waarop effecten mogelijk zijn, is 1 kilometer⁴⁰. De dichtstbijzijnde zandwinning Oelemars bij Losser ligt op een afstand van meer dan 3 kilometer. Effecten van zandwinningen op Landgoederen Oldenzaal zijn dan ook uitgesloten.

5.4.16 Energiecentrales

Mogelijke effecten van energiecentrales op instandhoudingsdoelstellingen zijn: verstoring door geluid, verstoring door licht, optische verstoring en uitstoot van stoffen (verontreiniging). Significant negatieve of versturende effecten op instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten als de afstand van de energiecentrale tot het betreffende Natura 2000-gebied groter is dan 10 kilometer⁴¹. Vermesting en verzuring als gevolg van stikstofemissie maken onderdeel uit van het PAS en zijn in deze beoordeling niet meegenomen. Binnen een afstand van 10 kilometer van Landgoederen Oldenzaal komen geen energiecentrales voor.

5.4.17 Afvalverwerkende bedrijven, vuilstorten, composteerinrichtingen en vergistingsinstallaties

Afvalverwerkingsinstallaties

Onder afvalverwerkingsinstallaties worden diverse soorten bedrijven geschaard, zoals verbrandingsinstallaties, composteer- en vergistingsinstallaties en vuilstorten. Er is beoordeeld of afvalverwerkende bedrijven negatieve effecten kunnen veroorzaken door verstoring door geluid, verstoring door licht, optische verstoring en verontreiniging door uitstoot van stoffen via lucht of water. Significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen worden uitgesloten wanneer de afstand tussen de grens van het Natura 2000-gebied en een afvalverwerkend bedrijf groter is dan 10 kilometer. Dit betreft echter alleen effecten door vervuilingen via de lucht of grond- of oppervlaktewater. Mogelijke negatieve effecten door veresting en verzuring als gevolg van stikstofemissie maken onderdeel uit van het PAS en zijn in deze beoordeling niet meegenomen.

Op basis van de Centrale Beoordeling wordt geconcludeerd dat significant negatieve effecten van afvalverwerkingsinstallaties op het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal op voorhand uitgesloten kunnen worden.

^[1] Voor de onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling

⁴⁰ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling

⁴¹ Voor de onderbouwing van de effectafstanden zie de Centrale Beoordeling

Voormalige vuilstorten

In Overijssel zijn ongeveer 250 voormalige vuilstorten aanwezig. Een vuilstort wordt als voormalig aangeduid wanneer deze is gesloten voor 1 september 1996. De risico's van voormalige vuilstorten ten opzichte van Natura 2000-gebieden is dat vervuilende stoffen die op deze plaatsen terecht gekomen zijn, in (de bodem van) de Natura 2000-gebieden komen. Het gaat hierbij dan vooral om stoffen als zware metalen of chemicaliën die in de bodem wegzijgen, in het grondwater terecht komen en vervolgens met dit grondwater getransporteerd te worden. Omdat de vuilstorten aan de bovenzijde afgedekt zijn, is het versneld wegzijgen in de bodem of oppervlakkig afstromen met neerslagwater niet mogelijk.

In de directe nabijheid van het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal liggen geen voormalige vuilstorten. De meest nabij gelegen locatie ligt op ruim 1.200 meter. De vuilstorten liggen lager of stroomafwaarts ten opzichte van het gebied. Potentiële instroom van verontreinigende stoffen is dan ook niet aan de orde. Significante negatieve effecten van voormalige vuilstorten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn op voorhand uitgesloten.

Conclusie afvalverwerkende bedrijven

Groen	Beschreven afvalverwerkende en voormalige vuilstorten bedrijven
-------	---

5.4.18 Natuurbeheer

Beschrijving huidig beheer in het Natura 2000-gebied

Het gebied is grotendeels in eigendom van Natuurmonumenten of in particulier beheer. Een klein deel is eigendom van Landschap Overijssel. Binnen het gebied vinden momenteel de volgende beheermaatregelen plaats:

- Bosbeheer;
- Kleinschalig plaggen van heide en schraalgrasland;
- Verwijderen bosopslag van heide en grasland;
- Ontwikkeling en behoud van mantel- en zoomvegetaties langs bos;
- Bestrijding van invasieve exoten;
- Verwijderen bomen (voor veiligheid);
- Ringen bomen voor de ontwikkeling dood hout of bestrijding exoten;
- Knotten van bomen en hakhoutbeheer van kleinschalige landschapselementen (houtwallen, singels etc.);
- Rasteren;
- Onderhoud recreatievoorzieningen;
- Monitoring flora en fauna;
- Beheren en onderhouden van grasland en beheer en onderhoud van akkers t.b.v. de botanische en faunistische natuurwaarden;
- Onderhoud van grafheuvels;
- Beheer van poelen.

Beheer buiten het Natura 2000-gebied

Naast natuurbeheer in het Natura 2000-gebied vindt er ook direct buiten dit Natura 2000-gebied beheer plaats dat relevant is voor de instandhoudingsdoelstellingen. Een aantal poelen nabij het Natura 2000-gebied zijn namelijk belangrijk leefgebied van de kamsalamander (zie kaart bijlage 4).

Beoordeling huidig natuurbeheer

Aan het natuurbeheer zijn de volgende mogelijke verstoringfactoren gekoppeld:

- Opervlakteverlies;
- Verstoring door geluid;
- Optische verstoring;
- Verstoring door mechanische effecten (betreding en machines);
- Verandering in populatiedynamiek.

Bosbeheer

Binnen de bossen vindt bosbeheer plaats, ten behoeve van de bosontwikkeling of de productie van hout. Hierbij worden periodiek bomen gekapt. Verkeerd uitgevoerd bosbeheer binnen vegetaties die kwalificeren als habitattypen kan er toe leiden dat gewenste vegetatietypen verdwijnen of zich niet ontwikkelen. Overeenkomstig de aanwijzingen in de PAS-gebiedsanalyse en de herstelstrategieën

dient het bosbeheer op de volgende wijze plaats te vinden. Binnen de habitattypen beuken-eikenbossen met hultst, eiken-haagbeukenbossen en vochtige alluviale bossen dient onderzoek plaats te vinden naar de ontwikkeling van de kwaliteit en het areaal van deze habitattypen. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek kan gekozen worden voor specifieke herstelmaatregelen, waaronder hakhoutbeheer en het introduceren van boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel. Dergelijke herstelmaatregelen zijn positief voor de instandhouding van de habitattypen.

Voor het uitvoeren van bosbeheermaatregelen moet het gebied worden betreden en moeten machines het gebied in. Hierbij kan de bodem worden verdicht. Er dient daarom zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet voorkomt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. Dit kan leiden tot verstoring door geluid en optische verstoring. Bosbeheer vindt niet elk jaar plaats, maar met een lage frequentie van eens in de vijf tot tien jaar. Bij een dergelijk lage frequentie leidt deze activiteit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door geluid.

Kleinschalig plaggen van heide en schraalgrasland

Om te voorkomen dat heide en schraalgrasland verruigt worden deze vegetaties periodiek kleinschalig geplagd. Deze activiteit draagt bij aan het behoud en de versterking van natuurwaarden. Zowel heide als schraalgrasland behoren niet tot aangewezen habitattypen voor dit gebied. Significant negatieve effecten van deze activiteit op de instandhoudingsdoelen zijn dan ook uitgesloten.

Verwijderen bosopslag, van heide en grasland

Om heide en grasland open te houden wordt periodiek opslag verwijderd. Deze maatregel draagt bij aan het behoud en het herstel van natuurwaarden van heide en grasland. Zowel heide als grasland behoren niet tot aangewezen habitattypen voor dit gebied. Significant negatieve effecten van deze activiteit op de instandhoudingsdoelen zijn dan ook uitgesloten.

Ontwikkeling en behoud van mantel- en zoomvegetaties langs bos

Mantel- en zoomvegetaties langs bossen herbergen vaak belangrijke natuurwaarden. Deze activiteit draagt dan ook bij aan het behoud en herstel van natuurwaarden in het gebied. Ook voor de aanwezige habitattypen en voor de kamsalamander zijn goed ontwikkelde mantel- en zoomvegetaties zeer waardevol. Deze activiteit draagt positief bij aan het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Voor het uitvoeren van dit beheer moet het gebied worden betreden en moeten machines het gebied in. Dit kan leiden tot verstoring door geluid, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten. Om verdichting van de bodem te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. Deze activiteit vindt met een lage frequentie plaats, waarbij hooguit enige dagen per jaar in het gebied wordt gewerkt. Bij een dergelijk lage frequentie leidt deze activiteit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door geluid.

Bestrijding van invasieve exoten

Invasieve uitheemse plantensoorten kunnen een bedreiging vormen voor de instandhouding van vegetatietypen doordat ze inheemse soorten belemmeren en verdringen. Deze maatregel is erop gericht aanwezige natuurwaarden te behouden en te herstellen. Het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen bij deze activiteit kan met name een bedreiging vormen voor amfibieën^x. Chemische onkruidbestrijdingsmiddelen mogen daarom alleen worden toegepast op stobben voor de nabehandeling van Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers en Robinia pseudoaccacia, en alleen op locaties die meer dan 2 meter van open water zijn verwijderd. Aangezien deze beheeringreep slechts een paar dagen per jaar plaatsvindt, leidt dit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door betreding. De activiteit staat het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Verwijderen bomen in het kader van veiligheid

Het verwijderen van bomen in het kader van veiligheid is een activiteit die slechts een paar dagen per jaar plaatsvindt op zeer kleine schaal. Hierdoor zijn significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door geluid uitgesloten. Om verdichting van de bodem te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast

materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. Onder deze voorwaarde zijn significant negatieve effecten uit te sluiten en staat de activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Ringen bomen voor de ontwikkeling dood hout of bestrijding uitheemse boomsoorten

Het ringen van bomen voor de ontwikkeling van dood hout is erop gericht het aandeel dood hout in het bos te vergroten. Dood hout vormt het leefgebied voor tal van dier- en plantensoorten en een hoger aandeel dood hout in het bos draagt bij aan het herstel en het behoud van natuurwaarden. Uitheemse boomsoorten kunnen een bedreiging vormen voor de instandhouding van habitattypen doordat ze inheemse soorten belemmeren en verdringen. Het ringen van uitheemse bomen is erop gericht aanwezige natuurwaarden te behouden en te herstellen. Beide activiteiten zijn positief voor de instandhouding van aanwezige habitattypen. Aangezien deze activiteiten slechts een paar dagen per jaar plaatsvindt, leidt dit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door betreding. De activiteit staat het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Knotten van bomen en hakhoutbeheer van kleinschalige landschapselementen

Om knobomen, houtwallen en singels in stand te houden vindt beheer plaats. Dit beheer is erop gericht aanwezige natuurwaarden te behouden en te herstellen. Wanneer bij deze activiteit gebruik wordt gemaakt van materieel dient te worden voorkomen dat bodemverdichting van habitattypen optreedt. Om verdichting van de bodem te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. Dergelijke landschapselementen kunnen onderdeel zijn van het leefgebied van de kamsalamander. De activiteit is erop gericht dit leefgebied in stand te houden en is dus positief voor de instandhouding van deze soort. Significant negatieve effecten op deze soort zijn dan ook uitgesloten.

Rasteren

Om kwetsbare vegetaties te beschermen tegen een te hoge graasdruk worden rasters geplaatst in het gebied. Omdat aan de randen van kwetsbare vegetaties wordt gewerkt en het een handeling betreft die in lage frequentie wordt uitgevoerd, waarbij voor de plaatsing van rasters minder dan eenmaal per jaar een vegetatie wordt betreden, zijn negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. De activiteit staat het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen dan ook niet in de weg.

Monitoring flora en fauna

Ten behoeve van het natuurbeheer vindt monitoring plaats van flora en fauna. Hierbij vindt ook betreding van habitattypen plaats. Doordat ten behoeve van dit onderzoek gebiedsdelen slechts enkele dagen per jaar worden betreden leidt deze activiteit niet tot significant negatieve effecten en staat deze activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Onderhoud recreatievoorzieningen

Het reguliere onderhoud van de recreatievoorzieningen betreft het in bruikbare conditie houden van bebording, routepaaltjes, recreatiepaden en andere voorzieningen als banken en kijkhutten. Dit onderhoud wordt uitgevoerd vanaf of op de bestaande wegen en paden, wordt slechts incidenteel uitgevoerd en betreft werkzaamheden die maar kort (enkele dagen) duren. Als gevolg zijn negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen op voorhand uitgesloten.

Beheren en onderhouden van grasland en beheren en onderhoud van akkers t.b.v. de botanische en faunistische natuurwaarden

Voor dit beheer vinden maatregelen plaats als maaien, beweiden en bemesten. Graslanden en akkers zelf behoren niet tot aangewezen habitattypen, zodat directe verstoring van een habitatype is uitgesloten.

Als gevolg van beheermaatregelen op akkers en graslanden zouden wel nabij gelegen habitattypen kunnen worden verstoord. Om bodemverdichting te voorkomen, wanneer materieel zich naar de akkers en graslanden verplaatst, dient altijd zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. Bemesting en gewasbescherming kunnen verder leiden tot verontreiniging van nabij gelegen habitattypen. Om de negatieve effecten van bemesting te niet te doen zijn in de PAS-gebiedsanalyse maatregelen opgenomen. Door het uitvoeren van deze PAS-maatregelen in de

eerste beheerplanperiode worden de negatieve effecten zo ver verminderd dat er geen sprake is van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen gelden wettelijke kaders. Bij het opstellen van deze kaders is rekening gehouden met effecten van deze middelen op het milieu. Omdat de habitattypen niet op bespotten percelen voorkomen, is geen sprake van rechtstreekse bespuiting. Wel kan door verwaaiing of door af- of uitspoeling sprake zijn van effecten. Op basis van de actuele kennis over de mate van verwaaiing, af- en uitspoeling in combinatie met de geldende voorwaarden waaronder gewasbeschermingsmiddelen toegepast mogen worden, zijn significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. Wanneer uit nieuwe kennis en/of monitoring blijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar komen als gevolg van het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, is de provincie bevoegd om via aanschrijving nadere voorwaarden stellen.

Bij de activiteit wordt tot slot het gebied betreden, wat kan leiden tot optische verstoring. Aangezien deze activiteit slechts enige dagen per jaar plaatsvindt, leidt dit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring.

Onderhoud grafheuvels

Voor de beschreven beheermaatregelen moet het gebied betreden worden en moet materieel het gebied in. Dit kan leiden tot optische verstoring en verstoring door mechanische effecten. De beheermaatregelen worden met een lage frequentie uitgevoerd, waarbij in het gebied jaarlijks hooguit enkele dagen wordt gewerkt. Bij een dergelijk lage frequentie leidt deze activiteit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring. Om verstoring door mechanische effecten (bodemverdichting) te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden.

Beheer poelen

Binnen dit Natura 2000-gebied komt de kamsalamander voor. Ook direct buiten het Natura 2000-gebied ligt een aantal poelen die van belang zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Verkeerd beheer van deze poelen kan deze soort verstoren. Om te voorkomen dat de poelen in het Natura 2000-gebied en de poelen in de directe omgeving die van belang zijn voor deze soort (zie kaart bijlage 4) ongeschikt worden als leefgebied dient het beheer van deze poelen op de volgende wijze te worden vormgegeven:

- Rondom de poelen dient een bufferzone van minimaal 5 meter breed aanwezig te zijn bestaande uit ruigte, struweel of extensief beheerd grasland;
- In de bufferzone van minimaal 5 meter breed vindt geen bemesting plaats en vindt geen bespuiting met chemische bestrijdingsmiddelen plaats;
- Het schonen en baggeren van de poelen dient, overeenkomstig de voorwaarden uit de Soortenstandaard kamsalamander^x, plaats te vinden in de periode oktober tot en met januari en bij het schonen en baggeren dient op minimaal 25% van de oppervlakte water- en oevervegetatie achter te blijven;
- Bij poelen die als veedrinkpoel worden gebruikt dient minimaal 50% van de poel te worden uitgerasterd om vertrapping van de oevers van de poel tegen te gaan.

Voor deze activiteit moet het gebied betreden worden en moeten machines het gebied in. Dit kan leiden tot verstoring door geluid en optische verstoring. Omdat deze activiteit met een lage frequentie plaatsvindt, waarbij het gebied hooguit eenmaal per jaar gedurende enkele dagen wordt betreden, leidt dit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van deze verstoringen.

Voorwaarden

Een aantal activiteiten is behoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen met 'mitigerende maatregelen' worden uitgesloten. De activiteiten kunnen onder voorwaarden worden gecontinueerd. Bij de volgende beheeractiviteiten zijn voorwaarden van toepassing:

- Bosbeheer. Binnen de habitattypen beuken-eikenbossen met hult, eiken-haagbeukenbossen en vochtige alluviale bossen dient onderzoek plaats te vinden naar de ontwikkeling van de kwaliteit en het areaal van deze habitattypen. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek kan gekozen worden voor specifieke herstelmaatregelen, waaronder hakhoutbeheer en het introduceren van boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel. Bij werkzaamheden ten behoeve van bosbeheer dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt.

- Ontwikkeling en behoud van mantel- en zoomvegetaties langs randen van bos. Om verdichting van de bodem te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt.
- Het verwijderen van bomen in het kader van de veiligheid. Om verdichting van de bodem te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt.
- Knotten van bomen en hakhoutbeheer van kleinschalige landschapselementen. Om verdichting van de bodem te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden.
- Bestrijding invasieve exoten. Chemische onkruidbestrijdingsmiddelen mogen alleen worden toegepast op stobben voor de nabehandeling van Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers en Robinia pseudoacacia en alleen op locaties die meer dan 2 meter van open water zijn verwijderd.
- Beheren en onderhouden van grasland en beheer van akkers ten behoeve van de botanische en faunistische natuurwaarden. Om bodemverdichting te voorkomen, wanneer materieel zich naar de akkers en graslanden verplaatst, dient altijd zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden.
- Onderhoud grafheuvels. Om verstoring door mechanische effecten (bodemverdichting) te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden.
- Beheer poelen. Poelen in het Natura 2000-gebied en poelen in de directe omgeving die van belang zijn voor de kamsalamander (zie kaart bijlage 4) dienen op de volgende wijze te worden beheerd:
 - o Rondom de poelen dient een bufferzone van minimaal 5 meter breed aanwezig te zijn bestaande uit ruigte, struweel of extensief beheerd grasland.
 - o In de bufferzone van minimaal 5 meter breed vindt geen bemesting plaats en vindt geen bespuiting met chemische bestrijdingsmiddelen plaats.
 - o Het schonen en baggeren van de poelen dient plaats te vinden in de periode oktober tot en met januari en bij het schonen en baggeren dient op minimaal 25% van de oppervlakte water- en oevervegetatie achter te blijven.
 - o Bij poelen die als veedrinkpoel worden gebruikt dient minimaal 50% van de poel te worden uitgerasterd om vertrapping van de oevers van de poel tegen te gaan.

Conclusie natuurbeheer

Groen	De beschreven activiteiten kleinschalig plaggen van heide en schraalgrasland, verwijderen bosopslag van heide en grasland, ringen bomen voor de ontwikkeling dood hout of bestrijding exoten, rasteren, onderhoud recreatievoorzieningen, monitoring flora en fauna
Geel	De volgende beschreven activiteiten kunnen onder bovengenoemde voorwaarden worden gecontinueerd: <ul style="list-style-type: none"> - Bosbeheer; - Ontwikkeling en behoud van mantel- en zoomvegetaties; - Verwijderen van bomen in kader van de veiligheid; - Knotten van bomen en hakhoutbeheer van kleinschalige landschapselementen; - Bestrijding van invasieve exoten; - Beheren en onderhouden van grasland en beheer van akkers tbv botanische en faunistische natuurwaarden; - Onderhoud grafheuvels; - Beheer van poelen.

5.4.19 Jacht, faunabeheer en schadebestrijding

Beschrijving jacht, faunabeheer en schadebestrijding

De Flora- en faunawet stelt dat iedereen zorg in acht moet nemen voor in het wild levende planten en dieren. Beschermen van dieren staat in deze wet voorop en bepaalde handelingen, als verontrusten en doden van dieren zijn alleen onder strikte voorwaarden mogelijk.

Naar alle waarschijnlijkheid treedt in januari 2017 de Wet natuurbescherming in werking. De Flora- en faunawet komt dan te vervallen. Omdat het merendeel van de toestemmingen voor jacht, faunabeheer en schadebestrijding onder het overgangsrecht vallen, verandert er in de praktijk in het veld weinig. Het is echter mogelijk dat jacht, faunabeheer en schadebestrijding, zoals beschreven in deze paragraaf, op onderdelen afwijkt van wat straks is toegestaan. Deze nieuwe situatie is niet getoetst in dit Natura 2000-beheerplan. Wanneer een nieuwe situatie afwijkt van wat in dit Natura 2000-beheerplan is beschreven, moeten de effecten van deze nieuwe situatie worden beoordeeld. Wanneer negatieve effecten niet zijn uit te sluiten, kan een vergunning nodig zijn.

Jacht

In Nederland mag op grond van de Flora- en faunawet op zes diersoorten worden gejaagd (zie hieronder). Deze soorten zijn op een landelijke lijst aangewezen als bejaagbare wildsoorten. Jagen op andere soorten is verboden. Naar alle waarschijnlijkheid is de patrijs onder de Wet natuurbescherming (die naar verwachting in januari 2017 in werking treedt) geen bejaagbare wildsoort meer. De overige soorten blijven waarschijnlijk wel bejaagbare wildsoorten.

De Flora- en faunawet verbiedt de jacht in Vogelrichtlijngebieden, Watergebieden van internationale betekenis (Wetlands), beschermde natuurmonumenten en beschermde natuurmonumenten die behoren tot een Habitatrichtlijngebied en waarvoor de status van beschermd natuurmonument is vervallen met de definitieve aanwijzing als Natura 2000-gebied.

Tabel 13 Bejaagbare wildsoorten en openstellingsperiodes

Soort	Jagen toegestaan tussen
Wilde eend	15 augustus tot en met 31 januari
Haas	15 oktober tot met 31 januari
Fazant	Hen: 15 oktober tot en met 31 december Haan: 15 oktober tot en met 31 januari
Houtduif	15 oktober tot met 31 januari
Konijn	15 augustus tot en met 31 januari
Patrijs	Jacht niet geopend

Faunabeheer en schadebestrijding

Naast jacht geldt er binnen de Flora- en faunawet ook in het kader van beheer en schadebestrijding een uitzondering op de algemene bescherming van dieren.

Enkele diersoorten zijn aangewezen als zogeheten landelijke schadesoorten, waarvoor een landelijke vrijstelling geldt om belangrijke schade te voorkomen of te beperken. Het gaat om de soorten van bijlage 1 van het 'Besluit beheer en schadebestrijding dieren': canadese gans, houtduif, kauw, konijn, vos en zwarte kraai. De grondgebruiker is hierbij ondermeer bevoegd deze soorten te doden of te verontrusten (verjagen) en kan ook anderen schriftelijke toestemming verlenen om de handelingen uit te oefenen om de schade te voorkomen. Naast een landelijke vrijstelling zijn soorten aangewezen die in delen van het land veelvuldig belangrijke schade aanrichten, de zogeheten provinciale schadesoorten. Provincies kunnen in een verordening aan grondgebruikers bepaalde handelingen toestaan, zoals het doden of verjagen van dieren, ter voorkoming van belangrijke schade door deze soorten. Het gaat om de volgende schadesoorten (bijlage 2 van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren): brandgans, ekster, fazant, grauwe gans, haas, holenduif, huismus, kleine rietgans, knobbelzwaan, kolgans, meerkoet, rietgans, ringmus, roek, rotgans, smient, spreeuw, wilde eend en woelrat. Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel hebben alle soorten aangewezen om te mogen verontrusten en de roek is onder voorwaarden aangewezen als soort die zonder ontheffing kan worden gedood.

Het is verder mogelijk om Gedeputeerde Staten van de provincie om ontheffing te vragen van bepaalde verboden van de Flora- en faunawet, bijvoorbeeld een ontheffing om beschermde inheemse dieren in het kader van beheer en schadebestrijding te verontrusten en te doden. In beginsel wordt een dergelijke ontheffing slechts verleend aan erkende faunabeheereenheden, op

basis van een goedgekeurd faunabeheerplan. Om de ontheffing te kunnen gebruiken dient de grondgebruiker schriftelijk toestemming te verlenen voor betreding. In Overijssel is stichting Faunabeheereenheid Overijssel door Gedeputeerde Staten erkend als samenwerkingsverband van jachthouders voor het hele grondgebied van Overijssel. Door deze faunabeheereenheid is het door Gedeputeerde Staten goedgekeurde faunabeheerplan Overijssel 2014-2019 opgesteld.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten personen aanwijzen om de stand van een bepaalde diersoort te beperken, eventueel ook zonder toestemming van de grondgebruiker. Het kan daarbij gaan om de diersoorten vermeld op bijlage 1 van de 'Regeling beheer en schadebestrijding dieren': brandgans, Canadese gans, damhert, edelhert, grauwe gans, knobbelswaan, konijn, kolgans, ree, vos, wild zwijn, wilde eend, beverrat, grijze eekhoorn, huiskraai, Indische gans, marterhond, moeflon, muntjak, muskusrat, Amerikaanse nerts, nijlgans, Pallas' eekhoorn, rosse stekelstaart, siberische grondeekhoorn, wasbeer, zwarte zwaan, verwilderde duif en verwilderde kat. In de provincie Overijssel zijn personen aangewezen die in dienst van het waterschap de stand van muskusrat en beverrat beperken (zie paragraaf 5.4.20) en zijn personen aangewezen die op last van politie de stand van de soorten ree, edelhert en wild zwijn kunnen beperken indien deze een gevaar vormen voor de verkeersveiligheid.

Situatie Landgoederen Oldenzaal

Jacht vindt binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied plaats op de landgoederen. Beheer en schadebestrijding vinden in het gehele gebied plaats.

Beoordeling

Mogelijke negatieve effecten van jacht, faunabeheer en schadebestrijding op instandhoudingsdoelen kunnen ontstaan door verandering in soortensamenstelling en populatiedynamiek, verstoring door geluid, optische verstoring, verstoring door licht en verstoring door mechanische effecten als gevolg van betreding^{xi} (zie ook de effectenindicator in paragraaf 5.2.3) In het verleden, toen nog met lood werd geschoten, was van jacht ook verstoring door verontreiniging te verwachten. Sinds het gebruik van loodhagel is verboden, is verontreiniging uitgesloten^{xi}.

Verstoring door verandering in soortensamenstelling en populatiedynamiek

Wanneer bewust wordt ingegrepen in de soortensamenstelling kan dit enerzijds direct effect hebben op soorten. Daarnaast zijn indirecte effecten mogelijk wanneer soorten zeldzaam worden en er een verschuiving plaatsvindt in het evenwicht in een ecosysteem. Er vindt in dit Natura-2000 gebied geen jacht, beheer of schadebestrijding plaats van soorten waarvoor een instandhoudingsdoel geldt, zodat een directe verandering van de soortensamenstelling is uitgesloten. Bij het faunabeheer en schadebestrijding worden soorten bestreden op basis van een landelijke of provinciale vrijstelling, op basis van een ontheffing of op basis van aanwijzing. Uitgangspunt bij zowel vrijstelling, ontheffing en aanwijzing is de eis uit de Flora- en faunawet, die stelt dat de handelingen ten behoeve van beheer en schadebestrijding geen afbreuk mogen doen aan de gunstige staat van instandhouding van de soorten. Op deze wijze blijven populaties duurzaam behouden. Significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen door een verandering in populatiedynamiek zijn hierdoor uitgesloten.

Optische verstoring, verstoring door geluid

Optische verstoring en verstoring door geluid zijn belangrijke verstoringfactoren die op kunnen treden bij jacht, beheer en schadebestrijding. Door de aanwezigheid van mensen en jachthonden en het geluid van geweerschoten kunnen diersoorten worden verstoord. Vooral vogels en middelgrote en grote zoogdiersoorten zijn gevoelig voor deze vorm van verstoring^{xixi}. Voor dit Natura 2000-gebied zijn geen diersoorten aangewezen die gevoelig zijn voor deze vormen van verstoring.

Wanneer jagers het gebied betreden kan optische verstoring van habitattypen optreden. Echter, doordat jacht, faunabeheer en schadebestrijding plaatsvindt met een lage frequentie, waarbij gebiedsdelen slechts enkele dagen in het jaar worden bezocht, zijn significant negatieve effecten als gevolg van deze vorm van verstoring uitgesloten.

Verstoring door licht

Verstoring door licht kan optreden wanneer kunstlicht wordt gebruikt bij beheer en schadebestrijding. Voor dit Natura 2000-gebied gelden echter geen instandhoudingsdoelstellingen voor soorten die verstoord kunnen worden bij beheer en schadebestrijding met kunstlicht, zodat negatieve effecten als gevolg van verstoring door licht zijn uitgesloten.

Verstoring door mechanische effecten

Uit de effectenindicator blijkt dat alle habitattypen in het algemeen gevoelig zijn voor mechanische effecten. Onder mechanische effecten vallen betreding en mechanische effecten door het rijden met machines over de habitattypen. Uiteraard leidt betreding door één of enkele personen tot minder verstoring dan het rijden met machines. Betreding van habitattypen kan negatief zijn, doordat de bodem wordt verstoord en vegetatie wordt beschadigd. Bij jacht, faunabeheer en schadebestrijding vindt betreding plaats door één persoon of kleine groepjes van personen. Deze personen bezoeken het gebied met een lage frequentie waarbij ze gedurende enige dagen in het jaar in bepaalde gebiedsdelen aanwezig zijn. Op vegetatietypen die weinig gevoelig zijn voor betreding, zijn als gevolg hiervan significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. Op vegetatietypen die gevoelig tot zeer gevoelig zijn voor betreding kan hierdoor wel verstoring plaatsvinden.

De habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden binnen dit Natura 2000-gebied zijn niet gevoelig voor betreding bij jacht, faunabeheer en schadebestrijding ^{xi} (zie ook de effectenindicator paragraaf 5.3.2). Significant negatieve effecten als gevolg van mechanische effecten zijn dan ook uitgesloten.

Conclusie jacht, faunabeheer en schadebestrijding

Groen	Beschreven jacht, faunabeheer en schadebestrijding
-------	--

5.4.20 Muskusrattenbestrijding

Beschrijving

In en rondom Landgoederen Oldenzaal vindt bestrijding van muskus- en beverratten plaats. Hiervoor wordt het gebied betreden. Tijdens de trekperiodes van muskusratten (voorjaarsrek van februari tot en met april en najaarsrek van september tot en met november) wordt het gebied circa 1 keer in de week door 1 tot 2 personen bezocht om de vangmiddelen te plaatsen en te controleren. Dit gebeurt veelal lopend, maar soms ook per quad. Buiten de trekperiodes is de intensiteit van de bestrijding lager, de watergangen worden in de zomer en winter hooguit één keer geïnspecteerd. Voor de bestrijding worden verschillende vangmiddelen gebruikt, namelijk:

- Loslaatkooien;
- Schijnduikers;
- Kooien voor duikers en afzettingen, en;
- Klemmen.

De eerste drie vangmiddelen worden gebruikt tijdens de trekperiodes. De rest van het jaar wordt gewerkt met klemmen die voor de hollen worden gezet.

Beoordeling

Mogelijke effecten van de muskus- en beverrattenbestrijding zijn: verstoring door geluid, optische verstoring, verstoring door betreding (in de effectenindicator wordt dit 'mechanische effecten' genoemd) en verandering in populatiedynamiek (het daadwerkelijk veranderen van de omvang en opbouw van de populatie). Hieronder wordt voor het Landgoederen Oldenzaal aangegeven welke habitattypen en -soorten gevoelig zijn voor deze verstoringfactoren:

- Habitattypen: Alle habitattypen zijn gevoelig voor optische verstoring en verstoring door betreding, verstoring door geluid is niet van toepassing;
- De kamsalamander is mogelijk gevoelig voor geluid en optische verstoring en gevoelig voor betreding en verandering in populatiedynamiek;

Muskus- en beverrattenbestrijding vindt in en rondom het Natura 2000-gebied met een zeer geringe intensiteit plaats (hooguit 1 keer per week door 1 tot 2 personen). Significant negatieve effecten als gevolg optische verstoring en verstoring door geluid zijn dan ook op voorhand uit te sluiten; de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen komt niet in gevaar als gevolg van verstoring door geluid en optische verstoring door de muskus- en beverrattenbestrijding. Betreding van habitattypen kan negatief zijn, doordat de bodem wordt verstoord en vegetatie wordt beschadigd. Bij muskus- en beverrattenbestrijding vindt betreding plaats door één persoon of kleine groepjes van personen. Deze personen bezoeken het gebied met een lage frequentie waarbij ze gedurende enige dagen in het jaar in bepaalde gebiedsdelen aanwezig zijn. Op vegetatietypen die weinig gevoelig zijn voor betreding, zijn als gevolg hiervan significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. Op vegetatietypen die gevoelig tot zeer gevoelig zijn voor betreding kan hierdoor wel verstoring plaatsvinden. De habitattypen waarvoor

instandhoudingsdoelstellingen gelden binnen dit Natura 2000-gebied zijn niet gevoelig voor betreding door personen bij muskusrattenbestrijding^{xi} (zie ook de effectenindicator in paragraaf 5.3.2).

Rijden met een quad of een soortgelijk voertuig kan een negatief effect hebben op de natte habitattypen (verstoring door mechanische effecten). De bodems van deze habitattypen zijn gevoelig voor een dergelijke verstoring van de bodemstructuur. Uiteraard is het effect van het rijden met een quad of een soortgelijk voertuig groter dan het effect van betreding door enkele personen, daardoor zijn meer habitattypen gevoelig voor deze vorm van verstoring dan voor verstoring door betreding. In Landgoederen Oldenzaal gaat het om het habitatype vochtige alluviale bossen. Op de habitatypekaart staat aangegeven waar dit habitatype voorkomt. Zolang niet met een quad of een soortgelijk voertuig over dit habitatype wordt gereden, zijn negatieve effecten door bodemverstoring (verstoring door mechanische effecten) op dit habitatype uitgesloten.

Muskus- en beverratbestrijding kan ingrijpen in de populatiedynamiek van de kamsalamander. Wanneer schijnduikers en kooien voor duikers en afzettingen worden gebruikt, is het mogelijk dat deze soort als bijvangst wordt gevangen. Uit landelijk onderzoek^{xii} blijkt dat in de periode 2007-2010 tussen de 234.000 en 120.000 muskusratten per jaar zijn gevangen. In dezelfde periode werden tussen de 10.000 en 20.000 bijvangsten per jaar gedaan. De grote massa aan bijvangsten, ongeveer 70%, betrof bruine ratten en woelratten. De kamsalamander is nooit gevangen. Ook uit de bijvangstgegevens die de muskus- en beverratbestrijders in Overijssel bijhouden blijkt dat de kamsalamander niet wordt bijgevangen. De muskus- en beverrattenbestrijding heeft dus geen negatief effect op de populatiedynamiek van de kamsalamander.

Voorwaarde

Muskus- en beverrattenbestrijding is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarde:

Niet met een quad of soortgelijk voertuig rijden door het habitatype vochtige alluviale bossen. Op de habitatypekaart staat aangegeven waar dit habitattypen voorkomt.

Conclusie muskusrattenbestrijding

Geel	De beschreven muskusrattenbestrijding kan onder bovengenoemde voorwaarden worden gecontinueerd.
------	---

5.5 Cumulatietoets

5.5.1 Wat is cumulatie

In dit Natura 2000-beheerplan zijn in bovenstaande paragrafen de bestaande activiteiten getoetst. Zowel de effecten van de afzonderlijke bestaande activiteiten als het eventuele cumulatieve effect moeten worden bepaald. Activiteiten die elk afzonderlijk kleine effecten hebben, kunnen gezamenlijk (in cumulatie) wel significant negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Deze zogenoemde cumulatietoets is een verplicht onderdeel van het Natura 2000-beheerplan.

5.5.2 Beoordeling cumulatie in het beheerplan

In de cumulatietoets is eerst bekeken welke bestaande activiteiten vanuit welke verstoringsfactoren een negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Vervolgens is gekeken of de verschillende bestaande activiteiten met dezelfde verstoringsfactoren, die individueel geen significant negatief effect hebben, samen wel significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen hebben. In dat geval is sprake van een cumulatief effect.

Bij de beoordeling van cumulatieve effecten is gekeken naar:

- Effecten van bestaande activiteiten;
- Effecten van voorgenomen maatregelen die in het Natura 2000-beheerplan zijn opgenomen.

Cumulatieve effecten

Uit de effectbeoordelingen van de bestaande activiteiten blijkt dat negatieve effecten als gevolg van mechanische effecten en verdroging niet zonder voorwaarden uit te sluiten zijn. Mechanische effecten betreft betreding van habitattypen of leefgebied bij uitvoering van natuurbeheer en bij muskusrattenbestrijding.

Bij natuurbeheer vinden beheermaatregelen plaats ten gunste van de habitattypen, waarbij voorwaarden worden gesteld aan de wijze van werken, met name om verdichting van de bodem te voorkomen. Verder vindt dit werk veelal met een lage frequentie plaats. Door deze werkwijze worden negatieve effecten op habitattypen voorkomen. Bij muskusrattenbestrijding is de frequentie dat het gebied wordt betreden ook laag. Bij de bestrijding wordt gebruik gemaakt van een quad. Doordat voor de werkwijze als voorwaarde wordt gesteld dat het kwetsbare habitatype vochtige alluviale bossen hierbij wordt gemeden zijn negatieve effecten door bodemverdichting bij muskusrattenbestrijding uit te sluiten. Met inachtneming van de te nemen maatregelen en voorwaarden zijn cumulatieve effecten door betreding (mechanische effecten, bodemverdichting) uit te sluiten.

Verdroging kan optreden door drainage of grond- en oppervlaktewaterwinning. Om negatieve effecten van deze activiteiten te voorkomen, zijn voorwaarden opgenomen om verdroging te voorkomen. De voorwaarden betreffen onder andere geen toename van de drainerende werking van omliggende gronden en geen verlaging van het (grond)waterpeil. Ook worden in het kader van de PAS maatregelen getroffen voor behoud en herstel van de habitattypen (onder andere hydrologische maatregelen). Daarnaast is er een onderzoeksmaatregel geformuleerd. Met inachtneming van de te nemen maatregelen, het onderzoek en de voorwaarden aan activiteiten en gebruik zijn cumulatieve effecten door verdroging eveneens uit te sluiten.

Geconcludeerd wordt dat cumulatieve effecten van bestaande activiteiten in combinatie met effecten van de voorgenomen maatregelen niet leiden tot een significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Enig voorbehoud hierbij zijn de resultaten van de in dit Natura 2000-beheerplan opgenomen onderzoeksopgaven (bijv. kleine grondwateronttrekkingen en drainage).

6 Instandhoudingsmaatregelen

In dit hoofdstuk worden de maatregelen besproken die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Op korte termijn (1^e beheerplanperiode van 6 jaar) zijn de herstelmaatregelen gericht op het voorkomen van verslechtering van de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen. Op langere termijn (2^e en 3^e beheerplanperiode, jaar 6 tot jaar 18) worden oppervlakte-uitbreiding en kwaliteitsverbetering (indien tot doel gesteld voor de aangewezen habitattypen) gerealiseerd. In bijlage 10 is een overzicht opgenomen van zowel de PAS- als niet PAS-maatregelen.

6.1 PAS-maatregelen

6.1.1 Maatregelen op gebiedsniveau

Stikstofdepositie, zowel de actuele als de voorspelde depositie, is voor de habitattypen in dit Natura 2000-gebied een belangrijk knelpunt. Alleen voor de Vochtige alluviale bossen is er in 2020 gedeeltelijk geen overschrijding van de KDW meer. Dat wil overigens niet zeggen dat vanaf dat moment er helemaal geen problemen met stikstofdepositie meer zijn. Ook de jarenlange overschrijding van de KDW in het verleden heeft tot bodemverzuring en -vermesting geleid. Daarnaast vormt verdroging een belangrijk knelpunt. Het gevolg van deze factoren is ook duidelijk: een negatieve trend in kwaliteit van Vochtige alluviale bossen en Eiken-haagbeukenbossen.

Reeds uitgevoerde maatregelen

Om de negatieve trend in kwaliteit van deze habitattypen te stoppen, zijn er al in de 1^e beheerplanperiode hydrologische herstelmaatregelen noodzakelijk. In het concept-werkdocument en het GGOR document is al een groot aantal herstelmaatregelen voorgesteld die zich richten op herstel van de waterhuishouding. Een deel van deze maatregelen zijn ook al uitgevoerd. Zo is het brongebied van de Stakenbeek voor een belangrijk deel hersteld en zijn ook op Landgoed Egheria diverse maatregelen getroffen, zoals:

- verwijderen en beperken van drainage in de aangrenzende percelen;
- verondieping van te diepe waterlopen;
- aanleg van opvangbassin voor afvoerpieken;
- afkoppeling van afvoer bovenstrooms gedeelte;
- bergen van water in geïsoleerde laagtes;
- zeer lokale en kleinschalige maatregelen zijn het aanleggen van aarden wallen, het realiseren van knijpconstructies, de aanleg van dammetjes, aanleg van duikers, doorsteken van dammetjes.

Daarnaast is het leggedeelte van de Snoeyinksbeek (M1d) ten zuiden van de A1 verondiept.

Noodzakelijke extra maatregelen

Hieronder worden de maatregelen beschreven die bedoeld zijn om de waterhuishouding verder te verbeteren. Zie Bijlage II voor de maatregelenkaart met inrichtingsmaatregelen. Veel van deze maatregelen richten zich op herinrichting van de aanwezige beken: Snoeyinksbeek (M1d, deel wat buiten de legger valt), Stakenbeek (M2), Rossummerbeek M3), Roelinksbeek (M4) en Weerselose beek (M6). Deze maatregelen zijn alle op korte termijn nodig gezien de negatieve trend in kwaliteit van het habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen en H9160A Eiken-haagbeukenbossen. Het effect van deze herstelmaatregelen op de waterhuishouding moet adequaat gemonitord worden. Uitbreiding van het bestaande peilbuizenmeetnet is hiervoor op korte termijn noodzakelijk (M20).

M1 Herinrichting Snoeyinksbeek

Om de knelpunten in de Snoeyinksbeek op te kunnen lossen, is een integraal herstelplan voor het gehele beekdal nodig. Hier ligt daardoor ook een relatie met het Natura 2000-gebied Dinkelland. Hiertoe behoren het verwerven en inrichten van gronden buiten Natura 2000-begrenzing (zowel gronden op de westflank (M1a), als op de oostflank (M1b)), het verwerven en inrichten van gronden binnen de begrenzing (M1c) en het verondiepen van de Snoeyinksbeek zelf (M1d). De aangegeven percelen dienen verworven en ingericht te worden om:

- De Snoeyinksbeek te kunnen verondiepen;
- De inspoeling van meststoffen vanuit landbouw te verminderen;
- Detailontwatering verondiepen of dempen

T.a.v. M1a: Om de kwaliteit van het habitatype Vochtige alluviale bossen in het brongebied van de Snoeyinksbeek te behouden, dienen zowel knelpunten in waterkwaliteit als in –kwantiteit te worden opgelost. Naar oordeel van waterschap Vechtstromen is het verwerven van een rand van ca. 100 m langs de beek hiervoor onvoldoende. Hiermee kunnen wel de effecten van verondieping van de Snoeyinksbeek op worden gevangen (vanwege de helling in het maaiveld reiken de effecten van verondieping niet verder dan deze afstand), maar is er dan nog steeds sprake van toestroming van meststoffen vanuit landbouw. Daarnaast zit er in het brongebied ook nog diverse detailafwatering buiten die 100 m zone. Om piekafvoeren te dempen, is het ook gewenst om die detailafwatering te verondiepen of te dempen. Het is onduidelijk in welke mate landbouwkundig gebruik mogelijk is. Er is geen grondwatermodel beschikbaar voor de stuwwal van Oldenzaal (bodempopbouw te complex cq. onvoorspelbaar) en natschades kunnen daarom niet worden berekend.

M2 Herinrichting Stakenbeek

Ook in dit deelgebied dienen gronden binnen (M2a) en buiten (M2b) de Natura 2000-begrenzing verworven en ingericht te worden en de Stakenbeek verondiept.

T.a.v. M2b: Het verwerven van dit perceel ten oosten van de Natura 2000-grens (en direct ten oosten van de Stakenbeek) is voldoende om de instandhoudingsdoelstellingen van het habitatype Vochtige alluviale bossen langs de beek te waarborgen. Na verwerving dient dan wel de bemesting te worden gestopt en de drainage uit het perceel te worden verwijderd (waterschap Vechtstromen)

M3 Herinrichting Rossummerbeek

Het grootste oppervlak aan gronden die op korte termijn verworven en ingericht moeten worden, ligt ten oosten van de Natura 2000-begrenzing (M3a), maar ook op andere plekken (vooral binnen de begrenzing) zijn enkele percelen nodig (M3b). Sommige hiervan zijn al verworven en moeten alleen nog worden ingericht.

T.a.v. M3a: In het Natura 2000-gebied zijn in 2010 waterconserverende maatregelen getroffen in het brongebied van de Rossummerbeek (vertragen afvoer, verondieping bovenloopjes beek, etc.). Langs deze bovenloopjes ligt het habitatype Vochtige alluviale bossen. Blijvend knelpunt is dat het omliggend gebied gebruikt wordt voor landbouw. Dit gebied watert in zijn geheel af op de Rossummerbeek. Het heeft een intensief stelsel met detailafwatering. In combinatie met de grote helling in het maaiveld ontstaan piekafvoeren. Dit leidt ertoe dat de bovenloopjes binnen het Natura 2000-gebied weer uitslijten. Daarnaast wordt het gebied buiten de N2000-grens bemest. Er is dus zowel een knelpunt in de zin van waterkwantiteit (insnijden bovenlopen en daardoor een verdrogend effect op de alluviale bossen) als in de zin van waterkwaliteit (eutrofiering door bemesting). Alleen verwerven van deze gronden en vervolgens de detailafwatering buiten de Natura 2000-grens te verondiepen cq. te dempen en de bemesting sterk te verminderen of geheel te stoppen, neemt beide knelpunten weg. Een stuw is geen goede oplossing, omdat het te overbruggen hoogteverschil te groot is en een stuw de nadelige gevolgen van bemesting niet wegneemt (waterschap Vechtstromen).

M4 Herinrichting Roelinksbeek

Verwerven en inrichten of natschadevergoeding van gronden binnen en buiten Natura 2000-begrenzing. Hoewel een deel van deze percelen verworven en ingericht moeten worden, zijn er in dit deelgebied ook goede kansen voor natschadevergoedingen. Deze percelen zijn eigendom van een landgoed en extensief bij landbouw in gebruik, waardoor er nu geen grote knelpunten zijn. Wel zijn er nog hydrologische verbeteringen noodzakelijk (dempen greppels, verondiepen kleinere sloten en kleinschalige retentie) (mededeling beheerder Natuurmonumenten).

M5 Instellen hydrologische bufferzone

In deze paragraaf worden voor de korte termijn een groot aantal maatregelen beschreven (M1 t/m M4, M6) die bedoeld zijn om de waterhuishouding van Landgoederen Oldenzaal te herstellen. Verondiepen van de beken, verwijderen detailontwatering in omringende landbouw en vermindering van de inspoeling van meststoffen vanuit de landbouw staan hierbij centraal. De effecten van deze maatregelen moeten goed gemonitord worden (zie paragraaf 8.3). Mochten de effecten van deze maatregelen onvoldoende zijn om de negatieve trend in kwaliteit van de aangewezen bos habitattypen te herstellen, dan is het noodzakelijk om een hydrologische bufferzone om het Natura 2000-gebied aan te leggen (lange termijn maatregel). In deze bufferzone moet dan de drainage worden verwijderd (M5a) en grondwateronttrekkingen worden beperkt (M5b). De omvang dient door onderzoek te worden bepaald.

M6 Herinrichting Weerselose beek

Deze maatregel betreft verwerven en inrichten of natschadevergoeding van gronden binnen en buiten Natura 2000-begrenzing.

M7 Lekkage bronnen Tankenberg voorkomen

Om te voorkomen dat de twee bronnen langs de Alleeweg op de Tankenberg – gelegen in habitatype Vochtige alluviale bossen – verder verdrogen en de bronvegetatie hiermee verder verruigd, moet op korte termijn worden onderzocht welk effect de pompleiding heeft en of deze moet worden afgesloten (maatregel korte termijn).

M8 Stoppen bemesting overige landbouwgronden binnen Natura 2000 gebied (buiten die genoemd in M1-M4, M6)

Net als M5 is dit een mogelijke maatregel voor de lange termijn indien uit monitoring van de effecten van M1-M4 en M6 blijkt dat er onvoldoende herstel optreedt van de waterhuishouding. De omvang dient door onderzoek te worden bepaald.

M20 Onderzoek naar huidige hydrologische situatie

Om te kunnen bepalen hoe het hydrologisch herstel het beste kan worden uitgevoerd, dient middels het plaatsen van peilbuizen een uitbreiding van het hydrologisch meetnet te worden bewerkstelligd. Gegevens van grondwaterkwantiteit en -kwaliteit zijn nodig om een hydrologisch model te kunnen opstellen.

Samenvatting

Tabel 14 bevat de herstelmaatregelen op gebiedsniveau samen en geeft weer op welke habitattypen deze maatregelen effect hebben.

Tabel 14 Herstelmaatregelen op gebiedsniveau. Aangegeven wordt op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben.

Maatregel			Knelpunt
M1a	herstel hydrologie	herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven en inrichten gronden westflank buiten N2000	K2, K4, K6, K7
M1b	herstel hydrologie	herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven en inrichten gronden binnen begrenzing	K2, K4-K7
M1c	herstel hydrologie	herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven gronden en inrichten oostflank buiten N2000	K2, K4, K6-K8
M1d	herstel hydrologie	herinrichting Snoeyinksbeek: verondiepen	K4, K5, K8
M2a	herstel hydrologie	herinrichting Stakenbeek: verwerven en inrichten gronden en verondiepen beek	K4, K5, K8
M2b	herstel hydrologie	herinrichting Stakenbeek: verminderen toestroom nutriëntrijk water oostflank, buiten N2000	K2, K4, K6
M3a	herstel hydrologie	herinrichting Rossummerbeek: verwerven en inrichten gronden oostzijde, buiten N2000	K2, K4, K6, K7
M3b	herstel hydrologie	herinrichting Rossummerbeek: verwerven en inrichten gronden binnen en buiten N2000	K2, K4, K6, K7
M4	herstel hydrologie	herinrichting Roelinksbeek: verwerven en inrichten gronden binnen en buiten N2000-begrenzing	K2, K4, K6, K7
M5a	herstel hydrologie	instellen hydrologische bufferzone: verwijderen drainage buiten N2000-gebied als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvang zone wordt bepaald op basis van onderzoek.	K1-K4
M5b	herstel hydrologie	instellen hydrologische bufferzone: beperken (agrarische) grondwateronttrekkingen. Als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvang zone wordt bepaald op basis van onderzoek.	K1-K4
M6	herstel hydrologie	Herinrichting Weerselose beek	K1-K4
M7	herstel hydrologie	Lekkage bronnen Tankenberg voorkomen (onderzoek)	K2
M8	terugdringen vermessing uit landbouw	Stoppen bemesting overige landbouwgronden binnen Natura 2000-gebied (buiten M1-M3) als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvang zone wordt bepaald op basis van onderzoek (tegengaan verzuring door stoppen toevoer eutroof grondwater ipv toevoegen basische stoffen).	K6
M20	herstel hydrologie	uitbreiding hydrologisch meetnet oa tbv monitoring opp water kwaliteit	K5, K7, K8

6.1.2 Maatregelen op habitattypenniveau

Onderstaande beschrijvingen van herstelmaatregelen op habitattypenniveau zijn gebaseerd op de PAS-herstelstrategieën die voor alle stikstofgevoelige habitattypen landelijk zijn opgesteld (Ministerie van EZ, 2012). De hydrologische maatregelen uit de voorgaande paragraaf zijn ook gericht op behoud van de habitattypen, maar worden voor het overgrote deel gerealiseerd buiten de standplaatsen. In deze paragraaf staan de maatregelen weergegeven die binnen de betreffende vegetaties worden genomen en die ingrijpen op de vegetatiestructuur en soortensamenstelling. Omdat onvoldoende bekend is wat in de deelgebieden de actuele staat en de trend is van de kwaliteit van de habitattypen, kan uit onderzoek nog blijken dat bepaalde maatregelen meer of minder relevant zijn voor bepaalde deelgebieden.

Habitatype H9120 Beuken-eikenbossen met hultst

Het is voor dit habitatype niet bekend wat de trend in oppervlak en kwaliteit is. Het is aannemelijk dat, omdat dit habitatype minder grondwaterafhankelijk is dan de andere habitattypen, verdroging geen knelpunt is. Overschrijding van de KDW voor stikstof is een groter probleem. Zowel in de actuele als voorspelde situatie is sprake van overbelasting.

Voorkomen verslechtering korte termijn

Het is op dit moment niet duidelijk of en in welke omvang de jarenlange hoge stikstofdepositie negatieve effecten heeft op de kwaliteit van dit habitatype. Een na-ijleffect is mogelijk, maar informatie over de trend in kwaliteit zijn niet beschikbaar. In de 1^e beheerplanperiode dient daarom onderzocht te worden wat de trends in areaal en kwaliteit van dit habitatype zijn (M21). De volgende vier maatregelen die hier onder worden genoemd, kunnen als mogelijke oplossingsrichtingen worden beschouwd, afhankelijk van de uitkomst van het onderzoek van M21 en van de actuele situatie in de deelgebieden.

M13: Bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel

Een bewezen maatregel, met grote potentiële effectiviteit maar lange responstijd (zie Herstelstrategie Hommel et al, 2012a): Spontane ontwikkeling en successie van de bossen van dit habitatype zal onder de huidige omstandigheden op de meeste groeiplaatsen leiden tot dominantie van beuk. Dit betekent achteruitgang of verlies van karakteristieke (oud)bossoorten en vermindering van lichtbeschikbaarheid en daarmee achteruitgang van waardevolle mantel- en zoomvegetaties (zie Hommel et al. 2012a: herstelstrategie H9120). Dit betekent dat problemen die samenhangen met strooiselaccumulatie en bodemverzuring worden gemaximaliseerd. Door in te grijpen in de boomsoortsamenstelling kan deze tendens ten dele worden omgebogen. Op één en dezelfde groeiplaats bedraagt het verschil in zuurgraad van de bovengrond tussen opstanden van eik of beuk enerzijds, en opstanden van soorten met goed afbreekbaar "rijk" bladstrooisel anderzijds ongeveer een half pH-punt.

Kansrijke boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel zijn op alle groeiplaatsen van dit habitatype winterlinde en gewone esdoorn. Eerstgenoemde soort is in onze bossen zo zeldzaam geworden dat herintroductie en bescherming tegen vraat van de jonge aanplant noodzakelijk zijn. In het geval van de esdoorns kan gebruik worden gemaakt van natuurlijke verjonging. Geschikte soorten voor de relatief (leem)rijke flank van de betreffende flank van de betreffende groeiplaatsen zijn o.a. ook gewone es, (steel)iep en hazelaar. Op landgoed Eggheria is momenteel een vitale populatie winterlinde (med. R.J. Bijlsma, 2013).

Er is onderzoek nodig om vast te stellen in welke percelen met Beuken-eikenbossen met hulst, het introduceren van de genoemde boomsoorten tot positieve effecten leidt. Introductie van gewone esdoorn kan bijvoorbeeld leiden tot onwenselijk sterke uitbreiding van deze soort, waarmee langdurige spontane ontwikkeling tot de gewenste ruimtelijke variatie, dood hout juist verstoord wordt. Zonder gedegen vooronderzoek bestaat daarmee het risico op negatieve effecten van deze maatregel (med. M. Horsthuis, Unie van Bosgroepen, december 2013).

M12: Hakhoutbeheer

Voor dit habitatype is deze maatregel in de herstelstrategie geclassificeerd als vuistregel met een grote potentiële effectiviteit. Deze maatregel is van toepassing bij verwaarloosd hakhout en zal niet automatisch en zeker niet op korte termijn leiden tot herstel van de vroeger aanwezige waarden. Vooral soorten met geringe dispersiemogelijkheden en – waar het de planten betreft – een kort levende zaadbank zijn wat dit betreft erg kwetsbaar. Op langere termijn gerekend zal deze maatregel echter zeker voor een deel van karakteristieke bossoorten soelaas bieden. Problemen die bij het opnieuw instellen van een hakhoutbeheer kunnen optreden zijn o.a. de verminderde vitaliteit van de stoven (mede t.g.v. meeldauw), schade door vraat en het risico van verstikking van de jonge uitlopers door bramen. Nagegaan dient te worden waar sprake is van verwaarloosd hakhout waar deze maatregel effectief zou kunnen zijn.

Ook voor deze maatregel geldt dat nader onderzoek nodig is om vast te kunnen stellen of, en zo ja in welke percelen met Beuken-eikenbossen met hulst, het invoeren of uitbreiden van hakhoutbeheer tot positieve effecten kan leiden. Zonder gedegen vooronderzoek bestaat het risico dat gewenste ontwikkelingen (veroudering en structuurvariatie) worden geremd en daarmee dat deze maatregel negatief uitpakt (med. M. Horsthuis, Unie van Bosgroepen, december 2013).

Onderzoek naar de trends in oppervlakte en kwaliteitsaspecten van dit habitatype is nodig om de mate van stikstofproblematiek en de noodzaak van maatregelen beter te kunnen inschatten (M21).

Realiseren instandhoudingsdoelen lange termijn

Vanwege het behoudsdoel voor dit habitatype wordt hier verwezen naar de maatregelen voor de korte termijn hierboven.

Daarnaast worden in de herstelstrategie nog twee hypothetische maatregelen benoemd: begrazen (M17) en strooisel verwijderen (M18). De effectiviteit van deze maatregelen is matig. Voor onderzoek naar de effectiviteit van strooisel verwijderen is een OBN onderzoek gestart. Beide maatregelen kunnen voor de lange termijn achter de hand worden gehouden.

Habitatype H9160A Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)

Voorkomen verslechtering korte termijn

Dit habitatype vertoont een negatieve trend in kwaliteit. Op korte termijn zijn daarom hydrologische herstelmaatregelen noodzakelijk. Dit wordt in de Herstelstrategie ook gezien als sleutelfactor voor herstel. Ook de overschrijding van de KDW is een belangrijk knelpunt. De Herstelstrategie vermeldt verder: Daarop volgend kan via het realiseren van stikstofvastlegging in het systeem in combinatie het regelmatig afvoeren van de biomassa de buffercapaciteit van de bodem weer op orde gebracht worden. Het in stand houden van een goede buffering is van groot belang voor de instandhouding van dit subtype. Oppervlakkige verzuring wordt in beide subtypen mede beïnvloed door verteerbaarheid van het strooisel van de aanwezige boomsoorten.

Maatregelen die de effecten van stikstofdepositie verminderen (Hommel et al. 2012b)

M12: (her)invoer hakhoutbeheer (M12)

- Het invoeren van een hakhout- of een middenbosbeheer is arbeidsintensief, maar is een effectieve maatregel voor het instandhouden van het bostype en het teniet doen van negatieve invloeden van stikstof. De in te voeren kapcyclus is afhankelijk van de soortensamenstelling en het te oogsten product. Deze maatregel is echter geen optie in het Smoddebos omdat dit een bosreservaat betreft waarin niet gekapt mag worden; bovendien bestaat op de Paaschberg het risico dat verbraming het resultaat is vanwege de verdroogde uitgangssituatie (med. R.J. Bijlsma, 2013). Een alternatief is omvorming naar bos met een meer horizontale en verticale heterogeniteit met daarmee een hoger aandeel soorten met goed verterend strooisel. Hierna kan spontane ontwikkeling plaatsvinden;

M13: Bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel (M13)

- Los van het invoeren van een hernieuwde hakhoutcyclus kan het inplanten of bevorderen van boomsoorten met een goed verteerbaar strooisel de bodemkwaliteit verbeteren. Bij herinplant en verjonging van een bosopstand zijn soorten als linde, es en esdoorn te verkiezen boven eik en beuk. Zij werken als het ware als een basenpomp. Ook het selectief kappen van beuken zal op termijn de verzuring van de bodem verminderen.

Zoals al aangegeven bij de Beuken-eikenbossen met hulst, is onderzoek nodig om vast te stellen waar het introduceren van de genoemde boomsoorten en het invoeren/uitbreiden van hakhoutbeheer tot positieve effecten leidt. Volgens het concept werkdocument is hakhoutbeheer reeds onderdeel van het huidige extensieve bosbeheer van Natuurmonumenten. Ook groepenkap, ringen en het verwijderen van de strooisellaag maken hier onderdeel van uit. Of het bevorderen van boomsoorten met goed verteerbaar strooisel en het selectief kappen van beuken al plaatsvindt, is niet bekend. Zo niet, dan kan dit een aanvullende herstelmaatregel zijn, mits gebaseerd op gedegen vooronderzoek.

Realiseren instandhoudingsdoelen lange termijn

Het doel voor de lange termijn is uitbreiding oppervlak en behoud van kwaliteit. Als gevolg van de maatregelen die herstel van de waterhuishouding beogen, wordt verondersteld dat er in het gebied meer locaties geschikt zullen worden voor dit habitatype. Hierdoor is uitbreiding van het oppervlak mogelijk. De beheermaatregelen die op korte termijn noodzakelijk zijn, zullen ook bijdragen aan behoud van de kwaliteit op langere termijn.

Habitatype H91E0C - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Voorkomen verslechtering korte termijn

Zowel het areaal als de kwaliteit van dit habitatype heeft de laatste decennia een dalende trend laten zien. Om verdere verslechtering te voorkomen zijn daarom hydrologische herstelmaatregelen noodzakelijk (M1 t/m M4, M6). Hierdoor worden zowel de waterhuishouding (herstel grondwaterregime) als de kwaliteit van het beekwater (door verminderde toestroom van meststoffen) verbeterd. Stikstofdepositie is voor dit habitatype een klein knelpunt. In de actuele situatie is er in ongeveer de helft van het areaal sprake van enige overbelasting. In 2030 is nog maar op een deel van het oppervlakte sprake van een overschrijding van de KDW. Dit betekent niet dat alle negatieve effecten van stikstofdepositie óók verdwenen zijn. De jarenlange overschrijding van de KDW in het (recente) verleden hebben geleid tot verzuring en vermesting van de bodem, waardoor herstelmaatregelen nodig zijn en/of blijven.

In aanvulling op de hierboven beschreven hydrologische herstelmaatregelen zijn de volgende maatregelen nodig:

M13: Bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel

Waar eiken aanwezig zijn in alluviale bossen, heeft het blad een sterk verzurende invloed op de bodem. Hetzelfde geldt in nog sterkere mate voor beuk en naaldhout, maar deze zijn op niet volledig verdroogde standplaatsen weinig algemeen. Door deze producenten van slecht afbreekbaar strooisel geleidelijk te vervangen door soorten zoals gewone es, hazelaar, esdoorn en zwarte els wordt verzuring tegengegaan (Beije et al., 2012). Dit is een bewezen maatregel met goede potentiële effectiviteit.

M19: Bevorderen boomsoorten die schaduw genereren

Waar aanwezigheid van populieren in of nabij het habitatype thans leidt tot verruiging van de ondervegetatie, kan geleidelijke omvorming van de boomlaag naar boomsoorten die meer schaduw genereren ertoe bijdragen dat de kwaliteit van de ondergroei verbetert. Oude, rijk gestructureerde populierenbossen kunnen al een soortenrijke, waardevolle ondergroei hebben. Actieve verwijdering van de populieren is dan niet aan te raden. Met de omvorming van populieren wordt ook verdroging tegengegaan (Beije et al., 2012). Maatregel is vuistregel met goede potentiële effectiviteit.

Analoog aan wat al is aangegeven bij de Beuken-eikenbossen met hulst en Eiken-haagbeukenbossen, is nader onderzoek nodig om vast te kunnen stellen of, en zo ja waar, het introduceren van boomsoorten in het kader van M13 en M19 tot positieve effecten kan leiden.

Realiseren instandhoudingsdoelen lange termijn

Het doel voor de lange termijn is behoud van oppervlak en kwaliteit. De maatregelen voor de korte termijn zullen ook bijdrage aan het realiseren van het behoudsdoel op de lange termijn. Eventueel kan het noodzakelijk zijn, indien korte termijn maatregelen onvoldoende blijken, om eikenbladstrooisel te verwijderen (M18)

M18: strooisel verwijderen

Herstelstrategie (Beije et al., 2012) vermeldt: vermoed kan worden – op grond van ervaringen op drogere standplaatsen – dat ook het eenmalig verwijderen van eikenbladstrooisel een gunstige uitwerking heeft. Het verwijderen van strooisel is in dit tamelijk voedselrijke habitatype met vrij geringe strooiselvorming echter alleen een aanvullende maatregel die effectief zou kunnen zijn in de meest zure, verdroogde en minst kleirijke overgangen naar arme habitatypen. De boomsoortenkeuze is een veel belangrijker middel dan strooiselverwijdering. Het verwijderen van strooisel valt vooral te overwegen indien men op grotere schaal eiken verwijderd, waardoor het bosklimaat verandert en een verhoogde mineralisatie verwacht wordt

Samenvatting

Tabel 15 vat de herstelmaatregelen op habitattypeniveau samen en geeft weer op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben. In tabel 16 zijn de maatregelen op gebiedsniveau en habitattypeniveau samengevat waarbij per maatregel wordt aangegeven:

- op welke habitattypen deze effect heeft;
- Wat de effectiviteit is;
- Wat de responstijd is;
- Wat de frequentie van de uitvoering is en;
- In welk tijdvak de maatregel wordt uitgevoerd.

Vanwege de samenhang in het ecologisch systeem hebben maatregelen vaak effect op meerdere habitattypen. De begrenzing van de maatregelen wordt vaak bepaald door de ligging van het habitatype waarvoor de maatregelen bedoeld zijn.

De maatregelen die in deze gebiedsanalyse voor de habitats zijn opgenomen, hebben ook betrekking op locaties waar het habitat zou kunnen voorkomen, maar waar de aanwezigheid niet met zekerheid is vastgesteld op de habitatkaart. Dit betreft locaties met een zoekgebied voor dat habitat en/of locaties waar meerdere habitats niet kunnen worden uitgesloten (code H9999 op de habitatkaart). Of in dit gebied zoekgebieden en/of H9999 voorkomen, blijkt uit de habitattypenkaart. In de praktijk zullen maatregelen alleen worden uitgevoerd waar uit nader onderzoek blijkt dat het betreffende habitat daadwerkelijk voorkomt.

Tabel 15 Herstelmaatregelen op habitattypeniveau. Aangegeven wordt op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben.

Maatregel			Knelpunt
M12	beheer en inrichting	verbeteren bosstructuur door licht en kronendak, terugbrengen van schaduwsoorten, verwijderen van strooisel, hakhoutbeheer (jaarlijks onderhoud; wordt reeds uitgevoerd), op basis van nader onderzoek verder uit te werken	K11
M13	beheer en inrichting	bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel (eenmalig, maar geleidelijk), op basis van nader onderzoek verder uit te werken	K8
M17	beheer en inrichting	begrazen (frequentie/intensiteit onbekend)	K12, K13, K14
M18	beheer en inrichting	strooisel verwijderen (eenmalig)	K12, K13, K14
M19	beheer en inrichting	bevorderen boomsoorten die schaduw genereren (eenmalig, maar geleidelijk), op basis van nader onderzoek verder uit te werken	K12, K13, K14
M21	onderzoek	onderzoek naar trend in oppervlak en kwaliteit	

Tabel 16: Samenvattende tabel herstelmaatregelen op gebieds- en habitattypeniveau.

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons-tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
M01a herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven gronden westflank buiten N2000 respons-tijd tot > 10 jr	H916oA	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	44,9 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
M01b herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven gronden binnen begrenzing respons-tijd tot > 10 jr	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5	35,6 ha	Eenmalig (1)
M01b herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven gronden binnen begrenzing respons-tijd tot > 10 jr	H916oA	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	35,6 ha	Eenmalig (1)
M01c herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven gronden oostflank buiten N2000 respons-tijd tot > 10 jr	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5	40,8 ha	Eenmalig (1)
M01c herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven gronden oostflank buiten N2000 in ha, respons-tijd tot > 10 jr	H916oA	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	40,8 ha	Eenmalig (1)
M01d herinrichting Snoeyinksbeek: verondiepen respons-tijd tot > 10 jr	H916oA	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	3,2 km	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiele effectiviteit *	Respons- tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
Moza herinrichting Stakenbeek: verwerven gronden en verondiepen beek <i>respons tijd tot > 10 jr</i>	Hg16oA	Eiken- haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	11,5 ha	Eenmalig (1)
	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
Mozb herinrichting Stakenbeek: verminderen toestroom nutriënten k water oostflank, buiten N2000 <i>respons tijd tot > 10 jr</i>	Hg16oA	Eiken- haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	2,3 ha	Eenmalig (1)
	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
Moz3a herinrichting Rossumerbeek: verwerven en inrichten gronden oostzijde, buiten N2000 <i>respons tijd tot > 10 jr</i>	Hg16oA	Eiken- haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	20,9 ha	Eenmalig (1)
	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
Moz3b herinrichting Rossumerbeek: verwerven en inrichten gronden binnen en buiten N2000 <i>respons tijd tot > 10 jr</i>	Hg16oA	Eiken- haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	2,3 ha	Eenmalig (1)
	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
Mo4 herinrichting Roelinksbeek: verwerven gronden binnen begrenzing <i>respons tijd tot > 10 jr</i>	Hg16oA	Eiken- haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	34,4 ha	Eenmalig (1)
	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons- tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
Mo5a instellen hydrologische bufferzone: verwijderen drainage buiten N2000-gebied als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvangzone wordt bepaald op basis van onderzoek <i>nog onbekend, is immers pas relevant als andere maatregelen niet voldoen</i>	Hg16oA	Eiken- haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	5 - 10	± nog niet bekend	Eenmalig (2,3)
	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
Mo5a instellen hydrologische bufferzone: verwijderen drainage buiten N2000-gebied als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvangzone wordt bepaald op basis van onderzoek <i>nog onbekend, is immers pas relevant als andere maatregelen niet voldoen</i>	Hg16oA	Eiken- haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	5 - 10	± nog niet bekend	Eenmalig (2,3)
	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
Mo5b instellen hydrologische bufferzone: beperken (agrarische) grondwateronttrekkingen. Als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvang zone wordt bepaald op basis van onderzoek. <i>nog onbekend, is immers pas relevant als andere maatregelen niet voldoen</i>	Hg16oA	Eiken- haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	5 - 10	± nog niet bekend	Eenmalig (2,3)
	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5		
Mo6 Herinrichting Weerselose beek <i>responstijd tot > 10 jr</i>	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	1 - 5	7,0 ha	Eenmalig (1)
Mo7 Lekkage bronnen Tankenberg voorkomen (onderzoek) Om te voorkomen dat de twee bronnen langs de Alleeweg op de Tankenberg "gelegen in habitatype Vochtige alluviale bossen " verder verdrogen en de bronvegetatie hiermee verder verruigd, moet op korte termijn worden onderzocht welk effect de pompleiding heeft en of deze moet worden afgesloten (maatregel korte termijn).	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	-	0,1 ha	Eenmalig (1)

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons-tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
Mo8 Stoppen bemesting overige landbouwgronden binnen Natura 2000 gebied (buiten Mo1-Mo3) als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvangzone wordt bepaald op basis van onderzoek <i>Net als Mo5 is dit een mogelijke maatregel voor de lange termijn indien uit monitoring van de effecten van Mo1-Mo4 en Mo6 blijkt dat er onvoldoende herstel optreedt van de waterhuishouding. De omvang dient door onderzoek te worden bepaald.</i>	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	>= 10	± nog niet bekend	Eenmalig (2,3)
Mo8 Stoppen bemesting overige landbouwgronden binnen Natura 2000 gebied (buiten Mo1-Mo3) als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvangzone wordt bepaald op basis van onderzoek (tegengaan verzuring door stoppen toevoer eutroof grondwater ipv toevoegen basische stoffen) <i>Net als Mo5 is dit een mogelijke maatregel voor de lange termijn indien uit monitoring van de effecten van Mo1-Mo4 en Mo6 blijkt dat er onvoldoende herstel optreedt van de waterhuishouding. De omvang dient door onderzoek te worden bepaald.</i>	Hg16oA	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	-	>= 10	± nog niet bekend	Eenmalig (2,3)
M12 verbeteren bosstructuur door licht en kronendak, terugbrengen van schaduwsoorten, verwijderen van strooisel, hakhoutbeheer. Op basis van onderzoek verder uitwerken <i>respons-tijd tot > 10 jr</i>	Hg16oA	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	1 - 5	12,9 ha	Cyclisch (1)
M12 verbeteren bosstructuur door licht en kronendak, terugbrengen van schaduwsoorten, verwijderen van strooisel, hakhoutbeheer. Op basis van onderzoek verder uitwerken <i>respons-tijd tot > 10 jr</i>	Hg12o	Beuken-eikenbossen met hulst	● ● ●	1 - 5	93,2 ha	Cyclisch (1)
M13 bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel	Hg16oA	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	● ● ●	>= 10	12,9 ha	Cyclisch (1)
M13 bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	>= 10	23,7 ha	Cyclisch (1)

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons- tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
M13 bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel	Hg12o	Beuken-eikenbossen met hulst	● ● ●	>= 10	93,2 ha	Cyclisch (1)
M17 begrazen binnen raster/sloten	Hg12o	Beuken-eikenbossen met hulst	● ● ○	1 - 5	93,2 ha	Cyclisch (2,3)
M18 strooisel verwijderen, op basis van nader onderzoek verder uitwerken	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ○	< 1	23,7 ha	Eenmalig (2,3)
M18 strooisel verwijderen, op basis van nader onderzoek verder uitwerken	Hg12o	Beuken-eikenbossen met hulst	● ● ○	1 - 5	93,2 ha	Eenmalig (2,3)
M19 bevorderen boomsoorten die schaduw generen (eenmalig, maar geleidelijk) op basis van nader onderzoek verder uitwerken <i>maar verdeeld over verschillende jaren</i>	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ○	>= 10	23,7 ha	Eenmalig (1)
M20 uitbreiding hydrologisch meetnet oa tbv monitoring opp water kwaliteit <i>uitbreiding meetnet eenmalig, monitoring cyclisch</i>	Hg16oA	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	-	-	± niet van toepassing	Eenmalig (1)
	Hg1EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-		
M21 onderzoek naar trend in oppervlakte en kwaliteit	Hg12o	Beuken-eikenbossen met hulst	-	-	niet van toepassing	Eenmalig (1)

Legenda:

- * ● ○ ○ klein
● ● ○ matig
● ● ● groot

** De responstijd is de tijd waarvan verwacht wordt dat de maatregel effect zal hebben:
< 1 jr; 1 tot 5 jr; 5 tot 10 jr; 10 jr of langer

*** De frequentie, per tijdvak van zes jaar, is eenmalig of cyclisch

6.1.3 Maatregelen voor habitatsoorten

Habitatsoort H1166 Kamsalamander

De huidige kwaliteit van het leefgebied voor deze soort is voor een groot deel van het gebied goed, gezien de aantallen geschikte poelen waarin de soort zich de afgelopen jaren met succes voortplant. Landgoederen Oldenzaal is, samen met gebieden buiten de Natura 2000-begrenzing, één van de belangrijkste verspreidingsgebieden van deze soort in Nederland. Voor uitbreiding van de populatie is vooral het verbeteren van de verbinding tussen populaties onderling en met belangrijke leefgebieden relevant. Voor uitbreiding omvang zijn vooral maatregelen nodig, die de verbinding tussen populaties verbeteren en de aanleg van meer amfibieënpoele. Dit zijn echter geen PAS-maatregelen.

Conclusie: Er zijn geen PAS-maatregelen nodig om behoud van oppervlakte en kwaliteit van het leefgebied voor deze soort te garanderen.

6.1.4 *Interactie PAS-maatregelen met andere habitattypen en -soorten*

De maatregelen ter behoud en verbetering van de habitattypen en habitatrichtlijnsoort hebben geen negatieve gevolgen voor andere habitattypen of habitatrichtlijnsoorten, omdat het hele (water-)systeem hersteld wordt, en elk habitatype zijn eigen plaats binnen dit systeem heeft. Over het algemeen is te verwachten dat de vernattingsmaatregelen positief kunnen uitpakken voor de waterkwaliteit in kamsalamanderpoelen. Er worden voor kamsalamander geen negatieve effecten verwacht van vernattingsmaatregelen. Bij het verwijderen van strooisel dient rekening te worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van de kamsalamander in het najaar en de winter. Als het verwijderen van strooisel zorgvuldig wordt uitgevoerd kunnen negatieve effecten worden uitgesloten.

Voor het habitatype H9120 Beuken-eikenbos is de beoogde vernatting wel een aandachtspunt. Het habitatype is gevoelig voor vernatting. Op dit moment is nog onvoldoende bekend of vernatting ten behoeve van de andere habitattypen kan leiden tot negatieve effecten voor H9120. Dit wordt ondervangen door de geplande uitbreiding van het hydrologisch meetnet (M20). Met het op te stellen hydrologisch model kan voorafgaand aan de vernatting worden bepaald of er een effect is op H9120 en hoe de vernattingsmaatregel kan worden aangepast.

Voor de habitattypen H9160A en H91E0C zijn er geen negatieve effecten.

6.1.5 *Synthese PAS-maatregelenpakket voor alle habitattypen in het gebied*

De beoordelingen uit paragraaf 6.1.4 leidt niet tot aanpassingen van het PAS-maatregelenpakket.

Ondanks de eerder genoemde overschrijding van de kritische depositiewaarden, wordt door de uitvoering van de herstelmaatregelen in dit gebied gewaarborgd dat in tijdvak 1 (2015-2021) geen verslechtering optreedt van de kwaliteit van de aangewezen habitattypen en habitats van soorten. Het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen van alle soorten en habitattypen waardoor dit gebied is aangewezen blijft door het uitvoeren van de herstelmaatregelen ook in de tijdvakken 2 en 3 mogelijk.

6.2 **Niet-PAS maatregelen**

In het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal zijn er alleen voor de kamsalamander maatregelen geformuleerd die niet in de gebiedsanalyse zijn opgenomen. Het betreft de volgende maatregelen^{xiii}:

- Creëren van 14 poelen ten zuiden van de A1;
- Optimalisatie van het ecoduct over de A1;
- Creëren van vier verbindingen met leefgebieden buiten het Natura 2000-gebied.

Onderzoek drainage en kleine grondwateronttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

In samenwerking met waterschappen en belanghebbende partners wordt een onderzoek gedaan naar gebiedsspecifieke effectafstanden van drainage en agrarische onttrekkingen rondom N2000-gebieden met als doel:

- Bescherming van natuur binnen bestaande juridische kaders met minimale beperking van activiteiten en een zo klein mogelijke onderzoeksplicht.
- Eenduidige uitwerking van het beleid op basis Natuurbeschermingswet en Waterwet.
- Zoveel mogelijk eenduidigheid voor ondernemers voor onttrekkingen en drainage rondom Natura 2000-gebieden.

Het onderzoek bestaat uit een ontwerpfase waarin de onderzoeksvraag wordt geformuleerd en een uitvoeringsfase waarin het onderzoek wordt uitgevoerd.

6.3 Effectbeoordeling instandhoudingsmaatregelen

Het totale maatregelenpakket dient het behalen van de behoud-, verbeter- en uitbreidingsdoelen voor het Natura 2000-gebied. Toch zijn negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen mogelijk, namelijk wanneer een maatregel die wordt genomen voor een specifiek habitatype of voor een specifieke habitatrichtlijnsoort nadelig is voor een ander habitatype of voor een andere habitatrichtlijnsoort. Bijvoorbeeld wanneer de uitbreiding van het habitatype droge heiden ten koste kan gaan van het habitatype beuken-eikenbossen, doordat bos wordt omgevormd naar heide.

In deze paragraaf worden de mogelijke negatieve effecten van het maatregelenpakket op de instandhoudingsdoelstellingen beoordeeld. Daarmee wordt ook duidelijk of en zo ja welke maatregelen vergunningvrij in dit Natura 2000-beheerplan kunnen worden opgenomen. Bij de beoordeling wordt onderscheid gemaakt tussen maatregelen uit het PAS-maatregelenpakket en maatregelen die niet in het kader van het PAS worden genomen. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt tussen de effecten die op kunnen treden wanneer een maatregel is uitgevoerd en de mogelijke effecten tijdens de uitvoeringsfase van een maatregel. Met uitvoeringsfase wordt de fase bedoeld wanneer fysiek in het gebied wordt ingegrepen om de maatregel tot stand te brengen.

6.3.1 Maatregelenpakket PAS

Effecten na inwerking treding

Voor de PAS-maatregelen zijn deze effecten van het maatregelenpakket beoordeeld (zie paragraaf 0). Mogelijk treden negatieve effecten op habitatype beuken-eikenbos op als gevolg van vernatting (M1, M3, M4, M5, M6 en M7). Voorafgaand aan de uitvoering van de maatregelen moet onderzocht worden welke invloed de maatregelen hebben op het habitatype beuken-eikenbos. Dit is reeds onderdeel van onderzoeksmaatregel M20. De conclusie van deze beoordeling is dan ook dat negatieve effecten door de PAS-maatregelen uitgesloten zijn.

Effecten tijdens de uitvoeringsfase

Van een aantal maatregelen (M12, M13 en M19) kon de uitvoeringsfase worden beoordeeld. Het betreft hier de maatregelen die een aanpassing inhouden van het bestaande, cyclische (steeds terugkerende) reguliere natuurbeheer. In paragraaf 5.4.18 zijn deze maatregelen beoordeeld. Waar nodig worden in deze paragraaf aanvullende voorwaarden gesteld aan de uitvoering van deze maatregelen. Op basis van die beoordeling, en de gestelde voorwaarden, zijn negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van deze maatregelen uitgesloten.

Voor de overige PAS-maatregelen kunnen de effecten van de uitvoeringsfase nog niet worden beoordeeld. Hiervoor mist specifieke informatie over de wijze van uitvoering. Voor deze maatregelen geldt dat de uitvoerder voorafgaand aan de uitvoering bepaalt of tijdens de uitvoeringsfase negatieve effecten kunnen optreden op de instandhoudingsdoelstellingen. Mocht dat zo zijn, dan bepaalt de uitvoerder op welke wijze deze negatieve effecten zijn te voorkomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het werken met aangepast materieel, het werken op een aangepast tijdstip of het ontzien van habitatypes bij de keuze van aan- en afvoerroutes. Het is aan te bevelen de werkwijze vooraf te bespreken met de provincie Overijssel (bevoegd gezag). Wanneer negatieve effecten als gevolg van de uitvoering kunnen worden uitgesloten, is geen Natuurbeschermingswet-vergunning nodig voor de uitvoering van de maatregel (zie hoofdstuk 9).

Het in beeld brengen van de effecten van kleine grondwateronttrekkingen (ten behoeve van agrarische activiteiten) en drainage gebeurt aan de hand van gegevens van het waterschap Vechtstromen en (veld) inventarisaties rondom het Natura 2000-gebied. Het Natura 2000-gebied hoeft hiervoor niet te worden betreden. De invloed van de onttrekkingen/drainage wordt met modellen berekend. Tijdens de uitvoeringsfase heeft deze onderzoeksmaatregel dus geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen.

6.3.2 Overige, niet PAS-gerelateerde maatregelen

Het onderzoek naar de effecten van de kleine grondwateronttrekkingen zal geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen.

Voor de kamsalamander is het creëren van verbindingen naar leefgebied buiten het Natura 2000-gebied voorzien. Het zoekgebied voor faunapassages ligt deels binnen het Natura 2000-gebied^{xiii}.

Effecten na inwerking treding

Onder de volgende voorwaarde zijn negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen van deze maatregel uitgesloten:

- Bij het realiseren van de verbindingen voor de kamsalamander dienen aanwezige habitattypen niet verstoord te worden en dient geen habitatype verloren te gaan.

Effecten tijdens de uitvoeringsfase

Op dit moment is nog niet te zeggen op welke wijze de uitvoering plaats gaat vinden. Daarom dient de uitvoerder voorafgaand aan de uitvoering te bepalen of tijdens de uitvoeringsfase negatieve effecten kunnen optreden op de instandhoudingsdoelstellingen. Mocht dat zo zijn, dan bepaalt de uitvoerder op welke wijze deze negatieve effecten zijn te voorkomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het werken met aangepast materieel, het werken op een aangepast tijdstip of het ontzien van habitattypen bij de keuze van aan- en afvoerroutes. Het is aan te bevelen de werkwijze vooraf te bespreken met de provincie Overijssel (bevoegd gezag). Wanneer negatieve effecten als gevolg van de uitvoering kunnen worden uitgesloten, is geen Natuurbeschermingswet-vergunning nodig voor de uitvoering van de maatregel (zie hoofdstuk 9).

7 *Sociaal-economisch perspectief*

Bij het opstellen van dit Natura 2000-beheerplan en het bepalen van de daarin opgenomen maatregelen is het uitgangspunt dat negatieve sociaal-economische effecten zo veel mogelijk worden voorkomen. In dit hoofdstuk gaan we in op de sociaal-economische gevolgen van de in het Natura 2000-beheerplan opgenomen maatregelen en de sociaal-economische gevolgen in relatie tot vergunningverlening. Tenslotte wordt kort ingegaan op de waarde van het Natura 2000-gebied voor andere functies dan natuur.

7.1 *Sociaal-economische gevolgen van de maatregelen*

7.1.1. *Sociaal-economische effecten PAS-Maatregelen*

Het belangrijkste deel van de maatregelen in dit Natura 2000-beheerplan komt voort uit het PAS. In 2013 heeft het Landbouw Economisch Instituut (LEI) de sociaaleconomische effecten van het PAS onderzocht voor de periode tot 2030. Daarbij is gekeken naar effecten op werkgelegenheid en leefbaarheid en de verdeling van de lusten en de lasten. Deze zijn in het rapport in beeld gebracht voor heel Nederland^{xiv}. Voor een goede beoordeling en weging van de regionale en plaatselijke effecten is ook specifiek op Overijssel^{xv} gericht onderzoek uitgevoerd.

Het rapport van het LEI dat gaat over de provinciale, regionale en plaatselijke effecten voor Overijssel laat zien dat de sociaaleconomische effecten van het PAS op regionaal en provinciaal niveau positief zijn. Het PAS heeft een positief effect op de werkgelegenheid en biedt duidelijkheid over ontwikkelingsmogelijkheden. Dat laat onverlet dat de werkgelegenheid in de landbouw in Overijssel waarschijnlijk van jaar tot jaar blijft dalen. Het PAS zal die autonome trend niet ombuigen, maar zorgt naar verwachting wel voor een minder sterke afname van de werkgelegenheid.

De effecten op leefbaarheid zijn neutraal tot positief: andere ontwikkelingen zoals de toegenomen mobiliteit van bewoners en schaalvergroting van voorzieningen hebben een grotere invloed dan het PAS. Het positieve effect op de werkgelegenheid werkt wel door en heeft een licht positief effect op het in stand houden van voorzieningen.

Het rapport laat tevens zien dat plaatselijke effecten van het PAS negatief kunnen uitpakken voor individuele bedrijven. Dit heeft vooral te maken met het aanleggen van hydrologische bufferzones rond de Natura 2000-gebieden. Het positieve effect op provinciale en regionale schaal is groter dan de negatieve effecten die plaatselijk optreden.

Het LEI geeft in haar aanbevelingen aan dat deze negatieve sociaal-economische effecten kunnen worden voorkomen of verzacht door een zorgvuldige uitvoering en door sociaal flankerend beleid. Bij de nadere uitwerking en uitvoering van de maatregelen in gebiedsprocessen is er ruimte om met de SWB-partners invulling te geven aan deze aanbeveling.

Ook de verdeling van de lusten en de lasten is onderzocht. Op hoofdlijnen zal het PAS vooral positief zijn voor de landbouwsector. Er moeten weliswaar kosten worden gemaakt voor emissiearme technieken, maar deze kosten wegen niet op tegen de ontwikkelingsruimte die het PAS de landbouwsector kan bieden. Het PAS brengt ook financiële lasten mee voor de overheid. Zo worden er kosten gemaakt voor de uitvoering van het systeem en voor extra herstelmaatregelen voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten.

7.1.2. *Sociaal-economische effecten van niet-PAS-maatregelen*

In de Natura 2000-beheerplannen zijn in aanvulling op de PAS-maatregelen ook niet-stikstof gerelateerde maatregelen opgenomen. Deze zijn veelal gericht op het voorkomen van verstoring van soorten. Voorbeelden daarvan zijn verduistering en afspraken over de zonering van recreatie. Bij de invulling van deze maatregelen en het maken van de benodigde afspraken streeft Gedeputeerde Staten naar het hand in hand gaan van natuur en economie, ter voorkoming van negatieve effecten op de werkgelegenheid en/of de leefbaarheid. Mocht onverhoopt schade bij belanghebbenden ontstaan dan kan een beroep worden gedaan op schadeloosstelling (zie hiervoor paragraaf 8.4.2).

7.2 Sociaal-economische gevolgen in relatie tot vergunningverlening

Hoofdstuk 5 beschrijft en beoordeelt de bestaande activiteiten. Uit dat hoofdstuk blijkt of en zo ja onder welke voorwaarden bestaande activiteiten kunnen worden gecontinueerd.

7.2.1 Nieuwe activiteiten

Voor toekomstige activiteiten geldt het vergunningstelsel op grond van de Natuurbeschermingswet (zie ook hoofdstukken 5 en 9). Als een activiteit mogelijk negatieve effecten heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, is een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig. Deze vergunningplicht geldt niet alleen binnen het Natura 2000-gebied maar ook daarbuiten.

Het PAS bevat generieke rijksmaatregelen die leiden tot een afname van stikstofdepositie en maatregelen die leiden tot een versterking van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden (zie de PAS-maatregelen die in dit Natura 2000-beheerplan zijn opgenomen). Het doel is het beschermen en ontwikkelen van kwetsbare, voor stikstof gevoelige natuur, terwijl tegelijkertijd economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Vanaf het moment dat het PAS in werking treedt kan daarom bij de verlening van toestemming aan activiteiten, die stikstofdepositie veroorzaken met mogelijke schadelijke gevolgen voor een Natura 2000-gebied, voor het aspect stikstof gebruik gemaakt worden van het PAS. Voor de verlening van toestemming is depositie- en ontwikkelingsruimte beschikbaar. Voor de uitgifte van de ruimte worden regels vastgesteld. Deze regels zijn vastgelegd in het PAS en in landelijke en provinciale regelgeving.

Voor zover nieuwe activiteiten negatieve niet stikstof gerelateerde effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen, moet uit een passende beoordeling blijken of een vergunning kan worden verleend (zie hoofdstuk 9). Een vergunningprocedure kan vaak sneller worden doorlopen als in een vroeg (plan)stadium van een project of een activiteit rekening wordt gehouden met mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden. Door 'natuurinclusief' denken kan een project vaak zo vorm worden gegeven dat negatieve effecten op de natuurwaarden kunnen worden voorkomen. Met deze werkwijze worden negatieve sociaal-economische effecten tengevolge van een beperkende werking van de Natuurbeschermingswet voor de ontplooiing van nieuwe activiteiten, voorkomen.

7.3 De waarde van het gebied voor andere functies dan natuur

Dit Natura 2000-beheerplan beschrijft welke maatregelen nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en wat het beschermingsregime betekent voor bestaande activiteiten in en rond het Natura 2000-gebied. Daarbij is in eerste instantie met een ecologische bril naar het gebied gekeken; wat is nodig om de internationaal karakteristieke biodiversiteit te behouden, te herstellen en te ontwikkelen. Het Natura 2000-gebied levert echter ook andere diensten aan de maatschappij: schoon water, rust, een plek om te ontspannen en te recreëren, landschappelijke waarde, identiteit, een mooie woonomgeving etc. Met (de uitvoering van) dit Natura 2000-beheerplan zijn de instandhouding en versterking van de unieke kwaliteiten van dit Natura 2000-gebied, ook voor volgende generaties, verzekerd.

8 *Uitvoeringsprogramma*

8.1 *Ter inzage legging PAS en Natura 2000 ontwerp-beheerplannen*

Zoals al is aangegeven in paragraaf 1.6 wordt in de Natura 2000-beheerplannen onderscheid gemaakt tussen onderdelen die wel en die niet gerelateerd zijn aan het PAS. Dit onderscheid was belangrijk bij de ter inzage legging van de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen.

Zienswijzen op het PAS-deel zijn ingebracht bij de door het rijk georganiseerde ter inzage legging van het PAS. Zienswijzen op het niet-PAS deel kunnen worden ingebracht in de door het bevoegd gezag (voor dit Natura 2000 ontwerp-beheerplan is dat de provincie Overijssel) georganiseerde ter inzage legging van het Natura 2000 ontwerp-beheerplan.

De zienswijzen op het niet-PAS deel zijn betrokken bij het opstellen van het definitieve Natura 2000-beheerplan. Nadat het Natura 2000-beheerplan is vastgesteld door Gedeputeerde Staten bestaat voor belanghebbenden de mogelijkheid tegen het plan in beroep te gaan bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. In de Natuurbeschermingswet is geregeld dat het beroep tegen de vaststelling van een Natura 2000-beheerplan alleen gericht kan zijn op de onderdelen die betrekking hebben op de beschrijving van handelingen die het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen, en de daarbij in voorkomend geval aangegeven voorwaarden en beperkingen.⁴² Voor die handelingen fungeert het Natura 2000-beheerplan immers als een besluit, omdat die handelingen door opname in het Natura 2000-beheerplan niet (meer) vergunningplichtig zijn.⁴³ Onderdelen van het Natura 2000-beheerplan die de beschrijving bevatten van het (op uitvoering gerichte) beleid, waaronder bijvoorbeeld de beschrijving van de instandhoudingsmaatregelen, zijn niet aan te merken als een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Tegen dergelijke onderdelen van het Natura 2000-beheerplan kan geen beroep worden ingesteld.

De ter inzage legging van het PAS (10 januari tot en met 20 februari 2015) maakt het mogelijk dat de ter inzage legging van de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen en het PAS deel parallel in de tijd liepen. Dit conform de op 18 december 2013 door het bestuurlijk overleg SWB geuite wens. Deze samenloop vereiste dat het merendeel van de ontwerp-beheerplannen Natura 2000 begin 2015 was afgerond. Dit is ook gelukt. In 2015 bleek dat er al snel een herziening van het PAS zou worden doorgevoerd (inclusief wijzigingen van de PAS-gebiedsanalyses). Omdat de PAS-gebiedsanalyses en de Natura 2000-beheerplannen inhoudelijk zijn gekoppeld, werken de gewijzigde PAS-gebiedsanalyses door in de Natura 2000-beheerplannen. Door het proces van vaststelling van de Natura 2000-beheerplannen hier op af te stemmen zijn die wijzigingen meegenomen in dit beheerplan. Zoals in paragraaf 1.6 is aangegeven zullen de PAS-gebiedsanalyses tijdens de eerste beheerplanperiode nog diverse keren worden aangepast (veelal als gevolg van technische wijzigingen in het reken-instrument van het PAS (AERIUS) of ontwikkelingen vanuit het gebiedsproces). Deze wijzigingen worden niet doorgevoerd in dit Natura 2000-beheerplan. Voor zover nodig zal dit beheerplan dan ook in combinatie met de meest recent door Gedeputeerde Staten vastgestelde gebiedsanalyse moeten worden gelezen.

8.2 *Uitvoering*

In het op 29 mei 2013 ondertekende akkoord 'Samen werkt beter' hebben 15 organisaties⁴⁴ afspraken gemaakt over uitvoering van de Overijsselse opgaven voor natuur, water en landelijk gebied. Diverse ontwikkelingen (waaronder de decentralisatie van het natuurbeleid) vragen een andere manier van denken en handelen van de betrokken partijen. Zij hebben daarom gekozen voor een nieuwe samenhangende aanpak van de opgaven voor ecologie en economie. Daarvoor is een concrete uitvoeringsagenda^{xvi} opgesteld. Belangrijk element in deze uitvoeringsagenda is de realisatie van de ontwikkelopgave EHS/Natura 2000/PAS.

⁴² Artikel 39, lid 2, Natuurbeschermingswet

⁴³ Artikel 19d, lid 2, Natuurbeschermingswet

⁴⁴ Landschap Overijssel, LTO Noord, Natuurmonumenten, Natuur en Milieu Overijssel, Natuurlijk Platteland Oost, Overijssels Particulier Grondbezit, Provincie Overijssel, RECRO, Staatsbosbeheer, Vereniging Nederlandse Gemeenten Overijssel, VNO-NCW Midden, Waterschap Groot Salland, Waterschap Reest en Wieden, Waterschap Regge en Dinkel, Waterschap Rijn en IJssel, Waterschap Velt en Vecht

In de vanuit SWB in gang gezette gezamenlijke verkenningen en de daaruit volgende gebiedsprocessen draagt elke partner vanuit de eigen rol verantwoordelijkheden en mogelijkheden bij aan het realiseren van de opgaven.

8.3 Monitoring

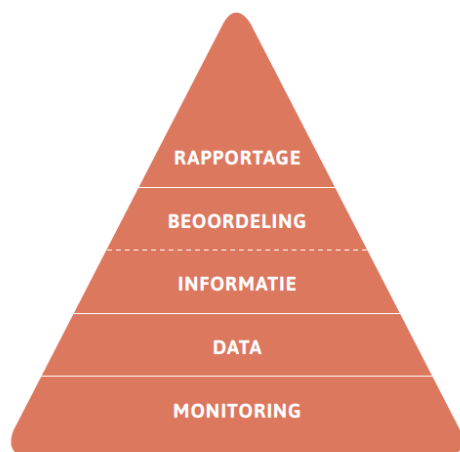
In deze paragraaf wordt toegelicht wat er in het kader van het Natura 2000-beheerplan wordt gemonitord, door wie en waarom.

Met monitoring wordt gevolgd of de instandhoudingsmaatregelen het gewenste resultaat opleveren en of veranderingen in het gebied of het gebruik in en om het gebied effect hebben op het realiseren van de doelen.

Er zijn verschillende meetnetten die de benodigde informatie leveren. Voor de KRW en (beleids)doelen van de waterschappen worden de waterkwaliteit en -kwantiteit gemonitord. De grondwaterkwaliteit en -kwantiteit worden gemonitord onder regie van de provincie (het Meetnet Verdroging). Daarnaast zijn er nog twee voor Natura 2000 belangrijke meetnetten over natuurkwaliteit: het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) en de monitoring in het kader van Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL)⁴⁵.

De meetnetten zijn zo vormgegeven dat deze informatie opleveren die gebruikt kan worden voor het beantwoorden van verschillende vragen. De rapportages van de verschillende overheden kunnen wat betreft het detailniveau verschillen. Zo is voor zowel de Natura 2000-rapportage voor de Europese Commissie als de PAS-rapportage voor het rijk informatie nodig over de omvang en de kwaliteit van habitattypen. Voor de rapportage aan de Europese Commissie volstaat een abstracter niveau dan voor het PAS. Figuur 11 laat de verschillende fasen van de monitoringscyclus zien. In de volgende paragraaf worden deze fasen verder toegelicht.

Figuur 11: MDIAR-keten (Bron: Europees Milieuagentschap)

8.3.1 Rapportage en beoordeling

De uit de monitoring volgende informatie wordt gebruikt bij het opstellen van het Natura 2000-beheerplan voor de daaropvolgende beheerplanperiode en voor de door het rijk aan de Europese Commissie te leveren natuurrapportage. De informatie is ook van belang voor vergunningverlening, handhaving en beheer van het Natura 2000-gebied en voor het PAS.

Voor het Natura 2000-beheerplan moeten de volgende vragen worden beantwoord:

⁴⁵ Op <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/monitoring-en-natuurkwaliteit/monitoring-en-natuurkwaliteit-downloads/> is de werkwijze natuurmonitoring beschreven.

- Hoe verhouden de oppervlakte en kwaliteit van de instandhoudingsdoelstellingen zich ten opzichte van de uitgangssituatie?
- Wat is de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen van het Natura 2000-beheerplan ten opzichte van de uitgangssituatie?

Ten behoeve van het PAS wordt per gebied jaarlijks een gebiedsrapportage opgesteld met als doel de ontwikkeling van de stikstof gevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten en de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen in beeld te brengen (zie voor volledige tekst paragraaf 8.3.5).

Naast de hierboven beschreven informatiebehoefte is er voor het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal nog de specifieke informatiebehoefte, zie hiervoor paragraaf 3.3.6 en 3.4.

Beoordeling vindt op specifieke momenten plaats. De voortgang van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt na 6 jaar beoordeeld ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan voor de volgende beheerplanperiode. Het rijk levert op basis van deze informatie elke zes jaar een rapportage aan de Europese Commissie over de ontwikkeling van de stand van soorten en de kwaliteit van habitattypen in Nederland.

Voor de beoordeling is een vergelijking nodig tussen twee (of meer) situaties. De datum van deze situaties verschilt voor de diverse rapportages. Voor de Vogel- en Habitatrichtlijnen geldt de datum van aanmelding als datum voor de uitgangssituatie. Voor het Natura 2000-beheerplan en het PAS geldt de inwerkingtredingsdatum als datum voor de uitgangssituatie.

8.3.2 Informatie

INFORMATIE

De natuurkwaliteit van een Natura 2000-gebied wordt afgemeten aan de flora en fauna en aan de omstandigheden die het mogelijk maken dat plant- en diersoorten ergens kunnen gedijen. Die omgevingsfactoren kunnen door beheerders en overheden worden beïnvloed.

De monitoring van habitattypen richt zich op oppervlakte en kwaliteit en wordt gevolgd aan de hand van (zie voor uitleg Natura 2000 Profielendocument⁴⁶):

- Vegetatietype;
- Abiotische randvoorwaarden;
- Typische soorten;
- Overige kenmerken van een goede structuur en functie

De in het aanwijzingsbesluit genoemde soorten worden gevolgd aan de hand van:

- Omvang populatie;
- Omvang, kwaliteit en draagkracht leefgebied.

8.3.3 Data

DATA

De basisgegevens uit het veld worden na validatie centraal opgeslagen en toegankelijk gemaakt. Zo zijn ze door verschillende partijen en voor verschillende doeleinden te gebruiken. De Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) wordt gebruikt voor de opslag van biotische gegevens. De uitkomsten van de kwaliteitsbeoordeling voor het Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS zullen op termijn worden opgeslagen in het InformatieModel Natuur (IMNa). Daarnaast wordt er ook gewerkt aan een landelijke database voor kaarten van de vegetatie- en habitattypen.

8.3.4 Natuurmonitoring

MONITORING

Uitvoering en verantwoordelijkheid

De provincie is verantwoordelijk voor de in dit Natura 2000-beheerplan beschreven natuurmonitoring van haar Natura 2000-gebieden. De provincie maakt met betrokken partijen afspraken over de uitvoering van de monitoring. De uitvoering van de aspecten vegetatie, typische soorten en structuur zal veelal uitgevoerd worden door de terreinbeheerders. Waterschappen voeren veelal de monitoring van de waterkwaliteit en -kwantiteit uit. De provincie bewaakt de uitvoering van de afspraken.

⁴⁶(<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/documenten/profielen/habitattypen/Leeswijzer%20N2000%20profielendoc%202014.pdf>)

Aanpak

Over de manier waarop de monitoring wordt uitgevoerd zijn landelijke afspraken gemaakt. De belangrijkste is dat de Natura 2000-monitoring integraal is opgenomen in de 'Werkwijze Natuurmonitoring en -beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS'^{xvii} (hierna: werkwijze SNL-monitoring). In deze werkwijze wordt gedetailleerd beschreven hoe de kwaliteit van natuur moet worden gemonitord. De beschreven monitoringsmethodiek is onafhankelijk van het Natura 2000-gebied: eenzelfde habitatype wordt overal op dezelfde manier gemonitord. Deze werkwijze is te vinden op het portaal Natuur en Landschap⁴⁷. Aanvullend op deze werkwijze dienen nog enkele zaken te worden meegenomen:

- Natuurmonitoring specifiek ten behoeve van het PAS:
 1. Jaarlijks veldbezoek;
 2. Gebruik en keuze procesindicatoren;
- Gebiedsspecifieke natuurmonitoring:
 1. Kamsalamander;
 2. keuze te monitoren typische soorten. De typische soorten van de habitatypen zijn te opgenomen in het profielendocument. Deze typische soorten zijn één van de parameters aan de hand waarvan de kwaliteit van de habitatypen wordt bepaald. Een groot aantal typische soorten betreft vaatplanten. Deze worden reeds in het kader van de SNL gemonitord. Voor een aantal habitatypen zijn echter ook typische soorten opgenomen uit soortgroepen die niet in het kader van de SNL worden gemonitord. Omdat het voor een onderbouwde uitspraak over de kwaliteit van een habitatype niet nodig is alle typische soorten in beeld te hebben, moet nader bekeken worden voor welke typische soorten extra monitoringsinzet nodig is;
 3. Monitoren trend en kwaliteit van alle habitatypen, o.a. op basis van de trend en voorkomen van typische soorten:
 - Van het habitatype H9120 beuken-eikenbossen met hulst, ontbreekt informatie over de trend in kwaliteit. Over de kwaliteit van het beuken-eikenbos met hulst vermeldt het definitief AWB dat de huidige kwaliteit goed is, maar deze stelling wordt niet met gegevens onderbouwd. Overigens kan een negatieve trend in oppervlak en kwaliteit dus niet worden uitgesloten. In de eerste beheerplanperiode zal er daarom onderzoek moeten worden verricht naar de trend in oppervlak en kwaliteit. Gezien de overschrijding van de KDW zijn er op korte termijn maatregelen nodig voor dit habitatype;
 - H9160A en H91E0C: De mate van verdroging is ruimtelijk gezien niet goed gekwantificeerd. Ook is niet goed bekend in hoeverre vermesting of verzuring een rol speelt of de oorzaak is van de achteruitgang van kenmerkende soorten.

Planning natuurmonitoring

De provincie heeft een 'provinciebreed' monitoringsprogramma opgesteld. De natuurmonitoringsactiviteiten kennen een cyclus van 3, 6 of 12 jaar. De planning van de SNL-monitoring is afgestemd met de terreinbeherende organisaties. In onderstaande tabel staat aangegeven in welk jaar welke soortgroepen in Landgoederen Oldenzaal worden gemonitord.

Tabel 17 Planning natuurmonitoring

Landgoederen Oldenzaal	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
vegetatie						S						X
flora						X						X
broedvogels						X						X
dagvlinders/ sprinkhanen						X						X
libellen						X						X
structuur						S						X

X: standaard-monitoring SNL/Natura 2000/PAS conform werkwijze SNL-monitoring

S: stikstofgevoelige habitatypen en stikstofgevoelige leefgebieden van soorten

⁴⁷ <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/monitoring-en-natuurkwaliteit/monitoring-natuurkwaliteit/>

8.3.5 Monitoring voor de Programmatische Aanpak Stikstof

De totale PAS-monitoring is beschreven in hoofdstuk 6 van het PAS programma. Verder is er een PAS-Monitoringsplan dat beschrijft welke informatie nodig is en wat daarvoor gemonitord wordt en zijn er standaarden voor de werkwijze van monitoring en beoordeling PAS waarin de procedures beschreven zijn voor de verzameling en interpretatie van data.

Ten behoeve van de PAS-monitoring wordt per Natura-2000 gebied jaarlijks een gebiedsrapportage opgesteld met als doel de ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten en de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen in beeld te brengen.

De gebiedsrapportage bevat:

Presentatie van stand van zaken natuurontwikkeling en uitvoering herstelmaatregelen op gebiedsniveau:

- Geactualiseerde informatie over omvang en kwaliteit van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten (eenmalig per tijdvak, zodra beschikbaar)
 - De procesindicatoren zodra relevant) en de informatie op basis van de indicatoren
 - Verslag van jaarlijks veldbezoek (ontwikkelen de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten zich volgens verwachting)
 - Verslag van voortgangsoverleg over de ontwikkeling van natuurkwaliteit en uitvoering en effecten van herstelmaatregelen tussen voortouwnemers/ bevoegd gezag en uitvoerende organisaties/terreinbeheerders.
 - Inzicht in de voortgang van de voorbereiding en uitvoering van (gewijzigde) herstelmaatregelen
 - Aanvullende monitoring en onderzoek zoals beschreven in de gebiedsanalyses (inhoudelijke resultaten uit aanvullende monitoring en onderzoek, wanneer relevant)
- Evaluatie monitoringssystematiek, ten behoeve van eventuele verbeteringen van de monitoring.
 - Samenvatting van relevante signalen over bovenstaande onderdelen.

Procesindicatoren worden gebruikt om de voortgang van het herstelproces als gevolg van het uitvoeren van een bepaalde herstelmaatregel te volgen. De procesindicatoren worden ingezet bij het uitvoeren van die herstelmaatregelen, waarbij de planning van de uitvoering van de 'meting' zodanig wordt gekozen dat zij logisch is ten opzichte van de responstijd van de herstelmaatregel. Informatie op basis van procesindicatoren wordt opgenomen in de gebiedsrapportages. Vijf jaar na inwerkingtreding van dit programma wordt de informatie op basis van de procesindicatoren benut voor de evaluatie en actualisatie van de gebiedsanalyses ten behoeve van het volgende tijdvak van dit programma. Ook wordt informatie op basis van procesindicatoren betrokken bij doorontwikkeling van de herstelstrategieën en voor onderzoek in het kader van geconstateerde kennisleemtes.

8.3.6 Overige monitoring voor het Natura 2000-beheerplan

Naast de landelijk vastgestelde monitoring, zijn er ook een aantal specifieke punten die gemonitord moeten worden, die vaak al zijn opgenomen in de landelijke monitoring, maar wel extra aandacht verdienen.

Deze worden hieronder kort genoemd:

- Monitoring van de verandering in de waterhuishouding. Door middel van monitoring kan worden bepaald of maatregelen ten aanzien van vernatting voldoende vergaand zijn om de vereiste grondwatertoestand voor realisatie van de korte en lange termijn doelstellingen te behalen:
 - In het gebied zijn nauwelijks peilbuizen aanwezig. Er is maar één peilbuislocatie ter plaatse van een kwalificerend habitatype. Hierdoor is het nauwelijks/niet kwantitatief aan te geven hoe groot het 'doelgat' is tussen de optimale grondwaterstanden voor de habitattypen en de actuele grondwaterstanden.
 - Door de zeer beperkte beschikbaarheid van peilbuisgegevens, is het ook niet mogelijk een goede ijking van een grondwatermodel uit te voeren. Daarnaast heeft het gebied een dermate complexe geohydrologische bodemopbouw (met veel lokale systemen), dat een hydrologisch computermodel onvoldoende waarheidsgetrouwe uitkomsten geeft. Uitbreiding van het hydrologische meetnet dient in een landelijk plan ingepast of uitgewerkt te worden.
 - In het gebied liggen her en der greppels, sloten en rabatten die het water versneld afvoeren en daardoor bijdragen aan verlaging van de grondwaterstand. De omvang van dit knelpunt is onbekend (K5).
 - Dit geldt ook voor het effect van buisdrainage. Nog onduidelijk waar drainage ligt en hoe groot het effect hiervan is (K2).

- Op de Tankenberg liggen twee bronnen waaruit door middel van een waterleiding water kan worden onttrokken voor veedrenking, spoelwater en beregeningswater (mondelinge mededeling Waterschap). Hierdoor wordt water aan het brongebied onttrokken. Bovendien is hier sprake van lekkage. De omvang van de wateronttrekking(en) zijn niet geheel bekend. Wel is duidelijk dat hierdoor een deel van het jaar de bron niet loopt en er sprake is van verdroging. Zeldzame planten die hier voorkomen, zoals onder andere goudveil, gaan in aantal achter uit (mededeling terreinbeheerder Natuurmonumenten).
- Ook de omvang van het knelpunt grondwaterwinningen is onbekend (waaronder de agrarische grondwaterwinningen; K2 en K3). Onduidelijk is hoeveel water onttrokken wordt en in welke mate dit een knelpunt is.
- Een ander knelpunt is het gebrek aan informatie over oppervlaktewater (beekwater) kwaliteit. Wanneer hydrologische herstelmaatregelen weer gaan leiden tot het regelmatig overstromen van vooral Vochtige alluviale bossen, is het noodzakelijk dat dit water niet voedselrijk is om vermessing van dit habitatype te voorkomen.
- Monitoren trend en kwaliteit van alle habitattypen, o.a. op basis van de trend en voorkomen van typische soorten.
 - Van het habitatype H9120 Beuken-eikenbossen met hulst, ontbreekt informatie over de trend in kwaliteit. Over de kwaliteit van het Beuken-eikenbos met hulst vermeldt het definitief AWB dat de huidige kwaliteit goed is, maar deze stelling wordt niet met gegevens onderbouwd. Overigens kan een negatieve trend in oppervlak en kwaliteit dus niet worden uitgesloten. In de eerste beheerplan periode zal er daarom onderzoek moeten worden verricht naar de trend in oppervlak en kwaliteit. Gezien de overschrijding van de KDW zijn er op korte termijn maatregelen nodig voor dit habitatype.
 - H9160A en H91E0C: De mate van verdroging is ruimtelijk gezien niet goed gekwantificeerd. Ook is niet goed bekend in hoeverre vermessing of verzuring een rol speelt of de oorzaak is van de achteruitgang van kenmerkende soorten.

8.4 **Financiering**

In deze paragraaf wordt aangegeven hoe de financiering van de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan wordt geregeld. Uitgangspunt hierbij is dat monitoring en maatregelen 'haalbaar en betaalbaar' zijn en gefinancierd worden uit bestaande budgetten.

8.4.1 **Dekking**

Provinciale staten hebben op 23 april 2014 de realisering van de ontwikkelopgave EHS/Natura 2000/PAS en het (agrarisch) natuurbeheer gewaarborgd (Statenbesluit 'Uitvoeringsreserve EHS' d.d. 23 april 2014, kenmerk PS/2014/62). Dit besluit volgt op het besluit van Provinciale Staten van 3 juli 2013 ('Samen verder aan de slag met de EHS', d.d. 3 juli 2013, kenmerk PS/2013/412) waarin uitvoeringskaders zijn vastgesteld en de 'uitvoeringsreserve EHS' is ingesteld en met provinciale middelen gevuld.

De 'uitvoeringsreserve EHS' bevat voldoende middelen voor de uitvoering van de ontwikkelopgave en het beheer. In totaal is er tot en met 2021 € 785 miljoen beschikbaar. De vanaf 2022 structureel beschikbare middelen voor natuurbeheer en uitvoeringskosten zijn bovendien voldoende om de dan te verwachten kosten te kunnen dekken. Daarmee wordt voldaan aan de belangrijke in SWB geformuleerde voorwaarde: 'opgaven en middelen in balans'.

Voor de uitvoering van de ontwikkelopgaven gelden ondermeer de volgende principes:

- De middelen van de uitvoeringsreserve EHS zijn bestemd voor het realiseren van de EHS inclusief de ontwikkelopgave Natura 2000/PAS en het (agrarisch) natuurbeheer;
- Deze door Provinciale Staten in de Omgevingsvisie gedefinieerde opgaven worden samen met de SWB-partners binnen de gestelde termijnen gerealiseerd;
- Gebiedsgewijze realisering van de EHS waar mogelijk met synergie door ontwikkelopgaven te combineren met versterking van de landbouw, de regionale economie en de wateropgave, met ruimte voor maatwerk.

De kosten van de uitvoering van dit Natura 2000-beheerplan^{xviii} maken onderdeel uit van de onder de uitvoeringsreserve EHS liggende kostenramingen. Bij deze kostenramingen is uitgegaan van de geactualiseerde Omgevingsvisie, de onderliggende PAS-gebiedsanalyses en de afspraken over middelen en grond zoals vastgelegd in het Bestuursakkoord Natuur^{xix} en het Natuurpact⁴⁸, alsmede de afspraken in de daarop gebaseerde Bestuurovereenkomst grond⁴⁹. Met het vaststellen van het Statenvoorstel is er dekking voor de kosten. Met de partners van SWB zijn procesafspraken gemaakt om tot voorbereiding en realisatie van de opgave te komen. Op 8 december 2014 hebben de SWB-partners specifieke borgingsafspraken over de programmering en uitvoering van de PAS-maatregelen gemaakt. Deze zijn in een overeenkomst vastgelegd.

8.4.2 *Schadevergoeding*

De Natuurbeschermingswet biedt iedere belanghebbende de mogelijkheid een verzoek tot schadevergoeding bij het bevoegd gezag in te dienen in het geval een aanwijzingsbesluit en/of Natura 2000-beheerplan schade veroorzaakt (art. 31 e.v. Natuurbeschermingswet). Alleen voor schade die redelijkerwijs niet ten laste van de belanghebbende hoort te komen, kan een vergoeding worden toegekend. Daarbij moet onder andere rekening worden gehouden met overige, al verleende, vergoedingen. In het algemeen gesproken komt alle schade die tot de risicosfeer van de betrokkene behoort, niet voor vergoeding in aanmerking.

⁴⁸ Natuurpact: overeenkomst tussen rijk en provincie in nauw overleg met maatschappelijke organisaties over de ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland voor de periode tot en met 2027

⁴⁹ Bestuurovereenkomst grond: overeenkomst tussen het ministerie van Economische Zaken en de Provincies d.d. 26 september 2013

9 *Vergunningverlening en handhaving*

Dit hoofdstuk gaat in op de vergunningplicht en –procedure vanuit de Natuurbeschermingswet. Bij de beschrijving en beoordeling van bestaande activiteiten (hoofdstuk 5) en de instandhoudingsmaatregelen (zie hoofdstuk 6) wordt voor wat betreft een eventuele vergunningplicht verwezen naar dit hoofdstuk. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk is beschreven hoe nu en in de toekomst invulling wordt gegeven aan de handhaving van de Natuurbeschermingswet.

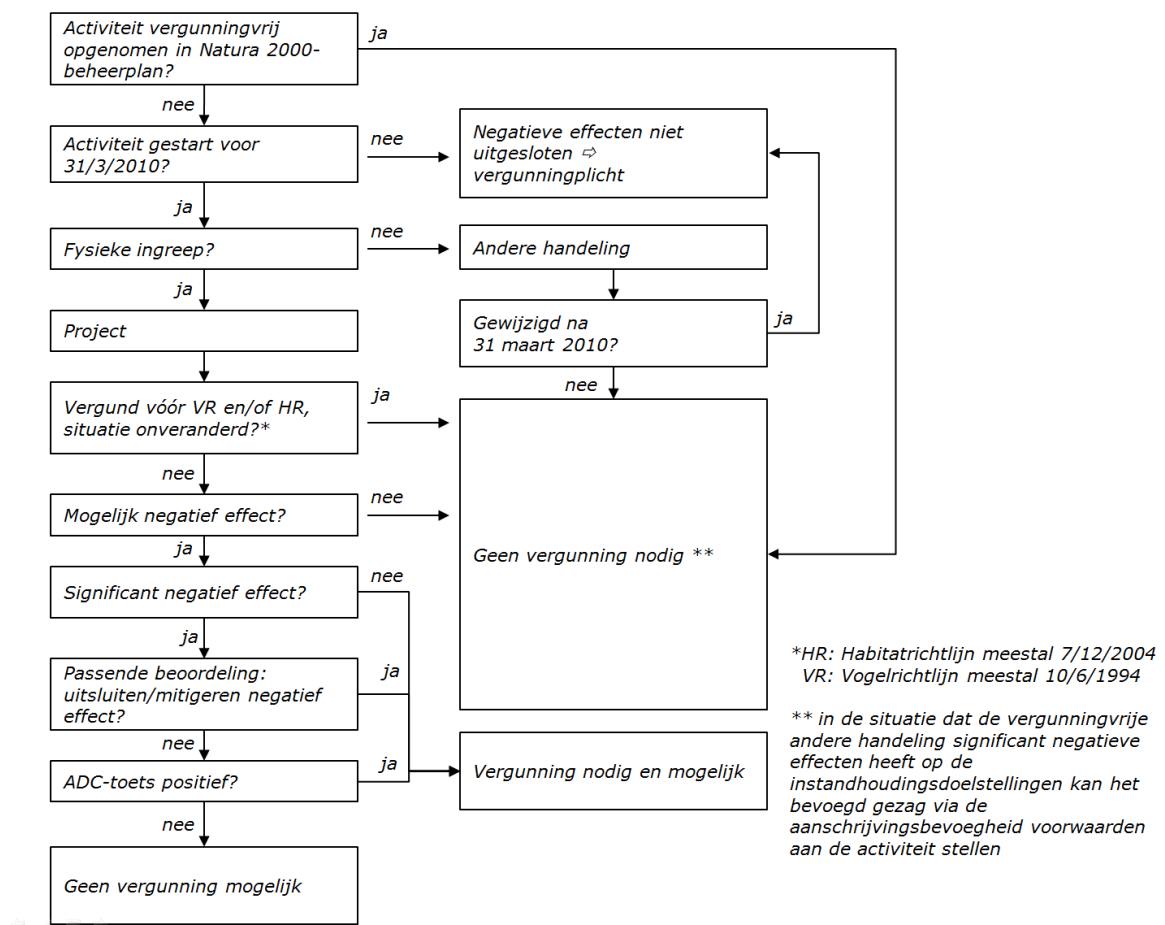
9.1 Vergunningverlening

9.1.1 Vergunningplicht

De Natuurbeschermingswet bevat regels die moeten voorkomen dat activiteiten in of buiten een Natura 2000-gebied effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet en de Natura 2000-beheerplannen vormen samen het juridisch kader voor het stellen van voorwaarden aan bestaande activiteiten en het verlenen van een Natuurbeschermingswet-vergunning.

Natura 2000-beheerplannen bevatten een beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten in en/of nabij het betreffende Natura 2000-gebied. Waar nodig zijn in het Natura 2000-beheerplan voorwaarden opgenomen voor de continuering van deze bestaande activiteiten (zie hoofdstuk 5).

Of een activiteit mag plaatsvinden, of daar voorwaarden aan verbonden zijn en of een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig is, is afhankelijk van een aantal factoren. Uit figuur 12 is af te leiden wanneer een activiteit vergunningplichtig is. Deze figuur is bepalend voor niet-stikstof gerelateerde effecten van activiteiten. Voor stikstof gerelateerde effecten van activiteiten wordt verwezen naar de website 'PAS in uitvoering' (<http://pas.bij12.nl/>).

Figuur 12 Activiteiten en vergunningplicht

Voor afwijkingen van bestaande of nieuwe, niet in het Natura 2000-beheerplan beschreven activiteiten in en rondom een Natura 2000-gebied, moet het effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied worden bepaald. De initiatiefnemer van de activiteit is verantwoordelijk voor een gemotiveerde beoordeling van de activiteit, rekening houdend met mogelijke cumulatieve effecten. De effectenindicator van het rijk⁵⁰ (zie ook paragraaf 5.3.2) kan daarbij helpen voor niet-stikstof gerelateerde effecten van activiteiten. De effectenindicator geeft aan welke verstoringsfactoren in het betreffende Natura 2000-gebied tot negatieve effecten kunnen leiden. Via het rekeninstrument van het PAS (AERIUS) kunnen de stikstof gerelateerde effecten van activiteiten bepaald worden.

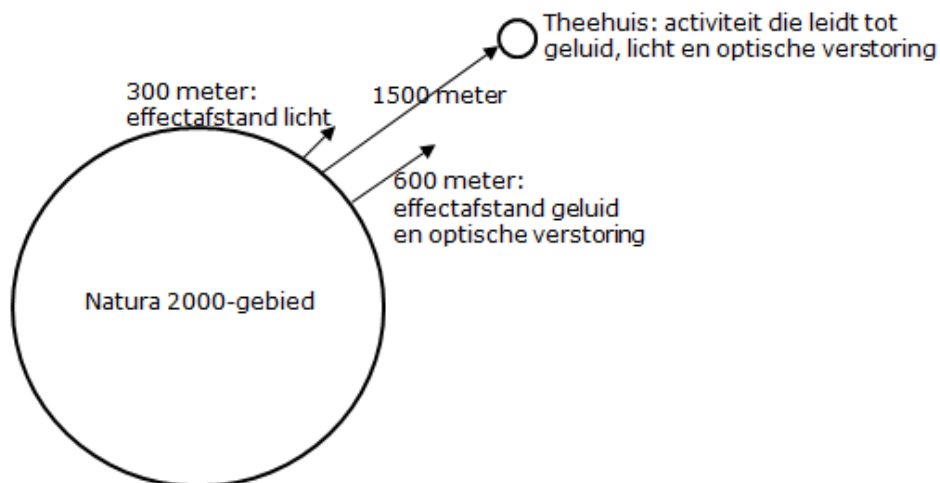
Bij de beoordeling van het niet-stikstof gerelateerde deel kan ook gebruik worden gemaakt van de in hoofdstuk 5 gehanteerde methodiek voor het beoordelen van bestaande activiteiten en de daarbij gehanteerde effectafstanden. Deze methodiek is gebaseerd op de meest actuele kennis van mogelijke verstoringsfactoren voor habitattypen en -soorten en de bijbehorende effectafstanden⁵¹. Deze werkt als volgt:

- Stap 1 Beschrijving van de activiteit
Beschrijf de activiteit en benoem de daaruit voortkomende mogelijke verstoringsfactoren.
- Stap 2 Beoordeling van de activiteit
Bepaal of de benoemde mogelijke verstoringsfactoren effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen (via de effectenindicator voor dit Natura 2000-gebied, paragraaf 5.3.2). Bepaal de afstand van de activiteit tot het Natura 2000-gebied. Bepaal per verstoringsfactor of de bijbehorende effectafstand groter of kleiner is dan de afstand van de activiteit tot het Natura 2000-gebied.

⁵⁰ De effectenindicator is een instrument van het rijk waarmee mogelijke schadelijke effecten ten gevolge van de activiteit en plannen kunnen worden verkend (zie <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>)

⁵¹ Voor een nadere toelichting zie de Centrale beoordeling

Als alle effectafstanden van de bij de activiteit behorende mogelijke verstoringsfactoren kleiner zijn dan de afstand van de activiteit tot het Natura 2000-gebied kunnen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen naar alle waarschijnlijkheid worden uitgesloten (zie voor een voorbeeld figuur 13). Voor meer duidelijkheid is aan te bevelen dat de initiatiefnemer met het bevoegd gezag in overleg treedt.

Figuur 13 Voorbeeld activiteit en effectafstanden

Wanneer uit de beoordeling volgt dat de activiteit mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen heeft (de activiteit bevindt zich binnen de voor de activiteit geldende relevante effectafstanden) moet de initiatiefnemer een habitattoets opstellen. Wanneer uit de habitattoets blijkt dat negatieve effecten kunnen worden uitgesloten is het niet nodig de vergunningprocedure te doorlopen. Het is aan te bevelen deze bevindingen in een overleg tussen initiatiefnemer en het bevoegd gezag door het bevoegd gezag te laten bevestigen.

Indien negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten is de activiteit vergunningplichtig. Als sprake is van significant negatieve effecten, dan is een passende beoordeling nodig. In de passende beoordeling worden de effecten van de activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen bepaald. Daarbij worden alle aspecten van de activiteit, ook in combinatie met andere activiteiten of plannen, geïnventariseerd en getoetst en worden waar nodig en mogelijk mitigerende maatregelen benoemd. Het bevoegd gezag bepaalt op basis van de resultaten van de passende beoordeling of de betreffende activiteit kan plaatsvinden en onder welke voorwaarden en legt dit vast in een Natuurbeschermingswet-vergunning.

Een Natuurbeschermingswet-vergunning kan worden verleend als één van onderstaande situaties van toepassing is:

1. er zijn wel effecten, maar deze staan het behoud en de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg. In deze situatie hoeft geen volledige passende beoordeling te worden opgesteld maar kan worden volstaan met een toets waarin de effecten worden beschreven en maatregelen worden meegewogen die de effecten verminderen of teniet doen.
2. de effecten kunnen de instandhoudingsdoelstellingen significant negatief beïnvloeden:
 - a. in de passende beoordeling zijn verzachtende maatregelen beschreven, die de effecten verminderen of voorkomen, of
 - b. uit de passende beoordeling blijkt dat er andere alternatieven zijn om het project te realiseren met geen of minder ernstige effecten, de passende beoordeling bevat een uitgewerkt en passend beoordeeld alternatief (n.b. de vergunning wordt in deze situatie verleend voor het alternatief), of
 - c. uit de passende beoordeling blijkt dat er geen andere alternatieven zijn en dat er dwingende redenen van groot openbaar belang met de activiteit gemoeid zijn. Dit laatste geldt niet voor prioritaire habitatsoorten of prioritaire habitattypen. Daarvoor kan in deze situatie alleen een Natuurbeschermingswet-vergunning worden verleend als de activiteit noodzakelijk is in

verband met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of om wezenlijk gunstige effecten voor het milieu te bereiken.

Als er sprake is van een situatie onder 2c. kan de Natuurbeschermingswet-vergunning alleen worden verleend als er tevens compenserende maatregelen zijn uitgewerkt om de instandhoudingsdoelstellingen elders⁵², in of grenzend aan het Natura 2000-gebied te herstellen.

9.1.2 Vergunningprocedure

Activiteiten (zie ook hoofdstuk 5) die negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied zijn vergunningplichtig. Deze vergunning wordt op basis van de Natuurbeschermingswet verleend. Daarnaast kan een omgevingsvergunning op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht worden verleend met een verklaring van geen bedenkingen voor het onderdeel Natuurbeschermingswet.

De initiatiefnemer vraagt de vergunning aan bij het bevoegd gezag en levert de daarvoor benodigde informatie aan inclusief (en voor zover nodig) een passende beoordeling waaruit de mogelijke effecten van de voorgenenomen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied blijken.

Het bevoegd gezag toetst of de activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen en de instandhoudingsmaatregelen (zie hoofdstuk 6) niet belemmert.

Als de bij de vergunningaanvraag aangeleverde informatie niet volledig is, vraagt het bevoegd gezag de initiatiefnemer de vergunningaanvraag voor een bepaalde datum aan te vullen. De vergunningprocedure stopt tot het moment dat de gevraagde aanvullende informatie binnen is of tot de datum die in het verzoek is aangegeven. Als de aanvullende informatie niet of niet volledig wordt geleverd stopt het bevoegd gezag de behandeling van de vergunningaanvraag. De initiatiefnemer kan desgewenst een nieuwe vergunningaanvraag indienen.

Voor de behandeling van de vergunningaanvraag geldt een wettelijke termijn van dertien weken exclusief de weken die nodig zijn voor de aanvulling van de vergunningaanvraag. Het bevoegd gezag kan de behandeltermijn eenmalig met dertien weken verlengen.

Op 8 december 2015 hebben gedeputeerde staten beslist dat vergunningaanvragen worden behandeld volgens de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure (verder UOV). Om aanvragen correct volgens deze procedure af te handelen is dertien weken te kort. Daarom wordt standaard de behandeltermijn verlengd met de termijn die in de geldende wet is opgenomen. De Natuurbeschermingswet 1998 kent een extra termijn van dertien weken. De Wet natuurbescherming kent waarschijnlijk een extra termijn van zeven weken.

De UOV betekent dat er eerst een ontwerp-besluit op de aanvraag wordt opgesteld en ter inzage wordt gelegd. Belanghebbenden kunnen op dit ontwerpbesluit gedurende zes weken zienswijzen indienen. Na de zienswijzentermijn wordt een definitief besluit op de aanvraag genomen. Hierbij wordt ook ingegaan op de eventueel ingediende zienswijzen. Het definitieve besluit ligt eveneens zes weken ter inzage. Binnen deze tijd kan tegen het definitief besluit beroep worden ingediend bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Beroep is alleen mogelijk voor belanghebbenden die zienswijzen hebben ingediend. In uitzonderingsgevallen is voor belanghebbenden beroep toch mogelijk als hen redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijzen te hebben ingediend. Op de website van de provincie Overijssel is meer informatie te vinden over de procedures.

⁵² Guideline Europese Commissie mbt artikel 6 van de Habitatrichtlijn: compenserende maatregelen mogen ook in andere Natura 2000-gebieden plaatsvinden; mits het gebied waar de compensatie plaatsvindt de vereiste functies kan vervullen en voldoet aan de voor het oorspronkelijke gebied gehanteerde selectiecriteria.

9.2 *Toezicht en handhaving*

De Natuurbeschermingswet biedt het kader voor toezicht en handhaving in relatie tot de Natura 2000-beheerplannen (gebiedscontrole, naleving vergunningen etc.). Adequaat toezicht en handhaving zijn nodig voor een goede naleving en dus voor een goede uitvoering van de Natuurbeschermingswet. Toezicht en handhaving zien toe op de controle op de naleving van vergunningen en op het opsporen van en optreden (in het veld) tegen overtredingen van een aantal artikelen van de Natuurbeschermingswet.

De Natuurbeschermingswet biedt het bevoegd gezag ook de mogelijkheid maatregelen te nemen ter voorkoming van schade aan natuurwaarden in een Natura 2000-gebied. Zo kan het bevoegd gezag verleende vergunningen intrekken of wijzigen als de situatie daartoe noopt. Het bevoegd gezag kan als dat nodig is ook besluiten de toegang tot een beschermd gebied te beperken.

Op basis van de landelijk ontwikkelde en vastgestelde 'Handreiking handhavingsplan Natura 2000' (IPO, 2013) worden toezicht en handhaving nader uitgewerkt in toezichts- en handhavingsplannen voor de Natura 2000-beheerplannen en handhavingsuitvoeringsprogramma's. Bij het opstellen van het handhavingsplan wordt samengewerkt met de partijen die een taak hebben op dit gebied (zoals de terreinbeherende organisaties).

10 Referenties

Referenties algemeen

- ⁱ Natura 2000 Doelendocument, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2006.
- ⁱⁱ Provincie Overijssel, Werkdocument Natura 2000 Landgoederen Oldenzaal, documentnummer 110302.001565/GF, 31 juli 2009.
- ⁱⁱⁱ Centrale beoordeling van bestaande handelingen in en rond Natura 2000-gebieden in Overijssel, ARCADIS, 2012, Onderbouwing effectafstanden bestaande handelingen Natura 2000-gebieden in Overijssel, ARCADIS, 2011 en daarin opgenomen referenties.
- ^{iv} ARCADIS (2011) Onderbouwing effectafstanden bestaande handelingen rond Natura 2000-gebieden in Overijssel, ARCADIS-rapport 075516336, september 2011
- ^v Ministerie van Economische zaken (2014) www.synbiosys.alterra.nl/natura2000 - effectenindicator
- ^{vi} Reijnen, R., Foppen, R. en G. Veenbaas. 1997. Disturbance by traffic of breeding birds: evaluation of the effect and considerations in planning and managing road corridors. *Biodiversity and Conservation*. 6:567-581.
- ^{vii} Provincie Overijssel (2009) Werkdocument Natura 2000 Landgoederen Oldenzaal - concept. Arcadis rapport 110302.001565/GF (31 juli 2009)
- ^{viii} Lensink, R. Aarts, B. G. W. Anema, L. S. 2011. Bestaand gebruik kleine luchtvaart en beheerplannen Natura 2000. Rapport bureau Waardenburg.
- ^{ix} Vijver, M. G. Tamis, W. L. M. 2013. Bestrijden van de Trosbosbes in de Peel. Overzicht van de mogelijkheden voor het inzetten van het chemische bestrijdingsmiddel glyfosaat en biologische bestrijding. Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden. Notitienummer 187. 20pp..
- ^x RVO. 2014. Soortenstandaard Kamsalamander *Triturus cristatus*. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Versie 1.1. 58pp.
- ^{xi} Brenninkmeijer, A. van der Heide, Y. Oord, J. G. 2008. Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000-gebieden. Altenburg en Wymenga ecologisch onderzoek. Rapport 1036. In opdracht van Provincie Gelderland. 89pp.
- ^{xii} Royal Haskoning, 2011. Bijvangst muskusrattenbestrijding, trends oorzaken en maatregelen.
- ^{xiii} Turlings et al., Maatregelen voor Natura 2000 soorten in Overijssel en in de Wieden en Weerribben in het bijzonder. Witteveen en Bos (projectcode ZL384-233), 2012
- ^{xiv} Sociaaleconomisch perspectief van de PAS; Sociaaleconomische effecten van de Programmatische Aanpak Stikstof, LEI, juni 2013
- ^{xv} Sociaaleconomisch perspectief van de PAS; Provinciale, regionale en plaatselijke effecten voor Overijssel, LEI, juni 2013
- ^{xvi} Uitvoeringsagenda Samen Werkt Beter, november 2013
- ^{xvii} Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS, IPO, 5 maart 2014
- ^{xviii} PAS-maatregelen, niet-PAS maatregelen en onderzoeksmaatregelen (conform 'Maatregelen voor Natura 2000 soorten in Overijssel en in De Wieden en Weerribben in het bijzonder', augustus 2012)
- ^{xix} Bestuursakkoord Natuur: het geheel aan afspraken tussen rijk en provincies over de decentralisatie van het natuurbeleid, te weten het onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur d.d. 20 september 2011, aanvullende afspraken d.d. 7 december 2011 en de uitvoeringsafspraken d.d. 8 februari 2012

Referenties PAS-gebiedsanalyse Landgoederen Oldenzaal

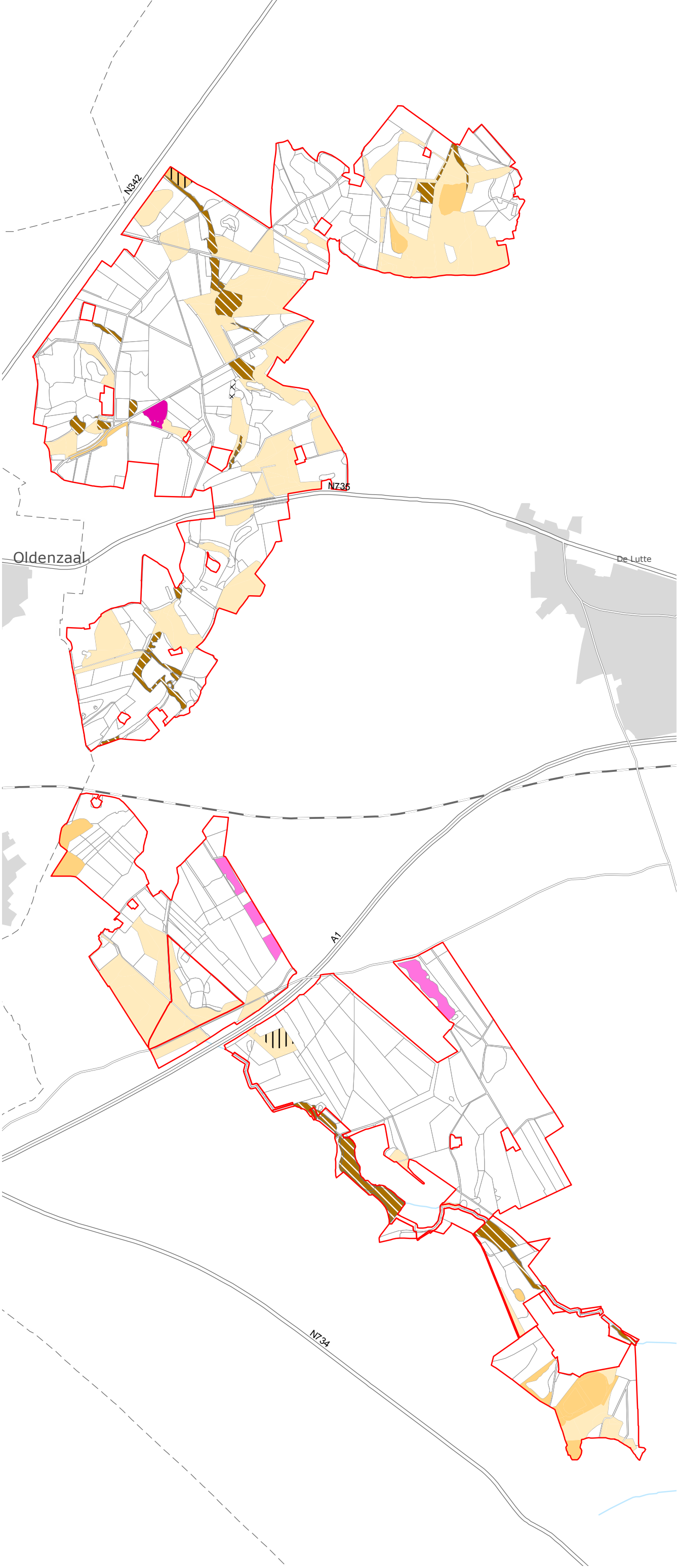
- Arcadis, 2009. Werkdocument NATURA 2000 Landgoederen Oldenzaal.
- Atlas van Overijssel. November 2011. Provincie Overijssel.
<http://gisopenbaar.overijssel.nl/website/atlasoverijssel/atlasoverijssel.html>
- Aggenbach, C.J.S., D. Groenendijk, R.H. Kemmers, H.H. van Kleef, A.J.P. Smolders, W.C.E. P. Verberk, P.F.M. Verdonschot, 2009. Preadvies beekdallandschappen; Knelpunten, kennislacunes en kennisvragen voor natuurherstel in beekdalen. Rapport Ministerie LNV, Directie Kennis.
- Bal, D., & J. Janssen, 2013. Bevindingen Habitatkaart Landgoederen Oldenzaal (50), versie 4 – Overijssel. Notitie 11 september 2013.
- Bijlsma, R.J., J. Sevink & R.W. de Waal, 2012. Herstelstrategie droog zandlandschap. Versie november 2012.
- Grootjans A.P., F.H. Everts, A.T.W. Eysink, A.J.M. Jansen, A.J.P. Smolders & E. Takman, 2012. Herstelstrategie beekdallandschap. Versie november 2012.

-
- A.T.W. Eysink, M.A.P. Horsthuis, R.J.J. van Dongen & J.H.J. Thielemans, 2012. Terug naar de bron – Evaluatie van herstelprojecten. Unie van Bosgroepen, Ede.
 - Hommel, P.W.F.M., J. den Ouden, H.P.J. Huiskes, W.A. Ozinga & N.A.C. Smits, 2012a. Herstelstrategie H9120: Beuken-eikenbossen met hulst. Versie november 2012.
 - Hommel, P.W.F.M., H.P.J. Huiskes, J. den Ouden, H. Siebel, N.A.C. Smits & H.F. van Dobben, 2012b. Herstelstrategie H9160A: Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden). Versie november 2012. Jalink, M.H. J. Grijpstra, & A.C. Zuidhoff, 2003. Hydro-ecologische systeemtypen met schraallanden in Pleistoceen Nederland. Rapport EC-LNV nr 2003/2250, 75pp.
 - Kiwa WR, ECG-consult & Unie van Bosgroepen (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000-gebied 50 Landgoederen Oldenzaal, Nieuwegein/Groningen.
 - Ministerie van EZ, 2013. Definitief aanwijzingsbesluit, Programmadirectie Natura 2000.
 - Ministerie van EZ, 2011. 99% versie aanwijzingsbesluit, Programmadirectie Natura 2000.
 - Ministerie van EZ, 2011. Juridisch houdbare ecologische toets van het maatregelenpakket per Natura2000-gebied. Programmadirectie Natura 2000, versie 29 april 2011.
 - Ministerie van EZ, 2012. Herstelstrategieën voor de habitattypen (versies november 2012).
 - Ministerie van LNV, 2007: Ontwerp aanwijzingsbesluit Natura 2000 gebied Landgoederen Oldenzaal.
 - Ministerie van LNV, 2008: Profielendocument habitattypen.
 - Natuurmonumenten, J. Braad & P. Dirks (2008): Alluviale bossen in Landgoederen Oldenzaal.
 - Provincie Overijssel, 2007. Hydrologisch onderzoek herbegrenzing Ecologische Hoofdstructuur. Twente. Intern document november 2007. Provincie Overijssel, Zwolle
 - Runhaar, J., M.H. Jalink, H. Hunneman, J.P.M. Witte, & S.M. Hennekens, 2009. Ecologische vereisten habitattypen. KWR en Alterra, i.o.v. Ministerie van LNV, directie Kennis. Rapportnummer KWR 09.018.
 - Smolders A.J.P., L.P.M. Lamers, E.C.H.E.T. Lucassen, G. van der Velde & J.G.M. Roelofs, 2006. Internal eutrophication: 'How it works and what to do about it', a review. *Chemistry and Ecology* 22: 93-111.
 - Smolders, A.J.P., E.C.H.E.T. Lucassen, R. Bobbink, J.G.M. Roelofs & L.P.M. Lamers, 2010. How nitrate leaching from agricultural lands provokes phosphate eutrophication in groundwater fed wetlands: the sulphur bridge. *Biogeochemistry* 98: 1-7.
 - Van Dobben, H., R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Alterra rapport 2397, Alterra, Wageningen UR.
 - Van Mullekom M. Smolders A.J.P. Brouwer E. Geraedts W. & Roelofs J.G.M. 2009. Herstel van schraalgraslanden in het Hierdense beekdal. Vakblad voor Natuur, Bos en Landschap 6 (8): 2-7.
 - Waterschap Regge en Dinkel, 2011. GGOR-Landgoederen Oldenzaal, Achtergronddocument N2000 gebied.

Bijlage 1 Habitattypenkaart

Bijlage 2 PAS beheermaatregelen kaart

Bijlage 3 PAS inrichtingsmaatregelenkaart

Natura2000 Habitatkarteringen

Landgoederen Oldenzaal

aanduidingen

Natura-2000 begrenzing

Habitattypen

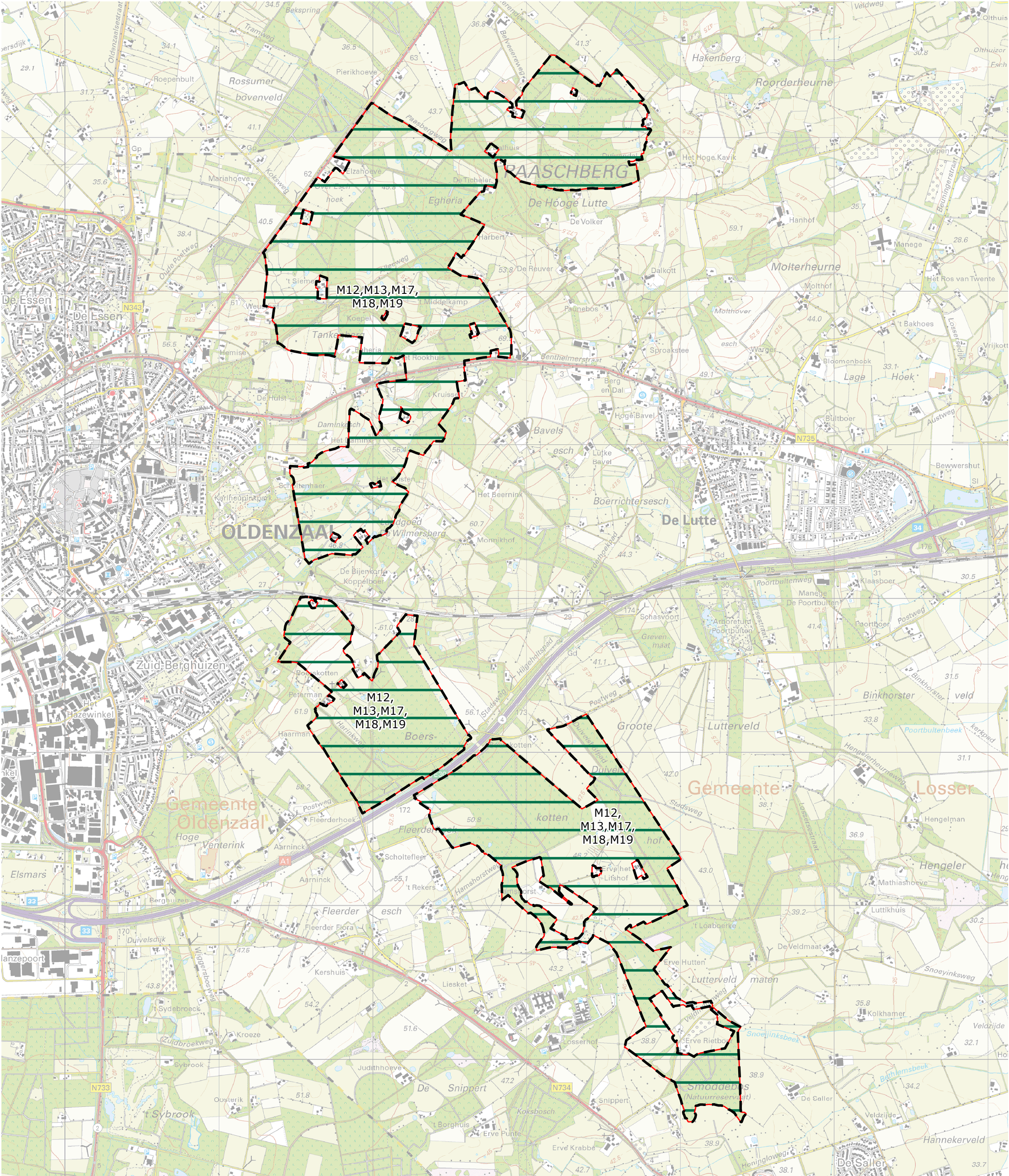
- H0000, geen habitatype
- H4010A, Vochtige heiden (hogere zandgronden)
- H4030, Droge heiden
- H9120, Beuken-eikenbossen met hulst
- H9160A, Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)
- H91E0C, Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)
- H9999, onbekend (eventueel zoekgebied)

Zoekgebieden

- ZGH9120, Zoekgebied beuken- eikenbossen met hulst
- ZGH9160A, Zoekgebied eiken- haagbeukenbossen (hogere zandgronden)

Beleidsinformatie, juli 2015 nr. 150215-50

0 250 500 750 1.000 Meters

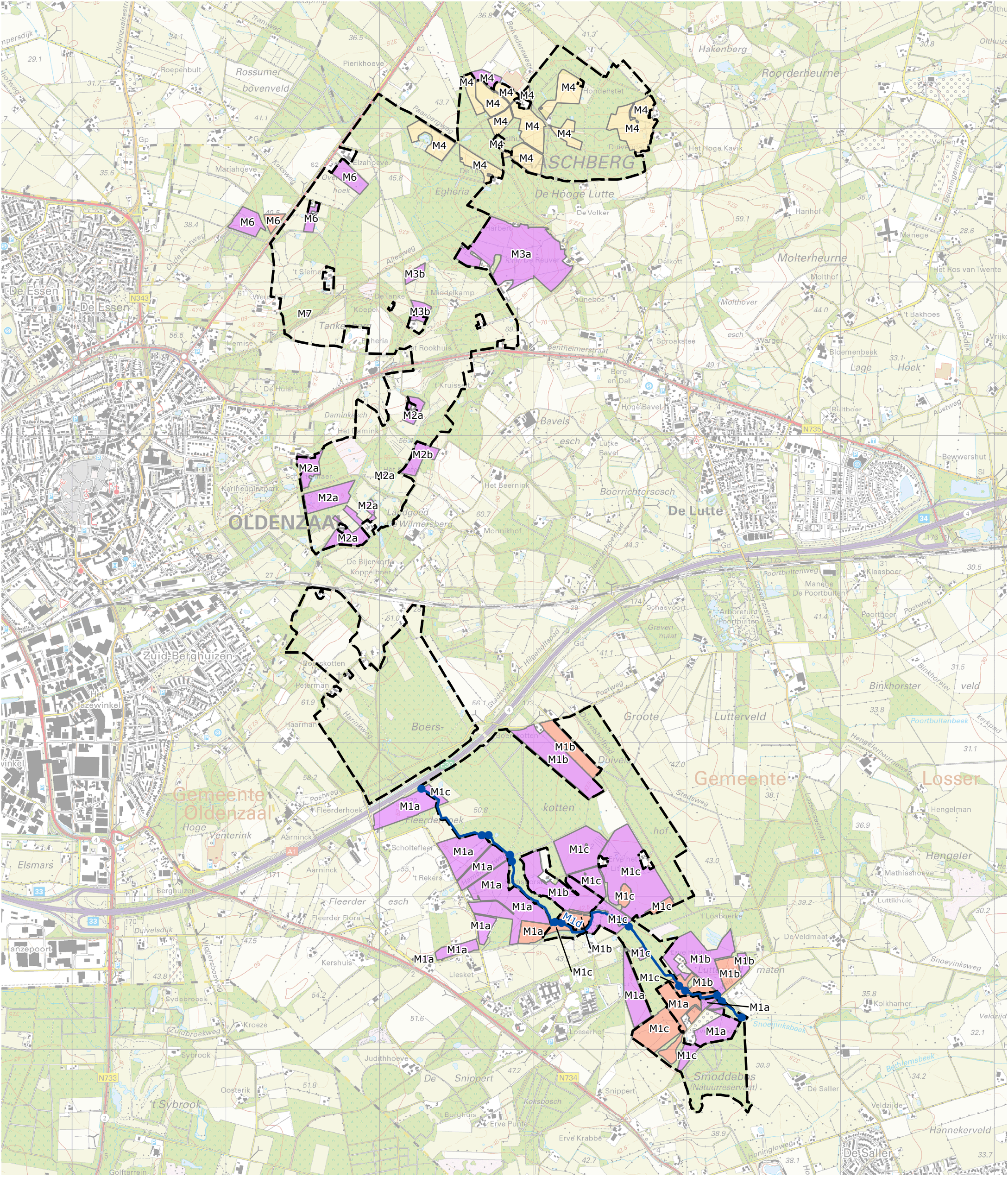

Beheermaatregelenkaart PAS Overijssel

Landgoederen Oldenzaal

Deze kaart hoort bij de Gebiedsanalyse PAS, zie tabellen h4. Inrichtingsmaatregelen zijn in een aparte kaart opgenomen. Maatregelen die een onderzoeksopgave betreffen zijn niet op kaart weergegeven.

 Natura2000 begrenzing
 beheermaatregel (zie maatregelnummers op kaart)

Inrichtingsmaatregelenkaart PAS Overijssel

Landgoederen Oldenzaal

Deze kaart hoort bij de Gebiedsanalyse PAS, zie tabellen h4. Beheermaatregelen zijn in een aparte kaart opgenomen. Maatregelen die een onderzoekopgave betreffen zijn niet op kaart weergegeven.

Vererving van gronden gebeurt op basis van een door Gedeputeerde Staten vastgesteld verwervingsplan voor dit Natura 2000 gebied.

Natura2000 begrenzing

Maatregel

verwerven/inrichten

inrichten

natschade

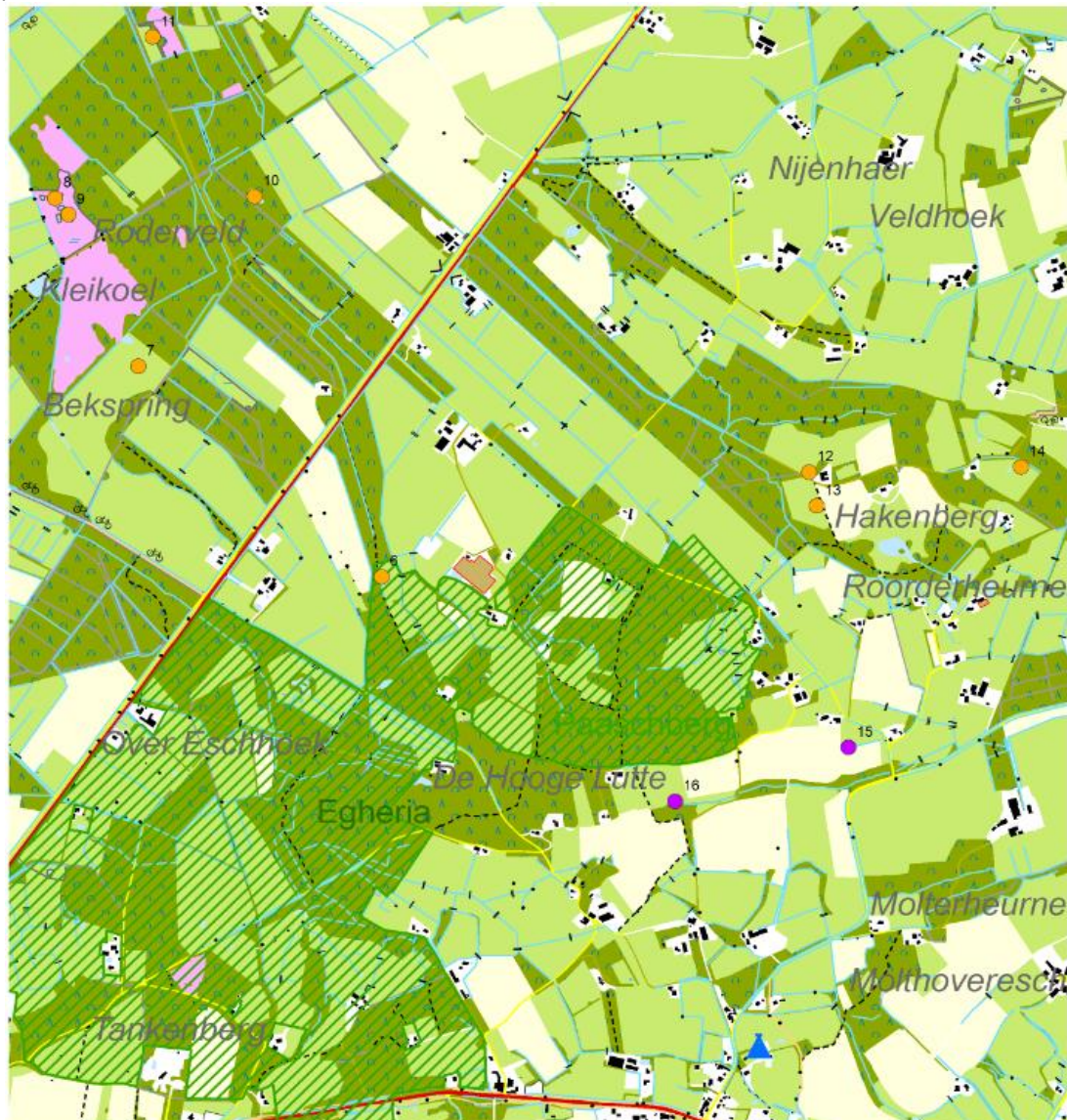
waterloop

Lange termijn

Korte termijn

Bijlage 4 Essentieel leefgebied kamsalamander buiten Landgoederen Oldenzaal

Op onderstaande afbeeldingen (noordzijde en zuidzijde van het Natura 2000-gebied) zijn alle poelen gelegen buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied ingetekend die van belang zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van de kamsalamander. Om tot deze kaarten te komen is informatie met betrekking tot deze poelen uit het werkdokument **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.** verfijnd met behulp van data uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF-database). Poelen "binnen natuur" zijn poelen op een perceel binnen de EHS.

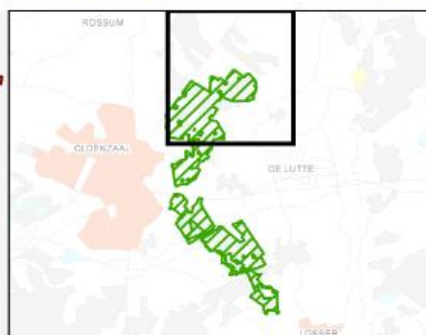

Poelen van belang voor instandhoudingsdoelstellingen kamsalamander

Landgoederen Oldenzaal - noord

aanduidingen

- Poel buiten natuur (agrarisch)
- Poel binnen natuur
- Natura 2000 gebied

Beleidsinformatie december 2014 - tek.nr.140322_3

0 1000 meters

provincie Overijssel

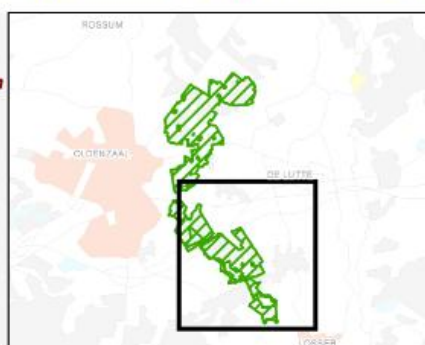

**Poelen van belang voor
instandhoudingsdoelstellingen
kamsalamander**

Landgoederen Oldenzaal - zuid

aanduidingen

- Poel buiten natuur (agrarisch)
- Poel binnen natuur
- Natura 2000 gebied

Beleidsinformatie december 2014 tok.nr.140322_4

0 1000 meters

provincie **Overijssel**

Overzicht van de kadastrale percelen met kamsalamander poelen:

nr	Locatietype	Natura 2000-gebied	kadastraal perceel
6	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - noord	LSR00D 2268
7	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - noord	WSL02E 921
8	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - noord	WSL02E 1106
9	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - noord	WSL02E 1106
10	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - noord	WSL02E 752
11	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - noord	WSL02E 750
12	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - noord	LSR00D 2884
13	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - noord	LSR00D 3791
14	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - noord	LSR00D 3517
15	Agrarisch	Landgoederen Oldenzaal - noord	LSR00D 3306
16	Agrarisch	Landgoederen Oldenzaal - noord	LSR00D 4742
17	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00G 2419
18	Agrarisch	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00G 2691
19	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00G 954
20	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00G 2577
21	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00G 2674
22	Agrarisch	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00H 2116
23	Agrarisch	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00H 8678
24	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00H 9118
25	Agrarisch	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00H 9128
26	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00H 1211
27	Natuur	Landgoederen Oldenzaal - zuid	LSR00H 8951

Bijlage 5 invloedsafstand perceelontwatering

Provincie Overijssel, december 2014

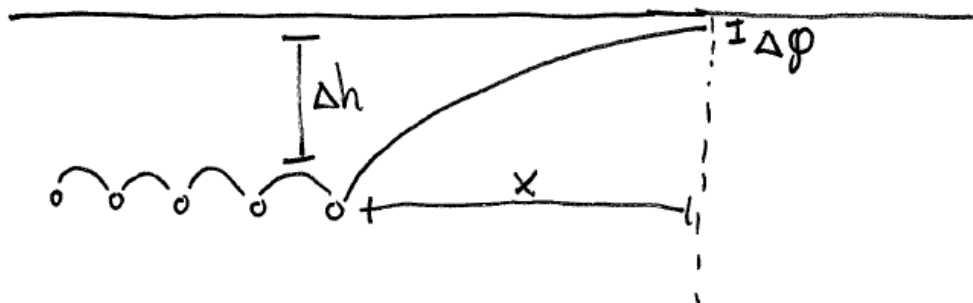
1. Beheerplannen Natura2000

Het aanleggen van perceelontwatering (buisdrainage of greppels) kan leiden tot daling van de grondwaterstand in een nabijgelegen Natura 2000-gebied en daarmee tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen. Aanleg van perceelontwatering wordt daarom beoordeeld als activiteit in de beheerplannen.

In deze notitie wordt onderbouwd vanaf welke afstand een significante verlaging van de grondwaterstand door perceelontwatering kan worden uitgesloten. Aanleg van perceelontwatering buiten deze afstand kan op basis daarvan worden vrijgesteld van vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet.

2. Conceptueel model

De invloedsafstand van een gedraineerd gebied kan analytisch worden berekend (Schunselaar et al. 2013). De berekening gaat uit van een gedraineerd gebied dat zich op een afstand x van een nat natuurgebied bevindt. Op de grens met het natuurgebied is de verlaging van de grondwaterstand ($\Delta\phi$) als gevolg van drainage maximaal 5 cm (figuur 5.1). Dit is een algemeen geaccepteerde grenswaarde voor het beoordelen van effecten van een verandering van de grondwaterstand (ACSG, 2014).

Figuur 5.1. Schematische voorstelling van het effect van perceelontwatering in een conceptueel model

In het gedraineerde gebied is voor aanleg van nieuwe perceelontwatering al reguliere landbouwkundige ontwatering aanwezig, maar door bijvoorbeeld een lage maaiveldhoogte ligt de grondwaterstand in de winter en het voorjaar te dicht onder maaiveld voor een optimale draagkracht.

Aanleg van perceelsdrainage heeft twee gevolgen: de drainageweerstand in het gedraineerde gebied wordt verlaagd van enkele honderden dagen naar enkele tientallen dagen en de grondwaterstand in het perceel wordt verlaagd tot een niveau dat in de winter en het voorjaar iets boven het niveau van de drains ligt. Dit leidt tot een verandering Δh van de grondwaterstand in het gedraineerde gebied als gevolg van de aanleg van perceelontwatering.

3. Berekening

De afstand x waar een maximaal toelaatbare verlaging van de grondwaterstand $\Delta\phi$ optreedt is analoog aan de werkwijze van Van der Gaast & Massop (2003) te berekenen met de volgende formule¹ (Wesseling, 1973):

$$x = -\lambda \ln()$$

Hierin is x de afstand tot het gedraineerde gebied, $\Delta\phi$ de verlaging van de grondwaterstand op de grens van het natuurgebied en Δh de verlaging van de grondwaterstand in het gedraineerde gebied. De parameter λ is de spreidingslengte van het freatisch grondwater in het tussenliggende landbouwgebied met reguliere ontwatering.

Op basis van de gekozen technische uitgangspunten (zie tekstkader) geldt $\Delta\phi=5$ cm en $\Delta h=50$ cm. De formule is daarmee te vereenvoudigen tot:

$$x = -2,3 \lambda$$

¹ Deze formule staat bekend als de formule van Mazure en geeft de verlaging van de grondwaterstand in een gebied met watervoerende sloten vanaf een gebied met een gegeven grondwaterstand. De formule is hier zo geschreven dat de invloedsafstand x direct is te berekenen.

Technische uitgangspunten

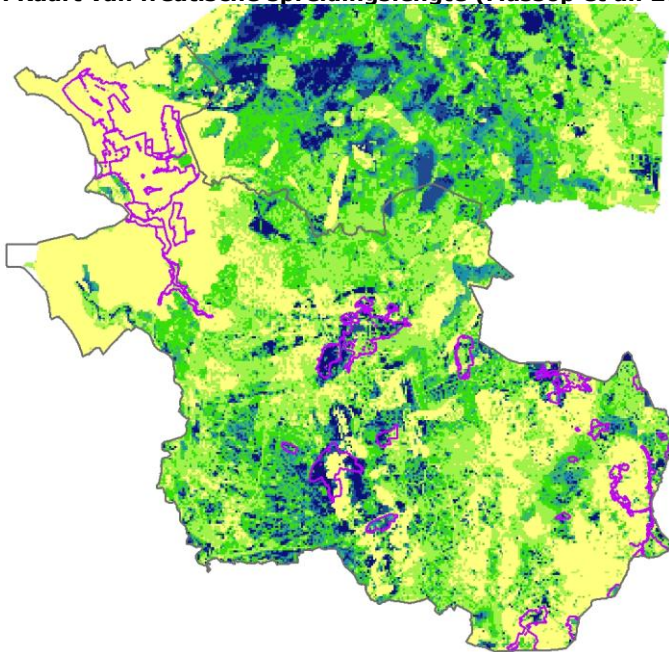
Voor de berekening gelden de volgende technische uitgangspunten:

1. Het effect van perceelsdrainage werkt over een langere periode en mag daarom stationair worden berekend (Schunselaar et al. 2013)
 2. Perceelsdrainage voert alleen water af in de winter en het voorjaar, in de zomer is de grondwaterstand weggezakt en voert de perceelsdrainage geen water af (Schunselaar et al. 2013).
 3. Aangenomen wordt dat de verlaging Δh van de grondwaterstand in gedraineerde percelen in de winter en het voorjaar maximaal 50 cm bedraagt. Deze veronderstelling wordt nader onderbouwd in de bijlage.
 4. Een verlaging $\Delta \phi$ van de freatische grondwaterstand van 5 cm of meer wordt beoordeeld als een verlaging waarbij significant negatieve effecten op natte natuur niet meer zijn uit te sluiten. De grondwaterverlaging op de grens met het Natura2000 gebied mag daarom niet meer zijn dan $\Delta \phi = 5$ cm. Dit is het gebruikelijke criterium voor het beoordelen van effecten van grondwaterstandsverandering (ACSG, 2014).
-

Freatische spreidingslengte

Voor de berekening is spreidingslengte λ bepaald uit de kaart van de freatische spreidingslengte van Alterra (Massop et al. 2012). Per Natura2000-gebied is de mediaan bepaald van alle voorkomende freatische spreidingslengtes per gridcel van 250 bij 250 meter in het landbouwgebied in een kilometer rondom het Natura2000-gebied².

Figuur 5.1. Kaart van freatische spreidingslengte (Massop et al. 2012))

4. Te hanteren invloedsafstanden

Op basis van de beschreven werkwijze worden invloedsafstanden berekend zoals weergegeven in onderstaande tabel.

² De mediaan geldt als een schatter die weinig gevoelig is voor uitschieters (extreem hoge of extreem lage waarden, in dit geval van de spreidingslengte). In dit geval blijkt de mediaan van de spreidingslengte lager te zijn dan het gemiddelde. Dat is te verklaren door het veelvuldig voorkomen van hoger gelegen gronden met een hoge spreidingslengte. Omdat deze gronden veelal niet drainagebehoefstig zijn is het onwenselijk als deze zwaar meetellen in het bepalen van de spreidingslengte rondom een Natura2000-gebied.

Tabel 5.1. Spreidingslengte, berekende invloedsafstand en relatieve kwelflux vanuit het gebied buiten de te hanteren invloedsafstand voor Natura2000 gebieden in Overijssel

Gebied	Lambda	Berekende afstand	Te hanteren afstand
Aamsveen	59	136	200
Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	318	731	700
Bergvennen & Brecklenkampse veld	347	798	800
Boetelerveld	688	1582	1500
De Borkeld	322	741	700
Buurserzand & Haaksbergerveen	149	343	350
De Wieden	20	46	
Dinkelland	217	499	500
Engbertsdijksvenen	442	1017	1000
Landgoederen Oldenzaal	55	127	200
Lemselermaten	468	1076	1000
Lonnekermeer	386	888	900
Oldematen en Veerslootlanden	17	39	
Sallandse heuvelrug ³	535	1231	1200
Springendal & Dal van de Mosbeek	416	957	900
Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht	33	76	
Vecht & Beneden-Regge	301	692	700
Weerribben	21	48	
Wierdense veld	505	1162	1100
Witte veen	146	336	350

Afronding van invloedsafstanden

Gezien de onzekerheidsmarge in uitgangsmateriaal en berekeningsmethode zijn de berekende invloedsafstanden afgerond naar een te hanteren invloedsafstand voor het beoordelen van vergunningplicht. De afronding is gebaseerd op een deskundigenoordeel waarbij grote afstanden waar mogelijk naar beneden zijn afgerond en kleine afstanden naar boven.

In de gekozen werkwijze wordt aangenomen dat de eigenschappen van het ontwateringssysteem constant zijn over een groter gebied. Bij een relatief kleine invloedsafstand zal deze aanname minder goed opgaan, zodat het voor de hand ligt naar boven af te ronden. Daarentegen is bij een grote invloedsafstand de kans groter dat het effect van perceelsdrainage extra wordt gedempt door aanwezigheid van grote drainerende watergangen. Daarom ligt bij een grote invloedsafstand afronding naar beneden voor de hand.

Door afronding van de berekende invloedsafstanden wordt voorkomen dat ten onrechte een te kleine afstand wordt gehanteerd, zonder dat onnodige vergunningplicht ontstaat.

Invloedsafstand in veengebieden

Voor Natura2000-gebieden in het laagveengebied worden zeer geringe invloedsafstanden berekend. Dit geldt voor Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, Oldematen en Veerslootlanden, Wieden en Weerribben.

Uit navraag bij Alterra blijkt dat wordt verondersteld dat effecten van een ingreep beperkt blijven tot het freatisch grondwater in de veenlaag. Veen heeft een geringe horizontale doorlatendheid en een hoge verticale weerstand, wat leidt tot een geringe spreidingslengte van maximaal 20 – 40 meter. Deze veronderstelling sluit aan bij de praktijk: Oppervlaktewaterpeilen in laagveengebieden liggen dicht onder maaiveld en het effect van perceelsoontwatering zal daarom in de praktijk beperkt blijven tot de veenlaag. Voor de Natura2000-gebieden in laagveen kan daarom in het beheerplan een geringe invloedsafstand voor perceelsdrainage gehanteerd worden, met de aanvullende voorwaarde dat perceelsdrainage in de veenlaag wordt aangelegd.

³ De spreidingslengte voor het Natura2000-gebied Sallandse heuvelrug is gebaseerd op de mediaan van gridcellen in een kilometer rondom de stuwwal. Hiermee wordt voorkomen dat de spreidingslengte deels wordt gebaseerd op de spreidingslengte van het bosgebied op de stuwwal dat niet binnen de Natura2000-begrenzing ligt.

Ingrepen die effect hebben op de zandondergrond onder het veenpakket zullen juist een zeer grote invloedsafstand hebben. Dat komt doordat het zandpakket onder de veenlaag een zeer grote spreidingslengte heeft. Peilveranderingen in waterschapsleidingen waarvan de bodem onder de veenlaag ligt kunnen daardoor tot op zeer grote afstand effect hebben. Hetzelfde geldt voor perceelsdrainage die in de zandondergrond wordt aangelegd. Het effect van een ingreep in de zandondergrond dient per situatie te worden beoordeeld.

Beoordeling van effecten binnen de invloedsafstand

Binnen de berekende invloedsafstanden kan een significant negatief effect van aanleg van perceelontwatering niet op voorhand worden uitgesloten. Voor aanleg van nieuwe perceelontwatering binnen deze afstand dient de initiatiefnemer dan ook zelf aan te tonen dat significant negatief effect is uit te sluiten. Dat vraagt een onderbouwing die per situatie kan verschillen. De initiatiefnemer is daarbij niet gebonden aan de algemene uitgangspunten in deze notitie aangezien bij het optreden van effecten op korte afstand de lokale omstandigheden een relatief grote invloed zullen hebben. Een benadering zoals in deze notitie, waarbij effecten van ontwatering gemiddeld worden over grotere afstanden, is dan minder goed toepasbaar.

Referenties

ACSG (2014). **Protocol. Beschrijving behandeling verzoeken om onderzoek naar schade.** AdviesCommissie Schade Grondwater, Utrecht.

Massop, H.Th.L, C. Kwakernaak & P.J.T. van Bakel (2012). **Fysieke onderlegger voor het Deltaprogramma. Kansen voor waterconservering in regionale stroomgebieden.** Alterra-rapport 2287. Alterra, Wageningen.

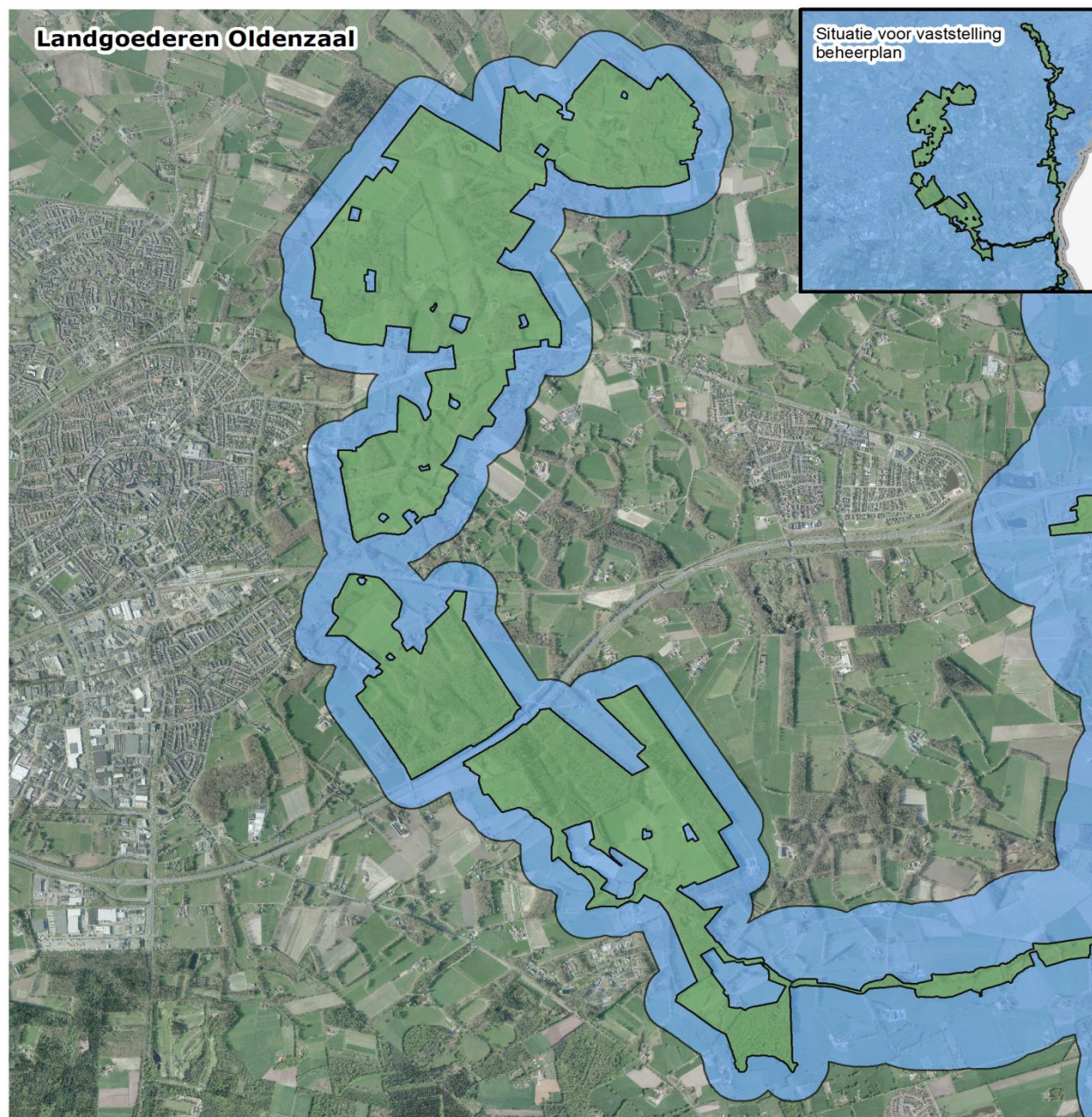
Naudin-Ten Cate, R., T. Tjootink & M. Wentink (2000) **Cultuurtechnisch Vademecum. Handboek voor inrichting en beheer van land, water en milieu** Doetinchem, Elsevier bedrijfsinformatie.

Schunselaar, S.S., P.E. Dik & S. Rijpkema (2013). **Uitwerking beïnvloedingszones N2000. Externe werking drainage en berekening.** Grontmij, Assen.

Sluijter, R. (2011). **De Bosatlas van het klimaat.** Noordhoff Uitgevers Groningen/KNMI De Bilt.
Van Bakel, P.J.T., E.M.P.M. van Boekel & I.G.A.M. Noij (2008). **Modelonderzoek naar effecten van conventionele en samengestelde, peilgestuurde drainage op de hydrologie en nutriëntenbelasting.** Alterra-rapport 1647. Alterra, Wageningen.

Van der Gaast, J.W.J. & H. Th. L. Massop (2003). **Spreidingslengte voor het beheergebied van Waterschap Veluwe.** Alterra-rapport 653. Alterra, Wageningen.

Wesseling, J. (1973). **Theories of Field Drainage and Watershed Runoff. 13 Seepage.** ILRI, Wageningen.

bijlage/kaart

Zone mogelijk effect agrarische activiteit drainage op Natura 2000 gebied

Effect-afstand drainage Landgoederen Oldenzaal: 200 m

aanduidingen

- Natura 2000 gebied
- Zone mogelijke vergunningplicht Nb-wet agrarische activiteit drainage
- Geen vergunningplicht Nb-wet voor agrarische activiteit drainage*

Beleidsinformatie, Januari 2016, nr. 160015-1 Landgoederen Oldenzaal

0 300 600 900Meter

* N.B. Nabij een provinciegrens kan vergunningplicht gelden i.v.m. Natura 2000 gebied in naastgelegen provincie(s)

Bijlage 5.1. Onderbouwing verlaging grondwaterstand in een gedraineerd perceel

Voor de berekening in deze notitie dient de verlaging van de grondwaterstand in een gebied met nieuwe perceelontwatering te worden opgegeven. De gebruikte schatting $\Delta h=50$ cm wordt in deze bijlage nader onderbouwd.

Schatting op basis van vuistregels

Uitgangspunt is dat drainage wordt aangelegd in een landbouwgebied, dus in een situatie waarin al ontwatering aanwezig is. Bij een drainageweerstand van 300 tot 400 dagen en een neerslagoverschot in het winterhalfjaar van 200 mm (Sluijter, 2011) is de opbolling $300 \cdot (200/180/1000) = 34$ cm.

Bij aanleg van buisdrainage neemt de drainageweerstand af tot ongeveer 70 dagen en wordt de opbolling 8 cm. Aangenomen dat buisdrainage 5 tot 10 cm boven het slootpeil ligt is de verlaging van het grondwater op perceelsniveau als gevolg van aanleg van perceelontwatering in de winter ongeveer 30 – 40 cm.

Onderbouwing op basis van modelberekeningen

Onderstaande tabel met getallen uit Van Bakel et al. (2008, p58) geeft een onderbouwing op basis van modelberekeningen. In deze studie zijn berekeningen uitgevoerd met een landelijk grondwatermodel, gekoppeld aan een model van de onverzadigde zone. Onderstaande getallen geven effecten van aanleg van perceelsdrainage in voorheen ongedraineerd landbouwgebied (voor enkele zandgebieden in Brabant).

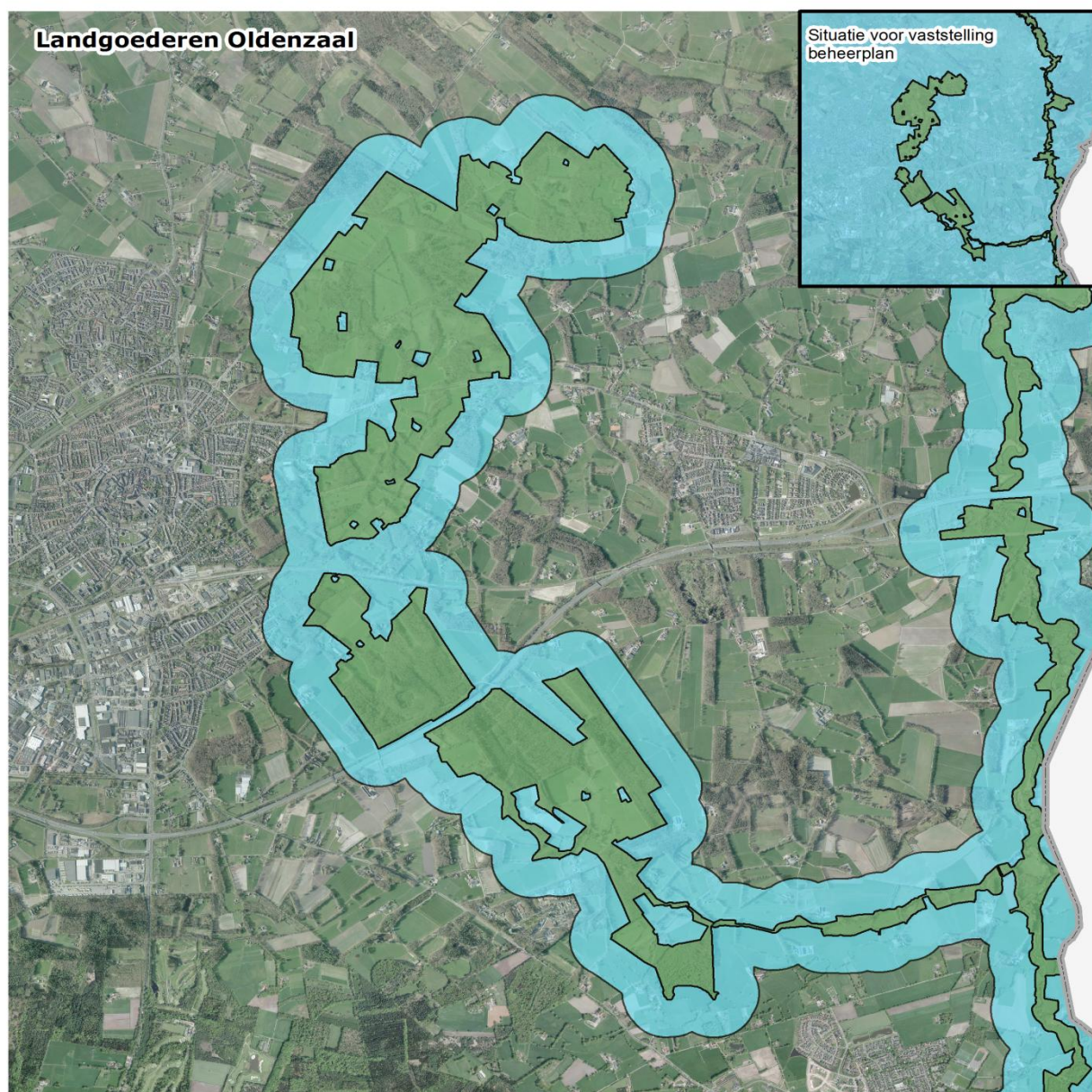
Tabel 5.2. Effect van perceelsdrainage op de GHG, GLG en GVG in zandgebieden (de flux betreft de toestroming door de onderrand, een positief getal is kwel naar het perceel).

Plot	3059	4603	4974	5055	5325	5496	5622	5654	5724
GHG	18	23	46	52	28	42	34	26	47
GLG	137	139	142	147	123	153	123	79	148
GVG	68	47	65	76	46	54	51	45	71
flux mm/d	0,11	0,36	-0,01	-0,26	0,28	0,02	0,4	2,35	-0,24
GHG	70	71	78	82	77	80	77	71	85
GLG	143	146	144	151	127	158	126	104	153
GVG	96	85	90	96	87	88	87	81	97
flux mm/d	0,48	0,58	0,2	0,06	0,63	0,3	0,69	2,52	0,04
dGHG	-52	-48	-32	-30	-49	-38	-43	-45	-38
dGLG	-6	-7	-2	-4	-4	-5	-3	-25	-5
dGVG	-28	-38	-25	-20	-41	-34	-36	-36	-26
dFlux	0,37	0,22	0,21	0,32	0,35	0,28	0,29	0,17	0,28

Uit bovenstaande blijkt dat de verlaging van de wintergrondwaterstand (GHG) weliswaar in de orde grootte van 40 cm ligt, maar dat een verlaging tot 50 cm niet is uit te sluiten. Omdat voor het vergunning vrij stellen ieder significant negatief effect op voorhand moet kunnen worden uitgesloten wordt in deze notitie gerekend met 50 cm, wat als een maximaal te verwachten verlaging wordt beschouwd.

De tabel laat ook zien dat buisdrainage ertoe leidt dat aanzienlijke toename van de kwel naar gedraineerde percelen wordt berekend. Dat is in lijn met de verwachting, dat gedraineerde percelen grondwater uit de omgeving zullen aantrekken.

Bijlage 6 Invloedsafstand kleine grondwateronttrekkingen

bijlage/kaart

Zone mogelijk effect kleine grondwateronttrekkingen op Natura 2000 gebied

Effect-afstand: 300 m

- aanduidingen
- Natura 2000 gebied
 - Zone mogelijke vergunningplicht Nb-wet kleine grondwateronttrekkingen
 - Geen vergunningplicht Nb-wet voor kleine grondwateronttrekkingen*

Beleidsinformatie, januari 2016, nr. 160015-2 Landgoederen Oldenzaal

0 400 800 1.200 Meter

* N.B. Nabij een provinciegrens kan vergunningplicht gelden i.v.m. Natura 2000 gebied in naastgelegen provincie(s)

Bijlage 7 Melkveehouderijen & lichtverstoring in relatie tot instandhoudingsdoelstellingen

Bestaande melkveehouderijen binnen 300 meter van Landgoederen Oldenzaal. In hoofdstuk 5 zijn alle agrarische activiteiten beoordeeld. Deze bijlage gaat specifiek in op lichthinder op lichtgevoelige habitatsoorten

Voor bestaande melkveehouderijen geldt:

- Als in de huidige situatie geen lichtverstoring optreedt is de beoordeling van de (open) stallen⁴ groen.
- Indien sprake is van een open stal kunnen significant negatieve effecten door lichtverstoring op instandhoudingsdoelstellingen niet worden uitgesloten. Met mitigerende maatregelen zijn deze effecten waarschijnlijk te voorkomen of te verzachten (beoordeling geel).
- Als het niet bekend is of sprake is van een open stal is meer informatie nodig (beoordeling oranje).

De Centrale Beoordeling geeft geen uitsluitsel over mogelijk significant negatieve effecten als gevolg van lichthinder door stallen. De beoordeling is gebaseerd op aanvullende informatie van de provincie en haar partners.

Beoordeling	Bedrijfsnaam	Straat	Nr.	Postcode	Plaats	Onderbouwing beoordeling
Groen	H.R. Arends	Alleeweg	1	7587NC	De Lutte	Schuren. Niet meer in bedrijf. Bovendien vindt geen lichtuitstraling richting het Natura 2000-gebied plaats
Groen	Maatschap uit het Broek	Puttenpostweg	5	7587PP	De Lutte	Open stal. De lichtuitstraling wordt beperkt door bos.
Groen	Landbouwbedrijf B.F.M. Beernink	Hoge Kaviksweg	5	7587LP	De Lutte	Dichte stal.
Groen	Maatschap Luijterink-Benneker	Postweg	25	7587PB	De Lutte	Dichte stal.
Groen	Meijer J.H.G. en Meijer-Lansink J.J.M. Maatschap	Duivelsbosweg	2	7587PP	De Lutte	Open stal. De lichtuitstraling wordt beperkt door bos.
Groen	Maatschap Schothorst	Postweg	17	7587PB	De Lutte	Open stal met lichtbeperkende maatregelen. De stal straalt bovendien geen direct licht uit naar het Natura 2000-gebied door de aanwezigheid van bossages en bebouwing tussen het Natura 2000-gebied en de stal.
Groen	L.B.M. Schothorst	Postweg	19	7587PB	De Lutte	Open stal. De lichtuitstraling wordt beperkt door bos.
Groen	M.G.T. Heidkamp	Bethlehemsweg	4	7581PR	Losser	Dichte stal.
Groen	Maatschap A.P.M./B.J.A. Tjimen op Smeijers-Loohuis	Denekamperstraat	2	7587NB	De Lutte	Dichte stal.

⁴ Met stal wordt bedoeld de fysieke aanwezigheid van het gebouw

Bijlage 8 Beoordeelde bedrijven met SBI-code

Voor bestaande overige bedrijven met een SBI-code geldt:

- Als in de huidige situatie geen significant negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelstellingen is de beoordeling van de bestaande activiteiten van het betreffende bedrijf groen;
- Indien significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten maar met mitigerende maatregelen waarschijnlijk te voorkomen of te verzachten zijn is de beoordeling geel;
- Als niet bekend is of er mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn is meer informatie nodig (beoordeling oranje).

Beoordeling	Bedrijf	Categorie	Afstand tot Natura 2000-gebied	Mogelijke verstorings-factor	Onderbouwing beoordeling
Groen	H.W.H. Elektro Service	Koolelektroden-fabrieken	794 meter	Geluid	Bedrijf bevindt zich in woonwijk, afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	V.H. Gaffelbrook	Overige dienstverlening	112 meter	Licht	Licht afgeschermd door bosschages.
Groen	Ivoos Handels-onderneming	Bouwmarkten, tuincentra, hypermarkten	434 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	Vecom BV	Overige chemische produktenfabrieken n.e.g.	1.472 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	Autorecyclings Oldenzaal	Overige groothandel in afval en schroot	1.192 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	Morssink Oldenzaal BV	Zand en grind	1.470 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	Powerteq	Zand en grind	536 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	Multimate Buunk BV	Zand en grind	1.036 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	Standbuy Systems (Sbs)	Zand en grind	1.086 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	Lansink Keukens	Zand en grind	1.144 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	Schanskorven Twente	Zand en grind	1.176 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	Hoffmann Metaal	Overige groothandel in afval en schroot	1.091 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	Roode Metaal	Overige groothandel in afval en schroot	1.362 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.
Groen	N. Puttenaar	Overige groothandel in afval en schroot	1.436 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotoop sluit geluidhinder uit.

Beoordeling	Bedrijf	Categorie	Afstand tot Natura 2000-gebied	Mogelijke verstorings-factor	Onderbouwing beoordeling
Groen	Vihamij BV	Zand en grind	706 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotop sluit geluidhinder uit.
Groen	Fa A. Ottenhof	Opslaggebouwen (verhuur opslagruimte)	1.137 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotop sluit geluidhinder uit.
Groen	Jamotex	Opslaggebouwen (verhuur opslagruimte)	1.324 meter	Geluid	Afstand tot kamsalamander-biotop sluit geluidhinder uit.
Groen	T.A.M. Teggeler Veehandel	Groothandel in levende dieren	14 meter	Geluid, licht, optische verstoring	Kleinschalige bedrijvigheid, afstand tot kamsalamander-biotop sluit optische verstoring, licht- en geluidhinder uit.
Groen	Maatschap Reinink de Lutte	Trainen van paarden	3 meter	Geluid, licht, optische verstoring	Afstand tot kamsalamander-biotop sluit optische verstoring, licht- en geluidhinder uit

Bijlage 9 Beoordeelde bedrijven recreatie en toerisme

Voor Voor bestaande recreatiebedrijven geldt:

- Als in de huidige situatie geen significant negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelstellingen is de beoordeling van de bestaande activiteiten van het betreffende bedrijf groen;
- Indien significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten maar met mitigerende maatregelen waarschijnlijk te voorkomen of te verzachten zijn is de beoordeling geel;
- Als niet bekend is of er mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn is meer informatie nodig (beoordeling oranje).

Zie voor een nadere toelichting op de beoordeling paragraaf 5.4.12.

Beoordeling	Bedrijfsnaam	Adres	Plaats	Afstand tot Natura 2000-gebied
Groen	Restaurant Hotel Berg en Dal	Bentheimerstraat 34	de Lutte	606 meter
Groen	Hotel 't Kruisselt BV	Kruisseltlaan 3	de Lutte	106 meter
Groen	Landgoed de Wilmersberg	Rhododendronlaan 7	de Lutte	157 meter
Groen	Het Landhuis V.O.F.	Bentheimerstraat 118	Oldenzaal	497 meter
Groen	J.G. Haverkate	Twickelo 6	Losser	714 meter
Groen	Cafe de Boom V.O.F.	Bentheimerstraat 43	Oldenzaal	857 meter
Groen	Fletcher Hotel de Grote Zwaan	Bentheimerstraat 21	de Lutte	54 meter
Groen	Manege de Boerskotten	Boerskottenlaan 35	Oldenzaal	395 meter
Groen	't Keampke Groepsaccommodaties	Hanhofweg 5	de Lutte	801 meter
Groen	Creatief Recreatie Erve Dalhoes	Bavelsweg 2	de Lutte	991 meter
Groen	Chinees Indisch Restaurant Sing Sheng	Bentheimerstraat 42	de Lutte	966 meter
Groen	Va Plu V.O.F.	Bentheimerstraat 34	de Lutte	606 meter
Groen	Hoge Bavel	Bavelsweg 7	de Lutte	739 meter
Groen	Volandis	Burgemeester Wallerstraat 78 a	Oldenzaal	914 meter
Groen	Cafetaria Berghuizen	Ferdinand Bolstraat 27	Oldenzaal	358 meter
Groen	'Camping Sproakstee'	Hanhofweg 10	de Lutte	904 meter
Groen	'De Bijenkorf-Koppelboer'	Koppelboerweg 2	de Lutte	255 meter
Groen	VIP Music	Margriet 22	Oldenzaal	962 meter
Groen	Pannenkoekhoes De Stroper	Bentheimerstraat 25	de Lutte	97 meter
Groen	Restaurant Pan op de Tankenberg B.V.	Bentheimerstraat 9	de Lutte	75 meter
Groen	Royal Plaza B.V.	Denekamperstraat 72	Oldenzaal	560 meter
Groen	duo Heer en Meester	Meeuwenstraat 45	Oldenzaal	523 meter
Groen	Claudia Patacca	Timiaanlaan 7	Oldenzaal	587 meter
Groen	G.H.A. Wolbert	Bentheimerstraat 29	de Lutte	527 meter
Groen	JSB Tenor	Zuivelstraat 27	Oldenzaal	799 meter
Groen	Alexandra d'Espinoza	Zuivelstraat 27	Oldenzaal	799 meter
Groen	Chinees Afhaalcentrum De Diamant	Burgemeester Wallerstraat 151	Oldenzaal	820 meter
Groen	Snackservice De Twentsche Parel	Oldenzaalsestraat 115	Losser	748 meter
Groen	Bed & Breakfast De Hamhorst	Hamhorstweg 2	De Lutte	< 270 meter

Bijlage 10 Overzicht PAS- en niet-PAS maatregelen

Maatregel		
PAS		
M1a	herstel hydrologie	Herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven gronden westflank buiten N2000
M1b	herstel hydrologie	Herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven gronden binnen begrenzing
M1c	herstel hydrologie	Herinrichting Snoeyinksbeek: verwerven gronden oostflank buiten N2000
M1d	herstel hydrologie	Herinrichting Snoeyinksbeek: verondiepen
M2a	herstel hydrologie	Herinrichting Stakenbeek: verwerven gronden en verondiepen beek
M2b	herstel hydrologie	Herinrichting Stakenbeek: verminderen toestroom nutriëntenrijk water oostflank, buiten N2000
M3a	herstel hydrologie	Herinrichting Rossumerbeek: verwerven en inrichten gronden oostzijde, buiten N2000
M3b	herstel hydrologie	Herinrichting Rossumerbeek: verwerven en inrichten gronden binnen en buiten N2000
M4	herstel hydrologie	Herinrichting Roelinksbeek: verwerven gronden binnen begrenzing
M5a	herstel hydrologie	Instellen hydrologische bufferzone: verwijderen drainage buiten N2000-gebied als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvang zone wordt bepaald op basis van onderzoek
M5b	herstel hydrologie	Instellen hydrologische bufferzone: beperken (agarische) grondwateronttrekkingen, als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvang zone wordt bepaald op basis van onderzoek
M6	herstel hydrologie	Herinrichting Weerselose beek
M7	herstel hydrologie	Lekkage bronnen Tankenberg voorkomen (onderzoek). Om te voorkomen dat de twee bronnen langs de Alleeweg op de Tankenberg gelegen in ht Vochtige alluviale bossen verder verdrogen en de bronvegetatie hiermee verder verruigd, moet op korte termijn worden onderzocht welk effect de pompleiding heeft en of deze moet worden afgesloten
M8	Terugdringen vermessing uit landbouw	Stoppen bemesting overige landbouwgronden binnen Natura 2000-gebied (buiten M1-M3) als uit monitoring blijkt dat maatregelen 1-4 en 6 onvoldoende werken. Omvang zone wordt bepaald op basis van onderzoek (tegengaan verzuring door stoppen toevoer eutroof grondwater ipv toevoegen basische stoffen)
M12	beheer en inrichting	Verbeteren bosstructuur door licht en kronendak, terugbrengen van schaduwsoorten, verwijderen strooisel, hakhoutbeheer. Op basis van onderzoek verder uitwerken
M13	beheer en inrichting	Bevorderen boomsoorten met goed afbreekbaar strooisel
M17	beheer en inrichting	Begrazen binnen raster/sloten

M18	beheer en inrichting	Strooisel verwijderen, op basis van nader onderzoek verder uitwerken
M19	beheer en inrichting	Bevorderen boomsoorten die schaduw genereren (eenmalig, maar geleidelijk) op basis van nader onderzoek verder uitwerken
M20	Herstel hydrologie (monitoring)	Uitbreiding hydrologisch meetnet o.a. tbv monitoring oppervlaktewater kwaliteit
Niet-PAS		
		Creëren van 14 poelen ten zuiden van de A1
		Optimalisatie van het ecoduct over de A1
		Creëren van vier verbindingen met leefgebieden buiten het Natura 2000-gebied
	onderzoek	Onderzoek drainage en kleine grondwateronttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

Bijlage 11 Begrippen- en afkortingenlijst

Begrippen

Onderstaande lijst bevat de in dit Natura 2000-beheerplan gehanteerde begrippen. Nadere uitleg over Natura 2000 en daar mee samenhangende begrippen is ook te vinden op website: <http://www.natura2000.nl>

- *Aanwijzingsbesluit*: Besluit waarmee een Natura 2000-gebied wordt aangewezen en begrensd en waarin de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied worden aangegeven.
- *Andere handeling*: Bestaand gebruik niet zijnde een project. Uit jurisprudentie blijkt dat ook het uitvoeren van strandexcursies met een strandbus op Terschelling, het opnieuw open stellen van een bestaande verharde weg voor ontsluitingsverkeer en het wijzigen van het veebestand onder een andere handeling vallen.
- *Beheerplan*: Een door het bevoegd gezag vastgesteld plan waarin is vastgelegd wat er wordt gedaan om de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied te realiseren.
- *Belanghebbende*: (Rechts)personen zoals bestuursorganen, bewoners, bedrijven, recreanten die een direct belang kunnen aantonen tav het betreffende Natura 2000 gebied.
- *Bestaand gebruik*: gebruik dat op 31 maart 2010 bekend was, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag (artikel 1 lid m, Natuurbeschermingswet 1998).
- *Beschermde Natuurmonumenten* wettelijk beschermde gebieden die vanaf de jaren 70 van de vorige eeuw zijn aangewezen. Een deel van de beschermde Natuurmonumenten ligt binnen Natura 2000-gebieden.
- *Bestuursakkoord Natuur*: overeenkomst tussen rijk en provincie in nauw overleg met maatschappelijke organisaties over de ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland voor de periode tot en met 2027
- *Bevoegd gezag*: Overheidsinstelling die is belast met een bepaalde taak, bijvoorbeeld vergunningverlening of vaststellen van beheerplannen.
- *Biodiversiteit*: soortenrijkdom.
- *Ecologische Hoofdstructuur (EHS)*: een samenhangend netwerk van in (inter)nationaal opzicht belangrijke duurzaam te behouden ecosystemen. De EHS is opgebouwd uit natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones.
- *Fauna*: De totaliteit van de diersoorten van een bepaald gebied.
- *Foerageergebied*: Bepaald gebied waarin dieren regelmatig gebruik maken voor het zoeken van voedsel.
- *Gedeputeerde Staten (GS)*: Dagelijks bestuur van een provincie.
- *Gunstige staat van instandhouding*: Van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype is sprake als de biotische en abiotische omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.
- *Habitat*: Kenmerkend leefgebied van een soort.
- *Habitatrichtlijn*: EU-richtlijn (EU-Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992) die als doel heeft het in stand houden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke en halfnatuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.
- *Habitatype*: Land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn (= letterlijke definitie die in de Richtlijn staat) of beschrijving van tot een bepaald habitatype behorende vegetatietypen, waarbij ook minder goed ontwikkelde vormen zijn aangegeven.
- *Herstelstrategieën*: De herstelstrategie betreft de maatregelen die nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen.
- *Kritische depositiewaarde*: de hoeveelheid stikstof die een ecosysteem over langere tijd kan weerstaan zonder dat de structuur of het functioneren van het ecosysteem significant negatief beïnvloed worden.
- *Instandhouding*: Geheel aan maatregelen die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten.
- *Instandhoudingsdoelstelling*: de habitatypen en soorten waarvoor een gunstige staat van instandhouding moet worden behouden of gerealiseerd.
- *Landschapsecologische systeemanalyse*: Een beschrijving van het ontstaan van een gebied, het functioneren van dit gebied en van de processen die bepalend zijn voor het voorkomen van planten en dieren in dit gebied. Dit inzicht vormt de basis voor de aanduiding van duurzame beheer- en/of inrichtingsmaatregelen.
- *Monitoring*: Het door de tijd blijven volgen van het verloop van de waarde van een of meer grootheden volgens een vastgestelde werkwijze.
- *Natura 2000*: Een samenhangend netwerk van leefgebieden en soorten die van belang zijn vanuit het perspectief van de Europese Unie als geheel, ingesteld door de Europese Unie. Op de gebieden is de Vogel- en/of Habitatrichtlijn van toepassing.
- *Natura 2000 doelendocument*: Beleidsdocument van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (december 2006), het document biedt het kader voor de aanwijzingsbesluiten en geeft sturing aan de beheerplannen.
- *Natura 2000-gebied*: Gebied behorende tot het Natura 2000 netwerk; in Nederland een gebied beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, tevens aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrichtlijn-gebied (art 10a Natuurbeschermingswet).
- *Natuurbeschermingswet 1998*: Wet die natuurgebieden beschermt (gebiedsbescherming). Bescherming vindt plaats door ingrepen met mogelijke verslechterende of significante effecten op de

instandhoudingsdoelstellingen van het beschermde gebied niet toe te staan, tenzij een vergunning kan worden verkregen.

- *Natuurpact*: overeenkomst tussen het ministerie van Economische Zaken en de Provincies d.d. 26 september 2013
- *Negatieve effecten*: Gevolgen voor soorten en voor de kwaliteit van habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied zonder dat deze gevolgen de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar brengen.
- *Ontwerp-beheerplan*: Beheerplan dat helemaal gereed is om de inspraak in te gaan, inclusief de formele instemming van de betrokken bevoegde gezagen.
- *Open stal*: Stal met (gedeeltelijk) open gevel
- *PAS (Programmatische Aanpak Stikstof)*: een projectplan met als doel het omlaag brengen van de stikstofdepositie in Natura 2000 gebieden, om zo de vergunningverlening in het kader van Natuurbeschermingswet 1998 vlot te trekken. Aangezien deze depositie het probleem is van meerdere overheidslagen en meerdere sectoren, wordt dit in gezamenlijkheid opgepakt. De essentie van het PAS is daarom verkennen en afspreken hoe op verschillende niveaus (generiek, provinciaal en gebiedsgericht) en vanuit verschillende sectoren (landbouw, industrie, verkeer en vervoer) wordt bijgedragen aan het aanpakken van het probleem. Uitgebreide informatie over PAS is te vinden op de PAS-website: <http://pas.natura2000.nl>
- *Procesindicator*: Procesindicatoren zijn plantensoorten die kunnen helpen bij het tijdig signaleren van (dreigende) verslechtering, en ook optredende verbetering van de kwaliteit van Habitattypen. Procesindicatoren geven inzicht in veranderingen van de standplaatscondities als gevolg van verdroging, verzuring, vermesting.
- *Profielendocument*: In het profielendocument zijn voor alle aangewezen habitattypen, habitatsoorten en vogels beschrijvingen opgenomen. Aan de hand van deze beschrijvingen en de staat van instandhouding in een Natura 2000-gebied worden de instandhoudingsdoelstellingen (behoud, verbetering, uitbreiding, etc.) voor dat Natura 2000-gebied vastgesteld.
- *Project*: Een activiteit is 'een project' in de zin van de Nbwet als er sprake is van 'de uitvoering van bouwwerken of de totstandbrenging van andere installaties of (materiële) werken en andere (materiële) ingrepen in het natuurlijke milieu of landschap, inclusief de ingrepen voor de ontginning van bodemschatten'.
- *SBI*: Standaard Bedrijfsindeling. Ieder bedrijf dat zich inschrijft in het Handelsregister krijgt een SBI-code. Deze code geeft aan wat de belangrijkste activiteit van een bedrijf is.
- *Sense of urgency*: Een sense of urgency is toebedeeld als binnen enkele jaren mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat waardoor de kernopgave en de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen niet meer realiseerbaar zijn.
- *Significant negatieve effecten*: Gevolgen voor soorten en voor de kwaliteit van habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied waardoor de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar worden gebracht. Bijvoorbeeld wanneer ten opzichte van de instandhoudingsdoelstellingen de toekomstige oppervlakte van een habitatype of het leefgebied van een soort vermindert, het aantal van een soort vermindert of de kwaliteit van een habitatype of het leefgebied van een soort achteruitgaat.
- *Staat van instandhouding*: Het effect van de som van de invloeden die op de betrokken soort inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soort op het grondgebied van de Europese Unie.
- *Vastgesteld beheerplan*: Het beheerplan zoals dat (na de inspraakprocedure) is vastgesteld door het bevoegde gezag. Een eventueel daarna ingesteld beroep bij de Raad van State valt hier dus buiten.
- *Vegetatie*: Het ruimtelijk voorkomen van planten in samenhang met de plaats waar zij groeien en in de rangschikking die zij spontaan hebben aangenomen.
- *Versnippering*: Schade aan faunapopulaties als gevolg van doorsnijding van het leefgebied door infrastructuur en/of door andere vormen van habitatdoorsnijding.
- *Verstoring*: Storen van dieren door lawaai, betreding, licht en dergelijke.
- *Vogelrichtlijn*: De Vogelrichtlijn is een EU-richtlijn (EU-Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979) die tot doel heeft om alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen, inclusief en in het bijzonder de leefgebieden van kwetsbare en bedreigde soorten.
- *Voortouwnemer*: De voortouwnemer is hét aanspreekpunt voor het beheerplan voor de buitenwereld. Vanuit haar positie als 'frontoffice' is de voortouwnemer verantwoordelijk voor het totale externe proces.

Afkortingen

– ABRvS	Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State
– ADC	Alternatieven, dwingende redenen van groot openbaar belang, compenserende maatregelen
– Awb	Algemene wet bestuursrecht
– BN	Beschermde Natuurmonument
– CDG	Commissie van Deskundigen en Grondwaterwet
– EHS	Ecologische Hoofdstructuur
– GGOR	Gewenst Grond en Oppervlaktewaterregime
– GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
– GS	Gedeputeerde Staten
– HvJ	Hof van Justitie van de Europese Unie, voorheen Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.
– ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
– KDW	Kritische Depositiewaarde
– KRW	Kaderrichtlijn Water
– LEI	Landbouw Economisch Instituut
– MLA	Microlight airplane
– NAP	Normaal Amsterdams Peil
– Nbwet	Natuurbeschermingswet 1998
– NEM	Netwerk Economische Monitoring
– PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
– RPAS	Remotely piloted aircraft system
– RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
– SBB	Staatsbosbeheer
– SBI	Standaard Bedrijfsindeling
– SGBP	Stroomgebiedsbeheerplan
– SKNL	Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap
– SNL	Subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer
– SRNL	Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer
– SVIR	Structuurvisie Infrastructuur en ruimte
– SWB	Samen Werkt Beter
– TBO	Terreinbeherende organisatie
– TUG	Tijdelijk en uitzonderlijk gebruik
– UAS	Unmanned aircraft system
– Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
– Wav	Wet ammoniak en veehouderij
– Wro	Wet ruimtelijke ordening